

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2023

Kraków 2024

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
ul. Piastowska 32
30-070 Kraków
www.rops.krakow.pl

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Iwona Banasiewicz
Anastazja Zakusiło
Małgorzata Szlązak
Rafał Barański

**Kopiowanie i rozpowszechnianie
może być dokonane z podaniem źródła.**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przedstawia raport ze sprawozdania „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2023”.

Sprawozdanie, zgodnie z obowiązkiem ustawowym, realizowane jest corocznie od 2012 r., niniejszy raport podsumowuje już jego trzynastą edycję.

Opracowanie cyklicznie prezentuje podstawowe informacje o sytuacji społecznej i demograficznej w regionie, statystyki dotyczące osób i rodzin korzystających ze wsparcia, zestawienia obrazujące dostępność mieszkańców do usług społecznych. Informacje te, wraz danymi o kadrze, nakładach finansowych na realizację zadań i wieloma innymi, stanowią podstawę oceny bieżącej sytuacji w sektorze pomocy i integracji społecznej w Małopolsce.

Zespół

Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	4
I WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	6
II WPROWADZENIE	7
III TRENDY I WNIOSKI	9
IV REKOMENDACJE	31
V WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO–DEMOGRAFICZNEJ	36
Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego.....	36
Liczba mieszkańców, zawarte małżeństwa, urodzenia, zgony	36
Seniorzy.....	40
Rodziny z dziećmi.....	47
Osoby z niepełnosprawnościami	52
Wskaźniki ubóstwa w regionie	61
Bezrobocie w Małopolsce.....	68
Imigranci na rynku pracy	75
Bezrobocie rodzinne.....	79
VI OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY	88
VII ZASOBY SEKTORA POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W REGIONIE	103
Kadra pomocy społecznej.....	103
Infrastruktura wsparcia mieszkańców.....	108
Rodzina	108
Dzieci i młodzież.....	113
Adopcja i piecza zastępcza.....	119
Osoby z niepełnosprawnościami	132
Osoby starsze	140
Osoby bezrobotne	155
Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne	158
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	161
Wybrane nakłady finansowe na realizację zadań	163

VIII REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA. MAŁOPOLSKA 2030.....	171
IX PODSTAWOWE DANE.....	191
X PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH.....	194
SPIS MAP	196
SPIS TABEL	197
SPIS WYKRESÓW.....	198

I WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

BDL	Bank Danych Lokalnych
CEAPP UJ	Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego
CIS	centrum integracji społecznej
DDP	dzienny dom pomocy
DPD	Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej „Dzieło Pomocy Dzieciom”
DPS	dom pomocy społecznej
FEM 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
MUW	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
MOA	Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu
NSP 2011	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011
NSP 2021	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
OIK	ośrodek interwencji kryzysowej
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OZPS	ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES	podmiot ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
RPO WM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020
PUP	powiatowy urząd pracy
PWD	placówka wsparcia dziennego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
SPR	Subregionalny Program Rozwoju
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
TPD	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
UM WM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Danych
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZOL	zakład opiekuńczo-leczniczy
ZPCh	zakład pracy chronionej
ZPO	zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy

II WPROWADZENIE

Wstęp

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przygotował kolejny raport „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2023”.

Raport jest podsumowaniem realizacji trzynastej już edycji „Oceny zasobów pomocy społecznej” w regionie i stanowi wypełnienie wymogów Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z zapisami ustawy (podobnie jak w latach poprzednich) opracowanie opisuje i obrazuje sektor małopolskiej pomocy społecznej oraz jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających ze „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030”¹ – Kierunek polityki rozwoju 1. Małopolskie Rodziny oraz 7. Rynek pracy w części 7.4 Rozwój ekonomii społecznej. Raport zawiera również wnioski i rekomendacje płynące z analizy zebranego materiału.

Uwarunkowania prawne. Adresaci

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej gminy, powiaty i samorządy województw od 2012 r. przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej. Ocena powinna powstawać w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. W świetle wymagań ustawy „zasoby” obejmować mają w szczególności infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej, a Ocena – osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy. Ocena wraz z rekomendacjami – wg ustawodawcy – jest podstawą do planowania budżetu na rok następny.

Jednocześnie Ustawa o pomocy społecznej zobowiązuje zarządy województw (organy wykonawcze jednostki samorządu terytorialnego) do przedstawiania Oceny co roku, do dnia

---

¹ <https://www.malopolska.pl/strategia-2030>

30 czerwca, sejmikowi województwa². Do zadań samorządu województwa należy także przekazanie „Oceny” właściwemu wojewodzie do dnia 31 lipca każdego roku, który dokonuje analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej sporządzaną przez samorząd województwa³.

Niniejsze opracowanie odnosi się do „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030” w następujących obszarach:

Główny kierunek polityki rozwoju 1. Małopolskie Rodziny, koncentrujący się wokół poniższych „Głównych kierunków działań”:

- 1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione.
- 1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.
- 1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

Główny kierunek polityki rozwoju 7. Rynek pracy, w zakresie Głównego kierunku działania
7.4 Rozwój ekonomii społecznej.

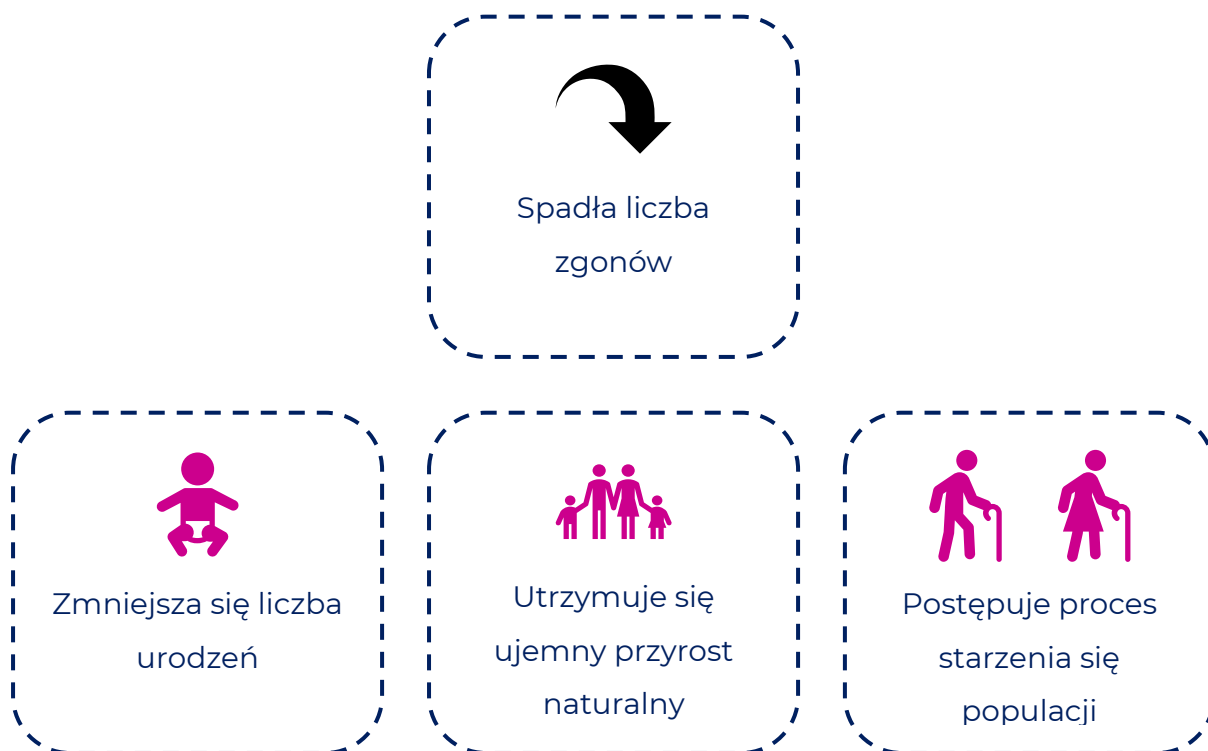
² Art. 16a Ustawy o pomocy społecznej ust. 4.

³ Art. 21 pkt 8) i Art. 22 pkt. 11) Ustawy o pomocy społecznej.

III TRENDY I WNIOSKI

Sytuacja demograficzna⁴

W oparciu o dane opracowane przez Urząd Statystyczny w Krakowie w „Raportcie o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024” można stwierdzić, że „z roku na rok widoczny jest postępujący proces starzenia się populacji. Wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. W latach 2015-2023 udział populacji w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z 18,6% do 21,4%. (...) W końcu 2023 r. ta grupa ekonomiczna liczyła 734,2 tys. osób i wzrosła o 13,3 tys. (o 1,8%) w porównaniu z 2022 r. (...)

Współczynnik obciążenia demograficznego (relacja osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) wyniósł podobnie jak przed rokiem 68 (w Polsce – 71), podczas gdy w 2015 r. było to 60. Wśród powiatów najniższą wartość współczynnika

---

⁴ Źródło: „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024 r.

odnotowano w powiecie dąbrowskim i w Krakowie (po 64), a najwyższą w powiecie miechowskim (77).”⁵.

Proces starzenia się populacji Małopolski potwierdza również obserwowana w ostatnich latach wzrostowa tendencja:

- mediany wieku – w końcu 2023 r. wyniosła ona już 41,2 lat, podczas gdy rok wcześniej było to 40,7 lat, a w 2015 r. – 38,6 lat;
- wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego – od 2015 do 2023 r. w Małopolsce wskaźnik wzrósł z 9,3 do 12,2.

W 2023 r. przyrost naturalny miał ujemną wartość. Zmniejszyła się również liczba urodzeń. Spadła jedna też liczba zgonów. Ogólnie rzecz biorąc, liczba ludności w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 0,6 tys. osób (0,02%). Przyrost rzeczywisty nastąpił w wyniku dodatniego salda migracji stałej.

Sytuacja demograficzna Małopolski w 2023 r. była korzystniejsza niż średnio dla Polski.

**4,3 zawartych
małżeństw
na 1 tys.
Małopolan**

Małżeństwa zawarte w województwie małopolskim w 2023 r. stanowiły 10,1% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce. Wskaźnik małżeństw zawartych na 1 tys. ludności Małopolski wynosił 4,3 przy niższej wartości tego wskaźnika dla Polski – 3,9. Mimo, że w 2023 r. w Małopolsce zarejestrowano mniej urodzeń niż w 2022 r., to

**8,3 urodzeń
żywych
na 1 tys.
Małopolan**

spadek o 8,9% był mniejszy niż w Polsce, gdzie odnotowano o 10,7% mniej urodzeń żywych w ciągu roku. Liczba urodzeń w województwie stanowiła 10,4% liczby urodzeń w kraju.

Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności województwa wyniósł w Małopolsce 8,3, w Polsce – 7,2. Korzystniejsze były też w Małopolsce:

- współczynnik przyrostu naturalnego (w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców), który w 2023 r. wyniósł – minus 1,3, w porównaniu do współczynnika dla Polski – minus 3,6;
- mediana wieku w 2023 r. wyniosła 41,2 lat, a w Polsce – 42,8 lata.

---

⁵ Tamże, s. 56.

Profil klienta pomocy społecznej

Spada liczba klientów
pomocy społecznej

Zmniejsza się udział
rodzin z dziećmi wśród
korzystających z pomocy
społecznej

Zwiększa się
udział osób
z niepełnosprawnościami
i przewlekle chorych
wśród klientów

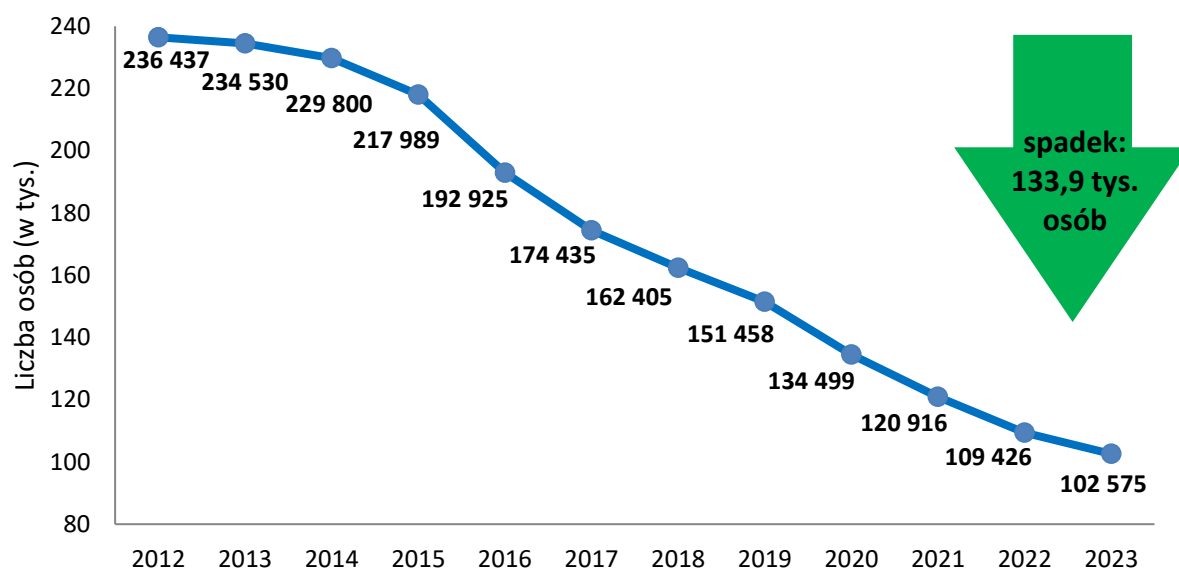
Po raz pierwszy ubóstwo
nie jest główną przyczyną
korzystania z pomocy
społecznej

W 2023 r. w Małopolsce z systemu pomocy społecznej skorzystało 102,6 tys. osób, co stanowi 3% mieszkańców regionu. W porównaniu z poprzednim rokiem było to prawie 6,9 tys. osób korzystających z systemu pomocy społecznej mniej, skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem zmalał o kolejne 0,2 p. p. i był o 0,5 p. p. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego.

**3% Małopolan
skorzystało
z pomocy
społecznej**

Wykres 1. Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2023*

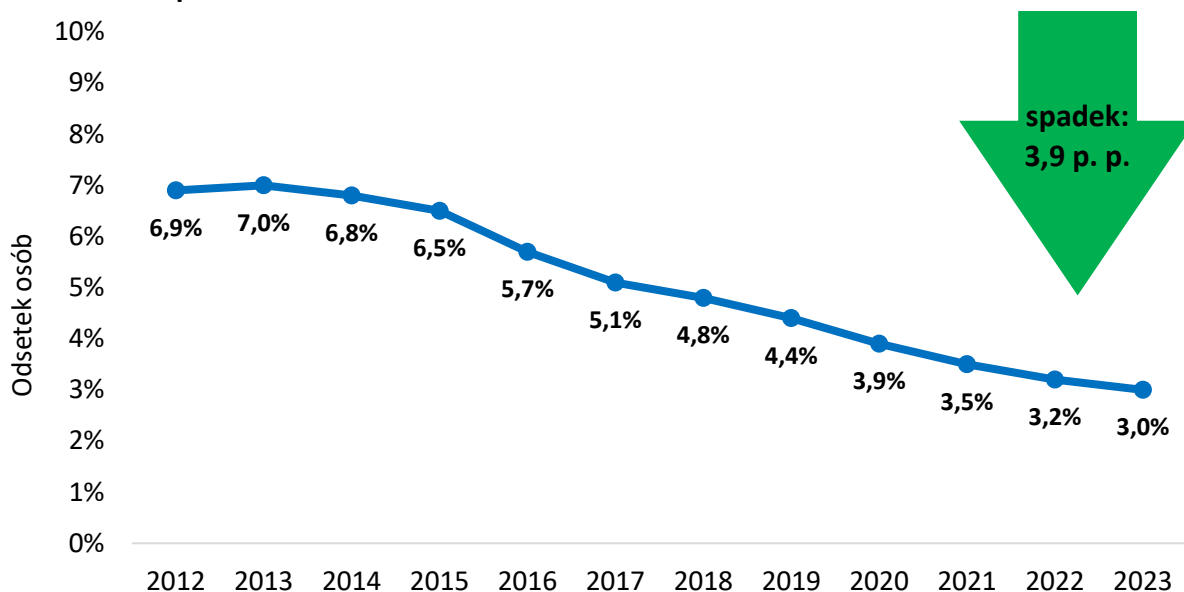

*liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2023 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

Na przestrzeni lat 2012-2023 spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej objął już blisko 133,9 tys. osób (o 56,6% klientów mniej). Pomędzy latami 2022-2023 spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej (o 6,9 tys. osób) był niższy niż w rocznych okresach sprawozdawczych od 2015 do 2022 r. (od 10,9 do 25,1 tys. osób) i jednocześnie wyższy niż w latach 2012-2013 (1,9 tys. osób) i 2013-2014 (4,7 tys. osób). W 2023 r. udział korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu był najniższy w 13-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego. Od 2012 do 2023 r. wskaźnik ten obniżył się o 3,9 p. p. do poziomu 3%.

Wykres 2. Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012-2023

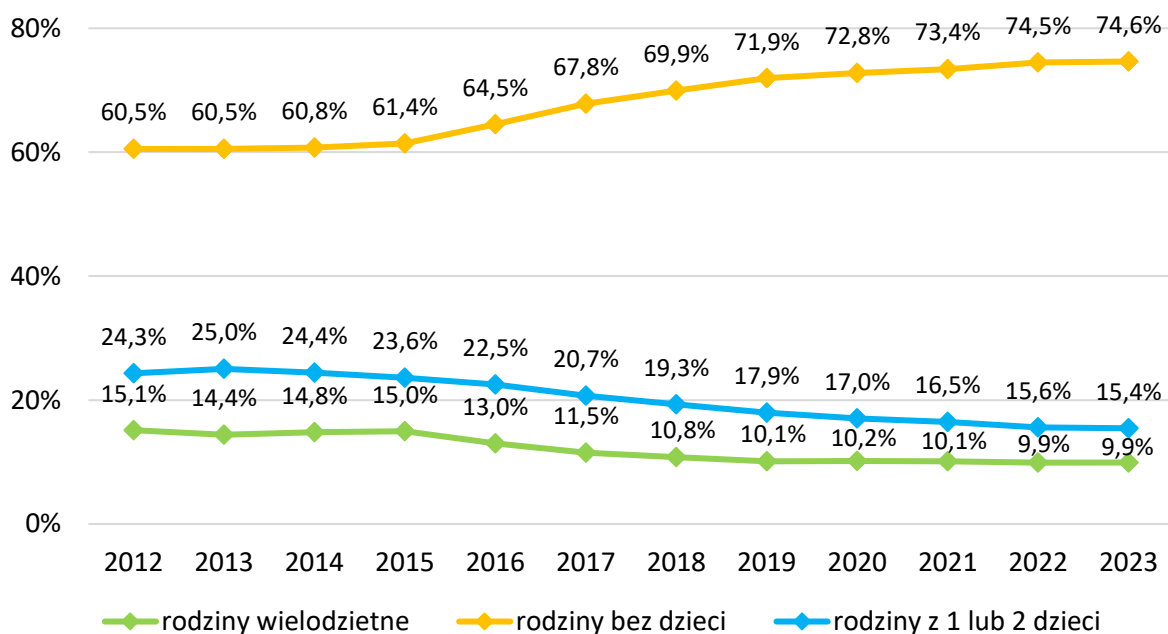

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2023 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS.

W odniesieniu do analizowanego okresu: po 2013 r. stale zmniejszał się udział rodzin z jednym lub dwojgiem dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej. Porównując lata 2012 i 2023 można odnotować, że udział tego typu rodzin zmalał o 8,9 p. p. (z 24,2% do 15,4%). Po 2015 r. obserwowany jest stały spadek udziału rodzin z trójką lub większą liczbą dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej. Porównując lata 2012 i 2023 udział rodzin wielodzietnych wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej zmalał o 5,2 p. p. (z 15,1% do 9,9%).

Rodziny bez dzieci stanowią 74,6% rodzin korzystających z pomocy społecznej

Wykres 3. Dynamika zmian w latach 2012-2023 – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRIPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012-2023 r.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej można zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat. W latach 2012-2023 obserwowany jest stały

Najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy społecznej:

- 51,2% długotrwała choroba**
- 49,3% ubóstwo**
- 35,3% niepełnosprawność**

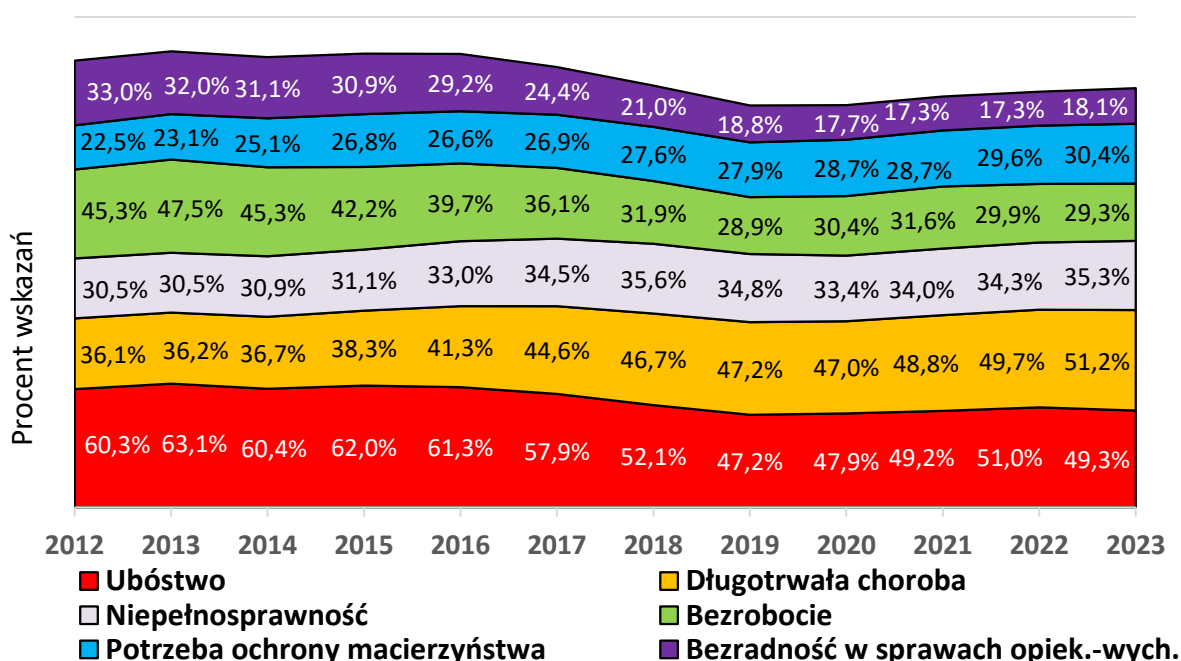
wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (z 36,1% do 51,2%, czyli o 15,1 p. p.) oraz niepełnosprawności (z 30,5% do 35,3%, czyli o 4,8 p. p.). Po raz pierwszy od początku sporządzania oceny zasobów województwa małopolskiego długotrwała lub ciężka choroba stała się głównym powodem udzielania pomocy społecznej, a ubóstwo dopiero kolejnym.

Jeżeli chodzi o udział klientów otrzymujących wsparcie z powodu ubóstwa to można zauważyć wahanie tego wskaźnika. W latach 2012- 2016 odsetek klientów otrzymujących wsparcie z tej przyczyny utrzymywał się na stałym poziomie (ok. 60%). W kolejnych latach (do 2019 r.) spadał, jednak w kolejnym okresie (2019-2022) – wzrastał. Natomiast w 2023 r. znowu nastąpił jego spadek (o 1,7 p. p. względem roku poprzedniego). Nastąpiły również zmiany dotyczące odsetka klientów z problemem bezrobocia. W latach 2012-2019 wskaźnik ten spadał. W kolejnych dwóch latach (2020 i 2021) – wzrastał. W latach 2022-2023

zaobserwowano ponowny spadek tych wskaźników – w 2023 r. odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tego powodu był o 2,3 p. p. mniejszy niż w 2021 r., jednak nadal o 0,4 p. p. większy niż w 2019 r.

Ogólnie rzecz biorąc, w latach 2012-2023 zmniejszył się udział osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z kolei zwiększył się udział klientów otrzymujących wsparcie z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności, a także potrzeby ochrony macierzyństwa.

Wykres 4. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2023

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów. Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych z MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012 - 2023 r.

W 2023 r. kontynuowano wsparcie obywateli Ukrainy przybyłych do Polski ze względu na wybuch konfliktu zbrojnego w Ukrainie w lutym 2022 r. W 2023 r. w Małopolsce (zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa) wsparciem zostało objętych 13,2 tys. obywateli Ukrainy (z czego ponad 45% w Krakowie). Jednocześnie w Małopolsce w 2023 r. pod opieką opiekunów tymczasowych przebywało 2,1 tys. dzieci i młodzieży z Ukrainy.

Zasięg ubóstwa w Polsce⁶

Utrzymał się poziom
ubóstwa skrajnego
w Polsce

Zmniejszyła się wartość
stopy ubóstwa
relatywnego i
ustawowego

W latach 2013-2022 w przypadku wszystkich trzech miar ubóstwa (skrajnego, relatywnego oraz ustawowego), wartość stóp ubóstwa w 2022 r. (najnowsze dane z tego zakresu) była niższa niż w 2013 r.

W 2022 r. w Polsce odsetek mieszkańców żyjących poniżej minimum egzystencji był na takim samym poziomie jak rok temu (4,7%). Stopa ubóstwa skrajnego spadała w latach 2013-2017 z poziomu 7,4% do 4,3%, po czym wahała się w przedziale 4,2-5,4% w latach 2017-2022. Stopa ubóstwa relatywnego spadała sukcesywnie w analizowanym okresie (z wyjątkiem 2018 roku, kiedy zaobserwowano jej wzrost; w kolejnych latach znowu nastąpił jednak jej spadek). Ogółem w latach 2013-2022 stopa ubóstwa skrajnego spadła o 4,4 p. p. (z 16,2% do 11,8%).

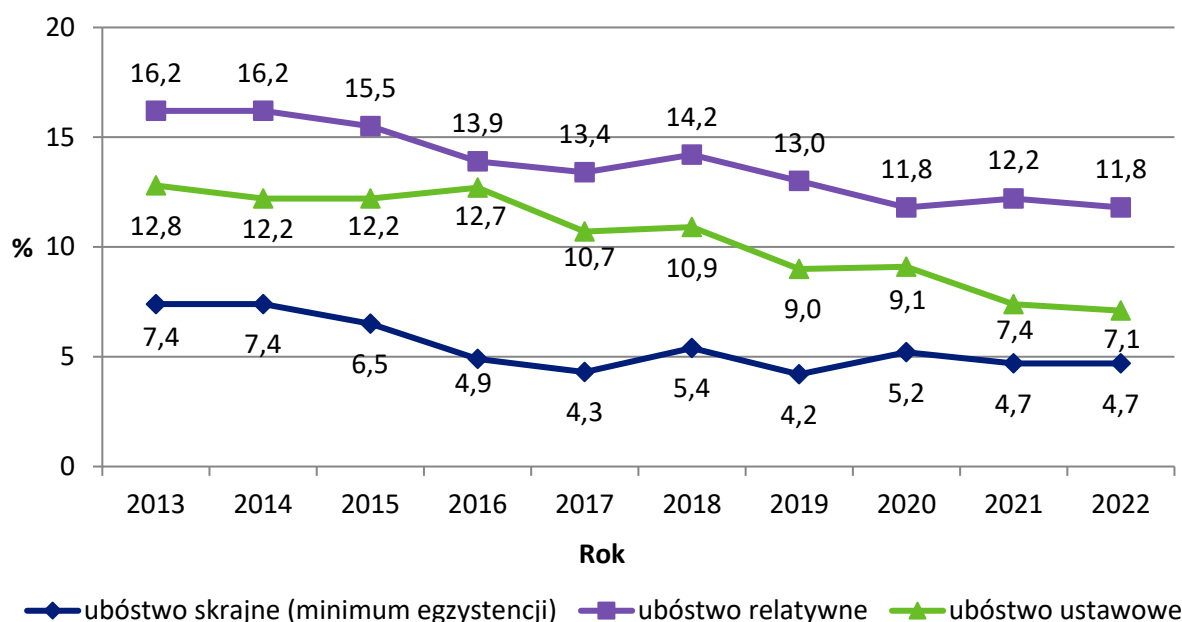
Wartość stopy ubóstwa ustawowego w latach 2013-2022 spadła z poziomu 12,8% do poziomu 7,1%, przy czym w tym okresie obserwowano jej wahania. Interpretując wzrosty i spadki wartości stopy ubóstwa ustawowego należy wziąć pod uwagę okresy, w których zachodziła zmiana progów ubóstwa ustawowego.

---

⁶ Na podstawie informacji sygnalnej GUS: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych), 2023 oraz Analizy zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, CEAPP UJ (dostęp 14.12.2024 r.).

Wykres 5. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2013–2022 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Opracowanie GUS, „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)”, 2023 (dostęp: 14.02.2024 r.).

Na podstawie analiz przeprowadzonych przez GUS oraz Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego można stwierdzić, że osobami częściej narażonymi na ubóstwo skrajne są m. in. osoby z gospodarstw domowych: rolników i utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł, rencistów, mieszkających na wsiach lub w małych miastach, z co najmniej trojgiem dzieci, z co najmniej jedną osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności, a także takie, gdzie głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym.

Od 2020 r. GUS nie publikuje danych dotyczących zasięgu ubóstwa skrajnego, ustawowego oraz relatywnego według województw, uzasadniając decyzję jak następuje: „Nie opublikowano danych dotyczących zasięgów ubóstwa za 2020 i 2021 rok według województw. Zostały one pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, realizowanego w trudnych warunkach panującej pandemii COVID-19. Charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich, co negatywnie wpłynęło na ich wiarygodność.”.

➤ Bezrobocie, grupy w szczególnej sytuacji na rynku pracy⁷

 Stopa bezrobocia rejestrowanego
4,2%

Do 2019 r. w Małopolsce notowano spadki stopy bezrobocia rejestrowanego - w 2019 r. w województwie zanotowano rekordowo niski poziom stopy bezrobocia i spadek wskaźnika bezrobocia rodzinnego. W 2020 r. wartości obydwu wskaźników chwilowo wzrosły, ponownie spadając w 2021 r. Na koniec grudnia 2023 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce wyniosła 4,2% (w Polsce 5,1%). Oznacza to,

że była niższa niż przed rokiem o 0,3 p. p., a także niższa niż średnio w kraju o 0,9 p. p.

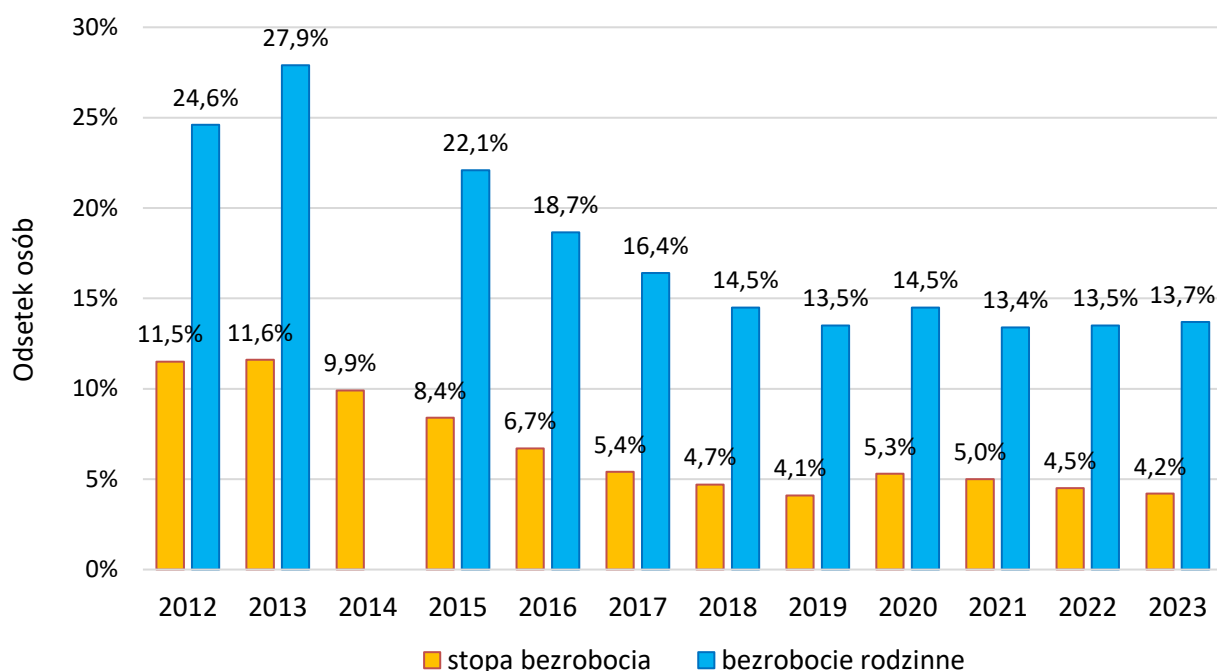
W zestawieniu z innymi województwami Małopolska uplasowała się na czwartym miejscu wśród województw o najniższej stopie bezrobocia, za województwami: wielkopolskim (3%), śląskim (3,6%) i mazowieckim (4,1%)⁸.

W grudniu 2023 roku różnica w stopie bezrobocia pomiędzy powiatami Małopolski o najwyższej i najniższej stopie bezrobocia wyniosła 10,3 p. p. Najniższa stopa bezrobocia była w Krakowie (1,9%), a najwyższa w powiecie dąbrowskim (12,2%).

⁷ Opracowano z wykorzystaniem raportu „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2023 roku”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2024 r.

⁸ Opracowano na podstawie danych BDL GUS dot. stopy bezrobocia rejestrowanego.

Wykres 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego i bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach 2012-2023

*Dla roku 2014 nie zebrano danych o bezrobociu rodzinnym.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych WUP w Krakowie i informacji powiatowych urzędów pracy w regionie.

W latach 2013-2019 w Małopolsce obserwowany był stały spadek udziału osób bezrobotnych rodzinie (sytuacja, gdzie w jednym gospodarstwie domowym zamieszkiwały dwie lub więcej osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne) w grupie osób bezrobotnych. Od 2019 r. do 2023 r. (z wyjątkiem 2022 r.) odsetek osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym wśród ogółu bezrobotnych utrzymywał się na zbliżonym poziomie

(ok. 13,5%). W 2023 r. trzykrotnie (w porównaniu do 2022 r.) wzrósł odsetek osób bezrobotnych rodzinie w gospodarstwach domowych powyżej 5 osób. Znaczną część tej grupy (ok. 90%) stanowili bezrobotni obywatele Ukrainy mieszkający w ośrodkach zbiorczego zamieszkania.

Analiza profilu osób bezrobotnych w latach 2014-2023 pokazuje, że wśród ogółu mieszkańców zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego zmalał udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (z 28,7%

do 26,1%), wzrost za to udział grupy z wyższym wykształceniem (z 14,5% do 17,2%). Także, zmalał udział osób bez doświadczenia zawodowego (o 4,3 p. p.) oraz z dłuższym stażem pracy (powyżej 10 lat – spadek o 4,2 p. p.). Równocześnie zwiększył się udział osób ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat (z 21,9% do 25,3%). W latach 2020-2023 na podobnym poziomie kształtował się odsetek kobiet wśród osób bezrobotnych (54,2%-54,9%). Dodatkowo, w porównaniu do roku poprzedniego nieco zmniejszył się udział osób w wieku 25-34 lata (z 24,6% do 24,2%), a wzrósł odsetek osób w wieku 35-44 lata (z 24,4% do 24,7%).

Zróżnicowanie wewnętrzne regionu

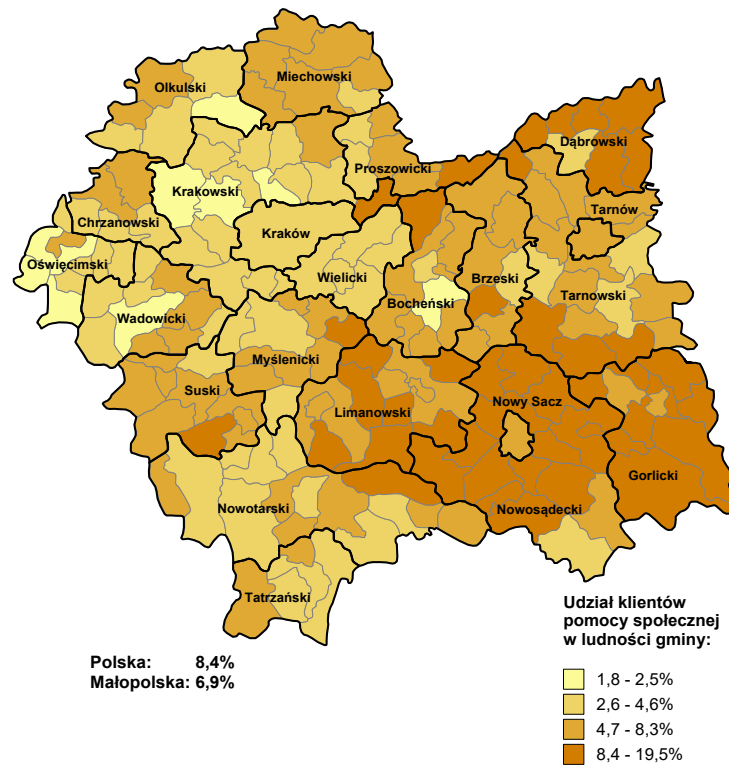
Zmniejszają się różnice
pomiędzy gminami
dot. odsetka
korzystających
z pomocy społecznej

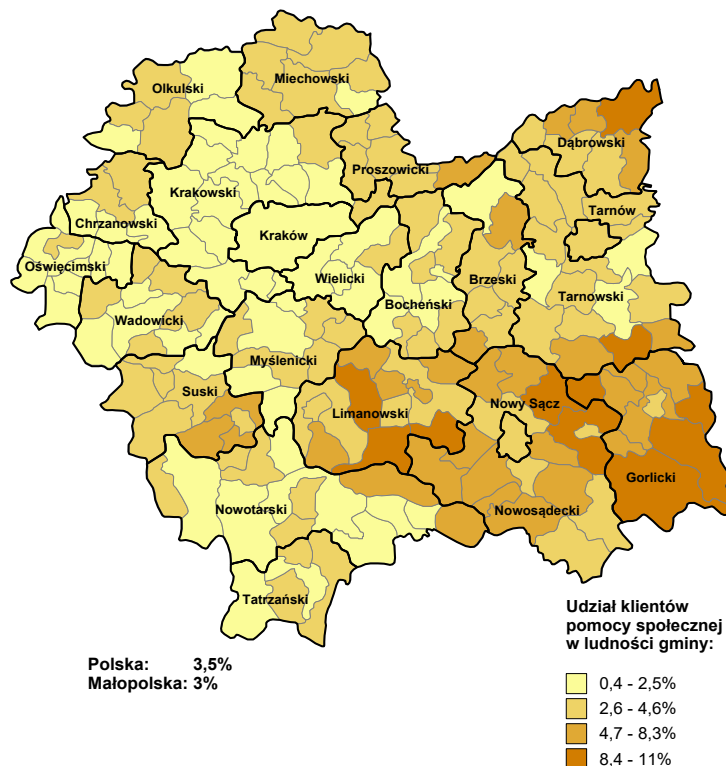
Istnieje korelacja
pomiędzy wskaźnikami
korzystających
z pomocy społecznej
a stopą bezrobocia

Małopolska charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Przeciętne wartości wskaźników dla regionu nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych gminach i powiatach województwa. Przykładowo, pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,4%) a tą, która charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem (11%) różnica w 2023 r. wyniosła 10,6 p. p. Różnice te jednak ciągle się zmniejszają: rok wcześniej dystans pomiędzy gminami ze skrajnymi wartościami omawianego wskaźnika wyniósł 12,2 p. p, w 2021 r. – 12,5 p. p., w 2020 r. – 14,1 p. p., w 2019 r. – 14,7 p. p., 2018 r. – 15,8 p. p., natomiast w 2017 r. – 17,8 p. p. Zwraca uwagę istotne zmniejszenie się udziału klientów pomocy społecznej w ludności gmin zlokalizowanych w południowo-wschodniej części województwa, w tym przede wszystkim na terenie powiatów: dąbrowskiego, nowosądeckiego, gorlickiego i limanowskiego, gdzie wskaźnik ten był do tej pory rokrocznie najwyższy (mimo stałego spadku w tym względzie). W tych powiatach wartość omawianego wskaźnika wahała się w 2023 r. od 6,5% w powiecie gorlickim, 5,8% w powiecie limanowskim do 5,7% w powiatach nowosądeckim i dąbrowskim, przy średniej dla województwa wynoszącej 3%. Jak można zobaczyć na poniższych mapach przedstawiających porównanie udziału klientów pomocy społecznej w ludności gmin (licząc wszystkie osoby w rodzinach korzystających z pomocy) w 2012 i w 2023 r., znacznie zmniejszyła się (z 46 do 11) liczba gmin, gdzie wskaźnik ten był wyższy od 8,4%, a zwiększyła się (z 9 do 60) liczba gmin, gdzie jego wartość wyniosła do 2,5%.

Mapa 1 i 2: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w 2012 i 2023 r.
2012 r.:

2023 r.:

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane dot. klientów pomocy społecznej dla Małopolski – sprawozdanie OZPS, a dla Polski - MRiPS-03 (dawniej MRPiPS-03). Dane dot. ludności – GUS/ Urząd Statystyczny w Krakowie.

Co istotne, powiaty o najwyższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności (dąbrowski, nowosądecki, gorlicki i limanowski) miały również najwyższy odsetek rodzin z dziećmi oraz rodzin wielodzietnych wśród rodzin objętych pomocą społeczną. Odsetek rodzin z dziećmi wśród rodzin objętych pomocą społeczną wyniósł w tych powiatach od 35% do 47% (średnio w województwie – 25%), a odsetek rodzin wielodzietnych: od 14% do 24% (średnio w województwie – 10%).

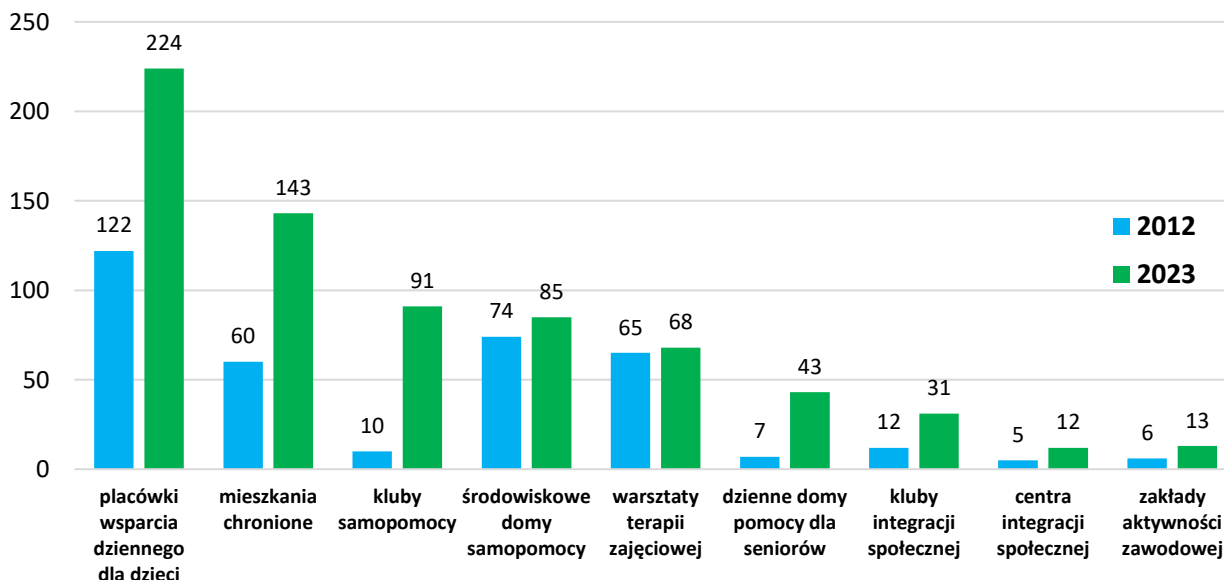
Na koncentrację problemów wpływa także sytuacja dotycząca bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia w 2023 r. była najwyższa w powiatach: dąbrowskim (12,2%), nowosądeckim (8,7%), tatrzańskim (8,1%) i limanowskim (7,3%).

➤ Zasoby pomocy i integracji społecznej

Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych od 2012 r. uległ widocznej poprawie, w tym głównie za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, ale także programów rządowych.

Wykres 7. Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce w latach 2012-2023 – sektor publiczny

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPiPS-03, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2023 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2023.

Od 2012 r. w samym sektorze publicznym przybyło (w kolejności wartości wzrostu):

- ☛ + 102 placówki wsparcia dziennego → w 2023 r. funkcjonowały 224 tego typu placówki,
- ☛ + 83 mieszkania treningowe i wspomagane → w 2023 r. wykazano 143 mieszkania,
- ☛ + 81 klubów samopomocy → w 2023 r. działało 91 takich klubów,
- ☛ + 36 dziennych domów pomocy → w 2023 r. funkcjonowały 43 DDP,
- ☛ + 19 klubów integracji społecznej → w 2023 r. funkcjonowało 31 KIS,
- ☛ + 11 środowiskowych domów samopomocy → w 2023 r. wykazano 85 ŚDS,
- ☛ + 7 centrów integracji społecznej → w 2023 r. działało 12 CIS,
- ☛ + 7 zakładów aktywności zawodowej → w 2023 r. było 13 ZAZ,
- ☛ + 3 warsztaty terapii zajęciowej → w 2023 r. funkcjonowało 68 WTZ.

Do wyżej wymienionych placówek należy doliczyć jednostki, które powstały ze środków europejskich pozostających do dyspozycji samorządu województwa poza sektorem pomocy społecznej i otoczenia, ale realizujące takie same funkcje - prowadzone przez organizacje pozarządowe niedziałające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp.

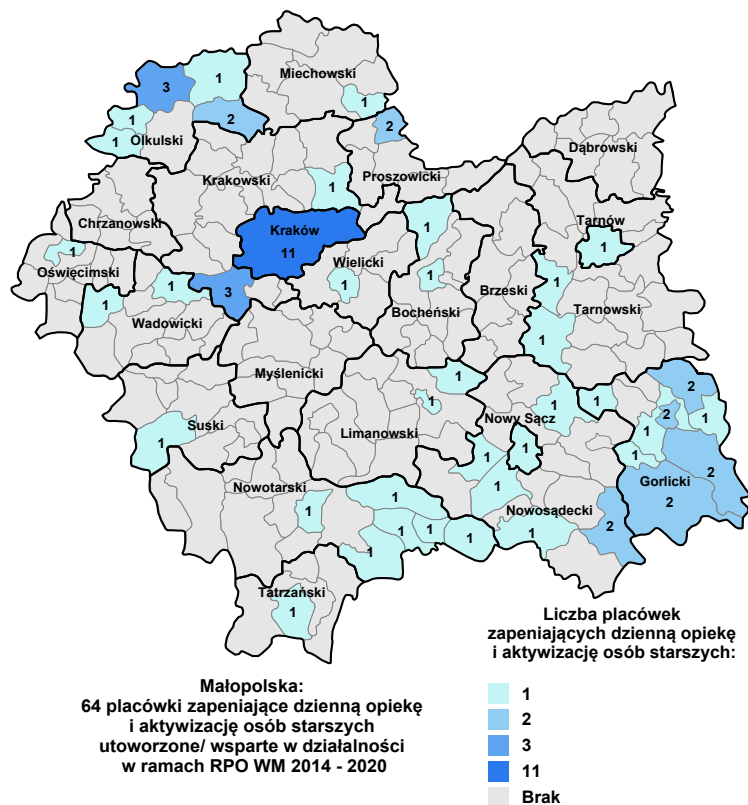
Mapę Małopolski pod względem dostępu mieszkańców do zasobów pomocy i integracji społecznej zmieniły środki będące do dyspozycji Samorządu Województwa Małopolskiego, wydatkowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Oś priorytetowa „Region spójny społecznie”. Ze względu na toczące się procesy demograficzne, uwagę zwraca przede wszystkim pakiet projektów zwiększających dostępność usług opiekuńczych dla Małopolan. W oparciu o zawarte umowy uzyskane efekty w regionie szacuje się na 56 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób i 8 wspartych poprzez rozszerzenie zakresu ich działalności oraz 21 innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych i 5 wspartych w swej działalności. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży w Małopolsce dofinansowano utworzenie 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii) oraz rozszerzenie wsparcia w 37 PWD (w tym 14 filiach). Łącznie utworzono bądź wsparto 255 PWD. Rozmieszczenie wybranych zasobów pomocy społecznej i otoczenia w sposób zbiorczy (aktualnie i w przeszłości) ilustrują zamieszczone poniżej mapy.

**Mapa 3 i 4. Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.,
Placówki zapewniające seniorom dzienną opiekę i aktywizację dofinansowane
w ramach RPO WM 2014-2020 – stan na koniec 2023 r.**

2012 r.

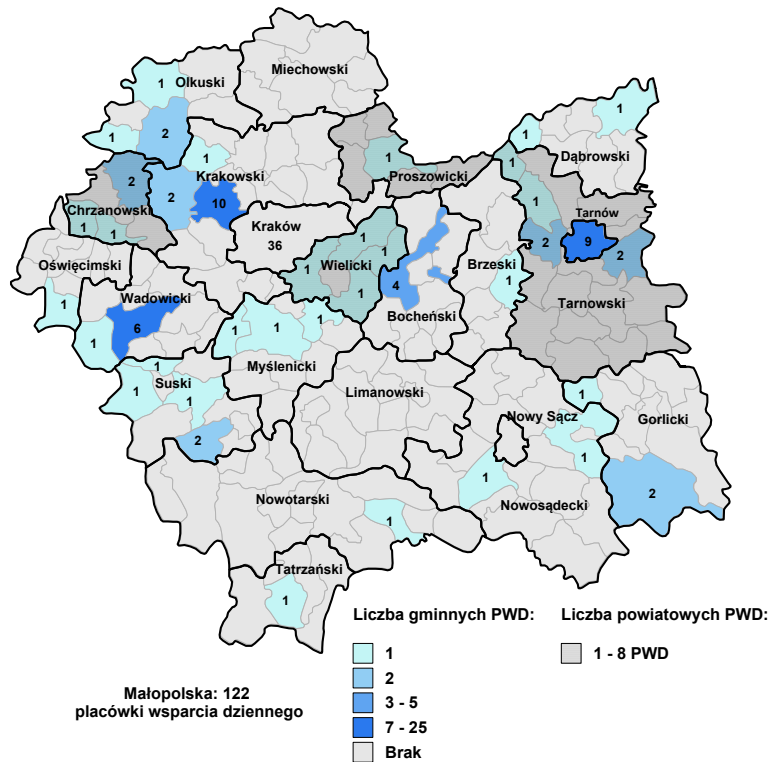
2023 r.

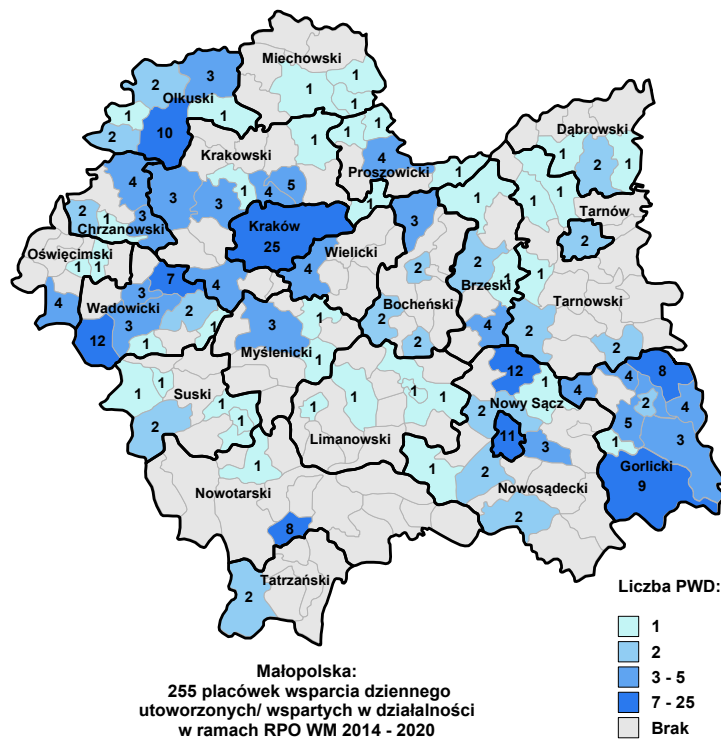
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych:
Mapa nr 3 – Sprawozdania OZPS, Mapa nr 4 - Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

**Mapa 5 i 6. Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2012 r.,
Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach
RPO WM 2014-2020 – stan na koniec 2023 r.**

2012 r.

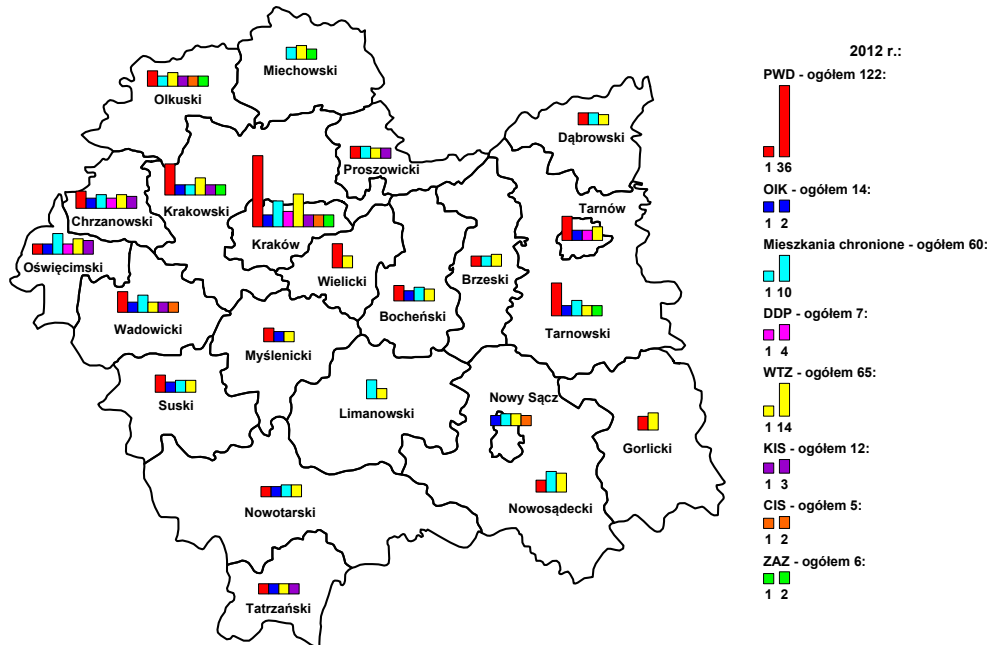
2023 r.

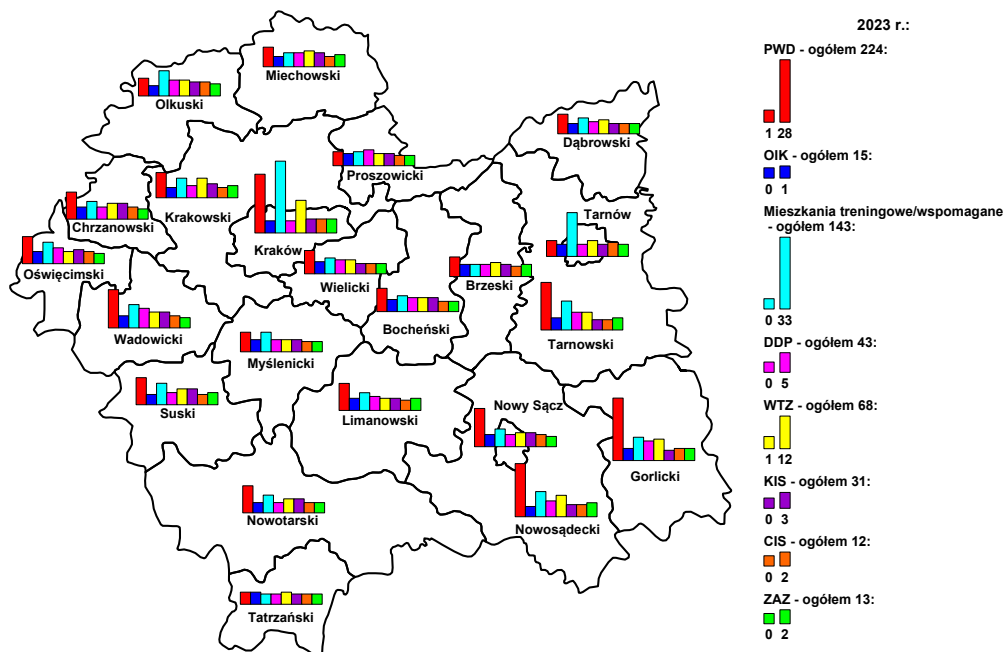
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych:
Mapa nr 5 – Sprawozdania OZPS, Mapa nr 6 - Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Mapa 7 i 8: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2012 i 2023 r. – sektor publiczny

2012 r.

2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2023 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2023.

Analizując kluczowe zasoby „pomocowe” funkcjonujące w sektorze publicznym Małopolski zwraca uwagę, iż:

- od 2012 r. istotnie zwiększył się dostęp Małopolan do usług społecznych w zasadzie we wszystkich małopolskich powiatach, w szczególności w południowo-wschodniej części województwa, czyli także na terenach o najwyższych udziałach korzystających z pomocy społecznej;
- nadal oferuje się zbyt mało usług opiekuńczych w stosunku do szacowanego zapotrzebowania mimo, iż w 2023 r. część małopolskich gmin realizowała programy, których celem było wsparcie osób niesamodzielnych usługami opiekuńczymi (projekt „Małopolski Tele-Anioł” – 1 091 osób objętych usługami opiekuńczymi i sąsiedzkimi świadczonymi w miejscu zamieszkania w 2023 r.; program rządowy „Opieka 75+” – 912 osób objętych wsparciem). Dodatkowo część gmin i powiatów realizowało inne ogólnopolskie rządowe programy wspierające osoby zależne i ich opiekunów („Opieka Wytchnieniowa” – 1 537 opiekunów osób niesamodzielnych objętych usługami dziennymi oraz 786 osób – w formie całodobowej; „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” – 3 362 osoby objęte usługami asystenckimi). Jednak liczba Małopolan objętych gminnymi usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania (będących zadaniem własnym gminy) ponownie spadła – w 2023 r. objęto nimi ponad 7 194 osoby (o 951 mniej niż w 2019 r.);
- wielu Małopolan skorzystało z interwencji kryzysowej. W 2023 r. 10 950 osób zostało wspartych przez małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej. Natomiast z usług punktów/ zespołów interwencji kryzysowej działających przy 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie skorzystało kolejnych 1 049 mieszkańców. Jednocześnie w małopolskich OPS objęto interwencją kryzysową 468 rodzin i ponad 1,3 tys. osób w tych rodzinach;
- nadal niedostateczne są wykorzystane (mimo poprawy sytuacji) zasoby istniejących mieszkań treningowych i wspomaganych. W 2023 r. w Małopolsce z mieszkań treningowych i wspomaganych prowadzonych przez gminy lub powiaty skorzystało 447 osób na 485 miejsc, 27 mieszkań treningowych i wspomaganych w ciągu 2023 roku nie miało mieszkańców (o 7 mniej niż w 2022 r.). Informacja ta nabiera znaczenia w związku z istotną rolą przypisywaną mieszkalnictwu chronionemu i wspomaganemu

w krajowej strategii deinstytucjonalizacji usług społecznych, która ma być implementowana we wszystkich regionach kraju.

IV REKOMENDACJE

Zapewnienie trwałości usług społecznych

Zapewnienie trwałości usług społecznych sfinansowanych ze środków zewnętrznych pozostaje niezmiennie ważną kwestią.

Uruchamianie usług społecznych ze środków europejskich oraz w ramach programów rządowych spowodowało niewątpliwie istotną zmianę w dostępie Małopolan do wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Przykładowo w porównaniu do 2016 r., kiedy to ruszyły pierwsze konkursy z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, przybyło ponad 80 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży i 30 dziennych domów pomocy dla osób starszych. Podobną zmianę w tym czasie widać w odniesieniu chociażby do mieszkań treningowych i wspomaganych oraz klubów samopomocy – wzrost odpowiednio z 96 do 143 i z 50 do 91 jednostek. Wydaje się to potwierdzać trafność przyjętych założeń programowych, jest dowodem zasadności decyzji o kontynuacji w kolejnym okresie w programie Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 dotowania usług społecznych ze środków europejskich dla regionu. Podjęte działania z wyprzedzeniem ukierunkowały też rozwój usług społecznych na wsparcie środowiskowe, które stanowi jeden z filarów krajowej strategii rozwoju usług społecznych, a tym samym przyjętego już obecnie „Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023-2025 z perspektywą do 2030”.

Jednak finisz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 związany jest z kończącymi się okresami trwałości pierwszych projektów dofinansowanych z programu, ustaniem finansowania projektów uruchamianych w późniejszych okresach, co zdaje się być już widoczne w statystykach. Analiza materiału zgromadzonego w „Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2023” pokazuje, iż w porównaniu do zeszłego roku wykazano o 25 placówek wsparcia dziennego mniej, minus 8 klubów integracji społecznej i ubytek 3 centrów integracji społecznej. Dynamika tego procesu wymagać będzie obserwacji w przyszłym i następnym

roku czyli okresie przelomowym pomiędzy dwoma okresami programowania w polityce spójności UE.

Na poziomie wojewódzkim wdrażany już „Regionalny Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji (...)” tworzy mechanizmy warunkujące dostęp do środków FEM 2021-2027 od posiadania przez Beneficjenta projektu planu zachowania trwałości rezultatów projektu oraz promuje partycypację osób objętych wsparciem (jeśli to możliwe) w kosztach otrzymywanych usług, co jest nie bez znaczenia dla ich utrzymania po ustaniu zewnętrznego finansowania. Rekomendacje te przełożyły się na kryteria konkursowe FEM 2021-2027 oraz zapisy regionalnych modeli usług społecznych.

Kluczowym jednak elementem w zakresie koordynacji i rozwoju usług społecznych w Polsce, a tym samym w regionach jest zintegrowanie finansowania ze środków europejskich i finansowania krajowego, tak aby nie tworzyć działań, które znikają bezpowrotnie po zakończeniu tzw. okresów trwałości projektów, a więc po kilku latach od ich uruchomienia. Nadal rozwiązaniem problemu mógłby stać się system jakim mógłby być np. rządowy program wieloletni, w którym środki europejskie, w tym regionalne, wydatkowane byłyby na inkubowanie pomocy środowiskowej, a środki krajowe, zwłaszcza z budżetu państwa, zapewniałyby ich utrzymanie, co zwiększałoby trwałość przedsięwzięć uruchamianych dużym nakładem sił i pieniędzy, zarówno beneficjentów, jak i donatorów. Do rozważenia jest lobbowanie za proponowanym rozwiązaniem.

Rozwój usług opiekuńczych

Duża (830,5 tys. osób w 2023 r.), systematycznie rosnąca grupa małopolskich seniorów (blisko 160 tys. osób więcej w ciągu ponad dziesięciu lat⁹ i 11 tys. osób więcej w ciągu roku), 145 tys. osiemdziesięciolatków i starszych mieszkańców, wzrost współczynnika wsparcia międzypokoleniowego¹⁰ z 7,7 w 2012 r. do 12,2 w 2023 r., więcej osób z niepełnosprawnościami wg NSP 2021 oraz wiele innych statystyk wskazują na potrzebę dalszego zwiększania dostępu Małopolan i ich rodzin do usług opiekuńczych.

---

⁹ porównanie do 2012 r.

¹⁰ liczba osób w wieku 85 i więcej lat na 100 osób w wieku 54 -60 lat.

Jednocześnie w 2023 r. ponownie wzrosła (do 10) liczba gmin nierealizujących usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, a pozostałe gminy objęły usługami opiekuńczymi mniej osób niż przed rokiem i znacznie mniej niż np. w 2019 r., mimo iż blisko ¼ z nich uczestniczyła w rządowym programie Opieka 75+. Usługi sąsiedzkie realizowane były w jednej małopolskiej gminie.

„Intensywność” usług opiekuńczych w porównaniu do danych sprzed ponad dziesięciu lat spadła z przeciętnie 6,5 godzin tygodniowo na osobę do średnio 5 godzin, przy wzroście kosztu tych usług zestawiając wydatki wszystkich małopolskich gmin na ten cel.

Przy czym należy podkreślić, że 8 z 10 gmin niewykazujących usług opiekuńczych w sprawozdaniu MRPiPS-03 uczestniczyło w projekcie „Małopolski Tele-Anioł”. 84 mieszkańców tych gmin zostało objętych usługami opiekuńczymi, głównie sąsiedzkiemi w ramach projektu w 2023 r. Ważna jest więc kontynuacja tego regionalnego przedsięwzięcia, który skutecznie zapełnia istniejącą lukę na małopolskim rynku usług opiekuńczych, podobnie jak programy rządowe - 9 gmin z tej grupy uczestniczyło w rządowym programie „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” organizując pomoc dla 327 osób, dodatkowo dwie gminy z tej grupy aplikowały do programu „Opieka Wytchnieniowa” (38 uczestników). Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że liczba Małopolan objętych usługami opiekuńczymi jest de facto większa niż ich liczba wykazywana w podstawowym sprawozdaniu branżowym - ze względu na wysiłki gmin w pozyskiwaniu dodatkowych funduszy na usługi, których specyfika może wykraczać poza definicje sprawozdawcze więc jest niewidoczna w jednej statystyce - oraz podkreślić to, że wobec danych demograficznych niewątpliwie istnieje luka opiekuńcza pomiędzy otrzymującymi pomoc w postaci usług opiekuńczych/ sąsiedzkich, a jej potencjalnie potrzebującymi.

Warto też zaznaczyć, że 6 z 10 gmin nieświadczących usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania prowadzi na swoim terenie dzienny dom pomocy.

Nie przybyło dziennych domów pomocy w ciągu roku, ale w zestawieniu z 2016 rokiem ich liczba wzrosła z 13 do 43, a liczba korzystających wyniosła 2,3 tys. osób w 2023 r.

W tym kontekście warto promować usługi opiekuńcze świadczone w ośrodkach wsparcia, przed wszystkim publicznych, takich jak dzienny dom pomocy i klub samopomocy, powtarzając argumenty świadczące o korzyściach płynących z tak zorganizowanej usługi opiekuńczej. Ośrodek wsparcia wydaje się być najbardziej efektywną formułą organizacji i świadczenia usług opiekuńczych, cechującą się dużym potencjałem rozwojowym z uwagi

na możliwość włączenia w ofertę placówki rozwiązań teleopiekuńczych, wymiar świadczonego wsparcia oraz dodatkowe korzyści dla osób starszych. W dziennym domu pomocy na ogół realizowana jest usługa opiekuńcza w wymiarze kilku do 8 godzin dziennie, codziennie we wszystkie dni robocze, natomiast w przypadku usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania zbliżony koszt na osobę dotyczy usług świadczonych w wymiarze pojedynczych godzin w tygodniu na osobę, co potwierdzają badania ROPS w Krakowie – „Badanie potencjału jednostek samorządu terytorialnego z woj. małopolskiego w zakresie rozwoju usług społecznych w środowiskach lokalnych w obszarach związanych z niezależnym życiem osób dorosłych”. Z kolei, ciągle aktualne badania ankietowe na potrzeby kontroli NIK, („Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy”, 2017 r.) wykazały, że seniorzy z DDP jako najistotniejsze uznali – oprócz posiłku – możliwość spotkania się z innymi ludźmi (tej korzyści nie osiągają beneficjenci usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania), korzystania z porad pracowników socjalnych OPS oraz pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych. Ważnym kontekstem jest też brak chętnych do świadczenia usług opiekuńczych, a formuła stałej placówki dla większej liczby seniorów wydaje się w istotnej części rozwiązywać ten problem. Tym bardziej, że – według danych Barometru Zawodów – w Małopolsce w 2023 r. w 16 powiatach na 22 istniał deficyt poszukujących pracy w zawodzie opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej.

Jednocześnie planowanie regionalnego wsparcia w tym obszarze daje możliwość standaryzacji działalności dotowanych podmiotów, wobec braku standardów krajowych, w szczególności w ten sposób, by realizowały one usługi opiekuńcze podlegające zasadom im właściwym, w tym dotyczącym odpłatności użytkowników za usługę.

W związku z dużym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, ważne wydaje się także równoległe podnoszenie prestiżu zawodu opiekuna i doskonalenie zawodowe kadr opiekuńczych, w tym stałe rozwijanie oferty szkoleniowej, doradczej i superwizyjnej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie dla tej grupy zawodowej czyli opiekunów zatrudnionych w małopolskich domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy, klubach samopomocy, środowiskowych domach samopomocy i opiekunek środowiskowych pracujących w ośrodkach pomocy społecznej, a także w podmiotach, którym gminy zlecają realizację usług opiekuńczych.

Rozpoznawanie procesów zmiany społecznej

Nowe problemy społeczne, zmiana profilu klienta pomocy społecznej, kryzys rodzinnej pieczy zastępczej, narastający kryzys uchodźczy z jednej strony oraz konieczność monitorowania nowouruchomionych programów wojewódzkich z drugiej strony, generują jeszcze większe niż zwykle zapotrzebowanie na informacje. W tym kontekście ważne jest dalsze rozwijanie potencjału badawczo - analitycznego samorządu województwa, w tym także Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, współpraca z regionalnym Obserwatorium, służbami statystyki publicznej, uczelniami wyższymi i jednostkami badawczymi. Istotne jest dobre wykorzystanie środków europejskich Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS), z których finansowane są projekty koordynacyjne regionalnych ośrodków polityki społecznej, w tym Moduł diagnostyczno-planistyczny projektu „Społeczna Małopolska – koordynacja działań na rzecz włączenia społecznego w Małopolsce” realizowanego od 2022 roku przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. W najbliższym czasie wzmożonej uwagi analitycznej wymagać będzie trwałość placówek pomocowych utworzonych w poprzednim programie regionalnym, dalsza zmiana profilu klienta pomocy społecznej oraz związany z tym rozwój usług opiekuńczych i asystenckich dla osób starszych i mieszkańców z niepełnosprawnościami. Obserwacji analitycznej wymaga również los dużej grupy dzieci przybyłych z Ukrainy pod opieką opiekunów tymczasowych w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, co może być w najbliższym czasie kolejnym wyzwaniem dla systemu pieczy zastępczej w regionie.

Usprawnienie systemu sprawozdawczości

Należy prowadzić nieustające prace na porządkowaniu sprawozdawczości branżowej, w tym dotyczącej placówek różnego typu w regionie oferujących usługi społeczne finansowanych z różnych źródeł – regionalnych programów operacyjnych, krajowego programu operacyjnego (środki unijne dystrybuowane regionalnie i centralnie), krajowych programów rządowych. Sprawozdawczość powinna służyć przede wszystkim wyciąganiu wniosków i rekomendowaniu dalszych zmian oraz zapewniać wdrażanie strategii deinstytucjonalizacji. Przy różnych źródłach finansowania placówek/ usług społecznych dane w tym zakresie są bardzo rozproszone.

V WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNEJ

➤ Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego

➤ Liczba mieszkańców, zawarte małżeństwa, urodzenia, zgony¹¹

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Mieszkało 3,43 mln osób – w ciągu roku liczba ludności wzrosła o 618 osób (pomiędzy 2021 a 2022 r. liczba ludności zmniejszyła się o 1 356 osób).
- ✓ Przybyło ludności mieszkającej w miastach (o 1,9 tys. osób), natomiast ubyło mieszkańców wsi (o 1,3 tys. osób), co jest sytuacją odwrotną niż w rok wcześniej, kiedy to liczba mieszkańców miast zmniejszyła się (o 4,7 tys.), natomiast przybyło mieszkańców wsi (+ 3,3 tys.).
- ✓ Zawarto 14,7 tys. związków małżeńskich (o 700 mniej niż w 2022 r., tj. o 4,6% mniej). Na 1 tys. ludności zawarto 4,3 małżeństwa, rok wcześniej 4,5.
- ✓ Zarejestrowano 28,3 tys. urodzeń żywych – o ok. 2,8 tys. urodzeń mniej niż rok wcześniej czyli o 8,9% mniej.
- ✓ Wartość współczynnika urodzeń na 1 tys. ludności wyniosła 8,3. Najwyższą wartość współczynnika odnotowano w powiecie limanowskim - 10,2, a najniższą w Tarnowie - 5,6.
- ✓ Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł 9,6, wobec 10,5 przed rokiem (zmarło 32,8 tys. osób, o 3,2 tys. osób mniej niż w 2022 r., czyli o 8,8% mniej).

- ✓ **Odnotowano ujemny przyrost naturalny: minus 4,5 tys. osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności przyrost naturalny wyniósł minus 1,3 (minus 1,4 w 2022 r.).**
- ✓ **Najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim i nowosądeckim (po plus 1,5), a najniższy - w powiecie chrzanowskim (minus 6,7).**

„Liczba ludności województwa na koniec grudnia 2023 r. wyniosła 3429,6 tys. osób i w relacji do poprzedniego roku zwiększyła się o 0,02% (w Polsce wystąpił spadek o 0,3%). Liczba ludności województwa stanowiła 9,1% ogólnej liczby ludności w kraju. Roczny przyrost rzeczywisty wyniósł 0,6 tys. (w Polsce – minus 129,8 tys.), na który złożyła się suma ujemnych wartości przyrostu naturalnego, dodatniego salda migracji stałej oraz ujemna różnica w saldach migracji czasowych. W miastach województwa odnotowano wzrost liczby ludności o 1,9 tys. osób, a na wsi spadek o 1,3 tys. osób.”¹²

(...)

„Wśród powiatów największą liczbą ludności w 2023 r. charakteryzował się Kraków (806,2 tys. osób), tj. 23,5% ogólnej liczby ludności województwa. Wzrost liczby ludności w stosunku do 2022 r. wystąpił w 7. powiatach, w tym najwyższy, podobnie jak przed rokiem - w powiecie wielickim (o 1,1%). W pozostałych 15. powiatach liczba mieszkańców zmniejszyła się, w tym przede wszystkim w powiatach chrzanowskim i olkuskim (po 0,9%). W relacji do 2015 r. największy spadek (o 6,8%) odnotowano w Tarnowie, a wzrost w powiecie wielickim (o 18,2%).

Wśród 182. gmin województwa w 86. wystąpił wzrost liczby ludności w porównaniu z 2015 r., największy w gminie wiejskiej Wielka Wieś (o 50,6%). W 96. gminach odnotowano spadek populacji, największy w gminie miejsko-wiejskiej Szczawnica - o 10,2%, natomiast w gminie miejsko-wiejskiej Kalwaria Zebrzydowska liczba ludności utrzymała się na poziomie z 2015 r.

---

¹¹ Niniejszy rozdział jest wyborem tekstów z publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024 r.

¹² Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024 r., s. 54

Województwo charakteryzuje się większą gęstością zaludnienia niż przeciętna w Polsce. W 2023 r. na 1 km² powierzchni przypadało 226 osób, podczas gdy w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 120. Największe zagęszczenie wystąpiło w Krakowie (2467 osób/km²), a najniższe w powiecie miechowskim (69 osób/km²).

(...)

W strukturze ludności według płci od lat utrzymuje się przewaga kobiet. W 2023 r., podobnie jak w roku poprzednim, stanowiły 51,5% ludności województwa (w Polsce - 51,7%).

Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, wyniósł 106 (w kraju - 107 kobiet). Przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn odnotowano w 21. powiatach. Największa dysproporcja płci wystąpiła w Krakowie (114 kobiet na 100 mężczyzn). Wyjątek stanowił powiat limanowski, w którym na 100 kobiet przypadało 100 mężczyzn¹³.

„W 2023 r. zawarto 14,7 tys. związków małżeńskich, tj. mniej o 0,7 tys. (o 4,6%) niż rok wcześniej i 2,8 tys. (o 15,8%) mniej niż w 2015 r. Małżeństwa zawarte w województwie stanowiły 10,1% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce. W miastach odnotowano 7,6 tys. małżeństw, tj. o 8,0% więcej niż na wsi. Na 1 tys. ludności zawarto 4,3 małżeństwa (w Polsce - 3,9), rok wcześniej - 4,5, a w 2015 r. - 5,2. W miastach wskaźnik był wyższy o 0,7 pkt niż na wsi i wyniósł 4,6. Najwięcej małżeństw na 1 tys. ludności odnotowano w Krakowie - 5,8, a najmniej w powiecie miechowskim - 3,0.

(...)

W 2023 r. zarejestrowano 28,3 tys. urodzeń żywych, tj. mniej o 8,9% niż rok wcześniej i 18,4% niż w 2015 r. (w Polsce odnotowano spadek odpowiednio o 10,7% i 26,2%). Liczba urodzeń w województwie stanowiła 10,4% ogólnej liczby urodzeń w kraju. Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności wyniósł 8,3 (w Polsce - 7,2); w miastach - 8,2, na wsi - 8,3. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim - 10,2, a najniższą w Tarnowie - 5,6.

Zmarło 32,8 tys. osób, tj. o 8,8% mniej niż w 2022 r. oraz o 4,4% więcej niż w 2015 r. (w Polsce odpowiednio spadek o 8,8% i wzrost o 3,6%). Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł

---

¹³ Tamże, s. 55-56.

9,6 (w Polsce 10,9), wobec 10,5 przed rokiem i 9,3 w 2015 r. W miastach współczynnik ten był wyższy o 1,6 pkt niż na wsi i wyniósł 10,4. Najniższą jego wartość odnotowano w powiecie nowosądeckim (8,1), a najwyższą w powiatach chrzanowskim i miechowskim (po 12,4). Zmarło 83 dzieci w wieku poniżej 1 roku życia, tj. o 4,6% mniej w porównaniu z 2022 r.

Niezmiennie od wielu lat głównymi przyczynami zgonów zarówno w województwie małopolskim, jak i w Polsce są choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. W 2022¹⁴ r. stanowiły odpowiednio 41,2% i 25,4% wszystkich zgonów w województwie (w kraju odpowiednio 36,0% i 23,6%).

(...)

W wyniku przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń w województwie odnotowano ujemny przyrost naturalny, który wyniósł minus 4,5 tys. osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności omawiany współczynnik wyniósł minus 1,3 (w Polsce - minus 3,6) wobec minus 1,4 w 2022 r. i plus 1,0 w 2015 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi współczynnik przyjął wartości ujemne (odpowiednio minus 2,2 i minus 0,5). Najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim i nowosądeckim (po plus 1,5), a najniższy - w powiecie chrzanowskim (minus 6,7).¹⁵

---

¹⁴ W cytowanym opracowaniu brak danych dla 2023 roku.

¹⁵ Tamże, s. 58-59.

Seniorzy

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia wyniosła 830 509 osób (24,2%), o 11 tys. osób więcej niż rok wcześniej.
- ✓ Wśród powiatów najstarszych demograficznie (o najwyższym udziale osób w wieku 60 lat i więcej) są: miasto Tarnów (30,8%), powiat olkuski (29,7%), powiat chrzanowski (29,6%) i powiat miechowski (29,4%). Najmłodsze demograficznie są powiaty: limanowski (20,3%), nowosądecki (20,4%) i wielicki (20,5%).
- ✓ Mediana wieku mieszkańców wyniosła 41,2 lat (rok wcześniej – 40,7 lat).
- ✓ Przeciętnie ludność na obszarach wiejskich województwa była młodsza od ludności mieszkającej w miastach (mediany wieku mieszkańców wyniosły odpowiednio: 40,1 i 42,3 lat).
- ✓ Współczynnik obciążenia demograficznego (relacja osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) wyniósł 68 (w Polsce – 71), podczas gdy w 2015 r. było to 60.
- ✓ Indeks starości (liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 dzieci w wieku 0-14 lat) wyniósł 115, czyli średnio na 100 potencjalnych wnuków przypadało 115 dziadków i babć. Najwyższą wartość indeksu starości odnotowano w Tarnowie (193 osoby).
- ✓ Wskaźnik podwójnego starzenia (pokazujący, jaki udział w grupie osób starszych z danej zbiorowości mają najstarsi mieszkańcy, powyżej 80. roku życia) wyniósł 17,5%.
- ✓ Wartość „wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego” oznaczającego liczbę osób w wieku 85 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku 50-64 lata wyniosła 12.
- ✓ Rozpiętość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego wyniosła od 9 osób w powiatach myślenickim i wielickim do 17 osób w Krakowie.

„Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku z roku na rok widoczny jest postępujący proces starzenia się populacji. Wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. W latach 2015-2023 udział populacji w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z 18,6% do 21,4% (w Polsce z 19,6% do 23,3%). W końcu 2023 r. ta grupa ekonomiczna liczyła 734,2 tys. osób i wzrosła o 13,3 tys. (o 1,8%) w porównaniu z 2022 r. Populacja w wieku produkcyjnym wyniosła 2 037,4 tys. osób, tj. o 8,3 tys. (o 0,4%) mniej niż w 2022 r. Zbiorowość ta stanowiła 59,4% (62,4% w 2015 r.) ogólnej liczby ludności (w kraju odpowiednio - 58,4% i 62,4%).

Dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat (tj. w wieku przedprodukcyjnym) było 658,0 tys., czyli o 4,4 tys. (o 0,7%) mniej niż rok wcześniej. Udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności wyniósł 19,2% (w Polsce 18,3%) i był mniejszy niż rok wcześniej o 0,1 p. proc. (w Polsce wzrosła o 0,1 p. proc.). W relacji do 2015 r. obniżył się o 0,3 p. proc. (w Polsce również o 0,3 p. proc.).

Współczynnik obciążenia demograficznego (relacja osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) wyniósł podobnie jak przed rokiem 68 (w Polsce - 71), podczas gdy w 2015 r. było to 60. Wśród powiatów najniższą wartość współczynnika odnotowano w powiecie dąbrowskim i w Krakowie (po 64), a najwyższą w powiecie miechowskim (77).

Mediana wieku mieszkańców województwa w końcu 2023 r. wyniosła 41,2 lat (w Polsce - 42,8 lata), co oznacza, że połowa populacji nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Rok wcześniej mediana wieku mieszkańców wyniosła 40,7 lat, a w 2015 r. - 38,6 lat. Przeciętnie ludność na obszarach wiejskich województwa była młodsza od ludności mieszkającej w miastach. Mediana wieku ludności wsi wyniosła 40,1 lat (36,9 lat w 2015 r.), a mieszkańców miast 42,3 lat (40,4 lat w 2015 r.). Statystyczny mężczyzna był młodszy od statystycznej kobiety o nieco ponad 2,5 roku. Wiek środkowy dla mężczyzn to 39,9 lat, a dla kobiet - 42,5 lat (w 2015 r. odpowiednio 37,2 i 40,1 lat).

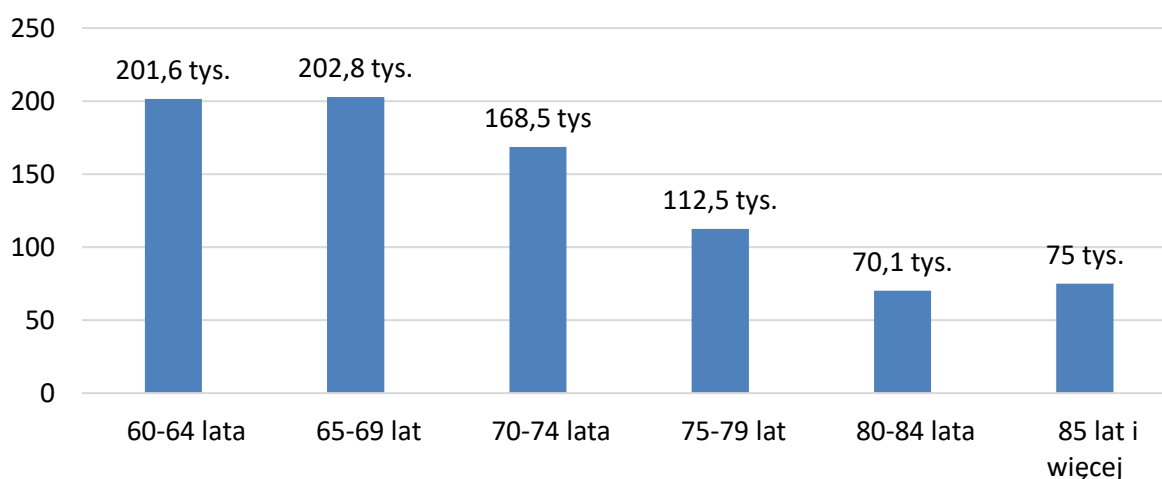
Najmłodsi byli mieszkańcy powiatu limanowskiego - przeciętnie 37,6 lat, a najstarsi Tarnowa - 46,1 lat.”¹⁶

---

¹⁶ „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024 r., s. 55 i 56.

W 2023 r. województwo małopolskie zamieszkiwało 830 509 osób powyżej 60 roku życia (24,2%), o 11 tys. osób więcej niż rok wcześniej. W większości były to kobiety – 57,5% tej grupy, czyli ponad 477,5 tys. osób. W populacji osób powyżej 60. roku życia najliczniejszą grupę stanowili seniorzy w przedziale wiekowym 65-69 lat – 24,4% (ponad 202,8 tys. osób) i osoby w wieku 60-64 lata – 24,3% (ponad 201,6 tysięcy osób). Przy czym osiemdziesięciolatekowie i starsi mieszkańcy Małopolski stanowili również liczną grupę ponad 145 tysięcy osób, mając niemal 17,5% procentowy udział wśród ogółu małopolskich seniorów.

Wykres 8. Struktura mieszkańców Małopolski w wieku 60+ wg grup wieku w 2023 r. (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych (dostęp: 23.04.2024 r.).

Małopolskie powiaty cechują się zróżnicowanymi udziałami osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców. Wśród powiatów najstarszych demograficznie (gdzie wartość współczynnika starości demograficznej przekroczyła 25%) ponownie znalazły się: miasto Tarnów (30,8%), powiat olkuski (29,7%), powiat chrzanowski (29,6%), powiat miechowski (29,4%), powiat oświęcimski (27,6%), miasto Nowy Sącz (26,9%) i powiat proszowicki (26,5%), przy przeciętnej wartości dla regionu 24,2%. Z kolei najmłodsze demograficznie małopolskie powiaty to: powiat limanowski (20,3%), nowosądecki (20,4%) i wielicki (20,5%). Pomędzy rokiem 2022 i 2023 prawie we wszystkich małopolskich powiatach z wyjątkiem Krakowa zanotowano wzrost odsetka mieszkańców powyżej 60 roku życia.

Tabela 1. Ludność w wieku 60 lat i więcej w powiatach województwa małopolskiego w 2023 r.

powiat	Odsetek ludności w wieku 60 i więcej lat w ogólnej ludności
Tarnów	30,8%
olkuski	29,7%
chrzanowski	29,6%
miechowski	29,4%
oświęcimski	27,6%
Nowy Sącz	26,9%
proszowicki	26,5%
gorlicki	25,3%
tatrzański	25,2%
Kraków	24,6%
wadowicki	24,0%
dąbrowski	23,9%
suski	23,7%
brzeski	23,5%
tarnowski	23,1%
bocheński	23,0%
krakowski	22,7%
nowotarski	22,6%
myślenicki	21,7%
wielicki	20,5%
nowosądecki	20,4%
limanowski	20,3%
Województwo małopolskie	24,2%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych (dostęp: 23.04.2024 r.)

Istotnym wskaźnikiem w diagnozie i ocenie tempa demograficznego starzenia się ludności jest tzw. wskaźnik podwójnego starzenia, który pokazuje jaki udział w grupie osób starszych (w wieku 60 lat i więcej) z danej zbiorowości mają najstarsi mieszkańcy, powyżej 80. roku życia. Z jednej strony indeks ten jest miarą dynamiki z jaką zachodzą procesy starzenia się ludności, a z drugiej obrazuje on wewnętrzną strukturę populacji osób starszych, może być też wskaźnikiem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze czy zdrowotne. W 2023 r. w Małopolsce najwyższym udziałem najstarszych mieszkańców wśród osób powyżej 80 roku życia charakteryzowały się powiaty: Kraków (19,7%), Tarnów (18,7%), a

także powiaty tarnowski (18,1%), tatrzański (18%) i nowotarski (17,9%), przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 17,5%. Z kolei najmniejszym udziałem najstarszych mieszkańców wśród seniorów charakteryzowały się powiaty: wielicki (14,6%), krakowski (15,4%), myślenicki (15,5%), bocheński (15,7%) i proszowicki (15,8%).

Tabela 2. Wskaźnik podwójnego starzenia w powiatach województwa małopolskiego w 2023 r.

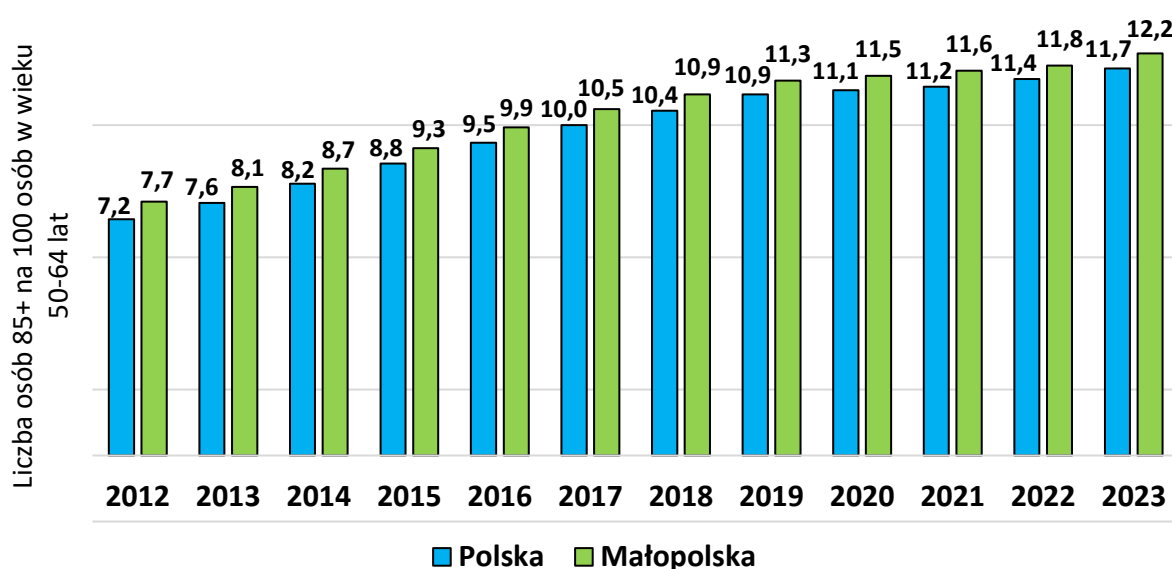
powiat	Wskaźnik podwójnego starzenia - udział osób w wieku 80 i więcej lat w grupie wieku 60 i więcej lat
Kraków	19,7%
Tarnów	18,7%
tarnowski	18,1%
tatrzański	18,0%
nowotarski	17,9%
dąbrowski	17,6%
oświęcimski	17,5%
suski	17,5%
miechowski	17,2%
limanowski	17,1%
chrzanowski	17,0%
gorlicki	16,9%
nowosądecki	16,9%
Nowy Sącz	16,7%
brzeski	16,6%
olkuski	16,3%
wadowicki	16,2%
proszowicki	15,8%
bocheński	15,7%
myślenicki	15,5%
krakowski	15,4%
wielicki	14,6%
Województwo małopolskie	17,5%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych (dostęp: 23.04.2024 r.)

Na określenie potrzeb związanych z opieką nad seniorami pozwala także wskaźnik wsparcia osób najstarszych (inaczej - wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego). Analizując wskaźnik za okres ostatnich dwunastu lat można zauważyć stałą tendencją wzrostową

(na poziomie krajowym i wojewódzkim). Oznacza to, że na 100 osób w wieku 50-64 lata przypada co roku coraz większa liczba osób w wieku 85 i więcej lat¹⁷. W Małopolsce od 2012 r. do 2023 r. wskaźnik wzrósł z 7,7 do 12,2, natomiast w Polsce z 7,2 do 11,7.

Wykres 9. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w Polsce i Małopolsce w latach 2012-2023

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Baza Demografia (dostęp: 15.05.2024 r.).

Próba oszacowania liczby nieformalnych, rodzinnych opiekunów ludzi starszych w Polsce (opiekunowie nieformalni nie są bowiem nigdzie rejestrowani, z wyjątkiem tych nielicznych, którzy pobierają świadczenia), podejmowana była po raz pierwszy w ramach międzynarodowego projektu EUROFAMCARE, realizowanego w latach 2003–2004.

W Małopolsce w ramach „Badania opinii mieszkańców Małopolski na temat istotnych dla rozwoju województwa obszarów działań samorządu wojewódzkiego” realizowanego cyklicznie przez Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, dwukrotnie, bo w 2014 i 2020 r. (z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie) podjęto próbę oszacowania liczby opiekunów

¹⁷ Dane różnią się względem raportu OZPS 2021 r. z uwagi na aktualizację danych demograficznych za lata 2020 i 2021 dokonaną przez GUS w związku z Narodowym Spisem Powszechnym 2021.

rodzinnych. Wyniki tego badania pokazują, że na co dzień osobami starszymi opiekuje się 15%, a osobami niepełnosprawnymi 4% badanych Małopolan¹⁸.

Wreszcie, o dynamice starzenia się populacji świadczy zwiększająca się wartość indeksu starości. Na koniec 2023 r. wartość tego indeksu w Małopolsce wyniosła „115 osób (w Polsce - 133 osoby) w wieku 65 lat i więcej na 100 dzieci w wieku 0-14 lat (średnio na 100 potencjalnych wnukowi przypadało 115 dziadków i babć). Nadal pogłębiają się różnice w proporcji między najmłodszymi, a najstarszymi generacjami. Począwszy od 2015 r. wartość indeksu starości wzrosła o 18 osób.

W podziale terytorialnym omawiany wskaźnik osiągnął wartość poniżej 100 osób (więcej dzieci niż osób starszych) w 7. powiatach, w tym najniższą w powiecie limanowskim (74 osoby).

W pozostałych 15. Powiatach jego wartość przekroczyła 100 osób, w tym najwyższą odnotowano w Tarnowie (193 osoby).”¹⁹.

---

¹⁸ Badanie opinii mieszkańców Małopolski 2020. Edycja 11., [Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Zrównoważonego Rozwoju UM WM](#), Kraków 2021 r. (dostęp: 29.05.2024 r.).

¹⁹ „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2024”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024 r., s. 57.

Rodziny z dziećmi²⁰

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w Małopolsce:

- ✓ Rodzin z dziećmi w 2021 r. było w Małopolsce niemal 448 tys. Wśród nich prawie połowę (47%) stanowiły rodziny z jednym dzieckiem, 40% – rodziny z dwójką dzieci, a 14% - rodziny wielodzietne.
- ✓ W latach 2011-2021 liczba rodzin bez dzieci wzrosła o 10% (ponad 45 tys.), z kolei liczba rodzin z dziećmi spadła o 6% (prawie 27 tys.).
- ✓ W latach 2011-2021 najbardziej zmalała liczba rodzin wielodzietnych (o 13%) oraz rodzin z jednym dzieckiem (o 11%). Z drugiej strony, zwiększyła się liczba małopolskich rodzin z dwójką dzieci (o 4%), co może mieć związek z wprowadzeniem świadczenia 500+ na drugie dziecko w 2016 r.
- ✓ Liczba dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu wyniosła ponad 760,3 tys.
- ✓ Liczba dzieci w regionie w latach 2011-2021 zmalała o niemal 55 tys. Pomimo to, Małopolska nadal jest jednym z województw z: największą liczbą dzieci w wieku 0-24 lat pozostających na utrzymaniu (760,3 tys.), najwyższym odsetkiem rodzin wielodzietnych wśród wszystkich rodzin z dziećmi (13,5% wobec 10,7% w Polsce), a także najniższym odsetkiem rodzin bez dzieci (52,1% wobec 54,2% w Polsce).

---

²⁰ Pod pojęciem rodzina z dziećmi rozumiemy małżeństwo, partnerów, samotnych rodziców mających na utrzymaniu dzieci do lat 24. Rodzina wielodzietna jest rozumiana jako rodzina z co najmniej trójką dzieci.

Rodziny z dziećmi w Polsce

Według najnowszego Spisu Powszechnego w roku 2021 w Polsce mieszkało 4 860 707 rodzin z dziećmi (46% wszystkich rodzin). Jest to niemal 600 tys. (11%) mniej niż dziesięć lat temu. Spadek ten dotyczy rodzin niezależnie od liczby posiadanych dzieci: liczba rodzin z jednym dzieckiem zmniejszyła się o 16%, z 3 dzieci – o 11%, a z 4 i więcej dzieci – o 36%. Jedynie liczba rodzin z dwójką dzieci zmniejszyła się tylko nieznacznie (o 1%), co może wynikać z podjęcia przez część rodzin decyzji o posiadaniu drugiego dziecka w związku z wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”, zapewniającym świadczenie opiekuńcze na drugie dziecko w 2016 r.

Tabela 3. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci w rodzinie w Polsce w latach 2021 i 2011

	2021		2011		Zmiana	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem	4 860 707	100%	5 457 972	100%	-597 265	-11%
- z 1 dzieckiem	2 434 029	50%	2 908 306	53%	-474 277	-16%
- z 2 dzieci	1 905 901	39%	1 922 840	35%	-16 939	-1%
- z 3 dzieci	419 402	9%	469 216	9%	-49 814	-11%
- z 4 i więcej dzieci	101 375	2%	157 609	3%	-56 234	-36%
- wielodzietne (3+)	520 777	11%	626 825	11%	-106 048	-17%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 (dostęp: 5.02.2024 r.).

Podczas gdy liczba rodzin z dziećmi w Polsce zmalała, o 4,4% wzrosła liczba rodzin bez dzieci (z 5 515 tys. w 2011 r. do 5 758 tys. w 2021 r.). Liczba rodzin bez dzieci w roku 2021 wyniosła 54% (wobec 50% w roku 2011).

Liczba dzieci i ich wiek

Liczba dzieci do 24 lat pozostających na utrzymaniu zmalała w latach 2011-2021 zarówno w skali całego kraju (o 10%), jak i w Małopolsce (o 7%). W szczególności dotyczy to dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych, których liczba w Polsce spadła w tym okresie o 20%. Ponieważ spadek liczby dzieci (o 10%) oraz liczby rodzin z dziećmi (o 11%) jest w badanym okresie porównywalny, średnia liczba dzieci w rodzinie pozostaje na podobnym poziomie, gdyż spadek udziału rodzin wielodzietnych jest w pewnym stopniu równoważony przez wzrost odsetka rodzin z dwójką dzieci.

Tabela 4. Liczba dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu w Polsce w latach 2021 i 2011

	2021		2011		Zmiana	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Liczba dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu	7 946 439		8 868 762		-922 323	-10%
0-2	1 034 372	13%	1 247 693	14%	-213 321	-17%
3-6	1 516 466	19%	1 513 672	17%	2 794	0%
7-14	3 100 153	39%	3 005 199	34%	94 954	3%
15-17	995 934	13%	1 270 790	14%	-274 856	-22%
18-24	1 299 514	16%	1 831 408	21%	-531 894	-29%
w rodzinach 3 i więcej dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu	1 700 608	21%	2 114 776	24%	-414 168	-20%
w rodzinach 4 i więcej dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu	442 402	6%	707 128	8%	-264 726	-37%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 (dostęp: 5.02.2024 r.).

Co również istotne, zwiększa się udział dzieci młodszych wśród dzieci pozostających na utrzymaniu – odsetek dzieci do 14 r.ż. wzrósł z 65% do 71%. Co więcej, wzrosła liczba dzieci w wieku 3-14 lat, co może stanowić wyzwanie dla instytucji świadczących usługi na rzecz rodzin.

Rodziny z dziećmi w Małopolsce

W Małopolsce widzimy dwuprocentowy wzrost liczby rodzin ogółem w okresie 2011-2021. Wynika to z dziesięcioprocentowego wzrostu liczby rodzin bez dzieci w tym okresie (o 45 tys.). W tym samym czasie o 6% (27 tys.) spadła jednak liczba rodzin z dziećmi. Takich rodzin w 2021 r. było w Małopolsce 448 tys.

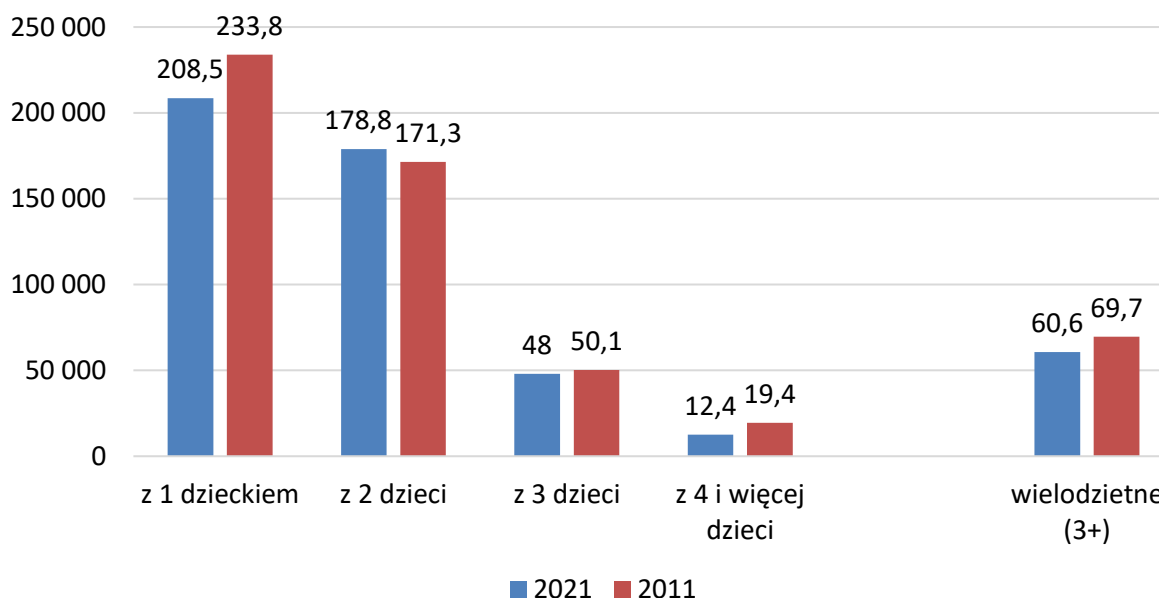
Odsetek rodzin z 2 dziećmi i więcej jest w Małopolsce nieco wyższy niż na poziomie ogólnopolskim i wynosi 53% ogółu rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu (wobec 50% w Polsce). Liczba rodzin z 2 lub więcej dzieci wyniosła 239,4 tys., a liczba rodzin wielodzietnych – 60,6 tys. Podobnie jak w skali całego kraju, odsetek rodzin z dwójką dzieci w województwie małopolskim wzrósł o 4% (7,5 tys.). Nie zmienia to jednak faktu, iż w Małopolsce, podobnie jak w całej Polsce, nastąpił ponad dziesięcioprocentowy spadek liczby rodzin wielodzietnych (o 13%) oraz rodzin z jednym dzieckiem (o 11%) w latach 2011-2021.

Tabela 5. Liczba rodzin z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci w rodzinie w Małopolsce w latach 2011 i 2021

	2021		2011		Zmiana	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Rodziny ogółem						
Ogółem	935 019	100%	916 885	100%	18 134	2%
- bez dzieci	487 071	52%	441 953	48%	45 118	10%
- z dziećmi	447 948	48%	474 932	52%	-26 984	-6%
Rodziny z dziećmi						
- z 1 dzieckiem	208 513	47%	233 853	49%	-25 340	-11%
- z 2 dzieci	178 840	40%	171 382	36%	7 458	4%
- z 3 dzieci	48 096	11%	50 199	11%	-2 103	-4%
- z 4 i więcej dzieci	12 499	3%	19 497	4%	-6 998	-36%
- wielodzietne (3+)	60 595	14%	69 696	15%	-9 101	-13%
Liczba dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu	760 306		815 007		-54 701	-7%
Przeciętna liczba dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu	1,6		1,7		-0,1	-6%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 (dostęp: 5.02.2024 r.).

Wykres 10. Liczba rodzin z dziećmi w Małopolsce w latach 2011 i 2021 według liczby dzieci w rodzinie (w tys.)

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 (dostęp: 5.02.2024 r.).

Małopolska jest z jednym z województw z największą liczbą rodzin z dziećmi w wieku 0-24 lat pozostającymi na utrzymaniu. Zajmuje ona pod tym względem czwarte miejsce (448 tys.), po województwie mazowieckim (726 tys.), śląskim (543 tys.) i wielkopolskim (465 tys.). Małopolska jest również wśród liderów, jeżeli chodzi o udział rodzin wielodzietnych (13,5%), będąc na drugim miejscu, tuż po województwie podkarpackim (13,9%). Takich rodzin jest w Małopolsce 60,6 tys. Województwo małopolskie znajduje się również wśród regionów o najniższym odsetku rodzin bez dzieci na utrzymaniu (52%) – niższą wartość ma tylko województwo Mazowieckie (51,6%).

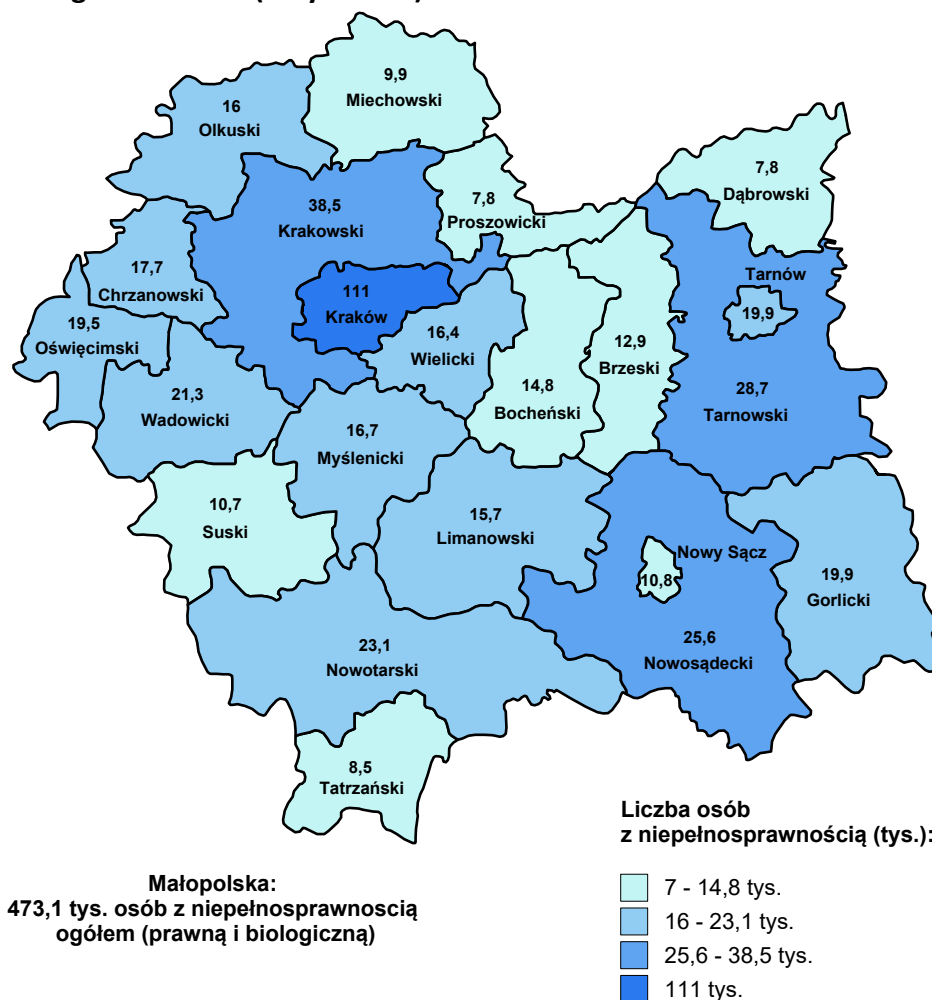
Osoby z niepełnosprawnościami

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w Małopolsce:

- ✓ Mieszkało ok. 473,1 tys. osób niepełnosprawnych ogółem (osób z orzeczeniem i deklarujących ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu) - ok. 13,8% ludności województwa. Znaczna ich część mieszkała w Krakowie (111 tys.) oraz powiatach: krakowskim, tarnowskim i nowosądeckim (łącznie 93 tys.).
- ✓ Udział osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w populacji mieszkańców regionu w stosunku do wyników poprzedniego NSP wzrósł o 2 p. p., a liczba osób niepełnosprawnych o blisko 79 tysięcy.
- ✓ Osób niepełnosprawnych prawnie było ok. 298,3 tys., czyli o 14,5 tys. więcej niż przed dekadą, choć ich udział w populacji był zbliżony – 8,7% w 2021 r. wobec 8,5% w 2011 r.
- ✓ Wśród osób z niepełnosprawnością (prawną i biologiczną) 5% było w wieku przedprodukcyjnym, 35% – w wieku produkcyjnym, a 60% – w wieku poprodukcyjnym.
- ✓ Kraków oraz inne największe miasta regionu (Tarnów, Nowy Sącz), podobnie jak niektóre inne powiaty (proszowicki, tatrzański, olkuski) mają wyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu osób niepełnosprawnych (62-66%), niż średnio w regionie (60% ogółem i 58% po wyłączeniu Krakowa z obliczeń).
- ✓ Zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród osób z niepełnosprawnością (z 53% w 2011 r. do 60% w 2021 r.). Jednocześnie rośnie liczba osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym bez orzeczenia o niepełnosprawności.
- ✓ W 2022 r. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych dla Małopolski wynosił 24,6%.

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w Małopolsce mieszkało ok. 473,1 tys. osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie²¹ i biologicznie²²), które stanowiły ok. 13,8% ludności województwa, w Polsce odsetek osób z niepełnosprawnościami był wyższy i wynosił ok. 14,4%²³.

Mapa 9. Liczba osób z niepełnosprawnością ogółem (prawną i biologiczną) w Małopolsce według NSP 2021 r. (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 20.02.2024 r.).

²¹ Osoba niepełnosprawna prawnie to osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Źródło: GUS, [Pojęcia stosowane w statystyce publicznej - Osoba niepełnosprawna prawnie](#) (dostęp: 20.02.2024 r.).

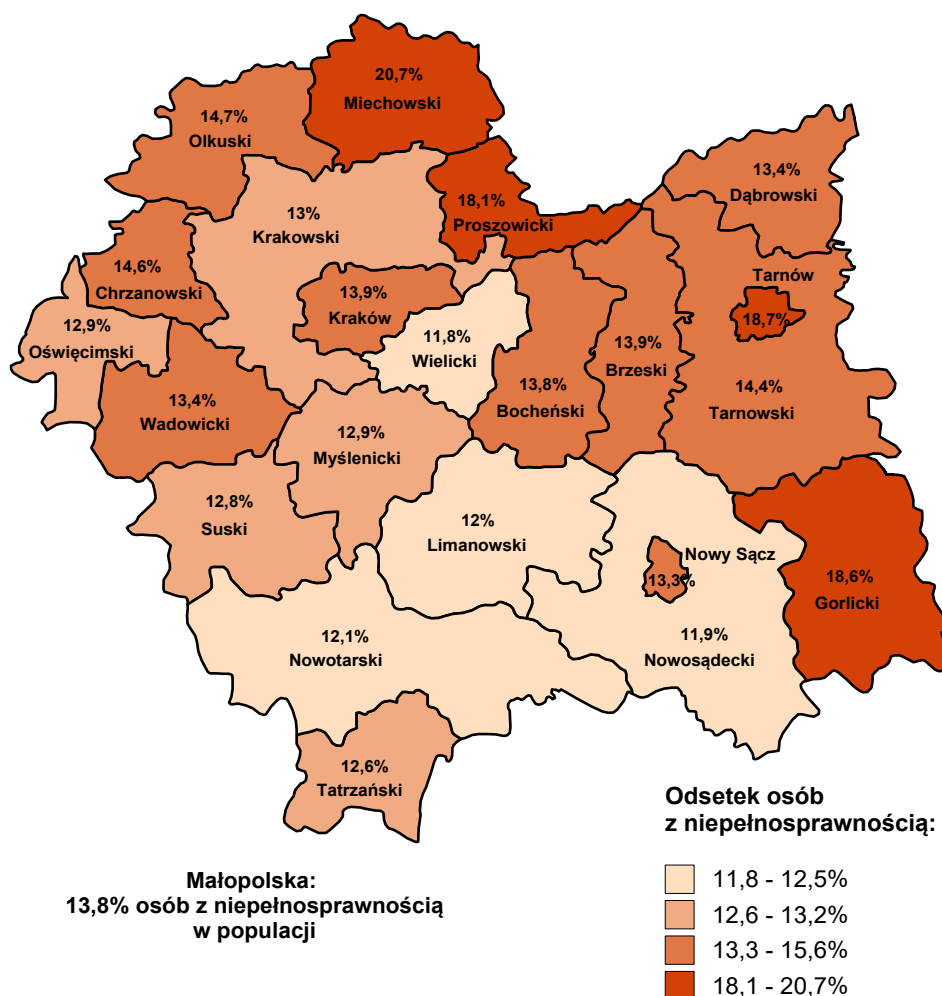
²² Osoba niepełnosprawna biologicznie to osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności. Źródło: GUS, [Pojęcia stosowane w statystyce publicznej - Osoba niepełnosprawna biologicznie](#) (dostęp: 20.02.2024 r.).

²³ Obliczenia własne na podstawie NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 07.12.2022 r.).

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 najwięcej osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w Małopolsce zamieszkiwało w Krakowie (ok. 111 tys.) oraz w powiatach: krakowskim (38,5 tys.), tarnowskim (28,7 tys.) i nowosądeckim (25,6 tys.).

Jeżeli chodzi o udział osób z niepełnosprawnością (zarówno prawną, jak i biologiczną) w populacji, to największy odsetek takich osób występował w powiatach: miechowski (20,7%), gorlickim (18,6%), proszowickim (18,1%) oraz w Tarnowie (18,7%). Najmniejszym udziałem osób z niepełnosprawnością w populacji odznaczały się powiaty: wielicki (11,8%), nowosądecki (11,9%), limanowski (12%) oraz nowotarski (12,1%).

Mapa 10. Udział osób z niepełnosprawnością ogółem (prawną i biologiczną) w populacji w Małopolsce według NSP 2021 r.

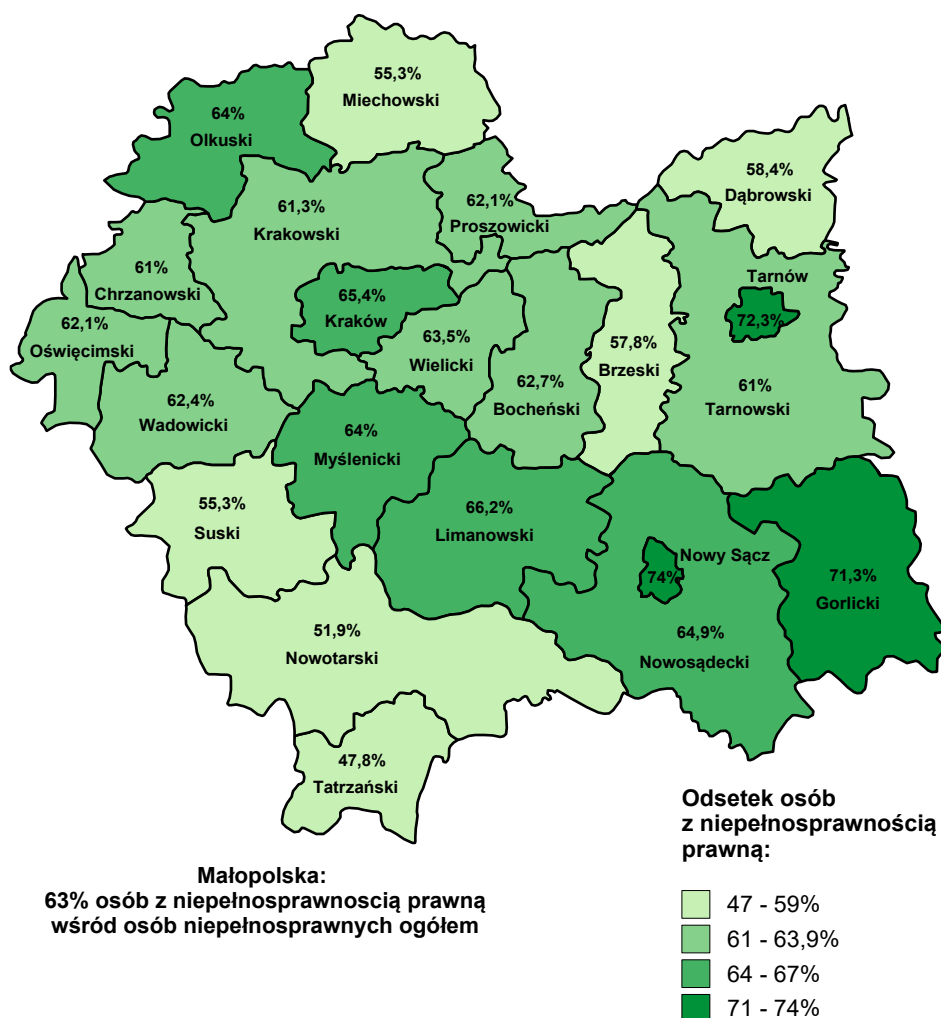

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 20.02.2024 r.).

Ogólnie rzecz biorąc, odsetek osób niepełnosprawnych wśród mieszkańców Małopolski w stosunku do wyników poprzedniego Spisu wzrósł z 11,8% w 2011 r. do 13,8% w 2021 r. (o 2 p. p.), a ich liczba była większa o blisko 79 tys. osób w porównaniu do poprzedniego spisu ludności.

Udział osób niepełnosprawnych prawnie w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych w Małopolsce zmniejszył się z 72% w 2011 r. do ok. 63% w 2021 r. Osób niepełnosprawnych prawnie było w Małopolsce w 2021 r. ok. 298,3 tys. (w porównaniu do 283,8 tys. przed dekadą, czyli o 14,5 tys. osób więcej) i stanowili oni ok. 8,7% ludności.

Mapa 11. Udział osób z niepełnosprawnością prawną wśród ogółu osób z niepełnosprawnością w Małopolsce według NSP 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 20.02.2024 r.).

W Małopolsce powiatami, w których udział osób z niepełnosprawnością prawną był najwyższy, były Nowy Sącz (74%), Tarnów (72,3%) oraz powiat gorlicki (71,3%). Z kolei wśród powiatów o najwyższym odsetku osób z niepełnosprawnością tylko biologiczną (czyli niepotwierdzoną przez orzeczenie) wśród ogółu osób z niepełnosprawnością w regionie są powiaty: tatrzański (52,2%), nowotarski (48,1%), miechowski (44,7%) oraz suski (44,7%).

W województwie małopolskim wśród osób z niepełnosprawnością (zarówno prawną, jak i biologiczną) 5% to osoby w wieku przedprodukcyjnym, 35% - osoby w wieku produkcyjnym, a 60% - osoby w wieku poprodukcyjnym. Istotny jest też fakt, iż odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższy wśród osób z niepełnosprawnością biologiczną (68%), aniżeli wśród osób z niepełnosprawnością prawną (55%). Świadczy to o tym, że starsze osoby rzadziej posiadają orzeczenie o niepełnosprawności, nawet jeżeli odczuwają utrudnienia w codziennym funkcjonowaniu. Podobna sytuacja występowała w 2011 r.²⁴, kiedy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wśród osób z niepełnosprawnością biologiczną wynosił 58%, a wśród osób z niepełnosprawnością prawną – 51%. Zatem w Małopolsce:

- zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród osób z niepełnosprawnością ogółem (53% w 2011 r. i 60% w 2021 r.);
- powiększa się udział osób bez orzeczenia o niepełnosprawności wśród osób w wieku poprodukcyjnym. Co więcej, zwiększa się również bezwzględna liczba takich osób. W 2011 r. w Małopolsce było 145,4 tys. osób niepełnosprawnych prawnie i 63,9 tys. osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. W 2021 r. takich osób było odpowiednio 164,8 tys. i 118,6 tys. Oznacza to, że w ciągu 10 lat liczba osób z orzeczeniem o niepełnosprawności wzrosła o 19,3 tys., a liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – o 54,7 tys.

Udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu osób z niepełnosprawnością jest znacznie wyższy w Krakowie (66%), aniżeli w innych powiatach (średnio 58% po wyłączeniu Krakowa z obliczeń), co przekłada się na niższy udział osób w wieku produkcyjnym w grupie osób z niepełnosprawnością (30% w Krakowie wobec 37% średnio dla pozostałych powiatów). Podobna sytuacja jak w Krakowie w tym zakresie, choć w mniejszym stopniu, występuje

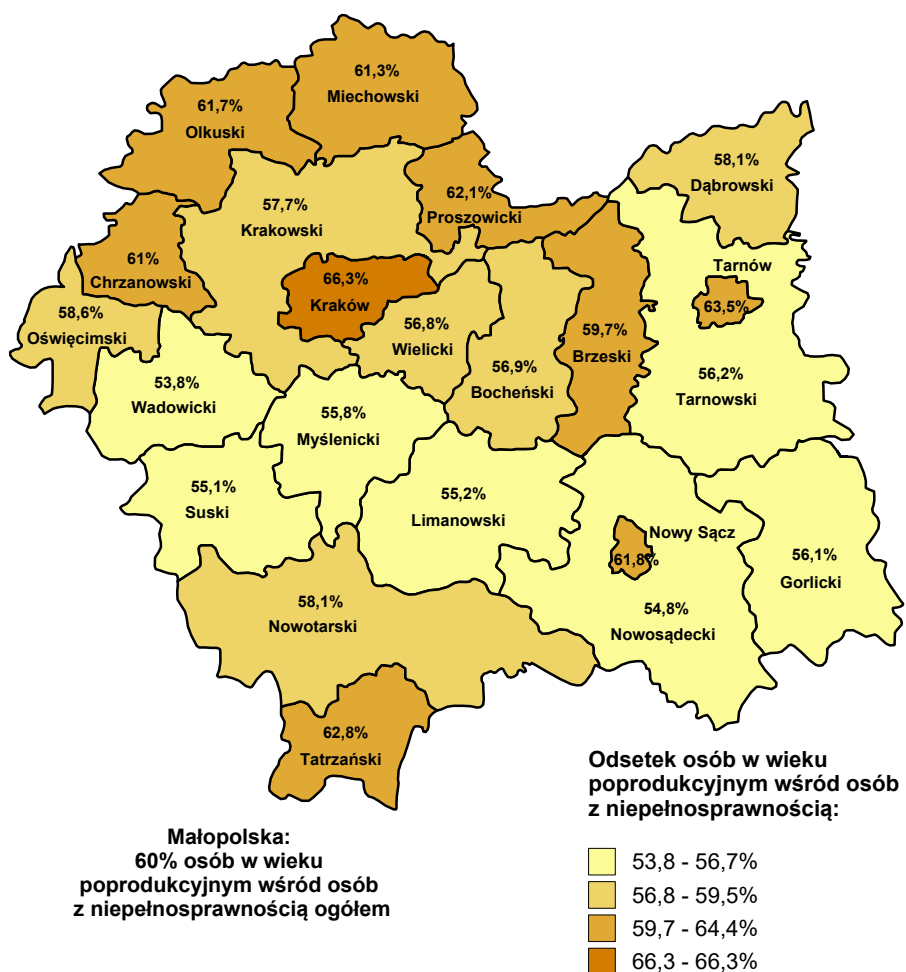
---

²⁴ NSP 2011, BDL GUS (dostęp: 23.04.2024 r.)

w innych największych miastach (Tarnów, Nowy Sącz) oraz w niektórych innych powiatach, np. proszowickim i tatrzańskim, gdzie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wśród osób z niepełnosprawnością wynosi 62-63,5%. Natomiast wśród powiatów, które mają sytuację odwrotną, czyli wyższy od średniego udział osób w wieku produkcyjnym (39-40%) oraz niższy udział osób w wieku poprodukcyjnym (54-56%) w populacji osób niepełnosprawnych są powiaty: wadowicki, nowosądecki, suski, limanowski, tarnowski, myślenicki oraz gorlicki.

Mapa 12. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu osób z niepełnosprawnością w Małopolsce według NSP 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 20.02.2024 r.).

W Małopolsce połowa osób z niepełnosprawnością (50%) mieszka w miastach, podczas gdy w innych województwach odsetek ludności miejskiej w populacji osób niepełnosprawnych wynosi 62%. Jest to zgodne z ogólną strukturą ludności województwa małopolskiego, gdzie mniej więcej połowa ludności (52%) w 2021 r. mieszkała na wsi.

Największy udział ludności wiejskiej wśród osób niepełnosprawnych w Małopolsce obserwuje się w powiatach: tarnowskim (88%), krakowskim (83%), limanowskim (81%) oraz proszowickim (81%), a najmniejszy (pomijając miasta na prawach powiatu) – w powiatach chrzanowskim (38%), oświęcimskim (44%) oraz olkuskim (52%).

Jeżeli przyjrzymy się stopniu niepełnosprawności, to odsetek osób z niepełnosprawnością prawną o stopniu znacznym oraz niepełnosprawnością biologiczną odczuwających ograniczenie sprawności całkowite lub poważne w Małopolsce wynosi 25% ogółu osób niepełnosprawnych, czyli tyle samo co średnio w Polsce. Najwyższy udział takich osób (30%) obserwuje się w powiatach suskim, limanowskim, proszowickim oraz dąbrowskim, jednak w kategoriach bezwzględnych najwięcej takich osób (niemal 23 tys., czyli 19,5% wszystkich takich osób w województwie) mieszka w Krakowie.

Tabela 6. Liczba osób z niepełnosprawnością prawną o stopniu znacznym oraz z niepełnosprawnością biologiczną odczuwających ograniczenie sprawności całkowite lub poważne oraz ich udział wśród ogółu osób z niepełnosprawnością w Małopolsce według NSP 2021 r.

Powiat	Osoby niepełnosprawne:			Suma	Udział wymienionych kategorii wśród ogółu osób niepełnosprawnych
	prawnie o stopniu niepełnosprawności znacznym	tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności poważne		
MAŁOPOLSKIE	83 616	5 022	29 234	117 872	25%
suski	2 056	165	1 040	3 261	30%
limanowski	3 729	114	917	4 760	30%
proszowicki	1 798	80	439	2 317	30%
dąbrowski	1 573	117	622	2 312	30%
nowosądecki	5 757	304	1 393	7 454	29%
miechowski	1 970	77	741	2 788	28%
gorlicki	4 561	122	824	5 507	28%
olkuski	3 152	243	1 017	4 412	28%
tatrzański	1 376	137	808	2 321	27%
nowotarski	4 117	280	1 910	6 307	27%
tarnowski	5 395	312	1 965	7 672	27%
m. Nowy Sącz	2 357	79	415	2 851	26%
brzeski	2 289	110	943	3 342	26%
bocheński	2 589	182	1 037	3 808	26%
chrzanowski	3 040	218	1 164	4 422	25%

Powiat	Osoby niepełnosprawne:			Suma	Udział wymienionych kategorii wśród ogółu osób niepełnosprawnych
	prawnie o stopniu niepełnosprawności znacznym	tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności poważne		
oświęcimski	3 319	234	1 262	4 815	25%
myślenicki	2 893	202	995	4 090	24%
m. Tarnów	3 589	94	1 020	4 703	24%
krakowski	6 181	451	2 413	9 045	23%
wadowicki	3 464	254	1 274	4 992	23%
wielicki	2 660	187	894	3 741	23%
m. Kraków	15 751	1 060	6 141	22 952	21%

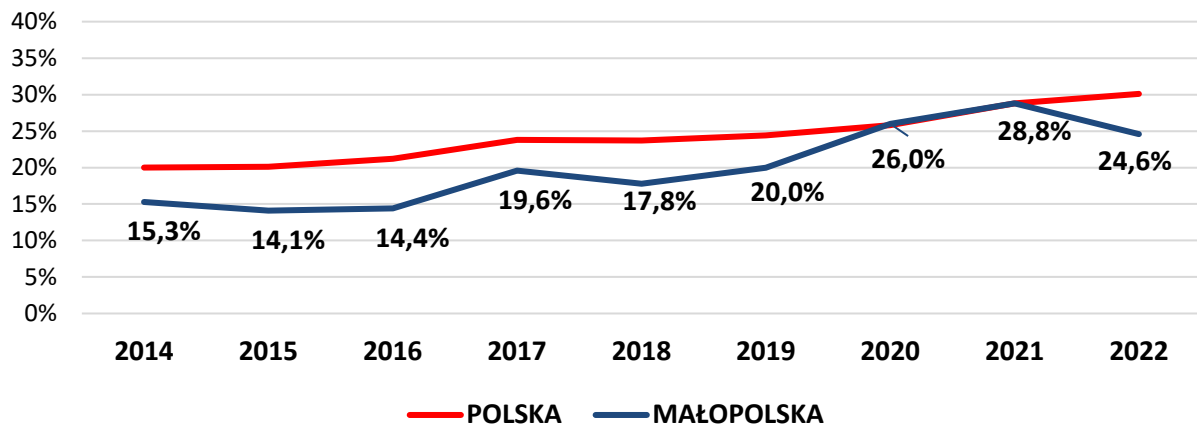
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych NSP 2021, BDL GUS (dostęp: 20.02.2024 r.).

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (16-64 lata)²⁵ w Małopolsce w 2022 r. (najnowsze dostępne dane) wynosił 24,6% i był niższy w relacji do ubiegłego roku o 4,2 p. p. i o 1,4 p. p. w porównaniu do 2020 r. Generalnie od 2015 do 2021 roku można zauważyć stały wzrost wartości tego wskaźnika (za wyjątkiem roku 2018). Jednak w 2022 roku nastąpił znaczny spadek jego wartości.

Jednocześnie do 2019 r. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych dla Małopolski był na niższym poziomie niż wartość dla Polski, natomiast w latach 2020 i 2021 wartości te były zbliżone. W 2022 r. wskaźnik dla Małopolski znów był niższy niż dla Polski o 5,5 p. p.

²⁵ Niniejszy wskaźnik zastąpił prezentowany w poprzednich raportach (do 2021 r.). Poprzedni wskaźnik nie jest już aktualizowany w GUS w związku ze zmianą dokonaną w 2021 r. w sposobie jego wyliczenia – redefinicją ludności pracującej (wdrożenie rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r.).

Wykres 11. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w latach 2014-2022

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS.

Wskaźniki ubóstwa w regionie

- ✓ W 2022 r. według danych GUS w Polsce stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,7% (tyle samo co w 2021 r.); ustawowego – 7,1% (o 0,3 p. p. mniej niż w 2021 r.); a relatywnego – 11,8% (o 0,4 p. p. mniej niż w 2021 r.);
- ✓ W 2022 r. w Małopolsce wskaźnik zasięgu ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych wynosił 13,6% ludności województwa. Jest to wartość zbliżona do średniej ogólnopolskiej (13,7%).
- ✓ W największym stopniu zagrożone skrajnym ubóstwem w Polsce w 2022 r. były gospodarstwa domowe: rolnicze (8,5%) i utrzymujące się z niezarobkowych źródeł innych niż emerytury i renty (12,3%), mieszkające na wsiach (8,3%), wielodzietne (9,2%), z osobami niepełnosprawnymi (7%) oraz takie, gdzie głowa gospodarstwa domowego posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne (11,3%).
- ✓ Większe ryzyko ubóstwa skrajnego w rodzinach z dziećmi (szczególnie wielodzietnych), przekłada się na wyższy odsetek osób żyjących w skrajnym ubóstwie wśród dzieci w wieku 0-17 lat (5,7% wobec 4,5% wśród osób w wieku 18-64 lat oraz 3,9% wśród osób w wieku 65 i więcej lat.
- ✓ Zgodnie z wynikami analizy Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ z 2018 r., Małopolska była wśród województw o najniższym odsetku osób skrajnie ubogich (0,2% wobec 2,7% w Polsce). Były to prawie wyłącznie osoby utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura czy renta. Najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym były w Małopolsce gospodarstwa z 2 lub więcej dzieci oraz jednoosobowe.
- ✓ Według badania GUS dot. subiektywnej samooceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych z 2022 r., Małopolska znalazła się w czołówce regionów o najwyższym odsetku osób oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą (58,4% wobec 50% średnio w Polsce).

Na podstawie opracowania GUS można stwierdzić, że w Polsce w 2022 r. wskaźniki zasięgu ubóstwa skrajnego²⁶, ustawowego²⁷ oraz relatywnego²⁸ pozostały na podobnym poziomie jak przed rokiem. Jednocześnie, wartości granic ubóstwa będące podstawą obliczania stóp ubóstwa wzrosły znacząco w porównaniu do lat poprzednich. Wzrost ten w ostatnim roku wyniósł 21% dla ubóstwa skrajnego, 11% dla ubóstwa ustawowego oraz 13% dla ubóstwa relatywnego. Oznacza to, iż średnie miesięczne wydatki wszystkich gospodarstw domowych zbliżyły się do minimum egzystencji w stosunku do roku poprzedniego.

Według danych GUS, poziom ubóstwa skrajnego w latach 2016-2022 utrzymywał się na zbliżonym poziomie (4,3-5,4%), po spadku w latach 2014-2016 z poziomu 7,4% do 4,9%. Z kolei poziom ubóstwa ustawowego oraz relatywnego spadał sukcesywnie w ostatnim dziesięcioleciu (2013-2022). Stopa ubóstwa ustawowego w tym okresie spadła z 12,8% do 7,1%, a relatywnego – z 16,2% do 11,8%.

Utrzymanie się stóp ubóstwa na podobnym poziomie w 2022 r. w stosunku do 2021 r. nastąpiło przy realnym spadku przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę (pomimo nominalnego wzrostu) ze względu na wysoką inflację, jak również pogorszeniu subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w porównaniu do 2021 r.²⁹

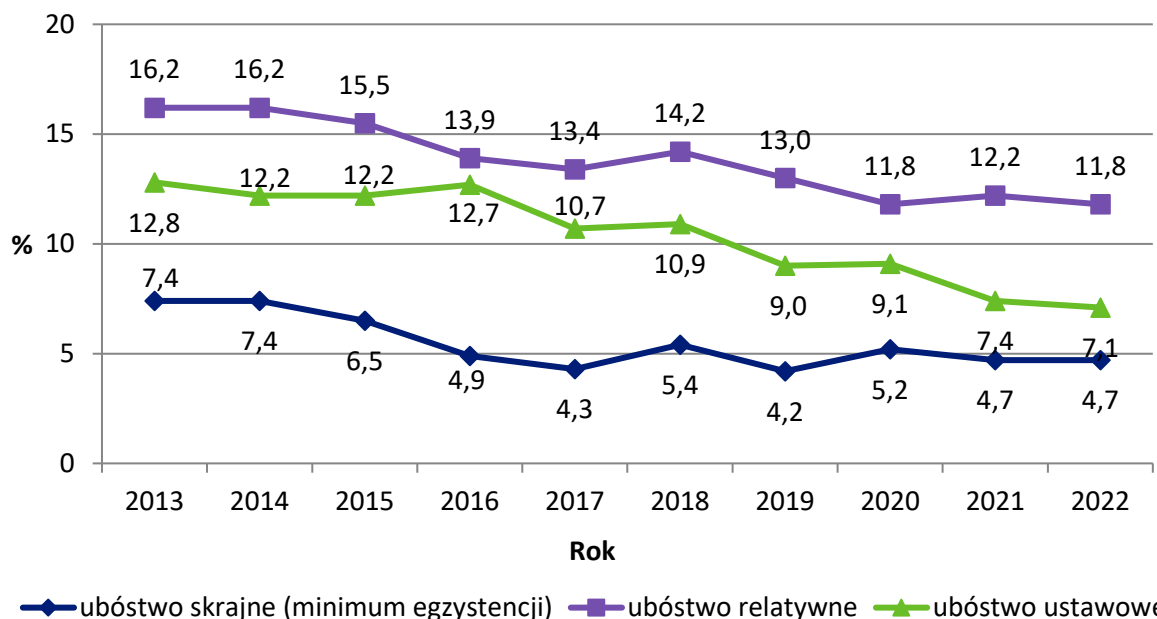
²⁶ Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji) wyznaczająca poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Źródło: GUS, [Pojęcia stosowane w statystyce publicznej – Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego \(stopa ubóstwa skrajnego\)](#).

²⁷ Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż tzw. ustawowa granica ubóstwa, tj. kwota która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Źródło: GUS, [Pojęcia stosowane w statystyce publicznej – Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego \(stopa ubóstwa ustawowego\)](#).

²⁸ Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż granica ubóstwa relatywnego przyjęta na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD. Źródło: GUS, [Pojęcia stosowane w statystyce publicznej – Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego \(stopa ubóstwa relatywnego\)](#).

²⁹ Więcej na ten temat w dostępnej na stronie internetowej GUS informacji sygnalnej [„Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle badania budżetów gospodarstw domowych”](#) (dostęp: 14.02.2024 r.).

Wykres 12. Stopa ubóstwa skrajnego, relatywnego oraz ustawowego w Polsce w latach 2013-2022

Źródło: Opracowanie GUS, „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)”, 2023 (dostęp: 14.02.2024 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach, zasięg ubóstwa oraz zmiana w tym zakresie w stosunku do roku poprzedniego były zróżnicowane w różnych grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych. Największe stopy ubóstwa obserwuje się w gospodarstwach rolników oraz utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (innych niż emerytury i renty). Stopa ubóstwa skrajnego w 2022 r. dla tych grup wynosi odpowiednio 8,5% oraz 12,3%. Jeżeli chodzi natomiast o ubóstwo relatywne, to dotyczy ono mniej więcej co czwartej osoby w gospodarstwach należących do tych grup społeczno-ekonomicznych. Pomimo tego, to właśnie w tych grupach nastąpił spadek zasięgu ubóstwa wszystkich typów, co idzie w parze z poprawą subiektywnej samooceny sytuacji materialnej w gospodarstwach rolników³⁰.

Najniższe stopy ubóstwa w 2022 r. charakteryzowały gospodarstwa domowe osób pracujących na własny rachunek oraz emerytów (jednocześnie jedynie w tych grupach poziom ubóstwa w latach 2021-2022 minimalnie wrósł – odpowiednio o 0,3 oraz 0,6 p. p.).

³⁰ Na podstawie informacji sygnałnej GUS „[Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle badania budżetów gospodarstw domowych](#)” (dostęp: 14.02.2024 r.).

Tabela 7. Stopa ubóstwa skrajnego, ustawowego oraz relatywnego według grupy społeczno-ekonomicznej gospodarstwa domowego w 2021 i 2022 r.

Grupa społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego	Stopa ubóstwa skrajnego (%)			Stopa ubóstwa relatywnego (%)			Stopa ubóstwa ustawowego (%)		
	2021	2022	Różnica	2021	2022	Różnica	2021	2022	Różnica
Ogółem	4,7	4,7	0,0	12,2	11,8	-0,4	7,4	7,1	-0,3
Pracowników	4,3	4,5	0,2	11,6	11,5	-0,1	7,1	6,9	-0,2
Rolników	11,8	8,5	-3,3	25,8	19,2	-6,6	17,6	12,1	-5,5
Pracujących na własny rachunek	2,6	2,9	0,3	9,6	9,5	-0,1	6,2	6,8	0,6
Emerytów	3,4	4,0	0,6	9,1	9,3	0,2	3,8	4,5	0,7
Rencistów	6,7	5,8	-0,9	16,8	15,1	-1,7	6,9	6,5	-0,4
Utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł	14,8	12,3	-2,5	28	27,9	-0,1	22	20,6	-1,4

Źródło: Informacja sygnałna GUS: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych), 2023.

Innym czynnikiem różnicującym zasięg ubóstwa jest poziom wykształcenia. Stopy ubóstwa skrajnego są najniższe wśród osób z wykształceniem wyższym (1,8%) oraz wyższe w grupach osób z wykształceniem średnim (4,5%), zasadniczym zawodowym lub branżowym (6,7%) oraz co najwyżej gimnazjalnym (11,3%). Warty odnotowania jest jednak fakt, że różnica w stopie ubóstwa skrajnego pomiędzy grupami wykształcenia zmniejszyła się w ciągu ostatniego roku. W ostatnim roku nastąpił wzrost stopy ubóstwa wśród osób z wykształceniem wyższym (z 1,4% do 1,8%) i średnim (z 3,7% do 4,5%) oraz jej spadek w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (z 7,9% do 6,7%) oraz co najwyżej gimnazjalnym (z 12,1% do 11,3%).

Zasięg ubóstwa skrajnego był również zróżnicowany w gospodarstwach domowych ze względu na obecność i liczbę dzieci. Był on ponad dwukrotnie niższy w gospodarstwach domowych bez dzieci (2,8%) aniżeli w tych z dziećmi (5,9%), przy czym w tych ostatnich większa liczba dzieci przekładała się na większe zagrożenie skrajnym ubóstwem. Wśród gospodarstw z jednym dzieckiem stopa ubóstwa wynosiła 4%, z dwójką – 5,3%, a z trójką lub więcej – 9,2%.

Większe ryzyko ubóstwa skrajnego w rodzinach z dziećmi, a szczególnie w rodzinach wielodzietnych, przekłada się również na różnice w wartościach stopy ubóstwa pomiędzy

osobami w różnym wieku. W szczególności, podobnie jak w poprzednich latach, odsetek osób żyjących w skrajnym ubóstwie był najwyższy wśród dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat (5,7%), najniższy zaś wśród osób w wieku 65 i więcej lat (3,9%). Wśród osób w wieku 18-64 lat stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,5%. Warto jednak zaznaczyć, że ze względu na proces starzenia się społeczeństwa (w tym niską dzietność) udział osób starszych w polskim społeczeństwie jest coraz większy, a zatem również ich odsetek w populacji osób ubogich może z czasem się zwiększać. W praktyce oznacza to, że wsparcia może wymagać większa liczba osób starszych żyjących w ubóstwie, aniżeli osób w młodszym wieku.

Kolejnym czynnikiem zwiększającym zagrożenie ubóstwem jest niepełnosprawność. W 2022 r. w grupie gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą z niepełnosprawnością stopa ubóstwa skrajnego wyniosła ok. 7% wobec ok. 4% w gospodarstwach domowych bez takich osób.

Jeśli weźmiemy pod uwagę klasę miejscowości zamieszkania, to okazuje się, że gospodarstwa domowe zamieszkujące mniejsze miejscowości są bardziej narażone na skrajne ubóstwo. Jego zasięg wynosi 8,3% na wsiach i 2,3% w miastach. Co więcej, w najmniejszych miastach (poniżej 20 tys. mieszkańców) stopa ubóstwa skrajnego jest ponad trzykrotnie wyższa niż w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców (3,9% wobec 1,1%).

Podsumowując powyższe wyniki, w największym stopniu zagrożone ubóstwem skrajnym są gospodarstwa rolnicze i utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł (w szczególności ze świadczeń społecznych), gospodarstwa domowe zamieszkujące w mniejszych miejscowościach, wielodzietne, z osobami niepełnosprawnymi, a także osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym. Interpretując te wyniki, trzeba również wziąć pod uwagę możliwość współwystępowania różnych cech jednocześnie, co może dodatkowo zwiększać zagrożenie ubóstwem w gospodarstwach domowych będących pod wpływem kilku czynników ryzyka jednocześnie.

Ubóstwo w Małopolsce

Nie są dostępne dane GUS o zasięgu ubóstwa dla regionów Polski od 2020 r. W związku z tym dane umożliwiające porównanie Małopolski do Polski dotyczą tzw. wskaźnika zasięgu ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych.³¹ Analizując problem ubóstwa na podstawie tego wskaźnika można zauważyć, że do kategorii osób ubogich w 2022 r. należało 13,6% Małopolan. Wartość tego wskaźnika dla województwa była zbliżona do ogólnopolskiej, która wyniosła 13,7%. Odsetek ten uległ zmniejszeniu w okresie 2019-2022: w Małopolsce z 16% do 13,6%, a w Polsce – z 15,4% do 13,7%.

Analizując natomiast okres wcześniejszy, w latach 2017-2019 Małopolska plasowała się w czołówce województw o najwyższych wskaźnikach ubóstwa w Polsce. W 2019 roku stopa skrajnego ubóstwa dla Małopolski wynosiła 7,5% (wobec 4,2% w skali całego kraju). Jednak ekspertyza Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (CEAPP) wskazuje na to, że na wysokość tego wskaźnika ma wpływ przyjęta w badaniu budżetów gospodarstw domowych przez GUS metodologia, m.in. krótki okres, w którym dane gospodarstwo domowe jest objęte badaniem wynoszące 1 miesiąc, a także opieranie wyników na bieżących dochodach z pominięciem już zgromadzonych przez gospodarstwa środków.

Zgodnie z wynikami analizy CEAPP, w 2018 r. Małopolska była jednym z województw o najniższym odsetku osób skrajnie ubogich w skali całego kraju. Według tych danych, odsetek osób skrajnie ubogich w regionie wynosił 0,2% (2,5 mniej niż w skali ogólnopolskiej) i dotyczył prawie wyłącznie osoby utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura czy renta (czyli głównie świadczeń socjalnych). Także, najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym były w Małopolsce gospodarstwa z 2 lub więcej dzieci oraz jednoosobowe. W ujęciu geograficznym szczególnie wysoką stopę ubóstwa oraz lukę dochodową pomiędzy osobami ubogimi a pozostałą populacją odnotowano w Tarnowie oraz

---

³¹ Kategoria ta jest definiowana jako odsetek osób z ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji po transferach społecznych. Źródło: GUS, „[Pojęcia stosowane w statystyce publicznej - Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych](#)” (dostęp: 14.02.2024 r.).

miastach poniżej 20 tys. mieszkańców.³² Wyniki te są zgodne z wynikami badania GUS dot. subiektywnej samooceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2022 r. Małopolska znalazła się w czołówce regionów o najwyższym odsetku osób oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą (58,4% wobec 50% w skali całego kraju).³³

---

³² T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, CEAPP, 2020.

³³ Odsetek ten kształtował się powyżej średniej ogólnopolskiej również w latach 2016-2021. Analiza na podstawie danych GUS-BDL (dostęp: 14.02.2024 r.).

Bezrobocie w Małopolsce

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Pod koniec roku liczba bezrobotnych w rejestrach PUP była rekordowo niska – 60,9 tys. osób. W porównaniu do 2022 r. oznacza to spadek o 3,4 tys. osób.
- ✓ Do rejestrów PUP napłynęło 99,4 tys. osób, wyrejestrowało się 102,9 tys., co oznacza odpływ z bezrobocia większy od napływu.
- ✓ Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 4,2% i była niższa o 0,2 p. p niż przed rokiem i o 0,9 p. p. niższa w porównaniu do Polski.
- ✓ Najniższą stopą bezrobocia charakteryzował się Kraków (1,9%), a najwyższą powiat dąbrowski (12,2%).
- ✓ W gronie pięciu powiatów o najbardziej korzystnej stopie bezrobocia znalazły się, oprócz Krakowa, powiat bocheński (2,3%), myślenicki (3,0%), wielicki (3,4%) i miasto Nowy Sącz (3,5%).
- ✓ W grupie powiatów z najwyższą stopą bezrobocia, oprócz powiatu dąbrowskiego, były powiaty: nowosądecki (8,7%), tatrzański (8,1%), limanowski (7,3%), tarnowski i olkuski (po 6,7%).
- ✓ Różnica między najniższą i najwyższą stopą bezrobocia w ujęciu powiatowym wyniosła 10,3 p. p.
- ✓ Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły nadal zdecydowaną większość zarejestrowanych bezrobotnych - 4/5 tej zbiorowości.
- ✓ Najliczniej reprezentowanymi grupami zaliczającymi się do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, byli: długotrwale bezrobotni – 45,7%, osoby do 30. roku życia – 27,0%, osoby po 50. roku życia – 25,5%, osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia – 16,1%.
- ✓ Należące do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy osoby z niepełnosprawnością pod koniec roku stanowiły 7,0% ogółu bezrobotnych. Ich udział wśród zarejestrowanych bezrobotnych rośnie od 2020 roku i jest także wyższy niż pod koniec 2015 roku.

Poziom bezrobocie

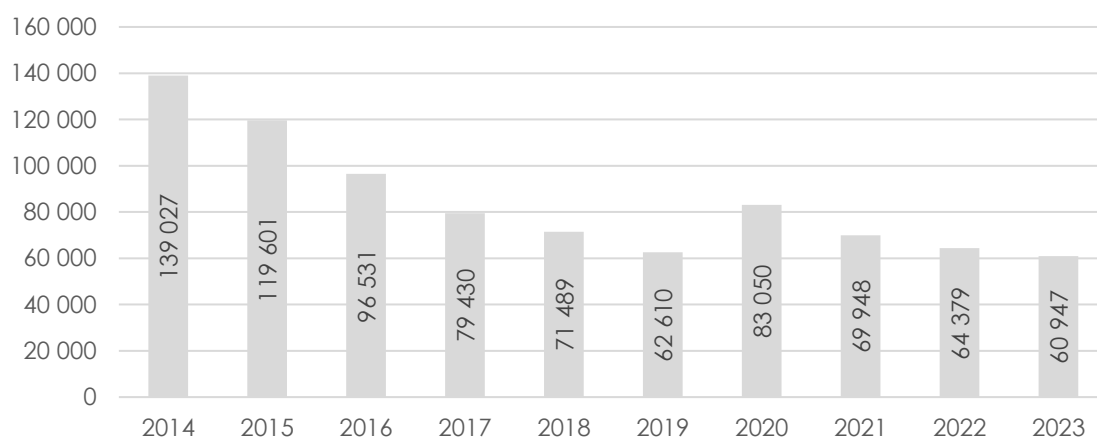
”! Mniej bezrobotnych

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Małopolsce (według stanu na koniec grudnia) w ostatniej dekadzie generalnie spadała. **Pod koniec 2023 roku liczba bezrobotnych w rejestrach PUP była rekordowo niska – 60,9 tys. osób.** W porównaniu do roku 2022 oznacza to spadek o 3,4 tys. osób. Podobną tendencję obserwowano w całym kraju, stąd udział małopolskich bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w Polsce przedstawiał się stabilnie. W latach 2014-2023:

- udział Małopolski wahał się między 7,2% w 2020 roku a 7,9% w 2022,
- udział Małopolski w 2023 roku wyniósł 7,7%, czyli nieco więcej niż w 2014 (7,6%).

Poniższy wykres prezentuje liczbę osób w rejestrach małopolskich urzędów pracy w ostatniej dekadzie.

Wykres 13. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce na koniec grudnia w latach 2014-2023

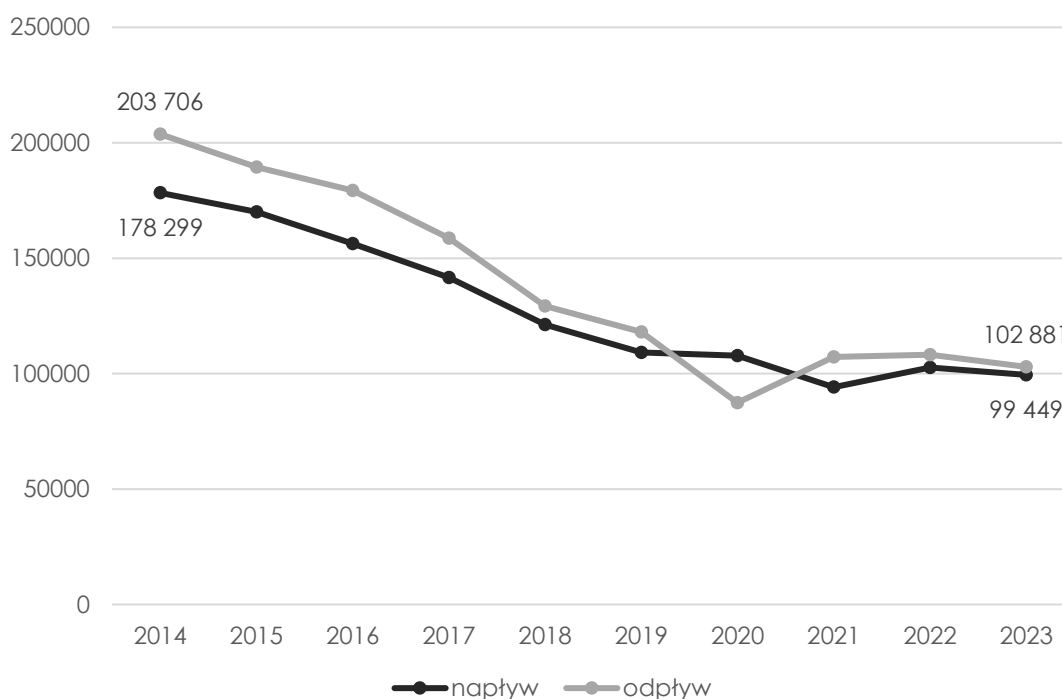

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-01

! Odpływ z bezrobocia większy od napływu

W 2023 roku do rejestrów PUP napłynęło w sumie 99,4 tys. osób, wyrejestrowało się 102,9 tys. osób. Z perspektywy okresu 2014-2023 to typowa sytuacja, że odpływ (liczba osób, które się wyrejestrowują w ciągu roku) przewyższa napływ (liczbę osób, które się rejestrują jako bezrobotne). Jedyne zakłócenie w trendzie stanowił rok 2020, kiedy obowiązywały najbardziej restrykcyjne obostrzenia związane z pandemią COVID-19. Warto również zauważyć, że **na przestrzeni 10 lat niemal o połowę zmniejszyła się liczba zarejestrowań i wyrejestrowań z bezrobocia oraz że obie wartości mocno się do siebie zbliżyły**. W 2014 różnica między odpływami i napływami wyniosła 14,2%, w 2023 już tylko 3,5%. Tłumaczą to dynamiczne spadki bezrobocia w latach 2014-2019 oraz wolniejsze w latach 2021-2023. Dane obrazuje poniższy wykres.

Wykres 14. Napływ i odpływ z rejestrów małopolskich urzędów pracy w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-01³⁴

(...)

³⁴ Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2023, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2024 r. str. 45-47

Stopa bezrobocia

„! Niższa stopa bezrobocia

Długoterminowy trend spadkowy stopy bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce był kontynuowany w 2023 roku. **Na koniec grudnia 2023 roku wyniosła ona w Małopolsce 4,2%, w Polsce 5,1%.** Na koniec grudnia 2022 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce była na poziomie 4,4% (co oznacza spadek na koniec 2023 roku o 0,2 p.p.), w Polsce – 5,2% (spadek o 0,1 p.p.).

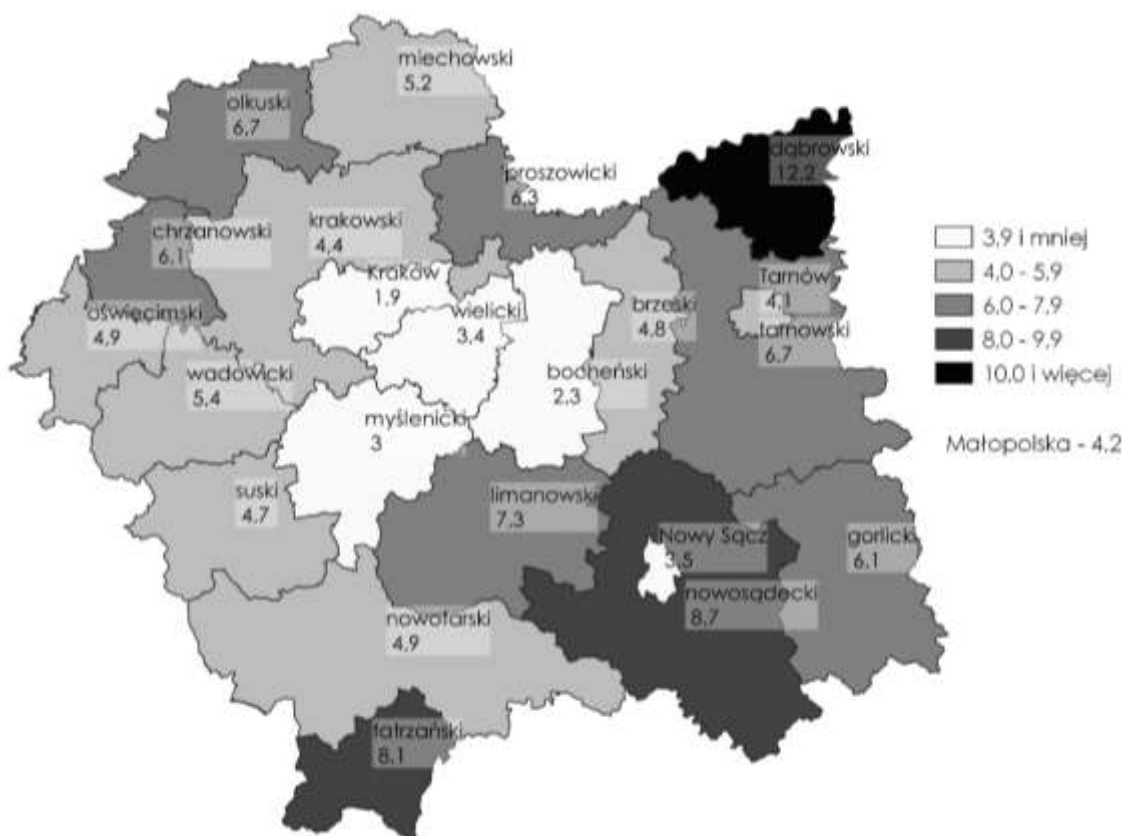
Stopa bezrobocia rejestrowanego w małopolskich powiatach jest bardzo zróżnicowana. Różnica między najniższą i najwyższą stopą bezrobocia w ujęciu powiatowym wyniosła na koniec 2023 roku 10,3 p.p. **Najniższą stopą bezrobocia charakteryzowało się miasto Kraków (1,9%), a najwyższą powiat dąbrowski (12,2%).**

W gronie pięciu powiatów o najbardziej korzystnej stopie bezrobocia na koniec 2023 roku znalazły się, oprócz miasta Krakowa, powiat bocheński (2,3%), myślenicki (3,0%), wielicki (3,4%) i miasto Nowy Sącz (3,5%). Stopę bezrobocia poniżej wartości wojewódzkiej (4,2%) miało, oprócz wyżej wymienionych, także miasto Tarnów. W grupie powiatów z najwyższą stopą bezrobocia, oprócz powiatu dąbrowskiego, były powiaty: nowosądecki (8,7%), tatrzański (8,1%), limanowski (7,3%), tarnowski i olkuski (6,7% w obu powiatach).

W relacji do końca 2022 roku stopa bezrobocia spadła w dziesięciu powiatach, wzrosła w dziewięciu, w trzech pozostała na tym samym poziomie. Największą dynamiką zmian charakteryzowały się powiat dąbrowski (wzrost stopy bezrobocia o 0,9 p.p.), powiat olkuski (spadek o 0,8 p.p.), powiat bocheński (spadek o 0,7 p.p.) i powiat oświęcimski (spadek o 0,6 p.p.).

Stopę bezrobocia we wszystkich powiatach Małopolski przedstawia poniższa mapa.

Mapa 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach na koniec grudnia 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-01

Profil bezrobotnych

! Stopniowe zmiany w profilu społeczno-demograficznym

Dominujące grupy osób bezrobotnych na koniec grudnia 2023 roku to:

- **kobiety** (54,2% ogółu),
- pozostający **bez pracy powyżej 24 miesięcy** (22,3%),
- osoby w **wieku 35-44 lata** (24,7%),
- osoby z **wykształceniem zasadniczym zawodowym** (26,1%),
- posiadający **staż pracy od roku do 5 lat** (25,3%).

Niezmiennie większość osób w rejestrach PUP to **kobiety**. Ich udział rósł w latach 2014-2018 (z 52,4% do 57,6%), by w latach 2020-2023 ustabilizować się w przedziale 54-55%. Pod

względem przeważającego w zbiorowości bezrobotnych **czasu pozostawania bez pracy**, w ciągu ostatniej dekady można zauważyć, że:

- udział pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w latach 2014-2019 nie wychodził poza przedział 23-25%,
- covidowy rok 2020 był jedynym, w którym dominowała inna grupa – osób pozostających bez pracy 6-12 miesięcy,
- udział pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy był wyraźnie wyższy w latach 2021-2022³⁵, w 2023 roku ich udział był najniższy od 10 lat i wynosił 22,3%³⁶.

Analiza profilu osoby bezrobotnej pod względem dominującej **kategorii wiekowej** wskazuje, że w latach 2014-2022 najbardziej liczną grupą były osoby w wieku 25-34 lata, w 2023 – osoby w wieku 35-44 lata³⁷, co ma niewątpliwie związek z procesami demograficznymi i starzeniem się społeczeństwa, które uwidacznia się także w grupie bezrobotnych.

W przypadku przekrojów takich jak **wykształcenie** i **staż pracy** sytuacja pod względem dominującej grupy pozostała niezmienna, choć warto zauważyć, że:

- udział grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym zmalał z 28,7% w 2014 roku do 26,1% w 2023 roku (2,6 p. proc), a w to miejsce zwiększył się udział grupy z wykształceniem wyższym (z 14,5% do 17,2%)
- udział grupy posiadającej staż pracy od roku do 5 lat wzrósł z 21,9% w 2014 do 25,3% w 2023 roku (3,4 p. proc.). Równocześnie zmalał udział osób z najdłuższym doświadczeniem, czyli powyżej 10 lat (o 4,2 p. proc), a, co szczególnie ważne, także bez żadnego udokumentowanego doświadczenia (o 4,3 p. proc).

---

³⁵ 26,6% w 2021 roku, 26,9% w 2022 roku.

³⁶ Tylko o 0,9 p.p. więcej niż udział osób pozostających bez pracy od 1 do 3 miesięcy.

³⁷ Zmianę tę „zapowiadała” malejąca od 2020 roku różnica pomiędzy udziałem w ogóle bezrobotnych tych dwóch grup wiekowych. W 2022 roku wyniosła ona tylko 0,2 p.p. na korzyść grupy w wieku 25-34 lata. W roku 2023 różnica ta równa jest 0,5 p.p. na korzyść grupy w wieku 35-44 lata.

! Większość bezrobotnych to osoby w szczególnej sytuacji

Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy³⁸ stanowią zdecydowaną większość zarejestrowanych bezrobotnych. Ich udział w liczbie zarejestrowanych ogółem zmniejszył się **wprawdzie z 87,7% w 2015³⁹ roku do 81,3% w 2023 roku (o 6,4 p.p.)**, ale to nadal ponad 4/5 zbiorowości osób bezrobotnych. Najliczniej reprezentowanymi grupami w populacji osób bezrobotnych ogółem, zaliczającymi się do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, są:

- **długotrwale bezrobotni** – ich udział maleje od 2021 roku; na koniec 2023 roku wyniósł 45,7% (w 2015 roku stanowili oni 55,1% ogółu, o 9,4 p.p. więcej),
- **osoby do 30. roku życia** – ich udział rośnie od 2021 roku; na koniec 2023 roku stanowili 27,0% ogółu bezrobotnych (w 2015 33,2%, o 6,2 p.p. więcej),
- **osoby po 50. roku życia** – ich udział spadł w odniesieniu do poprzedniego roku i wyniósł pod koniec 2023 roku 25,5% (w 2015 było ich 24,8%, o 0,7 p.p. mniej),
- **osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia** – ich udział spada od 2021 roku; na koniec 2023 roku grupa ta stanowiła 16,1% osób bezrobotnych ogółem (w 2015 15,1%, o 1 p.p. mniej).

Należące do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy **osoby z niepełnosprawnością pod koniec 2023 roku stanowiły 7,0% ogółu bezrobotnych**. Ich udział rośnie od 2020 roku i jest także wyższy niż pod koniec 2015 roku (kiedy wynosił 6,1%).⁴⁰

---

³⁸ Do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy należą: bezrobotni do 30. roku życia, długotrwale bezrobotni, bezrobotni powyżej 50. roku życia, bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia, bezrobotni z niepełnosprawnością.

³⁹ Analiza obejmuje wyjątkowo 9 ostatnich lat ze względu na to, że w 2014 roku osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy były definiowane inaczej. Wliczano do nich m.in. takie grupy, jak osoby bez doświadczenia zawodowego, bez wykształcenia średniego czy takie, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia. Osoby młode były rozumiane jako osoby do 25. roku życia. Wyróżnioną grupą były też kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka.

⁴⁰ Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2023, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2024 r. str. 48-53

Imigranci na rynku pracy

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Odnotowano 121 260 dokumentów legalizujących zatrudnienie cudzoziemców. W stosunku do 2022 r. nastąpił spadek, jednak był on raczej konsekwencją zmian prawnych i wydłużenia czasu obowiązywania oświadczeń, niż zmniejszenia napływu obcokrajowców (w pozostałych przypadkach, tj. zezwoleń na pracę i powiadomień, odnotowano wzrosty między 2022 a 2023 r.)
- ✓ Zwiększyła się różnorodność narodowościowa: choć najwięcej dokumentów legalizujących zatrudnienie zostało wydanych dla obywateli Ukrainy (59,9% ogółu), to jednak w stosunku do 2019 r. widocznie zmniejszył się ich udział (z 88,3%).
- ✓ Wyraźnie zwiększyła się skala dokumentów wydawanych dla obywateli Białorusi (pomiędzy 2019 a 2023 rokiem o 5,7 p. proc) oraz państw Dalekiego Wschodu – Indii (o 3 p. proc.), Uzbekistanu (o 2,8 p. proc) czy Nepalu (o 2,5 p. proc.). Dla obywateli Kolumbii w 2019 roku wydano jedynie 14 dokumentów, w 2023 r. wydano 2 090 dokumentów, co zapewniło udział na poziomie 1,7% i plasowało wśród 10 krajów o największej liczbie dokumentów legalizujących zatrudnienie.

„! Duże zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców

W 2023 roku pracodawcy nadal w dużym stopniu wspomagali się pracą obcokrajowców⁴¹.

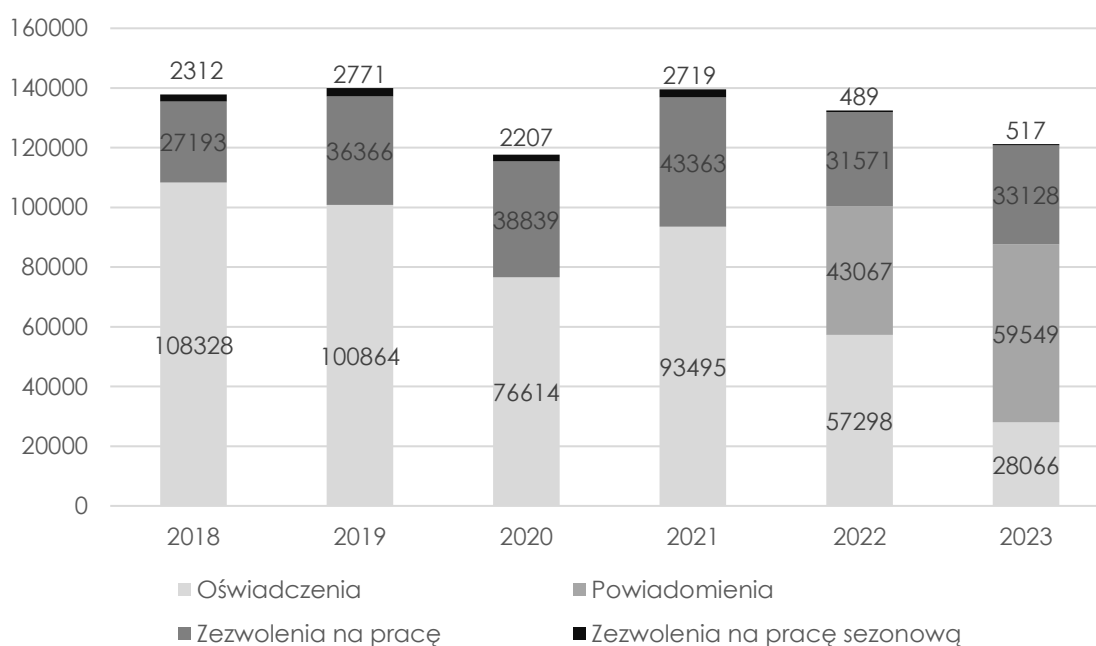
Od stycznia do grudnia odnotowano w Małopolsce **121 260 dokumentów legalizujących**

---

⁴¹ Swobodny dostęp do polskiego rynku pracy mają obywatele Unii Europejskiej, Islandii, Norwegii, Liechtensteinu (w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego) oraz Szwajcarii – przysługuje im prawo do pracy na takich samych warunkach, jakie mają zastosowanie do obywateli Polski. Obywatele innych państw mogą pracować w Polsce, jeżeli przedsiębiorca, który chce ich zatrudnić, uzyska dla nich odpowiednie **zezwolenie na pracę** albo cudzoziemiec posiada zezwolenie jednolite na pobyt czasowy i pracę. Wyjątek od tej zasady obejmuje obywatele pięciu krajów: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy. Obywatele tych państw mogą legalnie pracować na podstawie **oświadczenia pracodawcy** o powierzeniu pracy cudzoziemcowi bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Ponadto dla obywateli Ukrainy oraz dla ich małżonków wprowadzono dodatkowe ułatwienia w legalizacji zatrudnienia (tzw. **powiadomienia**), o ile przybyli do Polski z terytorium Ukrainy od 24 lutego 2022 r. i deklarują zamiar pozostania w Polsce. Por. [Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce w 2022 roku](#), GUS, dostęp: 28.02.2024

zatrudnienie cudzoziemców⁴². W stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek (o 8,4%), jednak był on raczej konsekwencją zmian prawnych i wydłużenia czasu obowiązywania oświadczeń, niż zmniejszenia napływu obcokrajowców⁴³. W pozostałych przypadkach, tj. zezwoleń na pracę i powiadomień, odnotowano bowiem wzrosty między 2022 a 2023 rokiem. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15. Dokumenty legalizujące pracę cudzoziemców wydane w Małopolsce w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu analityczno-raportowego CeSAR [data pobrania danych 14.02.2024]

⁴² Liczonych łącznie oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową oraz powiadomień o zatrudnieniu obywatela Ukrainy, stanowiących główne formy legalizacji pracy cudzoziemców.

⁴³ Z dniem 29 stycznia 2022 roku weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wydłużająca możliwość powierzenia pracy cudzoziemcowi z 6 do 24 miesięcy. Natomiast 25 października 2022 r., na podstawie rozporządzeń Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, Federacja Rosyjska została wykreślona z listy 6 państw, których obywatele mogą być zatrudniani na zasadach uproszczonych.

! Zmiana profilu imigrantów podejmujących pracę

Porównując dokumenty legalizujące prace cudzoziemców wydane w Małopolsce w 2019 roku, a więc przed pandemią COVID-19 oraz wojną w Ukrainie, z wydanymi w 2023 roku widać zasadnicze zmiany.

Zmniejszyła się dominacja mężczyzn: podczas gdy w 2019 roku 68,5% ogółu dokumentów legalizujących zatrudnienie było wydanych dla mężczyzn, w 2023 – 59,2%. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że zmiana ta dokonana się tylko ze względu na feminizację imigracji z Ukrainy i jest konsekwencją działań wojennych w tym państwie, które ograniczyły napływ mężczyzn i zwiększyły napływ kobiet. W 2019 roku mężczyźni stanowili 66,1% migrantów z Ukrainy, po wybuchu wojny w 2022 48,9%, a w 2023 roku ich udział zmalał do 45,0%.

Pomijając w obliczeniach Ukraińców widać, że w celach zarobkowych do Małopolski przyjeżdżali głównie mężczyźni i nie zmieniło się to zasadniczo na przestrzeni lat. W 2019 roku mężczyzn dotyczyło 78,0% dokumentów legalizujących zatrudnienie wydanych w Małopolsce dla obywateli pozostałych państw (bez Ukrainy), a w 2023 roku 80,3%.

Zwiększyła się różnorodność narodowościowa: choć bezapelacyjnie najwięcej dokumentów legalizujących zatrudnienie zostało wydanych w 2023 roku dla obywateli Ukrainy (59,9% ogółu), to jednak w stosunku do 2019 roku widocznie zmniejszył się ich udział (z 88,3%). W tym czasie wyraźnie zwiększyła się skala dokumentów wydawanych w Małopolsce dla obywateli Białorusi (pomiędzy 2019 a 2023 rokiem o 5,7 p. proc) oraz państw Dalekiego Wschodu – Indii (o 3 p. proc.), Uzbekistanu (o 2,8 p. proc) czy Nepalu (o 2,5 p. proc.). Warto tutaj wspomnieć także o obywatelach Kolumbii, dla których w 2019 roku wydano jedynie 14 dokumentów (co nie stanowiło nawet dziesiątej procenta udziału), podczas gdy w 2023 roku wydano 2 090 dokumentów, co zapewniło udział na poziomie 1,7% i plasowało wśród 10 krajów o największej liczbie dokumentów legalizujących zatrudnienie. Szczegóły pokazuje poniższa tabela.

Tabela 8. Dokumenty legalizujące pracę cudzoziemców odnotowane w Małopolsce w roku 2019 i 2023 wg obywatelstwa imigrantów

Obywatelstwo	Udział w ogóle dokumentów legalizujących zatrudnienie 2019	Udział w ogóle dokumentów legalizujących zatrudnienie 2023	Zmiana udziału między 2019 a 2023 rokiem
Ukraina	88,3%	59,9%	-28,4 p. proc.
Białoruś	2,1%	7,8%	+5,7 p. proc.
Gruzja	2,8%	4,6%	+1,9 p. proc.
Indie	0,5%	3,5%	+3,0 p. proc.
Uzbekistan	0,2%	3,0%	+2,8 p. proc.
Nepal	0,3%	2,8%	+2,5 p. proc.
Turcja	0,2%	2,2%	+2,0 p. proc.
Mołdawia	2,9%	1,9%	-0,9 p. proc.
Filipiny	0,4%	1,9%	+1,5 p. proc.
Kolumbia	0,0%	1,7%	+1,7 p. proc.
Bangladesz	0,3%	1,5%	+1,3 p. proc.
Kazachstan	0,1%	1,5%	+1,3 p. proc.
Azerbejdżan	0,1%	1,0%	+0,9 p. proc.
pozostałe	2,0%	6,7%	+4,7 p. proc.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu analityczno-raportowego CeSAR [data pobrania danych 14.02.2024]

Warto jeszcze zauważyć, że **nie zmieniła się struktura wiekowa imigrantów** podejmujących pracę. Zarówno w 2019, jak i w 2023 roku, największą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (odpowiednio 31,1% i 30,1%) oraz osoby w wieku 35-44 (odpowiednio 26,4% i 27,6%), tak więc w okresie życia przypadającym na największą aktywność zawodową.”⁴⁴

⁴⁴ Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2023, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2024 r. str. 38-41.

Bezrobocie rodzinne⁴⁵

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Osoby dotknięte bezrobociem rodzinnym stanowiły 13,7% zarejestrowanych bezrobotnych. Problem ten dotyczył niemal 8,4 tys. osób (o 328 mniej niż przed rokiem).
- ✓ Udział osób bezrobotnych rodzinie wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych spadał w latach 2012-2018, a od roku 2019 utrzymuje się na poziomie ok. 13,5%.
- ✓ Najniższy odsetek bezrobotnych rodzinie (6-10%) odnotowano w Krakowie i powiatach go otaczających (krakowskim, bocheńskim, wielickim i myślenickim), a najwyższy – w powiatach: tatrzańskim, dąbrowskim i proszowickim (23-26%).
- ✓ Największą bezwzględną liczbę osób bezrobotnych rodzinie miały powiaty: nowosądecki (1 261), tarnowski z Tarnowem (754), limanowski (679) oraz miasto Kraków (590). W tych powiatach mieszkało 40% wszystkich osób bezrobotnych rodzinie w Małopolsce.
- ✓ Osoby bezrobotne rodzinie najczęściej:
  - miały wykształcenie zasadnicze zawodowe bądź niższe;
  - legitymowały się stażem pracy do 5 lat;
  - były pomiędzy 25 a 44 rokiem życia;
  - pozostawały bez pracy krócej niż rok.

Problem bezrobocia rodzinnego na koniec 2023 r. w Małopolsce dotyczył 13,7% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy (tj. 8 359 osób na 61 tys.). Liczba gospodarstw domowych, w których występowało zjawisko bezrobocia rodzinnego wyniosła

---

⁴⁵ Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

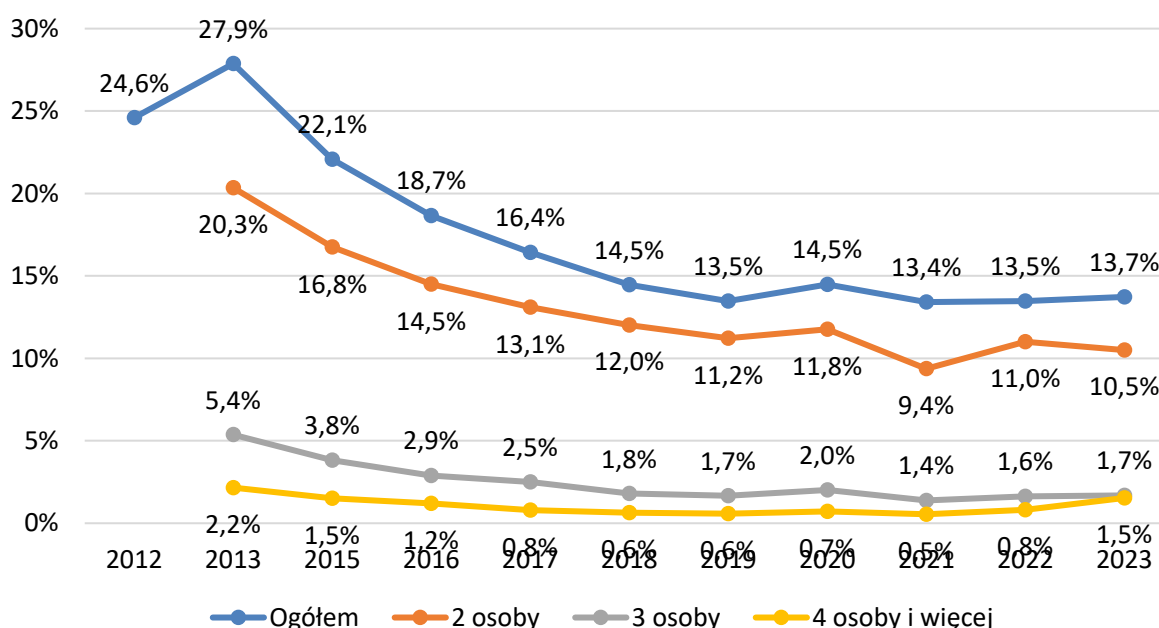
3 789. W porównaniu do poprzedniego roku liczba osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym w regionie spadła o 328 osób, a liczba gospodarstw domowych – o 205.

Warto zauważyć, iż w 2023 r. dane dot. gospodarstw domowych dotkniętych bezrobociem rodzinnym odnoszą się również do grup niespokrewnionych ze sobą obywateli Ukrainy zamieszkujących tzw. punkty zbiorczego zamieszkania dedykowane im przez gminy lub organizacje pozarządowe oraz zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy. W związku z tym niemożliwe jest dokładne oszacowanie liczby rodzin dotkniętych bezrobociem rodzinnym.

Odsetek osób bezrobotnych rodzinnie malał sukcesywnie w latach 2012-2018 (z 24,6% do 14,5%), a w latach 2019-2023 utrzymywał się na poziomie ok. 13,5% z wyjątkiem 2020 r., kiedy był wyższy o 1 p. p.

W 2023 r. większość osób objętych bezrobociem rodzinnym (77%) zamieszkiwało gospodarstwa domowe, w których dwie osoby były bezrobotne, 12% – gospodarstwa domowe z trzema osobami zarejestrowanymi jako bezrobotne, a pozostałe 11% – gospodarstwa domowe z 4 lub więcej osób bezrobotnych.

Wykres 16. Udział osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko bezrobocia rodzinnego w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2015-2023

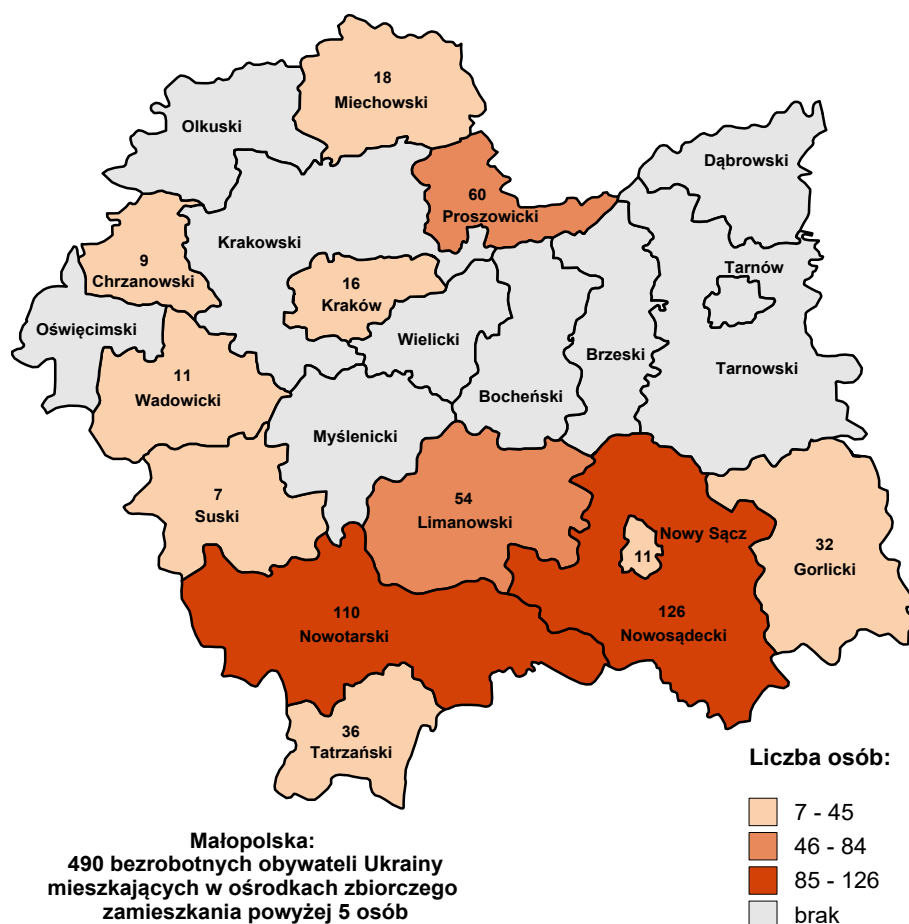

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

W ostatnim roku wzrósł odsetek osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym zamieszkujących gospodarstwa domowe, w których 5 osób lub więcej było bezrobotnych. Jest to związane w szczególności z wspomnianą już kwestią powstawania punktów zbiorczego zamieszkania dla osób z Ukrainy, którzy mogą zarejestrować się w urzędzie pracy jako bezrobotni lub poszukujący pracy na takich samych warunkach jak obywatele RP na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. W szczególności, wśród 551 bezrobotnych rodzinie zamieszkujących gospodarstwa, w których więcej niż 5 osób jest bezrobotnych, 490 to obywatele Ukrainy mieszkający w ośrodkach zbiorczego zamieszkania. Prawie połowa z nich mieszka w powiatach nowosądeckim (126 osób) i nowotarskim (110 osób).

Mapa 14. Liczba bezrobotnych obywateli Ukrainy zamieszkujących ośrodki zbiorczego zamieszkania w 2023 r.

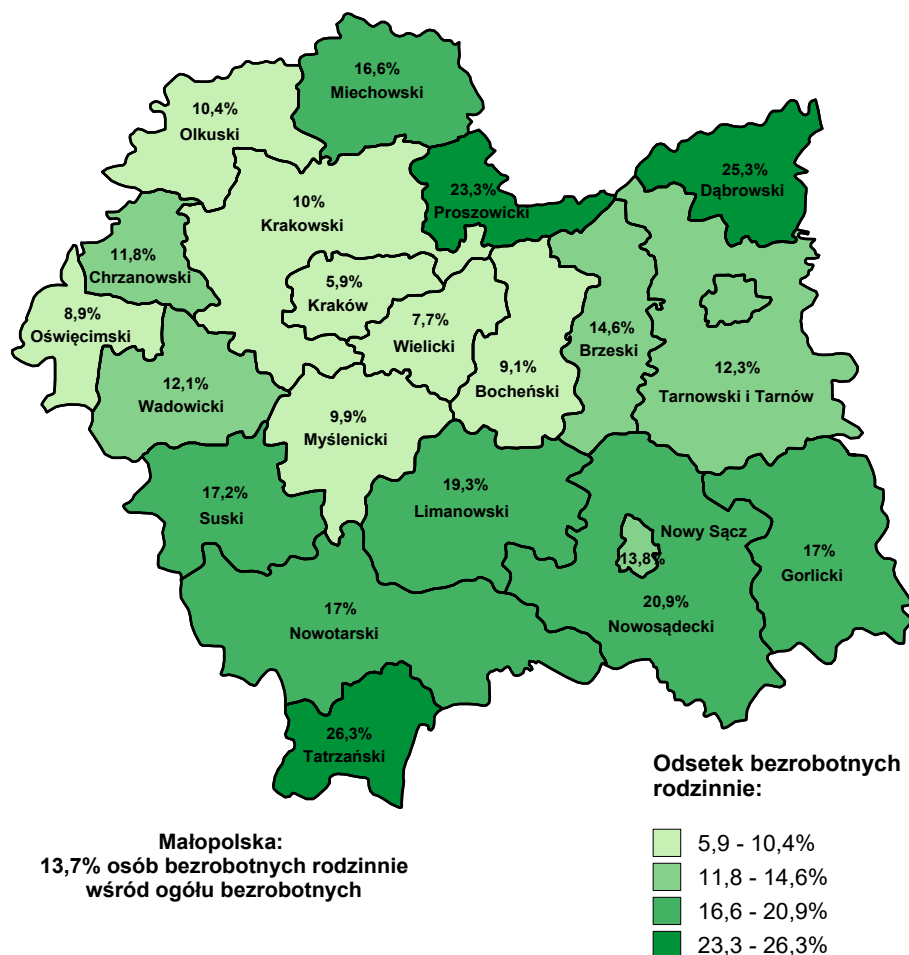
¹ Przez ośrodek zbiorczego zamieszkania rozumie się ośrodek, który zamieszkuje więcej niż 5 osób.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Najniższy odsetek bezrobotnych objętych bezrobociem rodzinnym wśród ogółu bezrobotnych odnotowano w Krakowie i powiatach go otaczających (krakowski, bocheński, wielicki i myślenicki), gdzie odsetek bezrobotnych rodzinie był na poziomie od 5,9% do 10%.

Natomiast najwyższy odsetek osób bezrobotnych rodzinie podobnie jak roku temu odnotowano w powiatach: tatrzańskim (26,3%), dąbrowskim (25,3%), proszowickim (23,3%) oraz nowosądeckim (20,9%). We wszystkich tych powiatach stopa bezrobocia rodzinnego zwiększyła się w ciągu ostatniego roku.

Mapa 15. Udział osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko bezrobocia rodzinnego w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych według powiatów – stan na 31.12.2023 r.

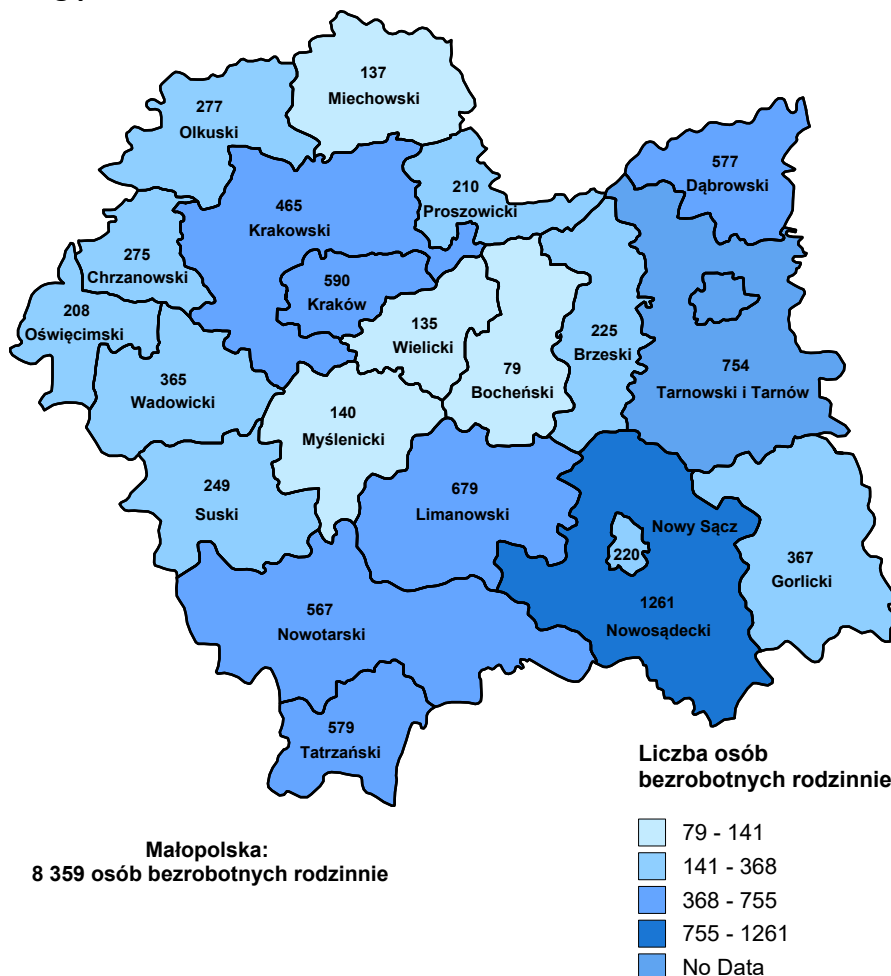

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Odsetek bezrobotnych rodzinie wśród ogółu bezrobotnych w powiatach przekłada się poniekąd na liczbę takich osób zarejestrowanych w urzędach pracy. Na przykład, powiat nowosądecki, który ma wysoki odsetek bezrobotnych rodzinie wśród ogółu bezrobotnych,

ma również najwięcej takich osób w regionie (1 261 osób). Jednak biorąc poprawkę na wielkość populacji poszczególnych powiatów, największą liczbę osób bezrobotnych rodzinnie (pomimo niższego odsetka takich osób wśród ogółu bezrobotnych) po powiecie nowosądeckim mają powiaty: tarnowski z Tarnowem (754 osoby), limanowski (679 osób) oraz miasto Kraków (590 osób).

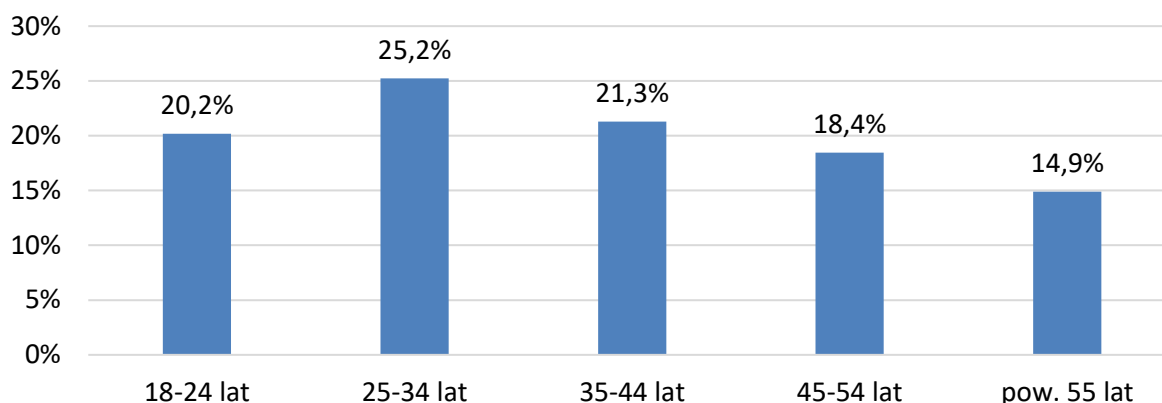
Mapa 16. Liczba osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko bezrobocia rodzinnego według powiatów – stan na 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Co czwarta osoba dotknięta bezrobociem rodzinnym miała od 25 do 34 lat. Jest to kategoria wiekowa najliczniej reprezentowana wśród osób bezrobotnych rodzinnie (25,2%). Udział starszych kategorii wiekowych był co raz mniejszy i wynosił 21,3% dla osób w wieku 35-44 lat, 18,4% dla osób w wieku 45-54 lat oraz 14,9% dla osób w wieku powyżej 55 lat. Natomiast osoby w wieku 18-24 lat stanowiły 20,2%.

Wykres 17. Struktura wieku osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko bezrobocia rodzinnego w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Warto wspomnieć również o tym, że istnieją powiaty, w których niektóre kategorie wiekowe wśród osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym są nadreprezentowane. Na przykład, w powiatach suskim, limanowskim oraz dąbrowskim wśród osób bezrobotnych rodzinnie jest nadprzeciętnie dużo osób młodych (18-34 lat). W tych powiatach ponad połowa (52-55%) osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym jest w tym wieku. Z kolei w powiatach myślenickim, chrzanowskim oraz Krakowie udział osób w wieku 18-34 lat wśród bezrobotnych rodzinnie jest przeciętnie mniejszy niż w regionie, za to większy jest odsetek osób w wieku 45 lat i więcej (41-49%).

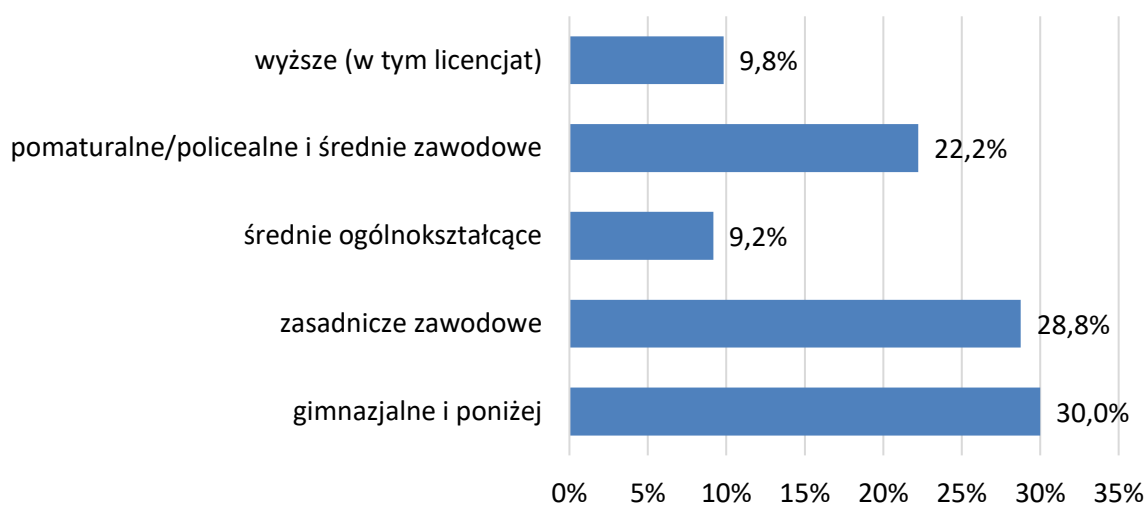
Tabela 9. Powiaty o nietypowej strukturze wieku osób, których dotyczyło bezrobocie rodzinne w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

Powiat	%					Odchylenie od średniej				
	18-24	25-34	35-44	45-54	55+	18-24	25-34	35-44	45-54	55+
suski	33%	23%	20%	16%	8%	13%	-2%	-1%	-3%	-7%
limanowski	27%	26%	18%	15%	14%	7%	1%	-3%	-3%	-1%
dąbrowski	23%	29%	21%	15%	11%	3%	4%	0%	-3%	-4%
Kraków	10%	20%	23%	23%	24%	-10%	-5%	2%	4%	9%
myślenicki	19%	16%	21%	26%	19%	-2%	-9%	-1%	7%	4%
chrzanowski	12%	21%	27%	24%	17%	-8%	-4%	5%	6%	2%
Średnia dla województwa	20%	25%	21%	18%	15%					

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

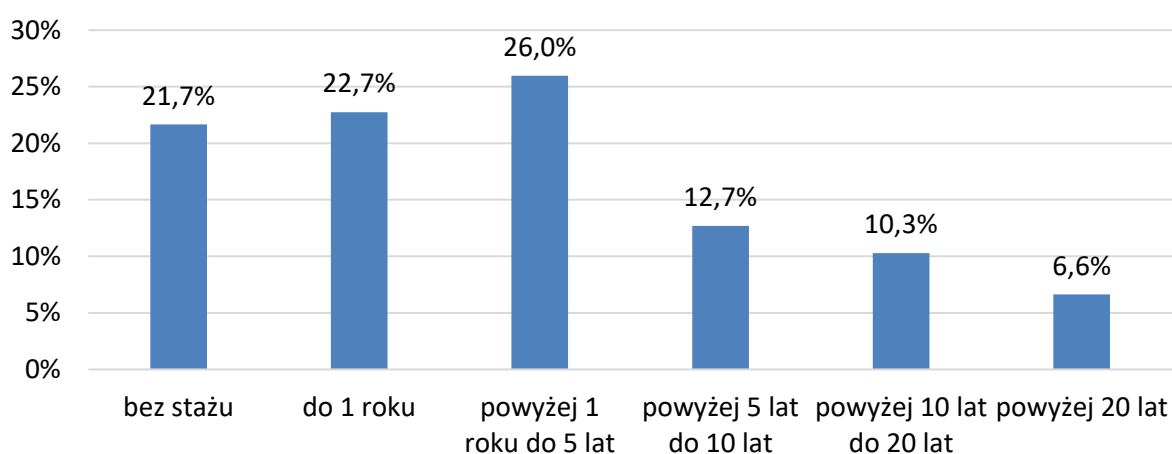
Wśród innych cech charakteryzujących osoby bezrobotne rodzinie można wyróżnić niski poziom wykształcenia – 59% z tych osób miało wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne bądź niższe. Wśród pozostałych osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym 22% miało wykształcenie pomaturalne (policealne) lub średnie zawodowe, 9% - średnie ogólnokształcące, a 10% - wyższe.

Wykres 18. Poziom wykształcenia osób, których dotyczy bezrobocie rodzinne w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Wykres 19. Staż pracy osób, których dotyczy bezrobocie rodzinne w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

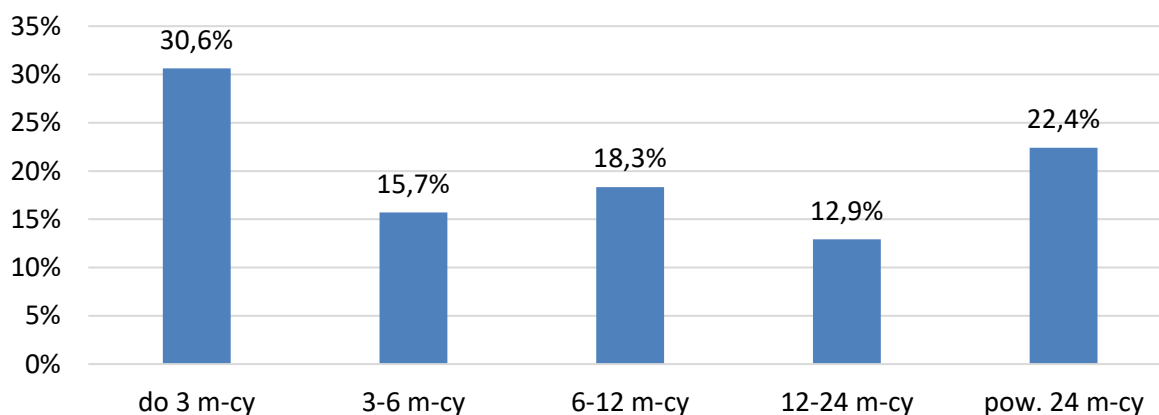

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Jeżeli chodzi o staż pracy osób z grupy objętych bezrobociem rodzinnym, znaczna ich część miała relatywnie krótki staż pracy. 22% z tych osób było bez stażu pracy, a 23% miało staż krótszy niż rok. Ogółem, osoby bez stażu pracy bądź ze stażem pracy krótszym niż 5 lat stanowiły 70% osób bezrobotnych rodzinnie. Udział osób z dłuższym stażem wynosił 30%, w tym ze stażem od 5 do 10 lat – 13%, od 10 do 20 lat – 10%, a ze stażem ponad 20 lat – 7%.

Jeżeli chodzi o czas pozostawania bez pracy wśród osób bezrobotnych rodzinnie w Małopolsce, to niemal co trzecia osoba pozostawała bez pracy do 3-ch miesięcy (30,6%). Dodając do tego osoby pozostające bez pracy od 3 do 6 miesięcy (15,7%), otrzymujemy prawie połowę osób dotkniętych bezrobociem rodzinnym (46%). Doliczając do tej grupy kolejną kategorię, czyli osoby pozostające bez pracy od 6 do 12 miesięcy (18,3%), można stwierdzić, iż mniej więcej dwie na trzy osoby bezrobotne rodzinnie (65%) pozostawały bez pracy krócej niż rok. Powyżej 12 miesięcy bez pracy pozostawała jedna osoba na trzy, przy czym większość tych osób (63%) pozostawała bez pracy dłużej niż 2 lata (22,4%).

Wykres 20. Czas pozostawania bez pracy osób, których dotyczyło bezrobocie rodzinne w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Biorąc pod uwagę aspekt geograficzny, niektóre powiaty w Małopolsce wyróżniają się na tle innych ze względu na czas pozostawania bez pracy osób bezrobotnych rodzinnie. W powiatach tatrzańskim, bocheńskim i olkuskim około połowa takich osób pozostaje bez pracy dłużej już rok, podczas gdy w powiatach suskim, nowotarskim oraz myślenickim znacząca większość (ok. 80%) osób bezrobotnych rodzinnie znajduje pracę w ciągu jednego roku.

Tabela 10. Powiaty o nietypowym rozkładzie czasu pozostawania bez pracy osób, których dotyczyło bezrobocie rodzinne w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

Powiat	Czas pozostawania bez pracy		
	do 6 mies.	6-12 mies.	powyżej 12 mies.
tatrzański	28,5%	23,5%	48,0%
bocheński	43,0%	8,9%	48,1%
olkuski	32,5%	16,2%	51,3%
myślenicki	52,9%	22,1%	25,0%
nowotarski	50,3%	32,6%	17,1%
suski	66,3%	17,7%	16,1%
Średnia dla województwa	46,3%	18,3%	35,3%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

VI OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY

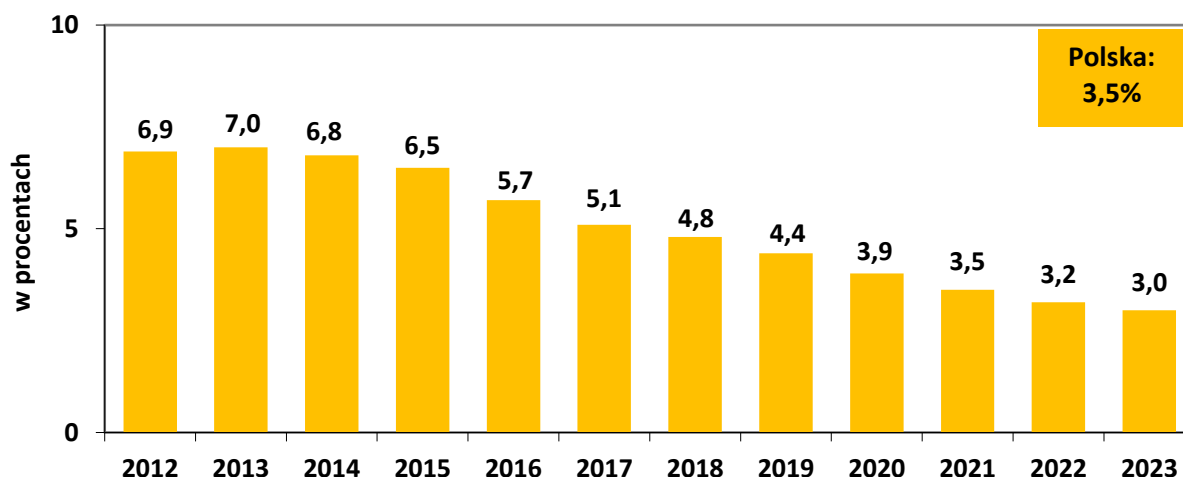
W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Pomocą społeczną objęto 3% ludności tj. 102,6 tys. osób – był to ponownie najniższy wskaźnik w 13-letnim już okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej.
- ✓ Po roku 2015 widać stały spadek udziału zarówno rodzin z 1 i 2 dziećmi, jak i rodzin z trójką lub więcej dziećmi wśród wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dziećmi obserwowany był już po roku 2013). Jednak dynamika spadku udziału rodzin wielodzietnych w gronie wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej była wolniejsza niż rodzin z 1 lub 2 dziećmi. Jednocześnie liczba rodzin niepełnych spadała wolniej niż rodzin z dwójką rodziców.
- ✓ Wśród przyczyn udzielania pomocy (po raz pierwszy od początku sporządzania oceny zasobów województwa małopolskiego) dominowała długotrwała lub ciężka choroba (51,2%, o 1,5 p. p. więcej niż w 2022 r.). Dopiero na drugim miejscu było ubóstwo (49,3% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu, o 1,8 p. p. mniej niż w 2022 r.), a na kolejnym – niepełnosprawność (35,3%, o 1,1 p. p. więcej niż przed rokiem).
- ✓ Świadczenia pieniężne dotyczyły 61,4%, a świadczenia niepieniężne – 47,9% osób objętych pomocą społeczną.
- ✓ Poprzez dożywianie wsparto 24,8 tys. Małopolan (o 1 009 osób mniej niż w 2022 r.), w tym ponad 20,8 tys. dzieci i młodzieży.
- ✓ Z świadczeń rodzicielskich skorzystało niemal 6,9 tys. Małopolan (o 1 361 mniej niż w 2022 r.). Natomiast z programu „Za życiem” – 431 osób (o 29 osób więcej).
- ✓ Wsparciem w postaci dodatków mieszkaniowych objęto 23 455 gospodarstw domowych (o 1 238 więcej niż w 2022 r.).

Świadczeniami pomocy społecznej⁴⁶ w 2023 r. w Polsce objęto 1,32 mln osób, co stanowi 3,5% ludności kraju (spadek o 0,1 p. p. w stosunku do roku poprzedniego)⁴⁷. W Małopolsce w 2023 r. wskaźnik ten wynosił 3% ludności regionu i był najniższy w 13-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej. W województwie małopolskim pomocą społeczną objęto 102,6 tys. osób z ponad 48,5 tys. rodzin⁴⁸.

Wykres 21. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012-2023

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS. Dane dot. ludności – GUS, Baza Demografia (dostęp 15.05.2024 r.). Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w ludności ogółem był najwyższy w 2023 r. w powiatach⁴⁹: gorlickim (6,5%), limanowskim (5,8%), nowosądeckim (5,7%) i dąbrowskim (5,7%). Natomiast różnica pomiędzy gminami o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,6%) a tą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem (12,8%) wyniosła 10,6 p. p.

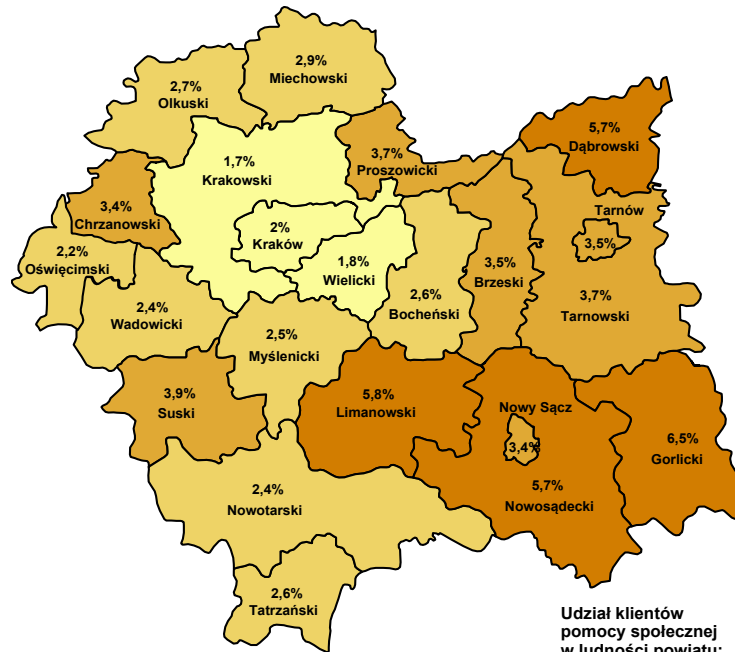
⁴⁶ Analiza dotyczy liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców, które w 2023 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.

⁴⁷ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03, Dział 2. „Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną”.

⁴⁸ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – GUS, Baza Demografia.

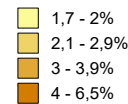
⁴⁹ Udział klientów pomocy społecznej w ludności powiatów jest liczony jako suma klientów pomocy społecznej w gminach wchodzących w skład danego powiatu podzielona przez liczbę ludności zamieszkującej ten powiat.

Mapa 17 i 18. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w 2023 r. (według powiatów i gmin)

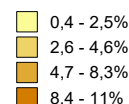
Polska: 3,5%
Małopolska: 3%

Udział klientów pomocy społecznej w ludności powiatu:

Polska: 3,5%
Małopolska: 3%

Udział klientów pomocy społecznej w ludności gminy:

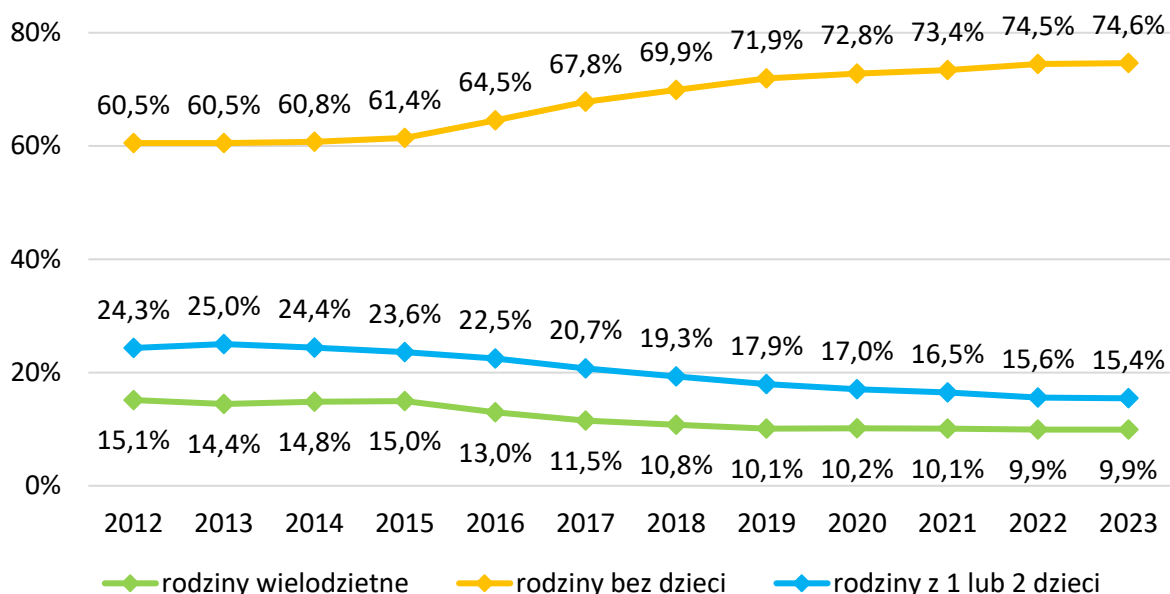
Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) w liczbie ludności danej gminy.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2023 r.

Dane dot. klientów pomocy społecznej – sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – GUS, Baza Demografia (dostęp 15.05.2024 r.). Dane dla Polski – sprawozdanie MRiPS-03.

Jak wynika ze sprawozdania MRiPS-03⁵⁰ w 2023 r. ze wsparcia z systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 15,6 tys. rodzin z dziećmi (67 tys. osób w rodzinach), tj. 25,4% wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia (o 911 rodzin mniej niż przed rokiem oraz o prawie 2,8 tys. rodzin mniej niż w 2021 r.). Rodziny z 1 lub 2 dzieci stanowiły w Małopolsce w 2023 r. 15,4% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (ponad 9,5 tys. rodzin i prawie 32,7 tys. osób), a rodziny wielodzietne (z trójką i więcej dzieci) – 9,9% (6,1 tys. rodzin i prawie 34,3 tys. osób). Najwięcej rodzin wielodzietnych w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką (60%) lub czwórką (26%) dzieci, ale były też rodziny z sześciorgiem (3%) lub siedmiorgiem dzieci i więcej (2%).

Wykres 22. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012-2023

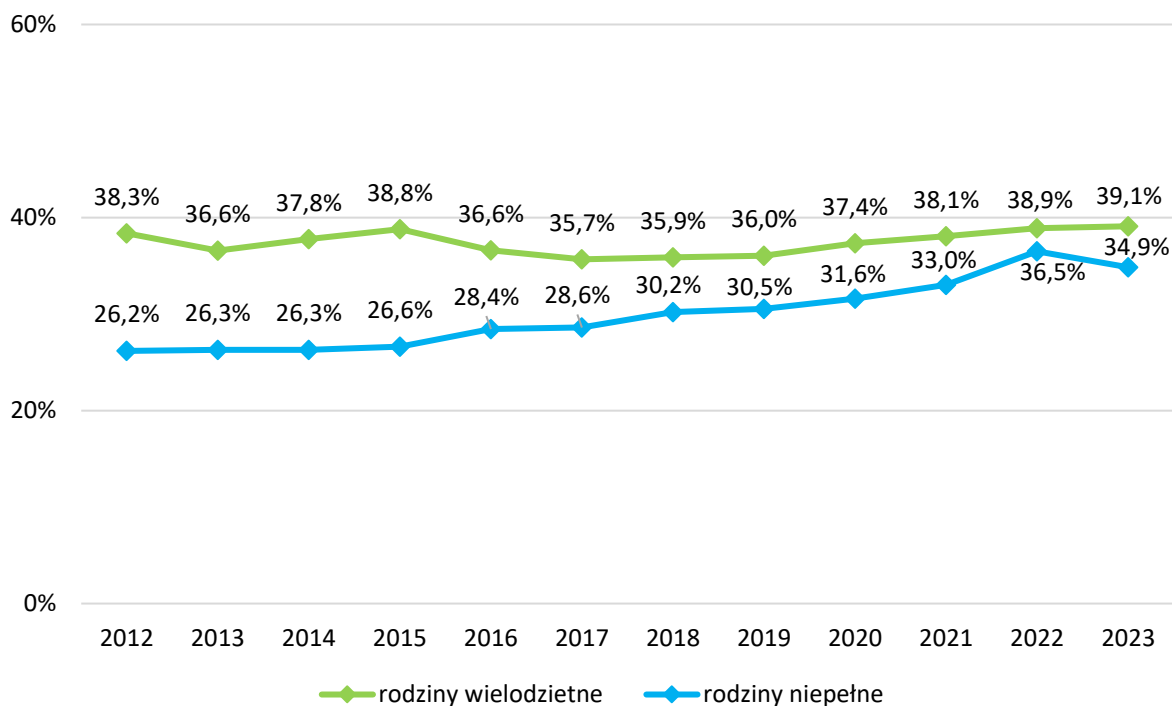

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Od 2013 następuje stały spadek zarówno liczby (z 40,4 tys. do 15,7 tys.), jak i udziału rodzin z dziećmi (o 14,1 p. p.) w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną. Ich odsetek spadł w tym okresie z niemal 40% do 25%. Dotyczy to zarówno rodzin wielodzietnych, jak i rodzin z 1 lub 2 dzieci. Jednak spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dzieci w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną (o 9,6 p. p.) był większy niż rodzin wielodzietnych (o 4,5 p. p.).

⁵⁰ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 r., Dział 4 „TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ”. Obejmuje on łącznie obejmuje osoby lub rodziny objęte pomocą społeczną wykazane w dziale 2 w wierszu 1 – „Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM” i w wierszu 7 – „w tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej”.

Wykres 23. Udział rodzin wielodzietnych i niepełnych w liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w latach 2012-2023

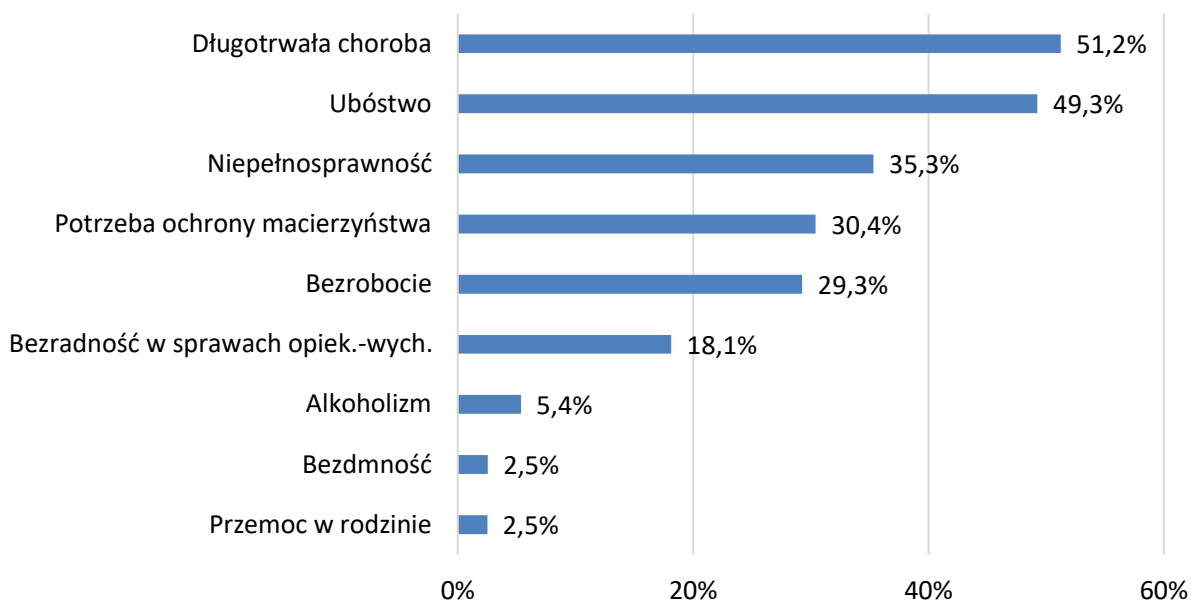

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Jeżeli chodzi zaś o rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną, to warty odnotowania jest stały wzrost udziału rodzin niepełnych w tej grupie w latach 2013-2023. Wzrost ten w analizowanym okresie wyniósł o 8,6 p. p. W kategoriach bezwzględnych jednak ich liczba spadła o 5 tys. (z 10 620 do 5 463).

Wśród rodzin z trójką i więcej dzieci korzystających z systemu pomocy społecznej rodziny niepełne stanowiły 23% (1 410 rodzin), czyli niemal co czwarta rodzina z trójką i więcej dzieci korzystająca z pomocy społecznej to matki lub ojcowie samodzielnie wychowujący dzieci.

Wykres 24. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2023 r.

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03 za rok 2023.

W 2023 r. w Małopolsce z 15 przesłanek wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej, dominowały: długotrwała lub ciężka choroba (51,2%, o 1,5 p. p. więcej niż przed rokiem) i ubóstwo (49,3% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu, o 1,8 p. p. mniej niż w 2022 r.), a także: niepełnosprawność (35,3%, o 1,1 p. p. więcej niż w 2022 r.) i potrzeba ochrony macierzyństwa – 30,4% (o 0,8 p. p. więcej niż w 2022 r.). Następnie w kolejności były: bezrobocie (29,3%, o 0,7 p. p. mniej) i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 18,1% (o 0,8 p. p. więcej niż przed rokiem). Wśród innych, rzadziej występujących przyczyn były: alkoholizm (5,4%, o 0,2 p. p. więcej niż w 2022 r.), bezdomność (2,5%, o 0,3 p. p. więcej) i przemoc w rodzinie (2,5%, o 0,8 p. p. więcej). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występowały bardzo rzadko lub w ogóle.

Podstawową formą wsparcia oferowaną w pomocy społecznej jest praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych. W 2023 r. w Małopolsce 87 tys. osób w ponad

41,7 tys. rodzin objęto tym rodzajem pomocy. Należy dodać, iż pomocy wyłącznie w postaci pracy socjalnej udzielono ponad 27,4 tys. osób w ponad 13,2 tys. rodzin⁵¹.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny.

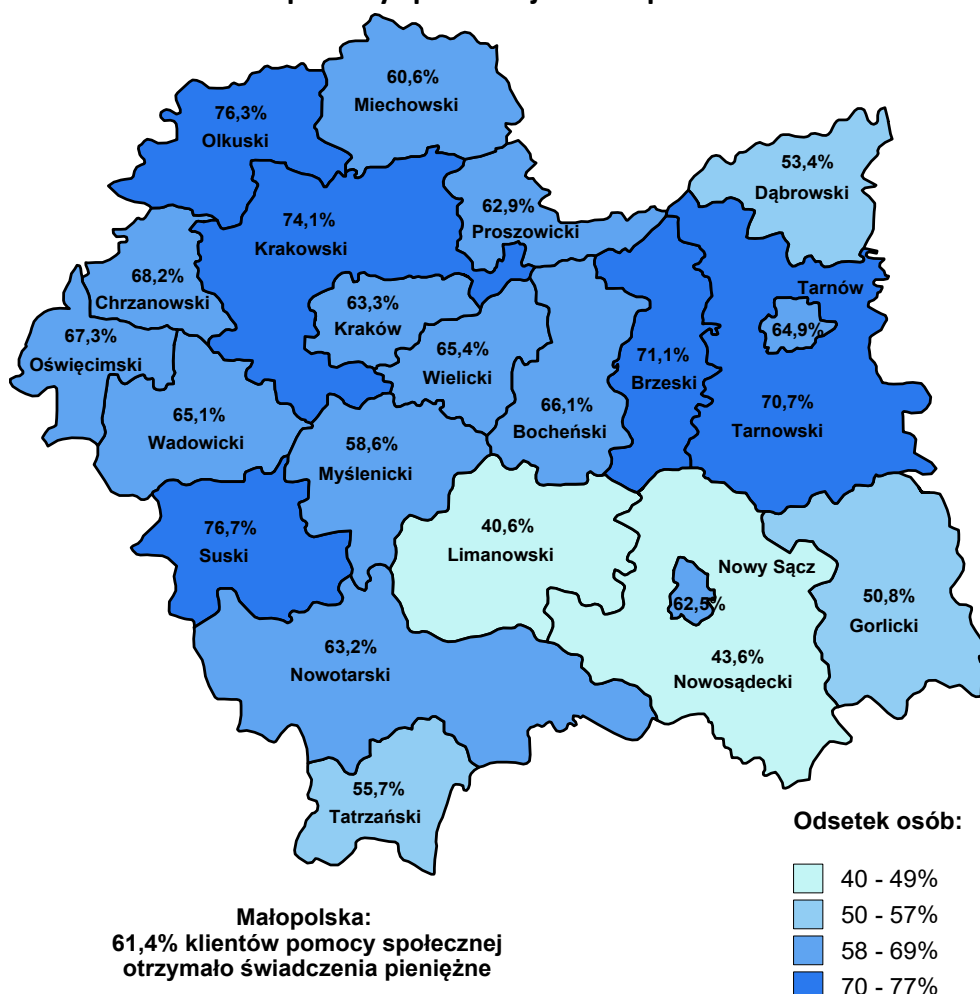
W 2023 r. w Małopolsce zrealizowano łącznie 117 projektów socjalnych (o 12 mniej niż w 2022 r. i o 18 mniej niż w 2021 r.) w 40 jednostkach, w tym 37 OPS/ CUS i 3 MOPS/ CUS w miastach na prawach powiatu. W 2023 r. objęto nimi 6 176 osób.

Jednocześnie w 2023 r. w 96 jednostkach, w tym w 93 OPS/ CUS i 3 MOPS/CUS w miastach na prawach powiatu zrealizowano 1 949 kontraktów socjalnych części A w celu rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej. Natomiast w 27 jednostkach, w tym w 25 OPS/ CUS i w 2 MOPS/ CUS (Nowy Sącz i Tarnów) zawarto 242 kontrakty socjalne w części B z osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy w celu wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Kontaktem socjalnym typu A objęto 1 964 osoby, a typu B – 242 osoby.

---

⁵¹ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 r.

Mapa 19. Udział klientów, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2023 r.

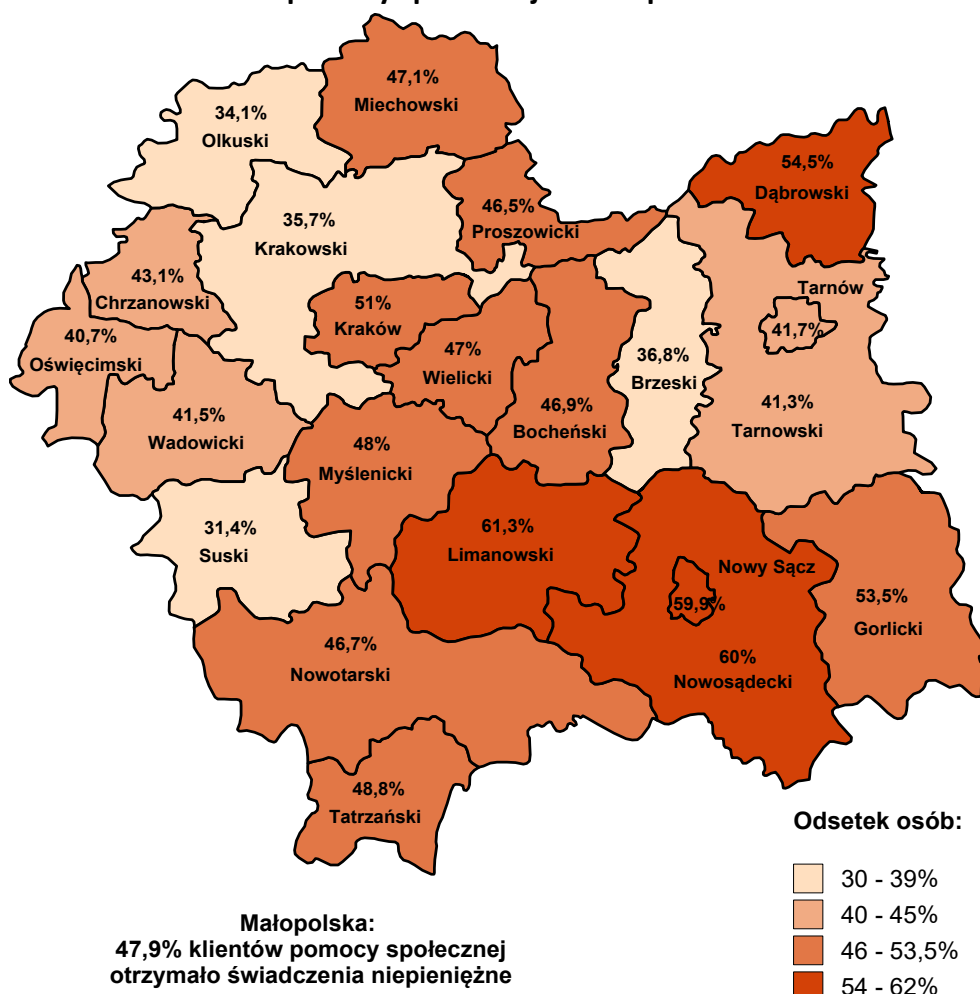

* Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2023 r. dotyczyły 61,4% osób objętych pomocą społeczną – o 0,6 p. p. mniej niż w 2022 r. Rządziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – ich beneficjentami było 47,9% osób objętych pomocą społeczną (o 0,6 p. p. więcej niż przed rokiem). W ujęciu geograficznym zauważyć można, iż w powiatach południowo-wschodnich częściej niż w innych przyznaje się pomoc społeczną w postaci świadczeń niepieniężnych, a relatywnie mniej – świadczeń pieniężnych. Na północnym zachodzie tendencja ta jest odwrócona.

Mapa 20. Udział klientów, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2023 r.

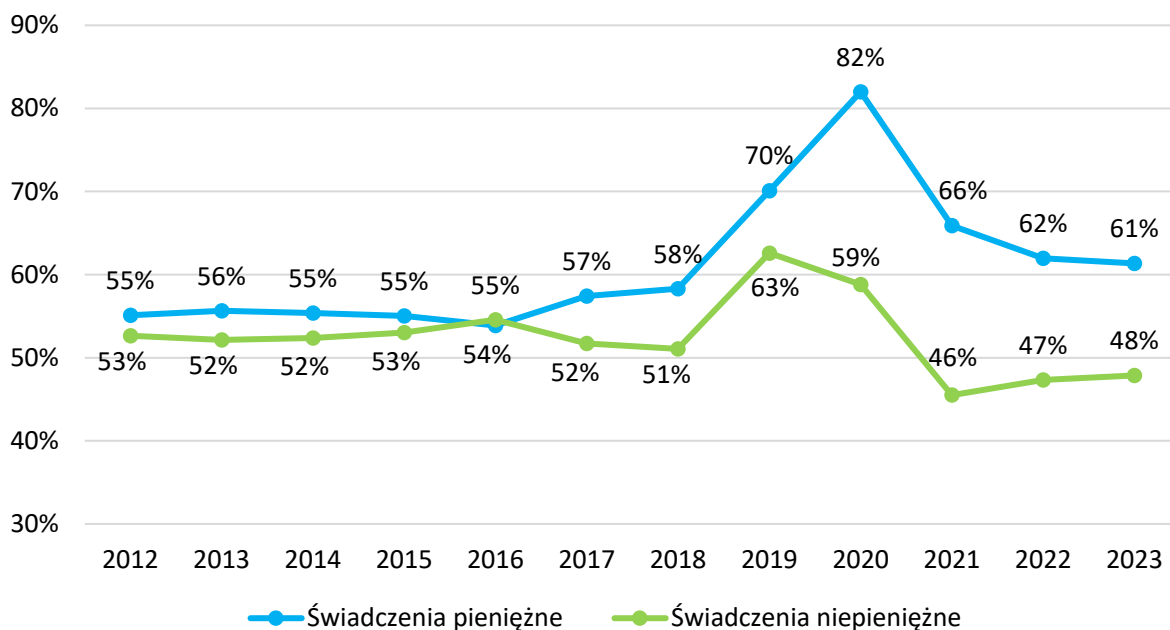
* Liczba osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Analizując dane dotyczące udziału osób otrzymujących świadczenia pieniężne i niepieniężne na przestrzeni ostatnich 12 lat, możemy zauważyć, że w latach 2012-2016 były one generalnie na podobnym poziomie z nieznaczną przewagą świadczeń pieniężnych (ok. 3 p. p.). Od 2017 r. przewaga świadczeń pieniężnych staje się coraz większa i osiąga maksimum w 2020 r. (23 p. p.). W porównaniu do roku 2016, obecnie (w 2023 r.) mniejszy odsetek osób otrzymuje świadczenia niepieniężne (ok. 7 p. p. mniej), większy zaś – świadczenia pieniężne (ok. 7 p. p. więcej).

Wykres 25. Odsetek osób otrzymujących świadczenia pieniężne i niepieniężne wśród ogółu świadczeniobiorców pomocy społecznej w latach 2012-2023

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-03.

Pomoc społeczna organizuje także wsparcie dla osób uwikłanych w przemoc w rodzinie. System wspierania rodzin dotkniętych przemocą oparty jest o działania interdyscyplinarne.

W 2023 r. liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskich Kart” wyniosła 11 623 osób, w tym 5 762 kobiety (49,6%), 1 187 mężczyzn (10,2%) oraz 4 674 dzieci (40,2%)⁵². Należy również nadmienić, że wśród dotkniętych przemocą i objętych działaniami osoby starsze liczyły 1 258 mieszkańców regionu (10,8%). Ponadto w opisywanych grupach dotkniętych przemocą i objętych działaniami grupa niepełnosprawnych liczyła 580 osób (5%).

Z kolei jedną z metod pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie jest objęcie ich programem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Takie programy funkcjonowały w 2023 r. w 13 małopolskich powiatach i 2 miastach na prawach powiatów. Łącznie objęto nimi 252 osoby (o 17 osób mniej niż w 2022 r.)⁵³.

⁵² Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2023 r.

⁵³ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

Najwięcej sprawców przemocy objęto takim programem w Tarnowie (31 osób), a także powiatach brzeskim (29 osób) i dąbrowskim (28 osób). Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie nie prowadzono w 2023 r. w 8 powiatach (gorlickim, limanowskim, miechowskim, nowosądeckim, oświęcimskim, proszowickim, tatrzańskim i wadowickim) oraz w Nowym Sączu.

Należy dodać, iż Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2023 r., podjął następujące działania w zakresie rozwijania i wzmacniania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie⁵⁴:

- Przeprowadzono 48 godzin szkoleń „Pakiet na start” dla 39 osób. Szkolenie było dedykowane przedstawicielom instytucji, którzy rozpoczynają pracę w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze stażem pracy w tym obszarze do 2 lat. Uczestnikami szkoleń było:
  - 34 pracowników socjalnych,
  - 1 pedagog,
  - 2 policjantów,
  - 1 asystent rodziny,
  - 1 psycholog.
- Przeprowadzono 168 godzin specjalistycznych szkoleń poszerzających wiedzę i kompetencje pn.: „Pakiet specjalistyczny” adresowanych do realizatorów procedury „Niebieskie Karty”. Szkolenia przeprowadzono dla 313 osób, w tym dla:
  - 255 pracowników socjalnych,
  - 4 pedagogów,
  - 16 asystentów rodziny,
  - 17 policjantów,
  - 18 kuratorów sądowych,
  - 3 przedstawicieli Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Przeprowadzono 160 godzin szkoleń specjalistycznych oraz 160 godzin superwizji w ramach „Pakietu specjalistycznego wsparcia dedykowanego gminom” dla członków

---

⁵⁴ Dane ROPS w Krakowie.

zespołów interdyscyplinarnych/ grup roboczych z terenu wybranych 10 małopolskich gmin. W szkoleniach uczestniczyło 251 osób, w tym:

- 95 pracowników socjalnych,
- 74 pedagogów,
- 16 policjantów,
- 7 asystentów rodziny,
- 16 kuratorów sądowych,
- 16 przedstawicieli Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 16 pielęgniarek,
- 5 psychologów,
- 5 przedstawicieli organizacji pozarządowych,
- 1 mediator.

W superwizjach uczestniczyło 119 osób, w tym:

- 46 pracowników socjalnych,
- 24 pedagogów,
- 13 policjantów,
- 11 przedstawicieli Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 11 kuratorów sądowych,
- 8 pielęgniarek,
- 3 asystentów rodziny,
- 2 przedstawicieli organizacji pozarządowych,
- 1 mediator rodzinny.

Podczas dwudniowego „Małopolskiego Forum Polityki Społecznej – Gdy przyszłość staje się teraźniejszością”, w którym uczestniczyło blisko 150 osób wygłoszono wykład „Nowe rozwiązania prawne w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej”. W drugim dniu wydarzenia przeprowadzone zostały warsztaty pn. „Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej i aktów wykonawczych. Jak w praktyce stosować wprowadzone zmiany” dla dwóch grup, w których uczestniczyło łącznie 90 osób. Ponadto w związku z szeregiem zmian jakie wprowadzono w 2023 r. w zakresie uregulowań prawnych w obszarze realizacji pracy z rodziną uwikłaną w przemoc domową i zgłoszonym w związku z tym zapotrzebowaniem zapewniono konsultacje prawne dla kadry jednego z krakowskich szpitali, w których uczestniczyło 8 osób.

Od 1 stycznia 2016 r. realizowane jest świadczenie rodzicielskie (w wysokości 1 tys. zł przez okres min. 52 tygodnie) przysługujące osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W 2023 r. z tego świadczenia skorzystało ponad 6,9 tys. Małopolan (niemal 1,4 tys. mniej niż w 2022 r.).

Z kolei od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia (w wysokości 4 000 zł) w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2023 r. świadczenie to wypłacono 431 osobom (o 29 więcej niż w 2022 r.).

Ważną pozycją w świadczeniach jest pomoc w formie dożywiania (posiłki, świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności – zasiłki celowe, świadczenia rzeczowe w formie produktów żywnościowych). Według raportu MRiPS-03 w 2023 r. z takiej formy pomocy skorzystało ponad 24,8 tys. Małopolan (o 1 009 osób mniej niż w 2022 r. oraz ponad 13,7 tys. mniej niż w 2019 r.) z ponad 13,2 tys. rodzin - z czego takie wsparcie trafiło do ponad 20,8 tys. dzieci i młodzieży (o 760 mniej niż w 2022 r. oraz niemal o 12,7 tys. mniej niż w 2019 r.) z prawie 10,2 tys. rodzin (3% ogółu mieszkańców do 18 r.ż.)⁵⁵.

Wsparciem w postaci dodatków mieszkaniowych w 2023 r. objęto 23 455 małopolskich gospodarstw domowych (o ponad 1,2 tys. więcej niż przed rokiem). Najwięcej gospodarstw domowych otrzymało takie świadczenie w Krakowie (6 563 gospodarstwa domowe, o 433 więcej niż przed rokiem).⁵⁶

Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oferują różnorodne wsparcie mieszkańcom. W formularzu OZPS jednostki gminne i powiatowe wskazały liczbę osób, którym udzielono pomocy przyznawanej nie tylko na podstawie decyzji administracyjnej, ale także wsparcia udzielonego bez konieczności wydawania decyzji czy przeprowadzania wywiadu środowiskowego (czyli osób: objętych wyłącznie pracą socjalną, poradnictwem, wsparciem w postaci skierowań do centrum lub klubu integracji

---

⁵⁵ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 r. Dane dot. ludności – GUS.

⁵⁶ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

społecznej oraz domu pomocy społecznej). Jednostki te wykazały również osoby, które uzyskały pomoc na podstawie innych przepisów niż ustawa o pomocy społecznej (ośrodki pomocy społecznej – np. pomoc udzielaną w formie dodatku mieszkaniowego lub dodatku energetycznego w przypadku, gdy pomocy tej udziela się bezpośrednio w OPS/ CUS; powiatowe centra pomocy rodzinie - np. osoby z niepełnosprawnościami korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielniani wychowankowie, osoby korzystające ze wsparcia punktu interwencji kryzysowej).

Jak wynika ze sprawozdania OZPS, w 2023 r. tak zdefiniowanych klientów podstawowych jednostek pomocy społecznej było niemal 208,4 tys. Tego rodzaju wsparcie zapewniono prawie 151,5 tys. mieszkańców małopolskich gmin (w tym 47 tys. mieszkańców miast na prawach powiatu) oraz niemal 56,9 tys. klientów PCPR.

W 2023 r. kontynuowano udzielanie świadczeń obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w czasie konfliktu zbrojnego na terenie tego Państwa. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, przysługuje im wsparcie w ramach środowiskowej pomocy społecznej. Obywatelom Ukrainy mogą być przyznawane świadczenia pieniężne i niepieniężne, na zasadach i w trybie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Według danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie⁵⁷ w 2023 r. w Małopolsce ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 13 165 obywateli Ukrainy (z 10 436 rodzin). Najwięcej osób z Ukrainy skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej w Krakowie – 5 891 osób, tj. 45% wszystkich obywateli Ukrainy, którym zostało udzielone wsparcie w ramach środowiskowej pomocy społecznej w województwie małopolskim.

Najwięcej świadczeń przyznano w tym czasie w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę (przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe). W 2023 r. w Małopolsce skorzystało z niego 8 389 osób z 6 261 rodzin. Najwięcej świadczeniobiorców było w Krakowie – 4 155 osób (49,5% świadczeniobiorców

---

⁵⁷ Analiza oparta o dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w zakresie realizacji zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy w ramach Funduszu Pomocy dla Ukrainy.

jednorazowego świadczenia pieniężnego w województwie małopolskim) z 2 981 rodzin (47,6% wszystkich rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy w województwie małopolskim).

Obywatele Ukrainy mogli skorzystać także z pomocy m. in. w postaci gorącego posiłku dla dzieci i młodzieży, gorącego posiłku dla dzieci w przedszkolu oraz zasiłku celowego na zapewnienie wyżywienia dzieci w przedszkolu. W województwie małopolskim ze świadczeń pomocy społecznej w formie posiłku w 2023 r. skorzystało 1 429 osób (z 969 rodzin). Przyznano łącznie 56,8 tys. tego rodzaju świadczeń.

VII ZASOBY SEKTORA POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W REGIONIE

➤ Kadra pomocy społecznej⁵⁸

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ W OPS/ CUS zatrudnionych było 4 678 osób, w tym 3 454 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej. Kobiety stanowiły 91,4% kadry OPS.
- ✓ Osoby w wieku 56 i więcej lat stanowiły 11,4% ogółu pracowników OPS/ CUS.
- ✓ W PCPR pracowało 533 pracowników, w tym 357 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej. Kobiety stanowiły 88,4% kadry PCPR.
- ✓ Pracownicy w wieku 56 i więcej lat stanowili 11,4% wszystkich zatrudnionych w PCPR.
- ✓ W OPS/ CUS zatrudniano 1 618 pracowników socjalnych, a w PCPR 58 pracowników socjalnych.
- ✓ Na jednego pracownika socjalnego w OPS/ CUS przypadało średnio 2 120 mieszkańców Małopolski. W 174 z 182 gmin było zatrudnionych co najmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS/ CUS. Na jednego pracownika socjalnego w OPS/ CUS przypadało przeciętnie 26 rodzin/ środowisk.
- ✓ W 171 małopolskich gminach zatrudnionych było 283 asystentów rodziny (o 3 więcej niż przed rokiem i tyle samo co w 2021 r.). W 12 gminach rodziny nie miały możliwości skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny (w 2022 r. – w 11 gminach).
- ✓ W powiatach i miastach na prawach powiatu zatrudnionych było 103 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz zakontraktowano 78 rodzin pomocowych.
- ✓ OPS/ CUS zgłosiły zapotrzebowanie na 297 dodatkowych pracowników, a PCPR – na 22.

Liczebność i kompetencje kadry jednostek pomocowych, to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. Według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2023 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej oraz centra usług społecznych zatrudniały 3 454 pracowników realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej (o 160 osób mniej niż przed rokiem). Ośrodki pomocy społecznej realizują jednak zadania nie tylko w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, ale także inne ustawy: o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o świadczeniach rodzinnych. Z danych zgromadzonych w trakcie zbierania sprawozdań OZPS wynika, iż ogółem w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej – do realizacji zadań pomocy społecznej i innych – na koniec 2023 r. zatrudnionych było 4 678 osób, z czego 21% stanowili pracownicy działów/ komórek realizujących np. świadczenia rodzinne oraz pracownicy placówek wsparcia dziennego, klubów integracji społecznej, dziennych domów pomocy itp., będących w strukturach OPS/ CUS. Wśród pracowników ośrodków pomocy społecznej 91,4% stanowiły kobiety, a 73,9% ogółu zatrudnionych (3 458 osób) posiadało wykształcenie wyższe. Najliczniejszą grupą pracowników były osoby w wieku 36-45 lat – 40,6%. Osoby młodsze stanowiły 20,6%, a osoby starsze – 38,8%. Grupa pracowników w przedziale wiekowym 56-60 lat liczyła 8,2%. Pracownicy w wieku 61 lat i więcej stanowili 3,2% ogółu zatrudnionych.

W 2023 roku w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej i centrach usług społecznych (według sprawozdania MRiPS-06) zatrudniano 1 618 pracowników socjalnych – o 38 mniej niż w 2022 r. Wymagany ustawą wskaźnik dot. zatrudniania pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy (jeden pracownik na 2 000 mieszkańców) wynosił w 2023 r. w Małopolsce średnio 2 120 mieszkańców (w 2022 r. – 2 071). Jeżeli chodzi o kolejny wymóg ustawowy dot. zatrudniania w ośrodkach pomocy społecznej/ centrach usług społecznych nie mniej niż 3 pracowników socjalnych, to w 2023 r. w województwie spełniały go 174 ze 182 gmin. Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną (jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 takich środowisk) w 2023 r. wynosił 26.

Uśrednione dane dla regionu dotyczące „obciążenia” pracowników socjalnych, biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców przypadających na każdego z nich, nie odzwierciedlają

sytuacji w poszczególnych jego częściach. Więcej niż założone w ustawie o pomocy społecznej 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2023 r. w 94 małopolskich gminach.

Z danych zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż wśród ogółu pracowników socjalnych zatrudnionych w małopolskich OPS/ CUS kobiety stanowiły 94,2%. Ponadto 79,3% (1 310 osób) zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego legitymowało się wyższym wykształceniem. Natomiast specjalizację I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiadało 20,5% (339 osób, o 38 pracowników socjalnych mniej niż w 2022 r.), a specjalizację II stopnia – 5,8% (96 osób, o 3 mniej niż przed rokiem).

Na dzień 31.12.2023 r. w województwie małopolskim⁵⁹ zatrudnionych było 283 asystentów rodziny (o 3 asystentów więcej niż przed rokiem). 170 małopolskich gmin zatrudniało od 1 do 33 asystentów (najwięcej w Krakowie – 33). Najczęściej gminy zatrudniały jednego asystenta rodzinnego (dotyczyło to 119 gmin), 31 gmin zatrudniało 2 asystentów, 11 gmin – 3 asystentów, a 9 gmin – 4 lub więcej. W 12 gminach rodziny nie miały możliwości skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny (o 1 gminę więcej niż w poprzednim roku).

Ośrodki pomocy społecznej były najczęściej zarządzane jednoosobowo – 148 jednostek. W dwóch miastach na prawach powiatu (Tarnów i Nowy Sącz) i w 30 ośrodkach gminnych zespół zarządzających był dwuosobowy, a w Krakowie i gminie Myślenice – czterosobowy.

Jak wynika z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie, z 220 osób będących dyrektorami/ kierownikami gminnych ośrodków pomocy społecznej 178 osób to kobiety (80,9%). Wykształcenie wyższe posiadały 202 osoby spośród kadry zarządzającej OPS/ CUS (91,8%). Zarządzający małopolskimi ośrodkami pomocy społecznej najczęściej byli pomiędzy 46 a 55 rokiem życia (84 osoby, tj. 38,2%). Osoby młodsze stanowiły 40,9% kadry kierowniczej OPS/ CUS. Z kolei osób w wieku 56 – 60 lat było 12,7% (28 osób), a 61 i więcej lat – 8,2% (18 osób).

---

⁵⁹ Dane pochodzą ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Część małopolskich ośrodków pomocy społecznej (90 jednostek) widzi potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników. OPS/ CUS zgłosiły potrzebę zatrudnienia łącznie 297 pracowników, w tym m. in.: 89 pracowników socjalnych, 41 pracowników administracyjno-biurowych, 51 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze, 31 asystentów rodziny, 11 asystentów osoby z niepełnosprawnościami.

Według danych sprawozdania MRiPS-06 w powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce w 2023 r. zatrudniano łącznie 357 pracowników (o 45 mniej niż przed rokiem). Jednak powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak OPS/ CUS, realizują nie tylko zadania z ustawy o pomocy społecznej. Z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż na koniec 2023 r. w PCPR były zatrudnione łącznie 533 osoby obsługujące różnorodne zadania, nie tylko zapisane w ustawie o pomocy społecznej. 29,3% (156 osób) stanowili pracownicy zatrudnieni m. in. w zespołach/ punktach/ ośrodkach interwencji kryzysowej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych czy zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności, będących w strukturach powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wśród kadry PCPR 88,4% stanowiły kobiety (471). Wykształcenie wyższe posiadało 86,5% całej kadry. Najliczniejszą grupą osób zatrudnionych w PCPR byli pracownicy w wieku od 36 do 45 lat (42,2%). Młodszy pracownicy stanowili 25%, a starsi – 32,8%. Należy dodać, iż osoby w wieku 56-60 lat stanowiły 5,8% wszystkich zatrudnionych, a w wieku 61 lat i więcej – 5,6% (łącznie 30 osób).

W 2023 roku w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudniano (zgodnie z danymi zebranymi dodatkowo przez ROPS w Krakowie) 58 pracowników socjalnych. Według danych z OZPS liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie wahała się od 1 do 12. Pracownicy socjalni zatrudnieni w PCPR to niemal wyłącznie kobiety (57 z 58 pracowników) oraz w przeważającej większości posiadający wykształcenie wyższe (56 na 58 osób – 96,6%). Najliczniejszą grupą pracowników socjalnych stanowiły osoby w wieku od 36 do 45 lat (56,9%). Młodszy pracownicy stanowili 15,5% a starsi 27,6% wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w PCPR.

Kadra kierownicza powiatowych centrów pomocy rodzinie w Małopolsce na koniec 2023 r. liczyła 29 osób, przy czym 9 PCPR było zarządzanych jednoosobowo. Wśród dyrektorów małopolskich PCPR były 24 kobiety (82,8%). Wszystkie 29 osób zatrudnionych na tych stanowiskach posiadały wykształcenie wyższe. 48,3% kadry kierowniczej (14 osób) było

w wieku między 46 a 55 lat. Osoby młodsze stanowiły 13,8%, a starsze 37,9% kadry kierowniczej, w tym osoby w wieku 61 lat i więcej stanowiły 20,7% (6 osób).

W Małopolsce w 2023 r. zatrudnionych było łącznie 103 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (o 9 więcej niż w 2022 r.), w tym 70 – w PCPR, a 33 – w MOPS/ CUS w miastach na prawach powiatu. 99 koordynatorów było zatrudnionych przez jednostkę organizacyjną powiatu, a 4 – przez inny podmiot działający na zlecenie powiatu⁶⁰.

Jednocześnie w Małopolsce w 2023 r. zatrudniano (według danych zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie) 78 rodzin pomocowych (którym mogła zostać powierzona piecza zastępcza nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka). Z tych rodzin 41 było zatrudnionych w PCPR, a 37 – w MOPS/ CUS w miastach na prawach powiatu.

PCPR również wskazały w sprawozdaniach OZPS zapotrzebowanie na dodatkową kadre, łącznie na 22 nowych pracowników, w tym m. in. 8 pracowników administracyjno-biurowych, 4 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i 4 psychologów.

---

⁶⁰ Dane pochodzą ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Rodzina⁶¹

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ **Funkcjonowało 15 OIK (tyle samo co w 2022 r.), 3 z nich utworzono ze środków UE w ramach RPO WM 2014-2020. Z OIK skorzystało w ciągu roku niemal 11 tys. osób. Małopolskie OIK dysponowały 105 miejscami całodobowego schronienia.**
- ✓ **W 5 powiatach działały zespoły lub punkty interwencji kryzysowej, które wsparły w ciągu roku ponad 1 tys. mieszkańców. W jednym powiecie funkcjonowała całodobowa linia telefoniczna interwencji kryzysowej.**
- ✓ **Dodatkowo interwencją kryzysową w gminach objęto 468 rodzin (ponad 1,3 tys. osób).**
- ✓ **Funkcjonowało 9 placówek specjalistycznego poradnictwa w 5 powiatach (o 2 placówki mniej i o 2 powiaty mniej niż w 2022 r.) Skorzystało z nich ponad 5,2 tys. osób.**
- ✓ **Funkcjonowały 143 mieszkania treningowe i wspomagane (o 21 więcej niż w 2022 r.), w ciągu roku skorzystało z nich 447 osób (o 79 osób więcej niż przed rokiem). Większość tych mieszkań (65%) miało charakter mieszkań treningowych.**
- ✓ **Rozpoczął działanie dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (w powiecie nowotarskim).**

Wspierając mieszkańców w przewyżaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych, gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej i systemów powiązanych. Dla zapewnienia wsparcia

---

⁶¹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS i MRIPS-03 oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach pomoc profilowana jest na konkretne grupy mieszkańców, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Mieszkańcom w trudnej sytuacji życiowej gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne.

Zgodnie z danymi zgromadzonymi w sprawozdaniu MRiPS-06 w województwie małopolskim w 2023 r. ośrodki interwencji kryzysowej, których prowadzenie jest zadaniem powiatu, funkcjonowały w 15 z 22 powiatów, w tym w 12 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu (tyle samo co w 2022 r.).

Mapa 21. Dostęp Małopolan do ośrodków interwencji kryzysowej w 2023 r. z uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r. (dostęp: 18.03.2024 r.), sprawozdania OZPS za 2023 r. oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Należy dodać, iż w 3 powiatach, w których nie ma OIK funkcjonowało porozumienie z innym powiatem. W powiecie krakowskim podpisano porozumienie, na mocy którego mieszkańcy korzystali ze wsparcia OIK w Krakowie. W powiecie nowosądeckim funkcjonowało porozumienie z powiatem limanowskim w zakresie świadczenia usług dla mieszkańców przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Limanowej. Z kolei powiat dąbrowski zawarł takie porozumienie z OIK miasta Tarnowa. Dwa ostatnie powiaty prowadziły jednocześnie punkty interwencji kryzysowej w strukturach powiatowego centrum pomocy rodzinie. Takie punkty/ zespoły interwencji kryzysowej działały także w strukturach PCPR w powiatach, w których nie działał OIK i nie było porozumienia z innym powiatem: miechowskim, olkuskim i suskim. Natomiast w powiecie nowotarskim działa całodobowa linia telefoniczna interwencji kryzysowej.

Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej w 2023 r. dysponowały łącznie 105 miejscami całodobowego schronienia. Z pomocy OIK skorzystało w ciągu roku 10 950 osób, o 433 osób mniej niż rok wcześniej (za sprawozdaniem OZPS za 2023 r.). Warto dodać, iż punkty/ zespoły interwencji kryzysowej działające przy 5 PCPR wsparły w 2023 r. 1 049 mieszkańców. W 2023 r. w małopolskich OIK na umowę o pracę zatrudnione były 142 osoby. Natomiast do obsługi punktów/ zespołów interwencji kryzysowej na taki rodzaj umowy zatrudniano w 2023 r. 10 osób.

Warto podkreślić, iż w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa - ZIT/ SPR, Typ projektu C Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej dofinansowano utworzenie 3 nowych OIK i rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonujących 5 Ośrodków.

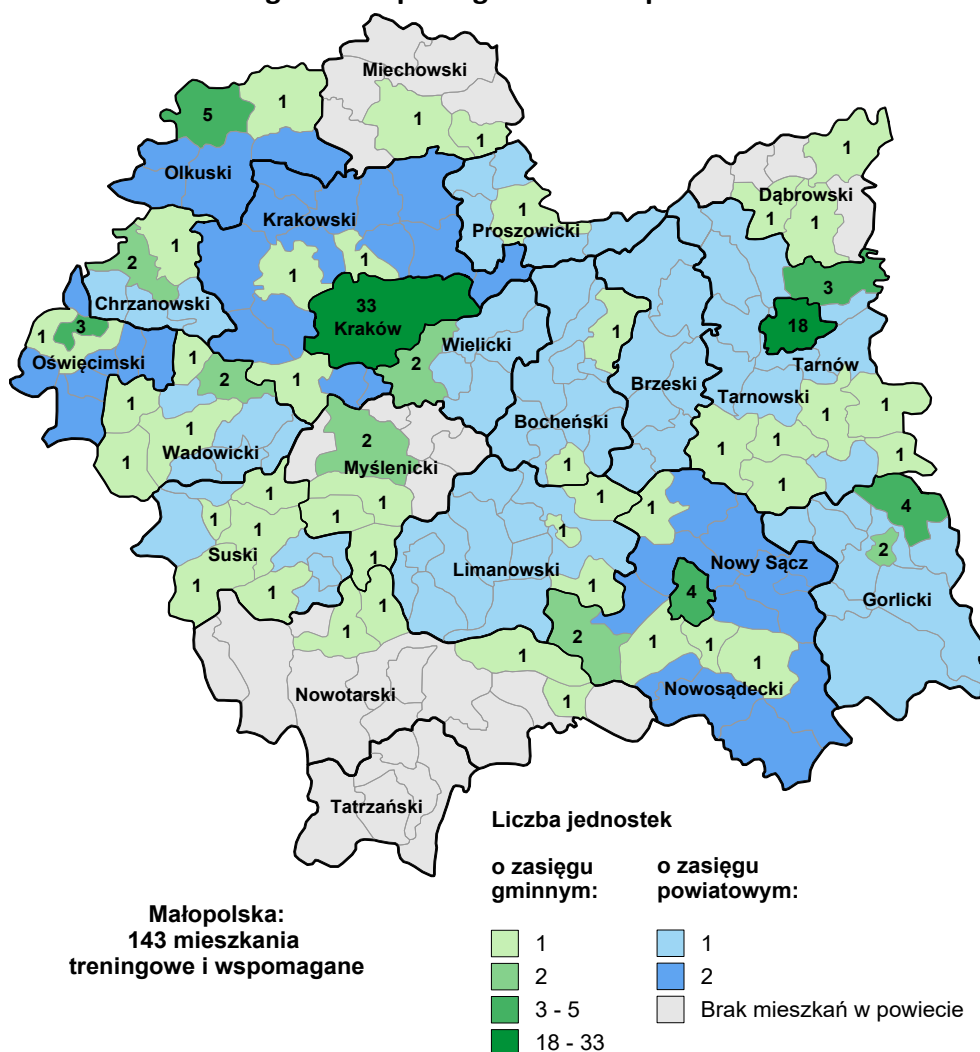
Działania wpisujące się zakres interwencji kryzysowej realizowano również w gminach. W 2023 r. w małopolskich OPS/ CUS objęto interwencją kryzysową 468 rodzin (o 102 rodziny mniej niż w 2022 r.) i ponad 1,3 tys. osób w tych rodzinach (o 133 mniej niż rok wcześniej)⁶².

---

⁶² Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03.

W 2023 r. na terenie województwa funkcjonowało 9 placówek specjalistycznego poradnictwa (o 2 placówki mniej niż w 2022 r.) prowadzonych przez 4 powiaty oraz jedno miasto na prawach powiatu, czyli Kraków (o 2 powiaty mniej niż w 2022 r.). Wśród tych 9 placówek było 8 placówek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w tym 5 z nich świadczyło usługi w postaci terapii rodzinnej. Łącznie ze wsparcia placówek specjalistycznego poradnictwa skorzystało w 2023 r. prawie 5,3 tys. osób (o 1715 osób mniej niż w 2022 r.). Z poradnictwa rodzinnego skorzystało łącznie prawie 4,6 tys. osób, w tym z terapii rodzinnej – ponad 1,2 tys. osób.⁶³

Mapa 22. Mieszkania treningowe i wspomagane w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r.

⁶³ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

Zgodnie z danymi wykazanymi w sprawozdaniu MRiPS-06 w 2023 r. w Małopolsce funkcjonowały 143 mieszkania treningowe i wspomagane (od 1 listopada 2023 r. nastąpiła zmiana nazewnictwa w Ustawie o pomocy społecznej – wcześniej „mieszkania chronione”). Wśród tych mieszkań było 18 powiatowych, prowadzonych przez PCPR, 70 gminnych, prowadzonych przez OPS/ CUS oraz 55 – w miastach na prawach powiatu (mieszkania funkcjonujące w ramach zadań zarówno gminnych, jak i powiatowych). Wśród tych mieszkań 93 (65%) miało charakter mieszkań treningowych, a pozostałe 50 (35%) było mieszkaniami wspomaganyymi. Łącznie mieszkania te oferowały 485 miejsc, z których w 2023 r. skorzystało 447 osób (o 79 osób więcej niż przed rokiem).

Wśród 22 powiatów najwięcej mieszkań treningowych i wspomaganych było dostępnych w Krakowie (33) i Tarnowie (18) oraz na terenie powiatów: tarnowskiego (10), nowosądeckiego i olkuskiego (po 8).

Jak wynika ze sprawozdania MRiPS-06 od 2023 r. na terenie powiatu nowotarskiego rozpoczął działanie dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, którego celem jest pomoc matce i dziecku, które z różnych przyczyn znajdują się w kryzysowych sytuacjach życiowych. Pobyt w domu ma charakter tymczasowy i może trwać do jednego roku. Placówka prowadzona jest przez Fundację „Przystań w Nazarecie”. Jest ona przeznaczona dla 18 osób. W 2023 roku mieszkało tam 19 samotnych matek.

W małopolskich gminach pomoc w opiece i wychowaniu dziecka była oferowana 3 500 rodzinom (o 195 rodzin więcej niż przed rokiem) przez 283 asystentów rodziny.

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może także zostać objęta pomocą rodziny wspierającej, która pomaga w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, czy kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W 2023 r. jedynie w Krakowie funkcjonowała 1 rodzina wspierająca, z której pomocy skorzystała 1 rodzina.⁶⁴

---

⁶⁴ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Dzieci i młodzież

W Małopolsce:

- ✓ **W 2022 r. (najnowsze dostępne dane):**
  - funkcjonowało 478 żłobków i 88 klubów dziecięcych oferujących ponad 20,3 tys. miejsc. Na koniec roku opieką w żłobkach było objętych 16 829 dzieci, przy czym 80,9% w miastach, a 19,1% na wsi. Łącznie opieką żłobkową objęto 16,9% wszystkich dzieci do lat 3, w tym na obszarach miejskich – 30% w tym wieku, a na wsi – 5,9%;
  - zarejestrowanych było 112 dziennych opiekunów oraz 545 niań.
- ✓ **Do końca 2023 r. w projekcie „Małopolska Niania 2.0” wsparcie otrzymało 896 Małopolan – rodziców dzieci do lat 3.**
- ✓ **W 2023 r. wykazano 224 publiczne placówki wsparcia dziennego prowadzone i zlecane przez małopolskie gminy i powiaty (w tym 27 filii podstawowych jednostek). Oferowały one 8 089 miejsc, z których skorzystało w ciągu roku 12 776 dzieci i młodzieży.**
- ✓ **W wyniku realizacji RPO WM na lata 2014-2020, którego beneficjentami mogą być także podmioty niepubliczne, dofinansowano utworzenie 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii), a w 23 PWD dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży.**

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad najmłodszymi dziećmi w wieku do lat 3 zapewniana jest w żłobkach, klubach dziecięcych, przez dziennego opiekuna lub przez nianię. W 2022 r. (najnowsze dostępne dane) w Małopolsce było 478 żłobków (o 20 więcej niż przed rokiem oraz ponad o ponad 7-krotnie więcej niż 2012 r., kiedy funkcjonowało 61 żłobków) i 88 klubów dziecięcych (o 6 więcej niż przed rokiem i niemal 4-krotnie więcej niż w 2012 r., kiedy funkcjonowało 21 takich jednostek)⁶⁵. Żłobki i kluby dziecięce dysponowały w 2022 r. ponad 20,3 tys. miejsc, z których skorzystało w ciągu całego 2022 r. ponad 27,1 tys. dzieci. Usługi te są wciąż trudno dostępne dla mieszkańców z uwagi na ograniczoną liczbę oraz ze względu na ich koncentrację w większych miastach. Na koniec 2022 r. opieką w żłobkach było objętych 16 829 dzieci, przy czym 80,9% w miastach i 19,1% na wsi. Należy dodać, iż opieką w żłobkach objęto w Małopolsce w 2022 r. 16,9% dzieci do lat 3, w tym na obszarach miejskich 30% dzieci w tym wieku, natomiast na wsi jedynie 5,9% dzieci.

W 2022 r. (najnowsze dostępne dane) zarejestrowanych było 112 dziennych opiekunów (o 26 więcej niż w 2021 r.), którzy mieli pod opieką 527 dzieci (o 133 dzieci mniej niż rok wcześniej) oraz 545 niań (o 113 mniej niż w 2021 r.)⁶⁶.

Dodatkową inicjatywą Samorządu Województwa Małopolskiego realizowaną od 2018 r. jest projekt „Małopolska Niania 2.0”. Polega on na wsparciu małopolskich rodzin w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym poprzez udzielenie im pomocy finansowej na zorganizowanie alternatywnej formy opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, jaką jest zatrudnienie niani. Projekt odpowiada na aktualne potrzeby rodziców dzieci do lat 3, którzy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem powracają do pracy lub w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem mają problemy z utrzymaniem zatrudnienia. Pośrednim efektem projektu jest stworzenie szansy na zatrudnienie w charakterze niani osobom pozostającym bez pracy. Łącznie w projekcie „Małopolska Niania 2.0” do końca 2023 r. wsparcie otrzymało 896 Małopolan - rodziców dzieci w wieku do lat 3⁶⁷.

---

⁶⁵ Tu i dalej analiza oparta o dane GUS, dostęp z dnia 19.05.2023 r.

⁶⁶ Analiza oparta o dane GUS, dostęp z dnia 15.05.2024 r.

⁶⁷ Dane własne ROPS w Krakowie.

W 2023 r. funkcjonował również program „Maluch+” mający na celu wsparcie rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech (żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów), w tym dostosowanie instytucji opieki do potrzeb dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki. W stosunku do poprzednich rocznych edycji program został przekształcony w długofalowy (na lata 2022-2029). W ramach programu dofinansowywane jest tworzenie i funkcjonowanie miejsc opieki dla najmłodszych dzieci. W porównaniu do lat poprzednich wydłużony został czas na utworzenie miejsc opieki (z roku do trzech lat od ostatniego dnia na złożenie oświadczenia o przyjęciu środków dla gmin i dwóch lat dla podmiotów innych niż gmina).

W ramach programu w Małopolsce w 2023 r. zawarto 102 umowy z gminami i innymi podmiotami, które, zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, mogą tworzyć i prowadzić miejsca opieki nad najmłodszymi dziećmi. Wsparcie otrzymały podmioty w 72 gminach. W ramach programu w regionie do utworzenia przewidzianych zostało 3 953 miejsc opieki⁶⁸.

Placówki wsparcia dziennego⁶⁹

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego (PWD). W sprawozdaniu OZPS za 2023 r. wykazano 224 publiczne placówki wsparcia dziennego (w tym 27 filii)⁷⁰.

178 placówek wsparcia dziennego było prowadzonych lub zleczanych przez małopolskie gminy (w tym 44 przez miasta na prawach powiatu). Natomiast 19 PWD było prowadzonych

---

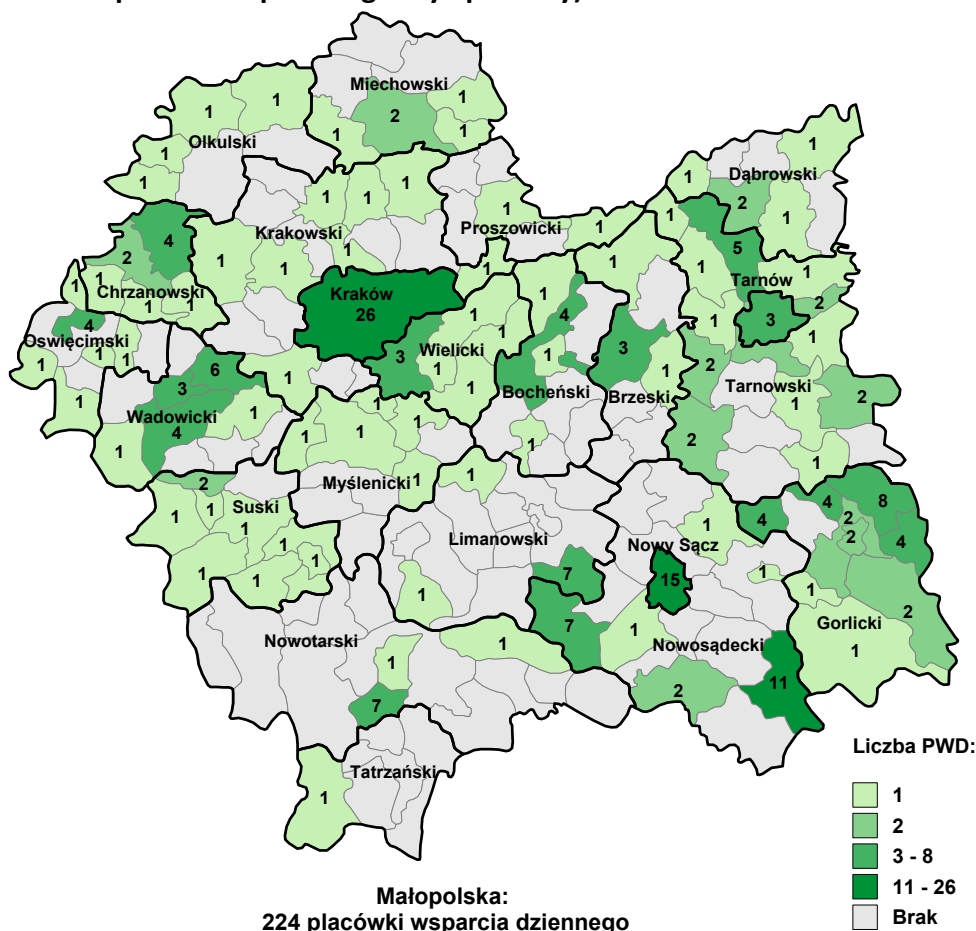
⁶⁸ Dane dot. realizacji programu „Maluch+” w Małopolsce zostały udostępnione przez MUW w Krakowie.

⁶⁹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS za 2023 r. oraz dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS, a także: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31 oraz dane Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

⁷⁰ Mogą wystąpić niewielkie rozbieżności pomiędzy latami w liczbie jednostek ze względu na metodę zbierania danych uzależnioną od przekazanych informacji przez pracowników OPS – pojawiały się przypadki trudności z kwalifikowaniem zasobów instytucjonalnych do danego typu jednostek.

lub zleczanych przez powiaty (w tym 9 PWD funkcjonowało w 7 gminach w związku z porozumieniem tych gmin z 2 powiatami).

Mapa 23. Publiczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (prowadzone lub zleczane przez małopolskie gminy i powiaty) w 2023 r.

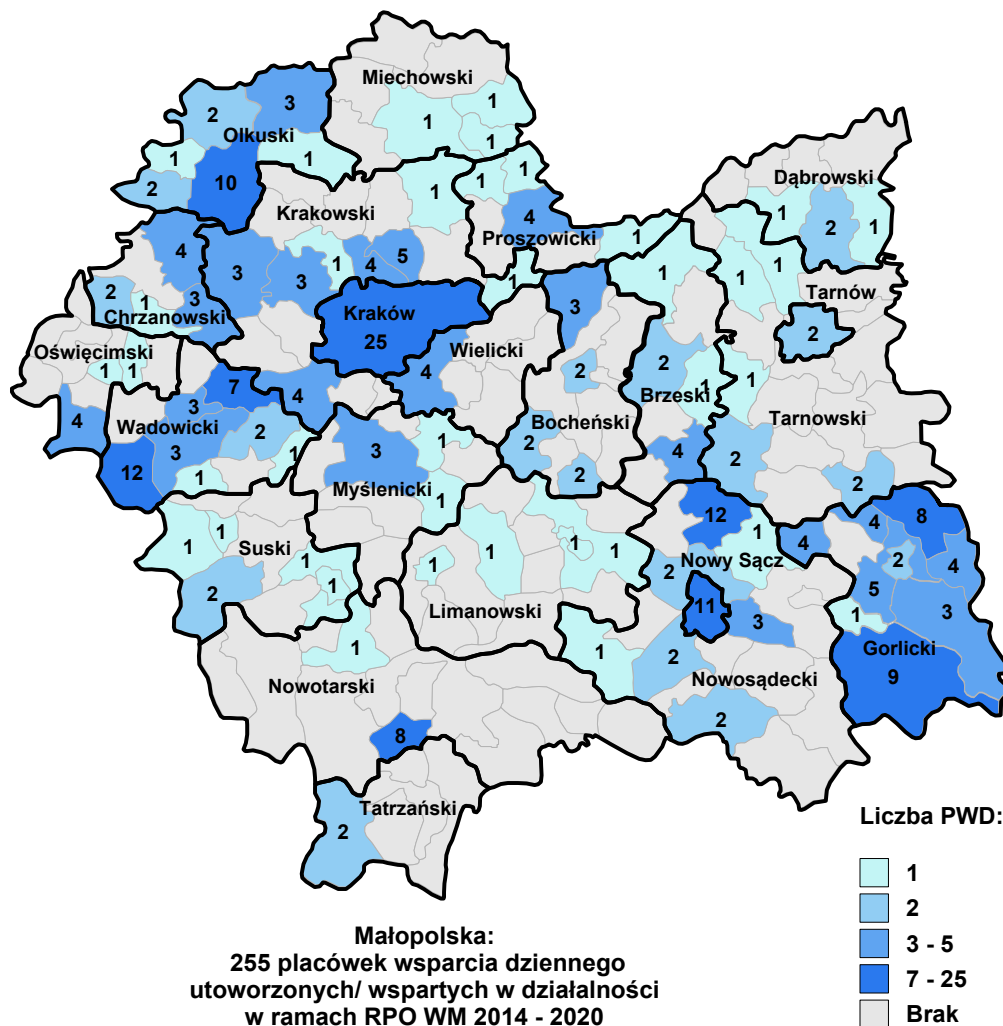
* PWD o zasięgu powiatowym zostały zaprezentowane w gminach, na terenie których mają swoją siedzibę.
 Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2023 r.
 Dane pochodzą z sprawozdania OZPS oraz danych pozyskanych dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

Warto dodać, iż 129 PWD (w tym 6 filii) zostały utworzone ze środków własnych gmin, a 94 PWD (w tym 21 filii) ze środków RPO WM na lata 2014 – 2020. Dodatkowo 1 PWD została utworzona w ramach „Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030”. Natomiast źródłem finansowania w 2023 r. 202 PWD (w tym 20 filii) były wyłącznie środki własne gmin. Jednocześnie 20 PWD (w tym 7 filii) było współfinansowane w 2023 r. z RPO WM na lata 2014-2020, a 2 PWD – z „Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030”.

W 2023 r. publiczne PWD oferowały łącznie 8 089 miejsc, z których skorzystało w ciągu roku 12 776 dzieci i młodzieży⁷¹. Należy dodać, iż w 2 z 224 PWD (pozostających w okresie trwałości po zakończeniu realizacji projektu w ramach RPO WM na lata 2014-2020) posiadających łącznie 102 miejsca nie było uczestników.

W PWD na koniec 2023 r. na umowę o pracę zatrudniano 513 pracowników. Należy dodać, iż w 16 PWD (w tym w 3 filiach) kadra była zatrudniana na innych warunkach, np. na umowę zlecenie lub w formie wolontariatu.

Mapa 24. Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – stan na koniec 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

⁷¹ W 2 PWD dzieci i młodzież nie korzystała z zajęć w placówkach w 2023 r.

Według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania w wyniku realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, typ projektu C - Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej (wcześniej: Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży) – którego beneficjentami mogą być nie tylko jednostki samorządu terytorialnego, ale też organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej, podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej – dofinansowano utworzenie w Małopolsce 238 nowych placówek wsparcia dziennego, w tym 38 filii (publicznych i niepublicznych). W 37 istniejących placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży (w tym w 14 filiach). Łącznie utworzono, bądź wsparto 255 PWD.

Należy dodać, iż dane o liczbie placówek wsparcia dziennego są również zbierane w sprawozdaniach: rzeczowo-finansowym z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (przesyłanym przez gminy) oraz rzeczowo-finansowym z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy (przygotowywanym przez powiaty). W tych sprawozdaniach należy wykazywać wszystkie placówki wsparcia dziennego, którym zezwolenie wydał wójt, burmistrz, prezydent, bądź starosta, czyli zarówno te, które były prowadzone przez gminy i powiaty oraz których prowadzenie było zlecane przez te jednostki, jak również działające poza sektorem publicznym. Tak zdefiniowanych placówek wsparcia dziennego według obydwu przywołanych sprawozdań było w na koniec 2023 r. łącznie 295, w tym 268 PWD wykazanych przez gminy oraz 27 PWD wykazanych przez powiaty.

Adopcja i piecza zastępcza

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ **Do ośrodków adopcyjnych zgłoszono 325 dzieci, czyli o 4% mniej niż w 2022 r. O 7% wzrosła liczba dzieci spoza Małopolski zgłoszonych za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych. Przystosowano 195 dzieci (o 8% mniej niż w 2022 r.).**
- ✓ **Wśród przystosowanych dzieci najwięcej (51%) było dzieci do lat 4. Dzieci w wieku 5-9 lat stanowiły 30%, a dzieci powyżej 10 r.ż. – 17% adoptowanych dzieci.**
- ✓ **Względem 2022 r. o 6% spadła liczba przeszkolonych kandydatów, a o 19% - liczba kandydatów zakwalifikowanych i oczekujących na przystosowanie dziecka.**
- ✓ **Liczba zgłoszeń rodzin kandydackich do przystosowania dziecka sukcesywnie spada – w latach 2018-2023 nastąpił spadek o 44% (z 290 w 2018 r. do 161 – w 2023 r.).**
- ✓ **W rodzinnej pieczy zastępczej działało 2 038 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (o 47 więcej niż w 2022 r.). Wychowywało się w nich 3 131 dzieci i młodzieży (o 105 dzieci więcej niż w 2022 r.).**
- ✓ **W instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonowało 97 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 1 mniej niż w 2022 r.). W POW przebywało 1 116 dzieci (o 49 dzieci więcej niż w 2022 r.).**
- ✓ **Dzieci umieszczano w pieczy zastępczej najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej.**
- ✓ **Najliczniejsza grupa wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej była w wieku 7-13 lat. Natomiast w pieczy instytucjonalnej – młodzież w wieku 14-17 lat.**
- ✓ **Pieczę zastępczą opuściło 368 pełnoletnich wychowanków. 18,8% powróciło do rodzin naturalnych, a 68,2% założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie POW powracali do rodzin naturalnych ponad sześciokrotnie częściej niż wychowankowie pieczy rodzinnej.**
- ✓ **2 101 dzieci z Ukrainy przebywało pod opieką 1 473 opiekunów tymczasowych.**

Adopcja

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Piecza zastępcza zapewnia opiekę i wychowanie dziecka oraz pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub – gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka (adopcji).

Zadanie związane z organizowaniem i prowadzeniem ośrodków adopcyjnych realizuje Samorząd Województwa Małopolskiego (zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej). W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie funkcjonuje publiczny Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA), zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 podmioty niepubliczne (Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych "Pro Familia", Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej Ośrodek Adopcyjny „Dzieło Pomocy Dzieciom” i Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski Krakowski). Dwa pierwsze prowadzą ośrodki adopcyjne w Krakowie, a trzeci posiada oddział ośrodka adopcyjnego w Krakowie i w Tarnowie. W wyniku działalności ośrodków adopcyjnych⁷²:

- W 2023 roku do małopolskich ośrodków adopcyjnych zgłoszonych zostało 325 dzieci. Jest to o 4% (14 dzieci) mniej niż w 2022 r. Tym samym zahamowana została tendencja wzrostowa w tym obszarze. 43% dzieci mających uregulowaną sytuację prawną zgłoszonych do przysposobienia stanowiły dzieci w wieku 10 lat lub więcej. Dzieci do 4 r.ż. stanowiły 35% wszystkich zgłoszonych dzieci, a dzieci w wieku 5-9 lat – 22%.
- O 7% (51 dzieci) wzrosła z kolei liczba zgłoszonych za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych (WBD) dzieci z uregulowaną sytuacją prawną. Liczba ta wzrasta sukcesywnie od 2020 r.
- W 2023 r. przysposobionych zostało 195 dzieci, co stanowi 8% spadek liczby adoptowanych dzieci względem roku 2022. Najwięcej dzieci przysposobionych zostało za pośrednictwem MOA w Nowym Sączu (73 dzieci, tj. 37%) oraz ośrodka adopcyjnego

---

⁷² „Informacja na Zarząd Województwa Małopolskiego dotycząca sprawozdania z działalności ośrodków adopcyjnych za 2023 r. oraz planów działań na 2024 r.”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2024 r.

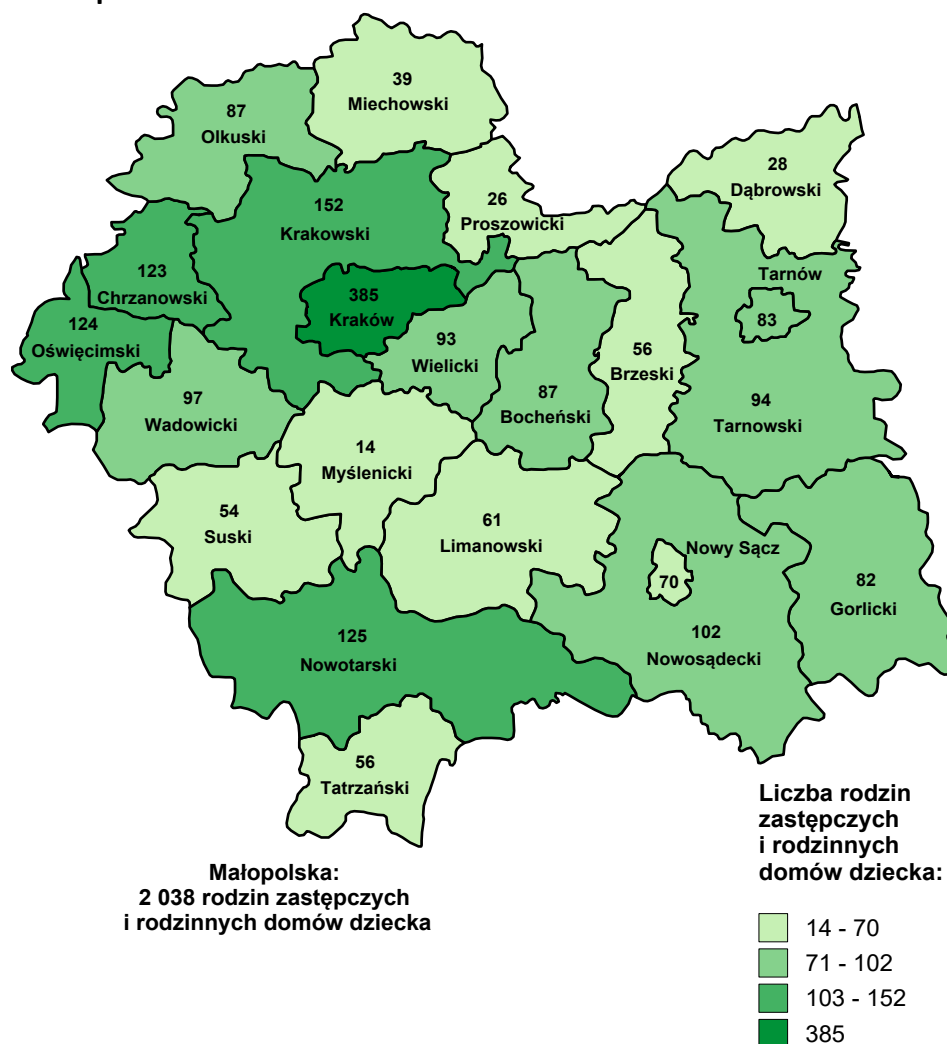
Pro Familia (48 dzieci, tj. 25%). Ośrodek adopcyjny DPD przeprowadził 29 (15%) adopcji, a ośrodek adopcyjny TPD – 45 (23%) adopcji (25 w Krakowie, a 20 – w Tarnowie).

- Wśród dzieci przysposobionych w 2023 r., największy odsetek (51%) stanowiły dzieci do lat 4. Dzieci w wieku od 5 do 9 lat stanowiły 30% przysposobionych dzieci, a dzieci powyżej 10 r.ż. – 17%.
- W 2023 r. na 195 dzieci przysposobionych:
  - ✓ 102 (52%) dzieci przysposobionych, zakwalifikowanych zostało przez ośrodek adopcyjny z terenu Małopolski – wzrost o 24% względem 2022 r.,
  - ✓ 40 (20%) dzieci zakwalifikowanych zostało przez ośrodki adopcyjne spoza województwa małopolskiego, a przysposobione przez kandydatów na rodziców adopcyjnych przeszkolonych przez lokalne ośrodki adopcyjne – spadek o 46% względem 2022 r.,
  - ✓ 51 (26%) dzieci przysposobionych zostało w ramach adopcji „wewnątrzrodzinnych” - wzrost o 11% względem 2022 r.
- W 2023 r. względem 2022 r. o 2 wzrosła liczba zgłoszeń rodzin kandydackich do przysposobienia dziecka (161 zgłoszonych rodzin w 2023 r. i 159 – 2022 r.).
- O 6% (12 osób) spadła liczba przeszkolonych kandydatów w stosunku do roku poprzedniego. W 2023 r. przeszkolono 180 osób.
- W roku 2023 odbyło się 8 spotkań w ramach platformy dyskusyjnej dla małopolskich OA realizowanej w formie cyklicznych spotkań odbywających się online oraz stacjonarnie, stanowiącej miejsce wymiany doświadczeń, dobrych praktyk, ale również w celu uspołnienia, czy rozstrzygnięcia bieżących spraw.

Pieczna zastępcza⁷³

Opieka i wychowanie w środowisku zastępczym funkcjonuje w dwóch formach: pieczy rodzinnej oraz pieczy instytucjonalnej.

Mapa 25. Rodzinna piecza zastępcza (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka) w Małopolsce na koniec 2023 r.

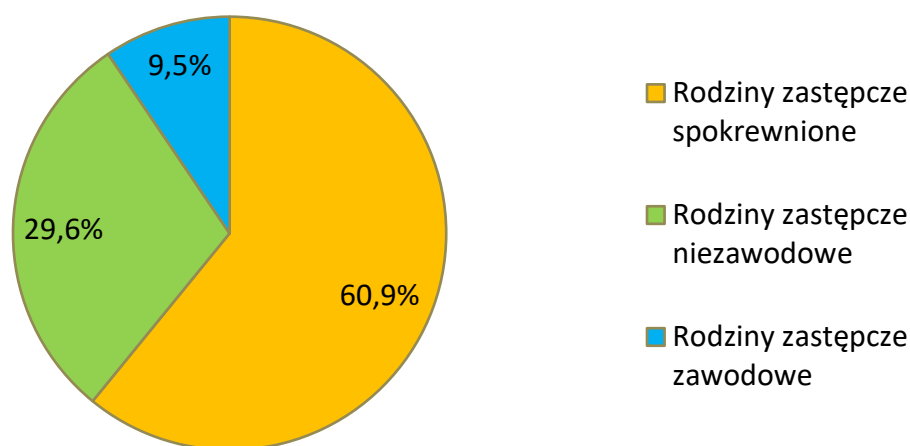
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

⁷³ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Na koniec 2023 r. w województwie działało 2 038 podmiotów w ramach rodzinnej pieczy zastępczej, w których przebywało 3 131 dzieci. Wśród nich było 2 015 rodzin zastępczych (o 50 więcej niż przed rokiem), w których się wychowywało 2 967 dzieci i młodzieży (o 108 wychowanków więcej niż przed rokiem). Liczba rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, a także liczba dzieci w nich w grudniu 2023 r. była następująca:

- 1 227 spokrewnionych rodzin zastępczych, w których przebywało 1 623 dzieci;
- 597 rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało 820 dzieci;
- 191 rodzin zastępczych zawodowych, w których wychowywało się 524 dzieci, w tym:
  - 58 rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało 143 dzieci;
  - 27 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w których przebywało 51 dzieci;
- 23 rodzinne domy dziecka (w 11 z 22 małopolskich powiatów), w których przebywało 164 dzieci. Przeciętnie w 2023 r. na 1 rodzinny dom dziecka przypadało 7 dzieci.

Wykres 26. Typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2023 r.

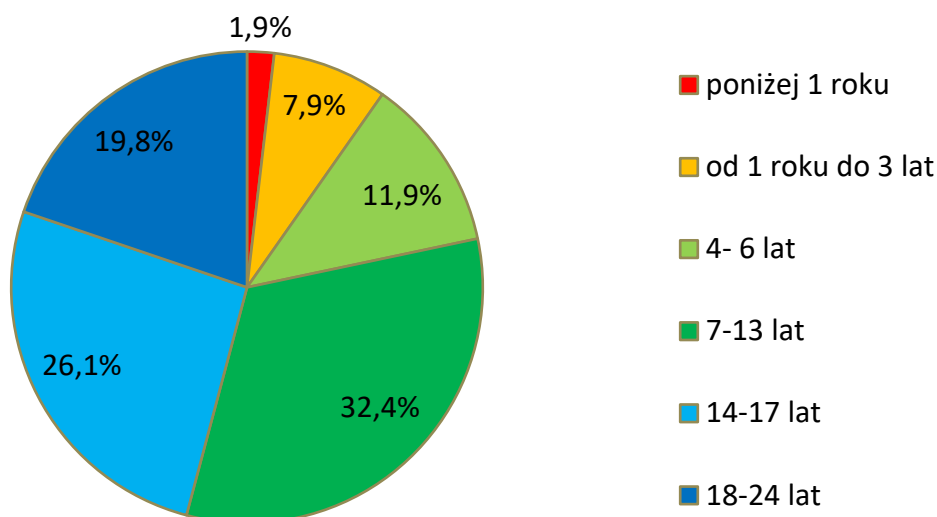

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) w województwie małopolskim na koniec 2023 r. najliczniejszymi grupami były dzieci w wieku 7-13 lat (32,4%, 1 016 osób) oraz dzieci w wieku 14-17 lat (26,1%, 816 osób). Młodzież w wieku 18-24 lata stanowiła 19,8% wychowanków

(620 osób). Dzieci w wieku 4-6 lat stanowiły 11,9% wychowanków (374 osób), a dzieci w wieku 1-3 lat – 7,9% opisywanej grupy (247 osób). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę (1,9%, tj. 58 osób) wychowanków rodzin zastępczych i RDD.

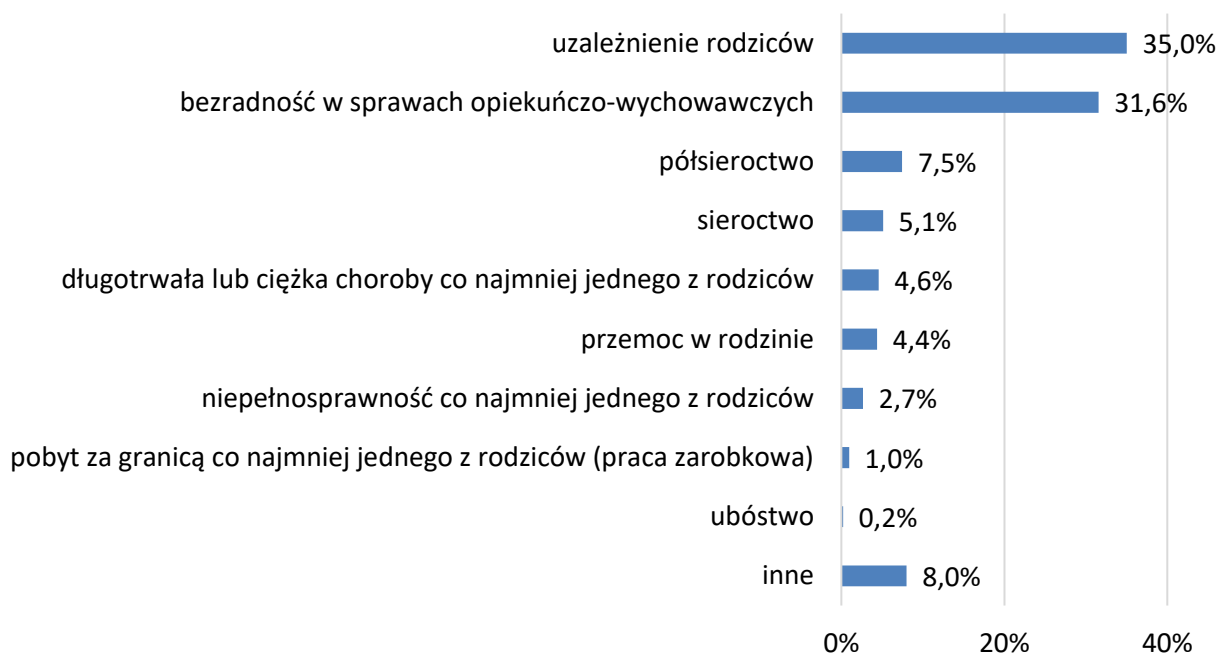
Wykres 27. Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczych (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) w Małopolsce na koniec 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

W Małopolsce w roku 2023 dzieci umieszczano w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej rodziców (odpowiednio 35%, czyli 1 089 dzieci i 31,6%, czyli 981 dzieci). Dzieci często umieszczano w rodzinnej pieczy zastępczej także z powodu śmierci jednego lub obydwójga rodziców – pólsieroctwo (7,5%, 232 dzieci) i sieroctwo (5,1%, 159 dzieci). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej znajduje się na wykresie poniżej.

Wykres 28. Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

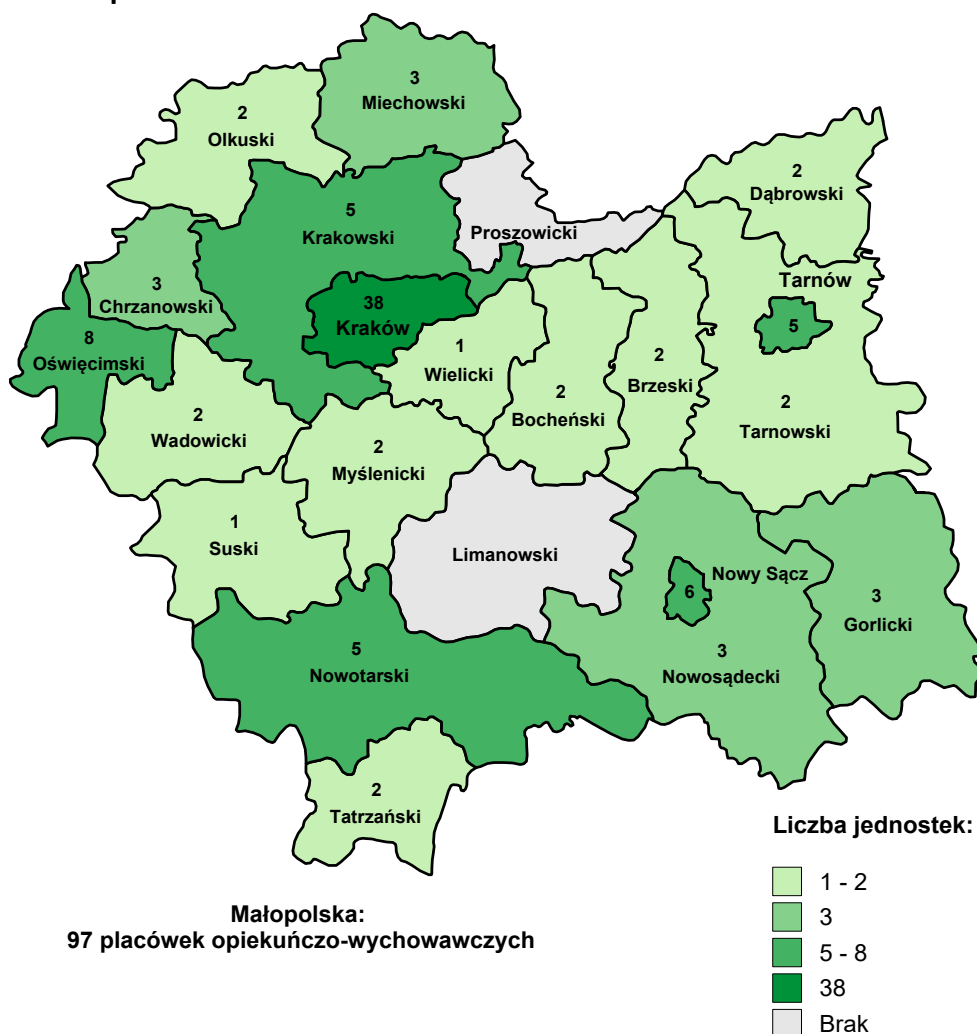
Drugim typem pieczy zastępczej jest forma instytucjonalna, czyli placówki opiekuńczo-wychowawcze (POW). Na koniec 2023 r. w Małopolsce funkcjonowało 97 POW (o 1 mniej niż przed rokiem i o 3 mniej niż w 2021 r.), oferujących łącznie 1 106 miejsc (o 12 mniej niż przed rokiem). Średnio w jednej placówce opiekuńczo-wychowawczej było 11 miejsc. Na koniec 2023 r. w POW przebywało 1 116 wychowanków (o 49 osób więcej niż przed rokiem oraz o 86 więcej niż w 2021 r.).

32 POW były prowadzone przez podmioty zewnętrzne na zlecenie powiatu lub miasta na prawach powiatu. Pozostałe 65 POW było prowadzonych bezpośrednio przez samorządy terytorialne. Placówki opiekuńczo-wychowawcze zlokalizowane były w 20 z 22 powiatów (poza powiatami proszowickim i limanowskim).

W Małopolsce na koniec 2023 r. funkcjonowały 4 typy POW: socjalizacyjne, specjalistyczno-terapeutyczne, rodzinne i interwencyjne. W województwie małopolskim ich liczebność na koniec 2023 r. przedstawiała się następująco:

- 54 placówki typu socjalizacyjnego, oferujące 657 miejsc, w których na koniec 2023 r. przebywało 670 osób,
- 17 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 197 miejsc, w których w na koniec 2023 r. przebywało 204 wychowanków,
- 21 placówek typu rodzinnego, oferujących 166 miejsc, w których na koniec 2023 r. przebywało 170 dzieci,
- 5 placówek typu interwencyjnego, oferujących 86 miejsc, w których przeciętnie w na koniec 2023 r. przebywały 72 osoby.

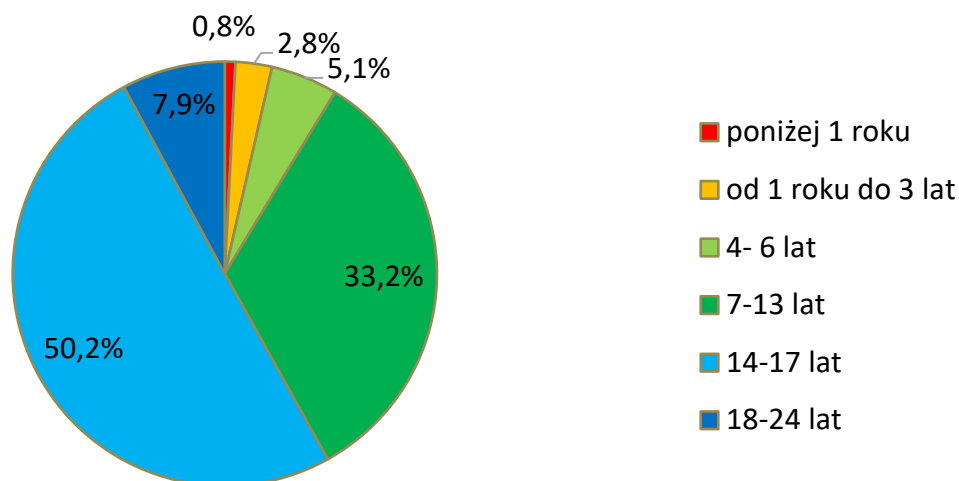
Mapa 26. Instytucjonalna piecza zastępcza (placówki opiekuńczo-wychowawcze) w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Na koniec 2023 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zatrudniano 848 osób, w tym 654 zajmowało się opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży. Przeciętnie w jednej placówce było zatrudnionych 9 osób, w tym 7 wychowawców.

Wykres 29. Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówkach opiekuńczo-wychowawczych) w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej, czyli w małopolskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych różnego typu na koniec 2023 roku najliczniejszymi grupami byli wychowankowie w wieku 14-17 lat (50,2%, 560 osób) oraz dzieci w wieku 7-13 lat (33,2%, 371 wychowanków). Młodzież w wieku 18-24 lata stanowiła 7,9% wychowanków małopolskich placówek opiekuńczo-wychowawczych (88 osób). Dzieci w wieku 4-6 lat stanowiły 5,1% (57 wychowanków), a w wieku 1-3 lat stanowiły 2,8% opisywanej grupy (31 dzieci). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę wychowanków POW, tj. ok. 0,8% - dziewięcioro dzieci w tym wieku przebywało w małopolskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2023 r.

Dane ze sprawozdania jednorazowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie⁷⁴ zawierającego między innymi informację nt. powodów umieszczenia dzieci w wieku 10 lat lub mniej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2023 r. wskazują na to, że najczęściej były one następujące:

- brak miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej – 34% (41 dzieci);
- pobyt ze starszym rodzeństwem – 30% (36 dzieci);
- stan zdrowia – 27% (32 dzieci).

Oprócz tego, po 4% dzieci mających 10 lat lub mniej było umieszczonych w pieczy instytucjonalnej ze względu na pobyt wraz z małoletnią matką oraz przekroczenie standardu w związku z umieszczeniem w pieczy zastępczej dzieci z Ukrainy, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Wykres 30. Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówkach opiekuńczo-wychowawczych) w Małopolsce w 2023 r.

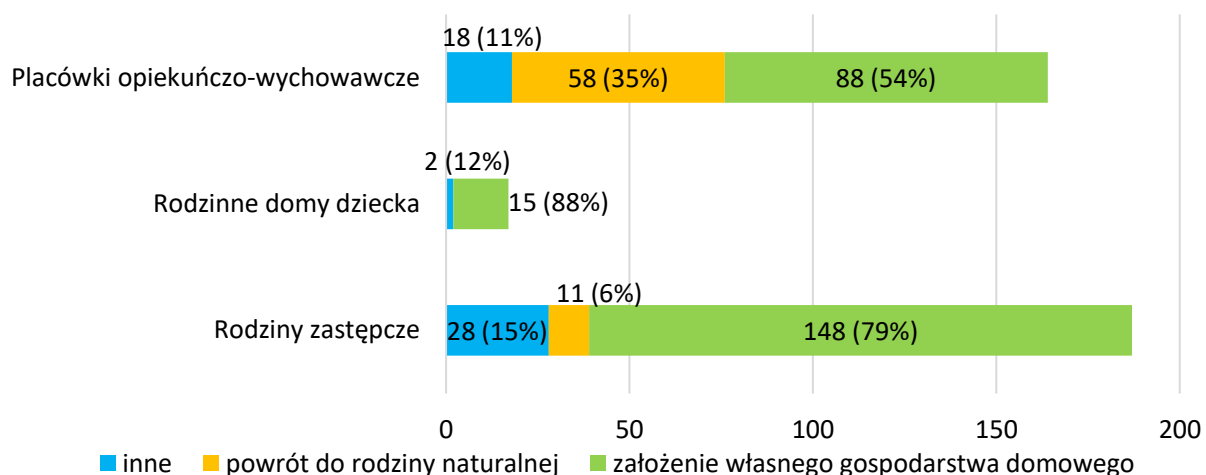
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

⁷⁴ Analiza na podstawie sprawozdania jednorazowego pn. „Informacja dotycząca procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej” Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie za rok 2023.

W Małopolsce w 2023 r. dzieci umieszczano w placówkach opiekuńczo-wychowawczych najczęściej z powodu bezradności wychowawczej rodziców i uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) - odpowiednio 56,9% czyli 612 dzieci i 24% czyli 258 wychowanków. Dzieci relatywnie często (częściej niż w pieczy rodzinnej) umieszczano w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z powodu przemocy w rodzinie – 12% (129 osób). Należy odnotować, iż w małopolskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczono w 2023 roku 43 dzieci cudzoziemców (3,9%). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w tych placówkach znajduje się na wykresie powyżej.

Wykres 31. Kierunki opuszczania pieczy zastępczej w Małopolsce przez usamodzielnianych wychowanków w 2023 r.

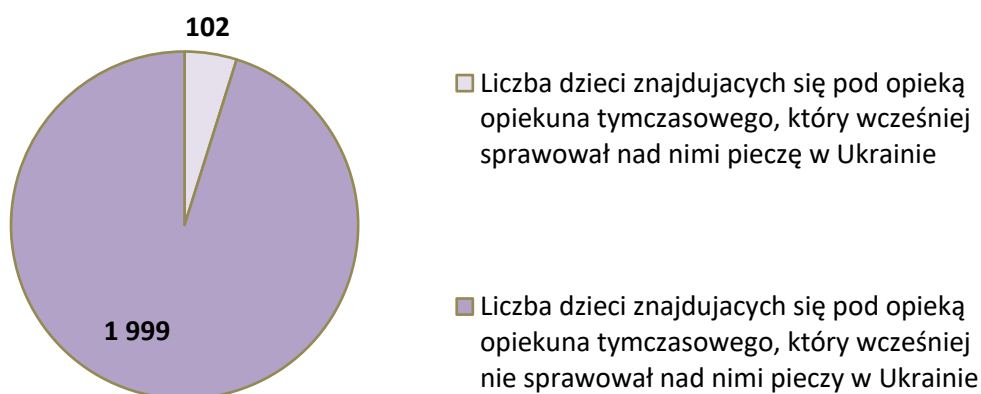
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-01-01 do 2023-06-30 oraz za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Łącznie w całym 2023 roku pieczę zastępczą w Małopolsce opuściło 368 pełnoletnich wychowanków, z czego 18,8% (69 osób) powróciło do rodzin naturalnych, a 68,2% (251 osób) założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych znacznie częściej niż wychowankowie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka powracali do rodzin naturalnych, w których się wychowywali przed umieszczeniem w pieczy zastępczej (35% wobec 6% odpowiednio). Jednak w obu grupach po opuszczeniu pieczy zastępczej wychowankowie najczęściej zakładali własne gospodarstwa domowe – dotyczyło to 79% wychowanków pieczy rodzinnej i 54% wychowanków pieczy instytucjonalnej.

W konsekwencji inwazji rosyjskiej na Ukrainę została przyjęta ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, która wprowadza instytucję opiekuna tymczasowego osoby niepełnoletniej z Ukrainy. W ustawie czytamy, że:

- „Opiekun tymczasowy [...] jest upoważniony do reprezentowania małoletniego oraz sprawowania pieczy nad jego osobą i majątkiem. Opiekun tymczasowy powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego”.
- „Opiekun tymczasowy powinien być ustanowiony przede wszystkim spośród krewnych, powinowatych lub innych osób dających rękojmię należytego wykonywania obowiązków opiekuna”.
- „Tę samą osobę można ustanowić opiekunem tymczasowym dla więcej niż jednego małoletniego, jeżeli nie zachodzi sprzeczność między interesami małoletnich”.
- „Jeżeli małoletni przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy i przybyli wraz z osobą sprawującą nad nimi tę pieczę, sąd ustanawia tę osobę opiekunem tymczasowym dla wszystkich tych małoletnich. Sąd ustanawia inną osobę opiekunem tymczasowym, jeżeli z jakichkolwiek przyczyn osoba sprawująca pieczę nie może jej sprawować”.

Wykres 32. Dzieci z Ukrainy objęte opieką opiekuna tymczasowego w Małopolsce – stan na 31.12.2023 r.

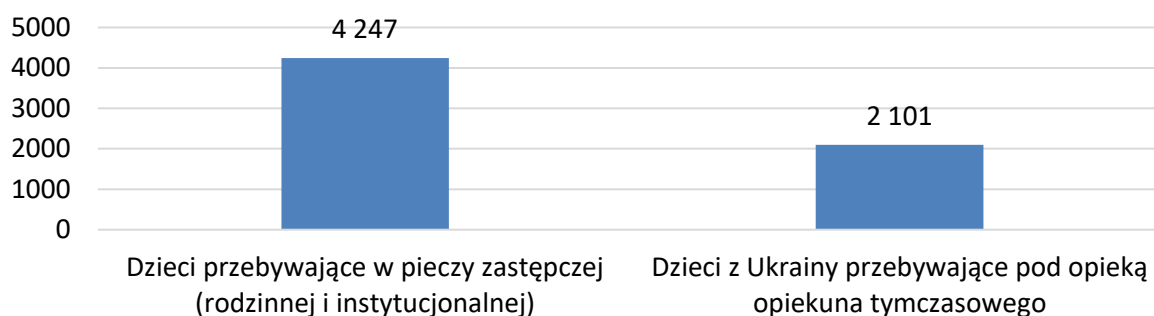

Źródło: Opracowanie – ROPS w Krakowie na podstawie sprawozdania Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego pn. „Realizacja zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy (Fundusz Pomocy)”.

Według stanu na 31.12.2023 r. w Małopolsce ustanowiono 24 opiekunów tymczasowych 102 małoletnich spośród osób, które wcześniej (na terytorium Ukrainy) sprawowały nad nimi pieczę. Średnio na 1 takiego opiekuna przypadało nieco ponad 4 podopiecznych. Ponadto ustanowiono 1 449 nowych opiekunów tymczasowych 1 999 małoletnich spośród osób, które wcześniej (na terytorium Ukrainy) nie sprawowały pieczy nad tymi osobami niepełnoletnimi. W sumie na dzień 31.12.2023 r. pod opieką opiekuna tymczasowego znajdowało się 2 101 dzieci i młodzieży z Ukrainy.

Podobnie jak w 2022 r., liczba dzieci i młodzieży z Ukrainy będących pod opieką opiekunów tymczasowych w Małopolsce w grudniu 2023 r. jest relatywnie duża w porównaniu do liczby dzieci w pieczy zastępczej w regionie. Stosunek dzieci z Ukrainy będących pod opieką opiekunów tymczasowych do dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wynosi prawie 1/2 (2 101 wobec 4 247)⁷⁵.

Wykres 33. Dzieci objęte pieczą zastępczą (rodzinną i instytucjonalną) w 2023 r. oraz dzieci z Ukrainy objęte instytucją opiekuna tymczasowego (stan na 31.12.2023 r.) w Małopolsce - porównanie

Źródło: Opracowanie ROPS w Krakowie na podstawie sprawozdania Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego pn. „Realizacja zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy (Fundusz Pomocy)” oraz Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

⁷⁵ Na podstawie danych ze sprawozdania Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego pn. „Realizacja zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy (Fundusz Pomocy)” oraz sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

Osoby z niepełnosprawnościami

W Małopolsce:

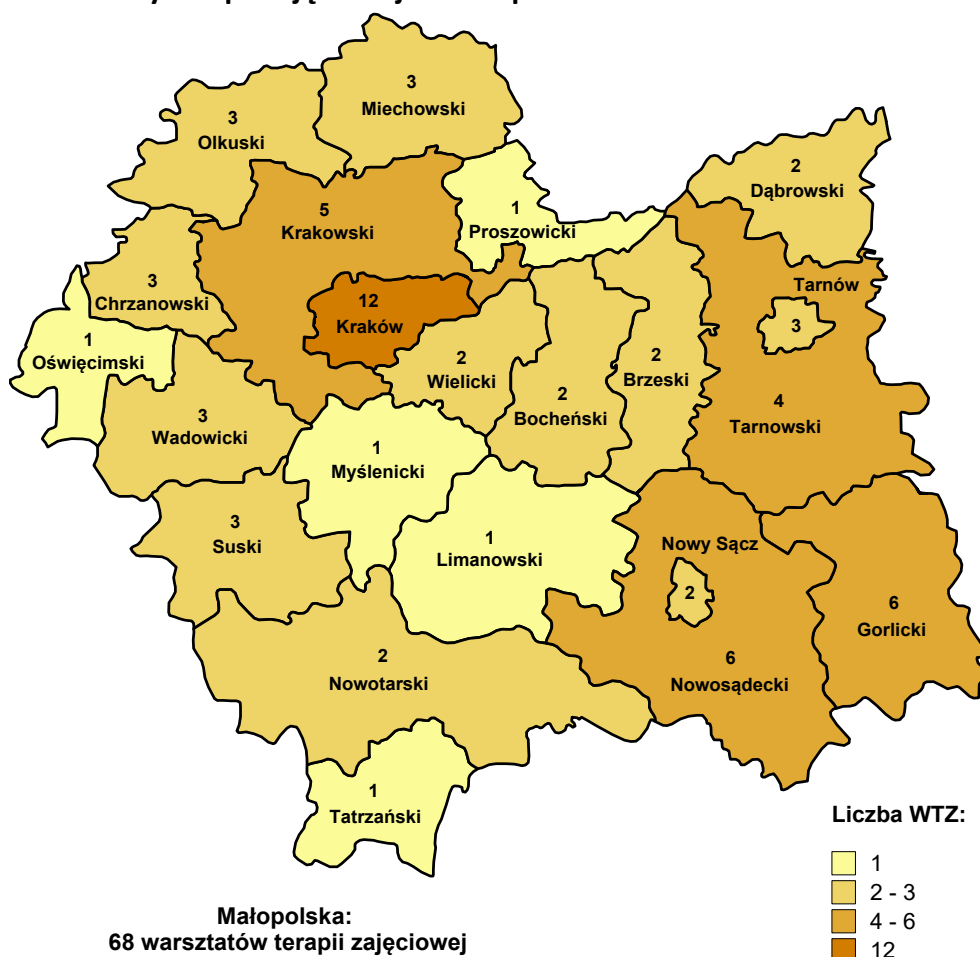
- ✓ **W 2023 r. funkcjonowało 68 warsztatów terapii zajęciowej (podobnie jak w 2022 r.). W zajęciach uczestniczyło łącznie niemal 2,9 tys. osób z niepełnosprawnościami.**
- ✓ **Na początku 2024 r. działało 13 zakładów aktywności zawodowej (tyle samo co w 2023 r.) oraz 35 zakładów pracy chronionej (o 2 placówki mniej niż przed rokiem). W porównaniu do roku 2014 widać ciągłą tendencję spadkową liczby ZPCh – o 61% zakładów mniej.**
- ✓ **W 2023 r. funkcjonowało 85 środowiskowych domów samopomocy (o 2 więcej niż przed rokiem), ze wsparcia których skorzystało 3 570 osób.**
- ✓ **W 2023 r. Małopolskie gminy i powiaty uczestniczyły w programach rządowych:**
  - **Program „Opieka Wytchnieniowa” realizowało 108 małopolskich JST, w tym w 92 JST w formie „dziennej” oraz w 49 JST w formie „całodobowej”. W ramach programu łącznie objęto opieką 2 323 osoby, w tym w formie dziennej 1 537 osób i w formie całodobowej 786 osób.**
  - **Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” realizowało 132 JST (5 powiatów, 124 gminy i 3 miasta na prawach powiatu). Usługami asystenta wsparto ponad 3,3 tys. osób z niepełnosprawnościami.**
  - **Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne” realizowały trzy małopolskie gminy.**

Osobom z niepełnosprawnościami dedykowane jest wsparcie warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), dające możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania i przywracania umiejętności do podjęcia zatrudnienia. Zgodnie z danymi ze sprawozdania OZPS, w 2023 roku funkcjonowało w województwie 68 tego rodzaju jednostek (podobnie jak przed rokiem). Dostęp do wsparcia oferowanego przez WTZ mieli mieszkańcy wszystkich powiatów Małopolski. Najwięcej placówek tego typu funkcjonowało w Krakowie – 12. Po 6 WTZ było w powiatach: gorlickim i nowosądeckim. 5 takich

warsztatów działało w powiecie krakowskim, a 4 – w tarnowskim. Po 3 WTZ funkcjonowało w powiatach: chrzanowskim, miechowskim, olkuskim, suskim, wadowickim i w Tarnowie. Z kolei dostęp do 2 WTZ mieli mieszkańcy Nowego Sącza oraz powiatów: bocheńskiego, brzeskiego, dąbrowskiego, nowotarskiego i wielickiego. Po jednym warsztacie było w powiatach: limanowskim, proszowickim i tatrzańskim oraz myślenickim i oświęcimskim (dwa ostatnie posiadały filie, odpowiednio: 2 i 4).

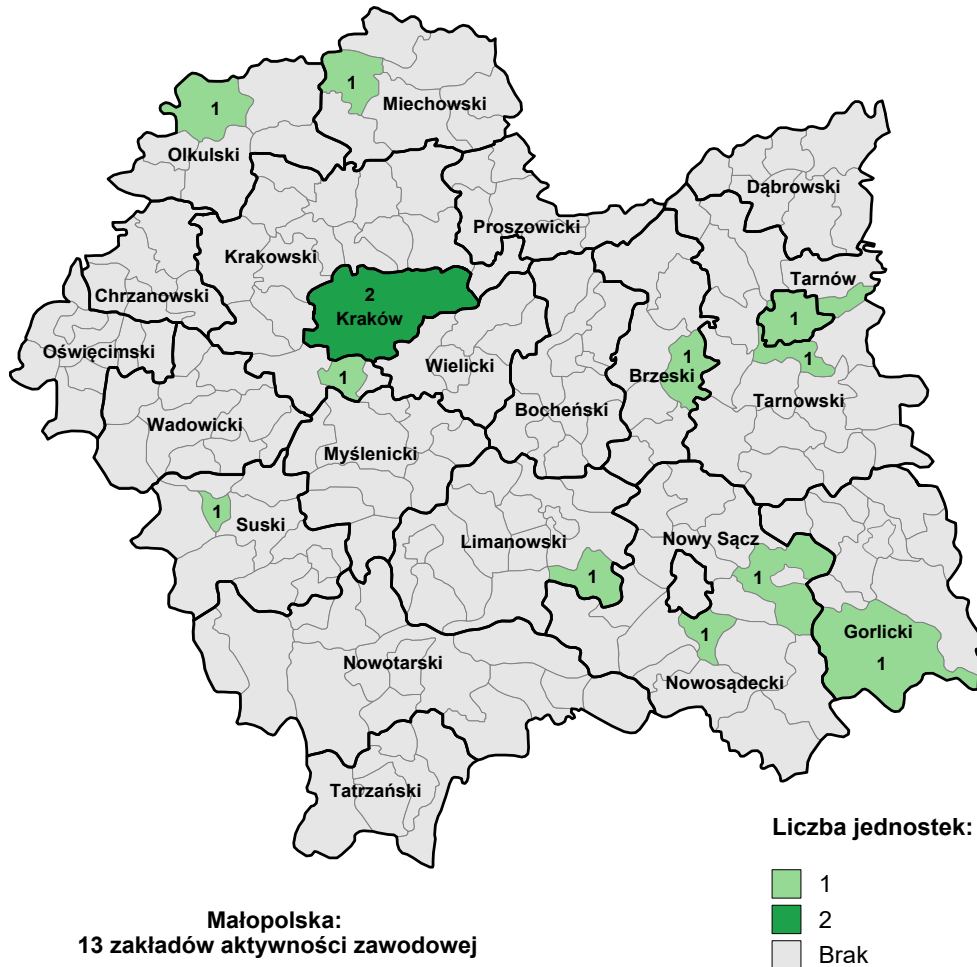
Jak wskazują dane zebrane w sprawozdaniu OZPS, kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2023 r. 928 osób. W 2023 r. w Małopolsce w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 890 osób z niepełnosprawnościami (o 9 więcej niż w 2022 r.).

Mapa 27. Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2023 r.
Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS.

Mapa 28. Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2024 r.

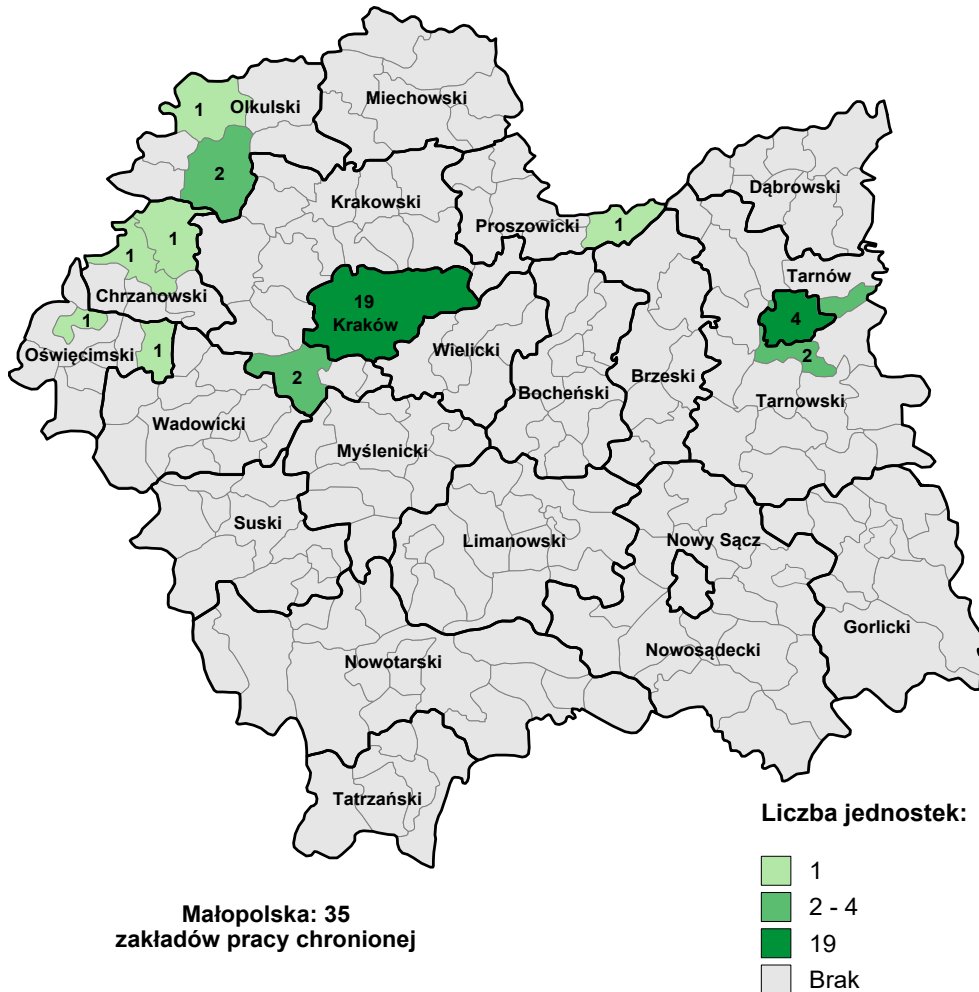

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie „Wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego” dostępnego na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 16.02.2024 r.)

W Małopolsce na początku 2024 r. funkcjonowało 13 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) (tyle samo co przed rokiem)⁷⁶. W 2024 r. 9 z 13 ZAZ było zlokalizowanych na wsiach. Większość zakładów aktywności zawodowej było prowadzonych przez stowarzyszenia (5 zakładów) bądź fundacje (4 zakłady), ale dla części z nich organizatorem był powiat (2 zakłady), gmina (1 zakład) bądź spółdzielnia (1 zakład). Dwa zakłady zlokalizowane były w Krakowie, a pozostałe 11 – w Tarnowie oraz gminach: Charsznica (p. miechowski), Dębno (p. brzeski), Grybów (p. nowosądecki), Nawojowa (p. nowosądecki), Klucze (p. olkuski), Mogilany (p. krakowski), Uście Gorlickie (p. gorlicki), Sucha Beskidzka (p. suski), Łukowica (p. limanowski) i gminie Tarnów (p. tarnowski).

⁷⁶ Analiza oparta o dane pochodzące z „Wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego” dostępnego na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 16.02.2024 r.).

Mapa 29. Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2024 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie „Wykazu zakładów pracy chronionej działających na terenie województwa małopolskiego” dostępnego na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 16.02.2024 r.)

Z roku na rok ubywa zakładów pracy chronionej. W lutym 2024 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 35 zakładów pracy chronionej (ZPCh)⁷⁷, o 2 mniej niż przed rokiem oraz o 55 mniej w porównaniu do roku 2014 (spadek o 77%). W 2024 r. ZPCh zlokalizowane były w 11 gminach na terenie 8 powiatów (na początku 2023 r. – w 11 gminach na terenie 9 powiatów), z czego większość w miastach na prawach powiatu: 19 w Krakowie (o 2 mniej niż w poprzednim roku) oraz 4 w Tarnowie (o 2 więcej niż przed rokiem). Natomiast niepełnosprawni mieszkańcy 13 powiatów (bocheńskiego, brzeskiego,

⁷⁷ Analiza oparta o dane pochodzące z „Wykazu zakładów pracy chronionej działających na terenie województwa małopolskiego” dostępnego na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 16.02.2024 r.).

dąbrowskiego, gorlickiego, limanowskiego, miechowskiego, myślenickiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, suskiego, tatrzańskiego, wadowickiego i wielickiego) oraz Nowego Sącza nie mieli możliwości podjęcia pracy w zakładzie pracy chronionej w swojej okolicy.

Jedną z form zorganizowanej aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych są turnusy rehabilitacyjne⁷⁸. W województwie małopolskim w kwietniu 2024 r. działało 81 ośrodków (o 4 mniej niż w lutym 2023 r.), w których mogły odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnościami. Lokalizacja takich ośrodków łączy się przede wszystkim z czynnikami środowiskowymi, geograficznymi i klimatycznymi poszczególnych rejonów Małopolski. Turnusy rehabilitacyjne mogą być organizowane przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W Małopolsce w kwietniu 2024 r. wpis do rejestru wojewody posiadało 43 organizatorów turnusów rehabilitacyjnych (o 2 mniej niż w lutym 2023 r.)⁷⁹.

W województwie małopolskim w 2023 r. funkcjonowało 85 środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) oferujących pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi⁸⁰. Względem ubiegłego roku ich liczba wzrosła o 2 jednostki. Biorąc pod uwagę wszystkie ŚDS, najwięcej było ich w Krakowie (12) oraz na terenie powiatów: krakowskiego (8) i tarnowskiego (7). W powiecie tatrzańskim nie funkcjonował środowiskowy dom samopomocy.

łącznie 42 gminy prowadziły 43 ŚDS, w tym 27 było prowadzonych bezpośrednio przez gminy, a 16 – przez podmioty zewnętrzne na zlecenie gmin. Z kolei 15 ŚDS było prowadzonych przez 3 miasta na prawach powiatu, przy czym 13 z nich prowadziły podmioty zewnętrzne na zlecenie miast. 27 ŚDS było prowadzonych przez 15 powiatów, w tym 15 ŚDS prowadzonych było przez podmioty zewnętrzne.

W 2023 r. małopolskie ŚDS dysponowały 3 175 miejscami.

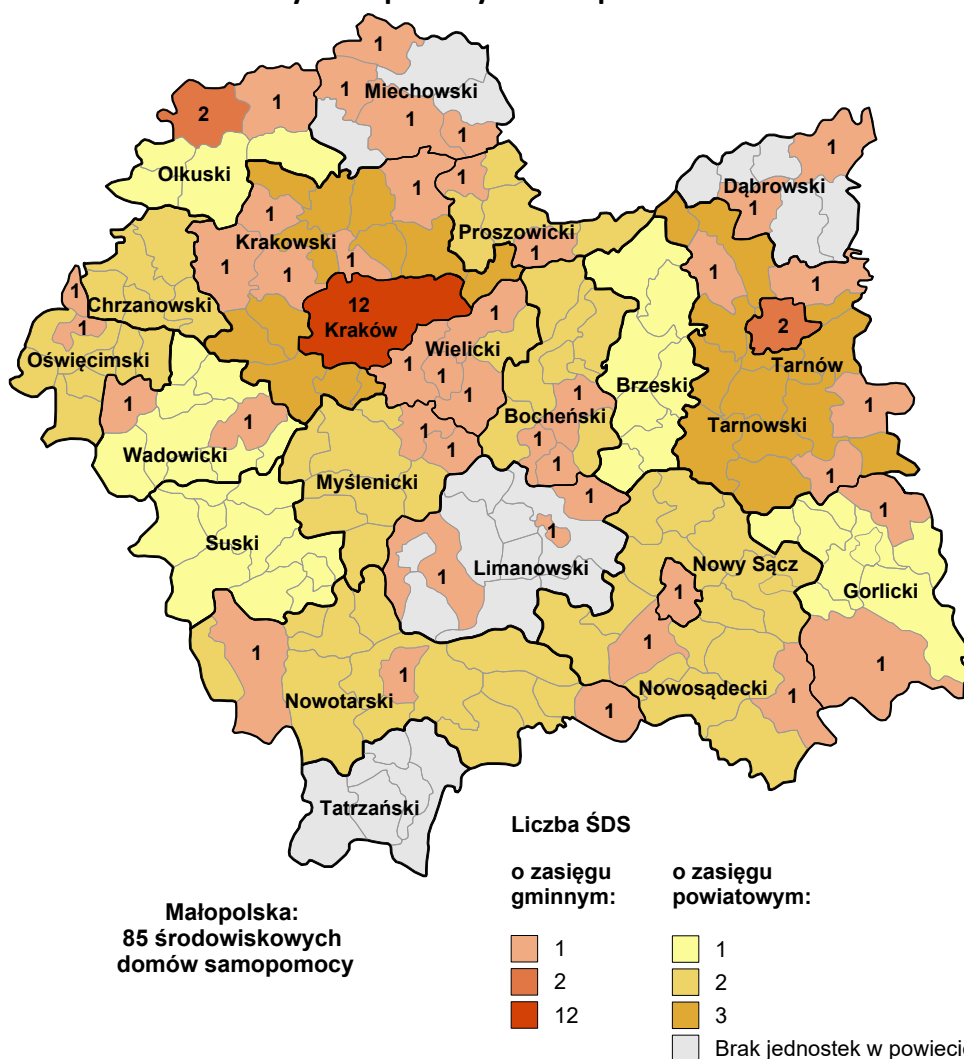
⁷⁸ Art. 10c Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

⁷⁹ Na podstawie [wykazu ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne](#) oraz [wykazu organizatorów](#) dostępnych na stronie internetowej Emp@tia Portal Informacyjno-Usługowy (dostęp: 05.04.2024 r.).

⁸⁰ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

Mapa 30. Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r.

Dodatkowo w 2 małopolskich gminach tj. w Krakowie i gminie Wieliczka były prowadzone dwa kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oferujące łącznie 55 miejsc, z których w 2023 r. skorzystało 69 osób.

Należy dodać, iż małopolskie gminy i powiaty realizowały w 2023 r. ogólnopolski program „Opieka Wytchnieniowa” - edycja 2023. Jak czytamy na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób niepełnosprawnych, program adresowany jest do:

„[...] członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

1. dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
2. osobami niepełnosprawnymi posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia

1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych [...] – poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej”.⁸¹

W ramach programu w 2023 r. „opiekę wytchnieniową” w formie dziennej realizowało 85 gmin (w tym 3 miasta na prawach powiatu) i 7 powiatów. Natomiast w formie całodobowej 43 gminy (w tym Kraków) oraz 6 powiatów. Część z wyżej wymienionych JST świadczyła obydwie formy wsparcia tj. 28 gmin (w tym Kraków) i 5 powiatów. Łącznie program realizowało 100 małopolskich gmin (w tym 3 miasta na prawach powiatu) i 8 powiatów. Względem wcześniejszego roku program kontynuowały w formie „diennej” 74 gminy i 3 powiaty, a w formie „całodobowej” – 29 gmin i 3 powiaty.

Łącznie w 2023 roku gminy i powiaty objęły opieką łącznie 2 323 osoby, w tym w formie dziennej 1 537 osób i w formie całodobowej 786 osób.

Kolejnym rządowym programem, w którym uczestniczyły małopolskie gminy i powiaty był „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” - edycja 2023. Na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej można przeczytać:

„Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla uczestników Programu:

- dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz
- osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, albo orzeczenie traktowane na równi z wymienionymi, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych”.⁸²

---

⁸¹ Źródło: <https://niepelnosprawni.gov.pl/a,1418,nabor-wnioskow-w-ramach-programu-resortowego-ministra-rodziny-i-polityki-spolecznej-pn-opieka-wytchnieniowa-edycja-2023> (dostęp 23.04.2024 r.).

⁸² Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/ogloszenie-o-naborze-wnioskow-w-ramach-programu-resortowego-ministra-rodziny-i-polityki-spolecznej-asystent-osobisty-osoby-niepelnosprawnej---edycja-2023> (dostęp 23.04.2024 r.).

W 2023 r. program realizowały 132 jednostki samorządu terytorialnego w Małopolsce (124 gminy, 5 powiatów oraz 3 miasta na prawach powiatu), przy czym 107 samorządów kontynuowało uczestnictwo w programie z roku wcześniejszego (w tym 99 gmin, 5 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu). W sumie w 2023 r. w Małopolsce usługi asystenta zaoferowano 3 362 osobom niepełnosprawnym.

Należy dodać, iż trzy małopolskie gminy w 2023 r. uczestniczyły także w programie „Centra opiekuńczo-mieszkalne” - edycja 2023, którego celem było: „[...] stworzenie warunków do niezależnego życia i funkcjonowania dorosłym osobom niepełnosprawnym z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez tworzenie i zapewnienie funkcjonowania placówek pobytu dziennego lub całodobowego”.⁸³

W 2023 r. Nowy Sącz w ramach kontynuacji projektu wieloletniego pozyskał środki na utworzenie centrum z 20 miejscami dla osób z niepełnosprawnościami. Gmina Miechów, podobnie jak rok temu, otrzymała środki na funkcjonowanie centrum, w którym w 2023 r. objęto wsparciem 22 uczestników. W 2023 r. do programu dołączyła gmina Wieliczka, która pozyskała środki na utworzenie ośrodka dla 20 osób.

---

⁸³ Źródło: <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/centra-opiekunczo-mieszkalne---edycja-2023> (dostęp 23.04.2024 r.).

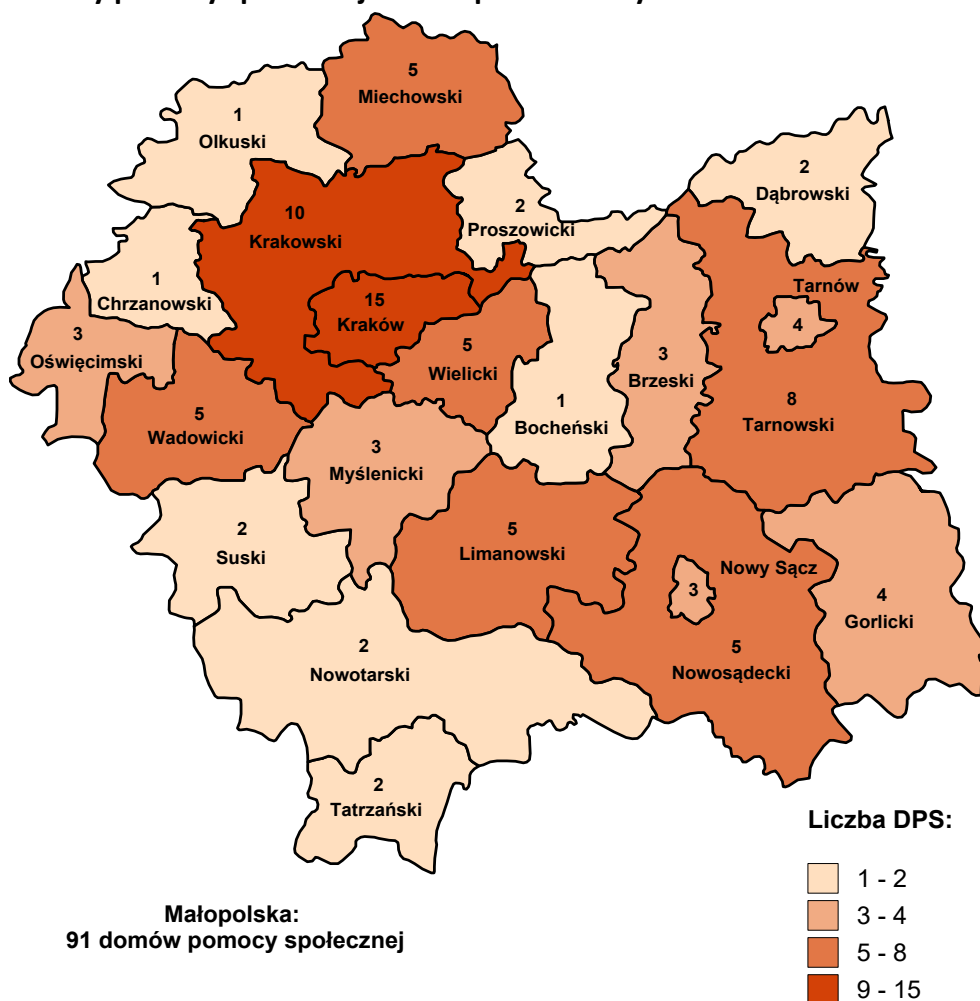
Osoby starsze

W Małopolsce w 2023 r.:

- ✓ Wykazano 43 publiczne DDP (z 1 778 miejscami, z których skorzystało 2 296 osób) oraz 91 publicznych klubów samopomocy (z których skorzystało 3 385 osób).
- ✓ W RPO WM 2014-2020 utworzono 56 publicznych i niepublicznych placówek zapewniających dzienną opiekę seniorom oraz 21 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych.
- ✓ Usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielono 7 901 osobom (o 41 mniej niż w 2022 r.). 10 małopolskich gmin nie świadczyło usług opiekuńczych (wobec 5 w 2022 r.).
- ✓ Do programu Opieka 75+ przystąpiły 43 gminy. Objęto nim 912 Małopolan (o 68 osób więcej niż przed rokiem).
- ✓ W projekcie „Małopolski Tele-Anioł” z usług opiekuńczych i sąsiedzkich skorzystało 1 091 osób w 131 gminach.
- ✓ 84 gminy przystąpiły do programu „Korpus wsparcia seniorów”. Wsparciem w codziennym funkcjonowaniu objęto 656 osób, a wsparciem w zakresie realizacji „opieki na odległość” – 3 685 osób.
- ✓ W lutym 2024 r. funkcjonowało 91 DPS (tyle samo co przed rokiem) z 8 193 miejscami. Mieszkańcy powyżej 60 r. ż. stanowili 64% wszystkich mieszkańców DPS.
- ✓ Na koniec 2023 r. funkcjonował jeden rodzinny dom pomocy (rok wcześniej – dwa).
- ✓ W styczniu 2024 r. funkcjonowało 55 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub w podeszłym wieku (o 2 więcej niż w 2023 r.). Dysponowały one 2 335 miejscami (o 155 więcej niż 2023 r.).
- ✓ W kwietniu 2024 r. działało 51 ZOL i ZPO z 3 471 łózkami (o 99 mniej niż w 2023 r.), w tym 3 zakłady/ oddziały opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne z 215 miejscami oraz 1 ZOL z 5 miejscami dla dzieci i młodzieży. Funkcjonowały także 23 hospicja stacjonarne i oddziały opieki paliatywnej z 538 łózkami (o 39 więcej niż w 2023 r.).

W województwie małopolskim w lutym 2024 r. funkcjonowało 91 domów pomocy społecznej, przeznaczonych dla różnych grup mieszkańców, czyli tyle samo co w 2023 r.⁸⁴. Wśród wszystkich małopolskich domów pomocy społecznej 24 ośrodki (26%) świadczyły usługi dla osób w podeszłym wieku. Natomiast osoby w wieku powyżej 60 r.ż. stanowiły 64% wszystkich mieszkańców DPS.

Mapa 31. Domy pomocy społecznej w Małopolsce w lutym 2024 r.

*Suma w powiatach DPS prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty oraz prowadzonych przez podmioty zewnętrzne.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Rejestru Domów Pomocy Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 05.02.2024 r. (dostęp: 09.02.2024 r.).

⁸⁴ Tu i dalej analiza oparta o dane pochodzące z [Rejestru Domów Pomocy Społecznej](#) Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 05.02.2024 r. (dostęp: 09.02.2024 r.).

W większości (55 jednostek) były one prowadzone samodzielnie przez samorządy: 3 miast na prawach powiatów (17 DPS), 16 powiatów (36 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Borzęcin p. brzeski i Grybów p. nowosądecki). 34 małopolskie DPS były prowadzone przez podmioty zewnętrzne na zlecenie samorządów: 12 powiatów (27 DPS), 2 miast na prawach powiatu (5 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Niepołomice p. wielicki i Sękowa p. gorlicki). Dodatkowo w Małopolsce funkcjonują 2 DPS szczególnej kategorii, które nie są prowadzone przez samorządy i nie działają też na ich zlecenie.

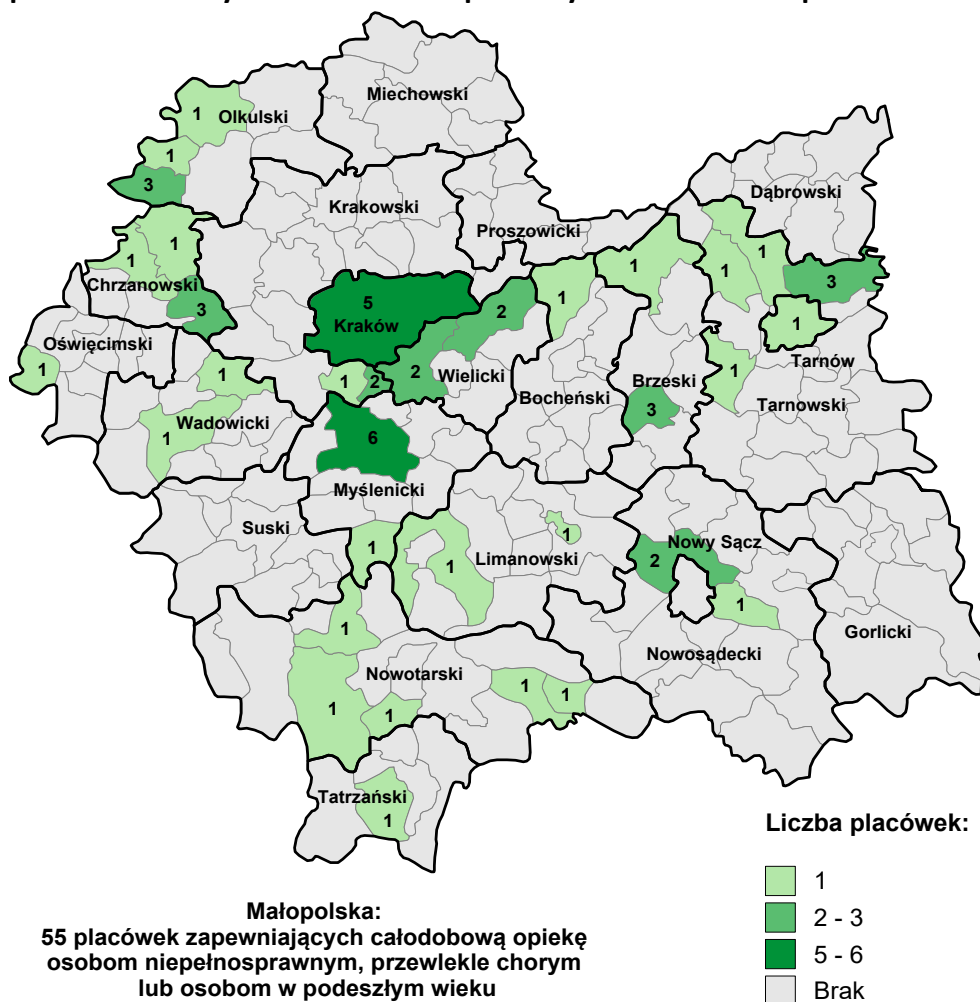
91 DPS w lutym 2024 r. łącznie oferowało 8 193 miejsca przeznaczone dla wszystkich mieszkańców, w tym 1 108 miejsc dla osób starszych.

Z danych sprawozdania OZPS wynika, iż w ciągu całego 2023 r. z 89 małopolskich DPS skorzystały 8 994 osoby. Kadra w tych DPS w 2023 r. liczyła 6 069 pracowników, średnio w jednym domu zatrudnionych było 68 pracowników. Brak danych o mieszkańcach i pracownikach dwóch DPS działających poza samorządami.

Innym typem placówki opieki całodobowej są tzw. rodzinne domy pomocy. Ich działalność reguluje Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy. Rodzinny dom pomocy świadczy usługi bytowe i opiekuńcze w budynku mieszkalnym jednorodzinny, którego właścicielem lub najemcą jest osoba fizyczna prowadząca rodzinny dom pomocy, w którym ta osoba zamieszkuje lub organizacja pożytku publicznego (w przypadku rodzinnego domu pomocy prowadzonego przez organizację pożytku publicznego). W województwie małopolskim według danych sprawozdania MRiPS-06 na koniec 2023 r. był jeden taki dom w gminie Lisia Góra (p. tarnowski). Oferował on 8 miejsc, z których w 2023 r. skorzystało 11 osób. Do końca października 2023 r. w Krakowie działał również drugi rodzinny dom pomocy prowadzony przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej, który przestał działać ze względu na zakończenie zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej powierzonego przez Gminę Miejską Kraków. Wszystkim mieszkańcom Domu zaproponowano skierowania do innych placówek

pomocy społecznej⁸⁵. Zgodnie z informacją zamieszczoną na stronie Caritas⁸⁶ po koniecznych remontach planowane jest przywrócenie domu do funkcjonowania.

Mapa 32. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2024 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 25.01.2024 r. (dostęp: 10.02.2023 r.).

Obok DPS i rodzinnych domów pomocy funkcjonują również „placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku”. Placówki te działają pod różnymi nazwami np.: dom opieki, seniora, emerytów, spokojnej jesieni, spokojnej starości czy centrum rehabilitacyjno-pielęgniackie, pensjonat, ośrodek opiekuńczy. Według rejestru Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego na początku

⁸⁵ Według informacji zamieszczonej na stronie internetowej [Caritas Archidiecezji Krakowskiej](https://www.caritas.krakow.pl/)

⁸⁶ <https://krakowcaritas.pl/aktualnosci/rodzinny-dom-pomocy-w-krakowie-konczy-dzialalnosc/>

2024 r. (dane na dzień 25.01.2024 r.) funkcjonowało w regionie 55 takich placówek (o 2 więcej względem danych z rejestru na dzień 03.02.2023 r.), wśród których tylko jedna nie miała miejsc dedykowanych osobom starszym⁸⁷. Placówki te oferowały łącznie 2 335 miejsc (wzrost o 155 miejsc względem danych z rejestru na dzień 03.02.2023 r.). Placówki całodobowej opieki mające w swojej ofercie miejsca przeznaczone dla osób starszych oferowały łącznie 2 322 miejsca dla seniorów.

Większość placówek zapewniających całodobową opiekę stanowią placówki prowadzone w oparciu o działalność gospodarczą (45), a pozostałe 10 - w oparciu o działalność statutową. Wszystkie tego typu placówki obowiązują wpis do powyższego rejestru i podlegają one kontrolom administracji rządowej. Wśród tych placówek 25 jest zlokalizowanych w miastach, a 30 – na wsiach. Najwięcej placówek całodobowej opieki było zlokalizowanych w powiatach: myślenickim (7), tarnowskim (6), chrzanowskim (5), nowotarskim (5), olkuskim (5) oraz w Krakowie (5).

Do placówek całodobowej opieki należy doliczyć podmioty opieki długoterminowej, w tym paliatywnej funkcjonujące w sektorze zdrowia, takie jak: zakłady opiekuńczo-lecznicze (ZOL), zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze (ZPO), oddziały opieki paliatywnej i hospicja. Na podstawie danych udostępnionych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie na dzień 25.04.2024 r. liczba takich podmiotów w regionie i dostępnych w nich łóżek wynosiła:

- 51 zakładów opiekuńczo-leczniczych i zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych z 3 471 łóżkami (o 1 mniej ZOL oraz o 99 mniej łóżek niż w 2023 r.). Wśród nich były 3 zakłady/oddziały opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dysponujące 215 miejscami oraz 1 ZOL z 5 miejscami dla dzieci i młodzieży (tyle samo co przed rokiem);
- 23 hospicja stacjonarne i oddziały medycyny paliatywnej (o 2 więcej niż przed rokiem), dysponujące 538 łóżkami (o 39 więcej niż przed rokiem).

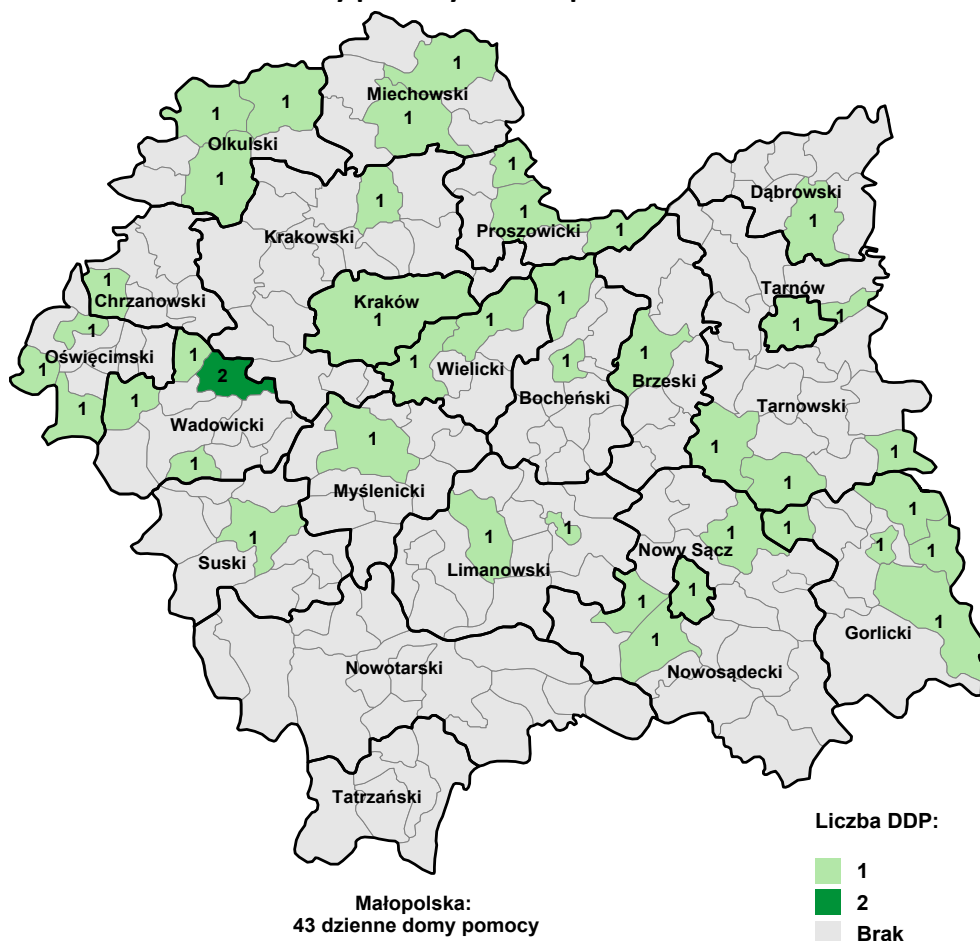
---

⁸⁷ Tu i danej analiza oparta o dane pochodzące z [Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku](#) Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 25.01.2024 r. (dostęp: 09.02.2024 r.).

Ponadto w Małopolsce prowadzonych było 58 hospicjów domowych / zespołów domowej opieki paliatywnej (o 3 więcej niż w 2023 r.) oraz 27 hospicjów domowych / zespołów domowej opieki paliatywnej dla dzieci (o 1 więcej niż w 2023 r.).

Mapa 33. Publiczne dzienne domy pomocy w Małopolsce w 2023 r.

*placówka w Bochni prowadzona przez jest powiat bocheński i ma zasięg powiatowy.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

Obok podmiotów oferujących opiekę całodobową funkcjonują ośrodki wsparcia zapewniające starszym osobom niesamodzielnym opiekę dzienną. W sprawozdaniu OZPS za 2023 r. wykazano 43 publiczne dzienne domy pomocy (DDP), w tym jeden w Tarnowie funkcjonujący w strukturze domu pomocy społecznej oraz jeden o zasięgu powiatowym (powiatu bocheńskiego) – o 1 dzienny dom pomocy mniej niż w 2022 r.⁸⁸. Należy dodać,

⁸⁸Mogą wystąpić niewielkie rozbieżności pomiędzy latami w liczbie jednostek ze względu na metodę zbierania danych uzależnioną od przekazanych informacji przez pracowników OPS – pojawiały się przypadki trudności z kwalifikowaniem zasobów instytucjonalnych do danego typu jednostek.

iż 3 z 43 DDP pierwszych uczestników objęły wsparciem od 2024 roku, natomiast w jednych DDP (pozostającym w okresie trwałości po zakończeniu realizacji projektu w ramach RPO WM na lata 2014-2020) nie było uczestników. 27 dziennych domów pomocy było prowadzonych przez 22 gminy, 3 miasta na prawach powiatu oraz 1 powiat. Z kolei prowadzenie 16 DDP zostało zlecone podmiotowi zewnętrznemu przez 16 gmin.

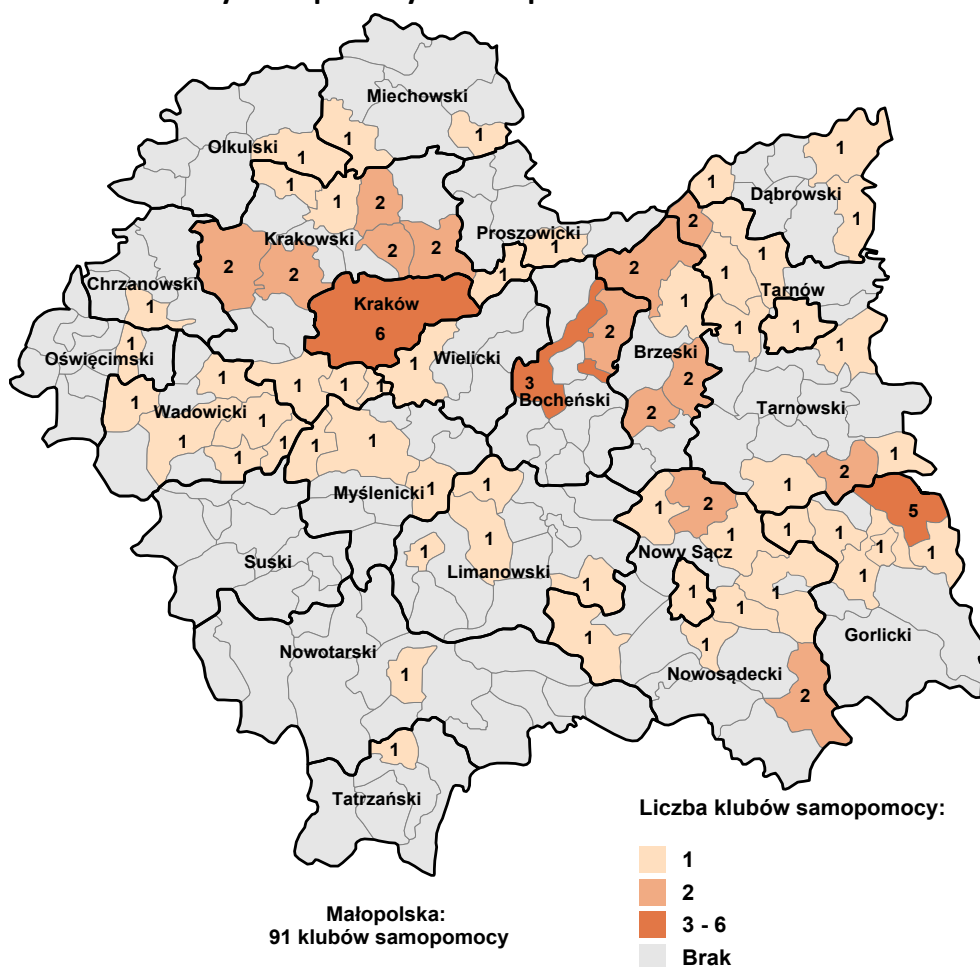
Warto dodać, iż 19 DDP zostało utworzonych przy wsparciu rządowego Programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (wcześniej: „Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020”), 17 – ze środków RPO WM na lata 2014-2020, a 7 – ze środków własnych gmin. Natomiast źródłem finansowania w 2023 r. 20 DDP były wyłącznie środki własne gmin. Jednocześnie 18 DDP było współfinansowanych w 2023 r. z rządowego Programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025, a 5 – z RPO WM na lata 2014-2020. W 2023 r. w małopolskich DDP dostępnych było łącznie 1 778 miejsc, z których skorzystało 2 296 osób. W 40 DDP na koniec 2023 r. na umowę o pracę było zatrudnionych 301 pracowników.

Dodatkowo poza dziennymi domami pomocy funkcjonują w Małopolsce kluby samopomocy. Ze sprawozdania OZPS wynika, że małopolskie gminy prowadziły w 2023 r. 91 klubów samopomocy (o 7 mniej niż w 2022 r.). Duża część z nich jest przeznaczona dla seniorów.

Warto dodać, iż 73 kluby samopomocy zostały utworzone przy wsparciu rządowego Programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (wcześniej: „Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020”), 17 – ze środków własnych gmin, a 1 – ze środków RPO WM na lata 2014-2020. Natomiast źródłem finansowania w 2023 r. 48 klubów samopomocy były wyłącznie środki własne gmin. Jednocześnie 43 kluby samopomocy były w 2023 r. współfinansowane z rządowego programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025.

W 2023 r. publiczne kluby samopomocy dysponowały 2 422 miejscami, z których skorzystało 3 385 osób. W 72 klubach samopomocy na koniec 2023 r. na umowę o pracę było zatrudnionych 138 pracowników. Należy dodać, iż w 19 klubach kadra była zatrudniana na innych warunkach, np. na umowę o pracę lub w formie wolontariatu.

Mapa 34. Publiczne kluby samopomocy w Małopolsce w 2023 r.

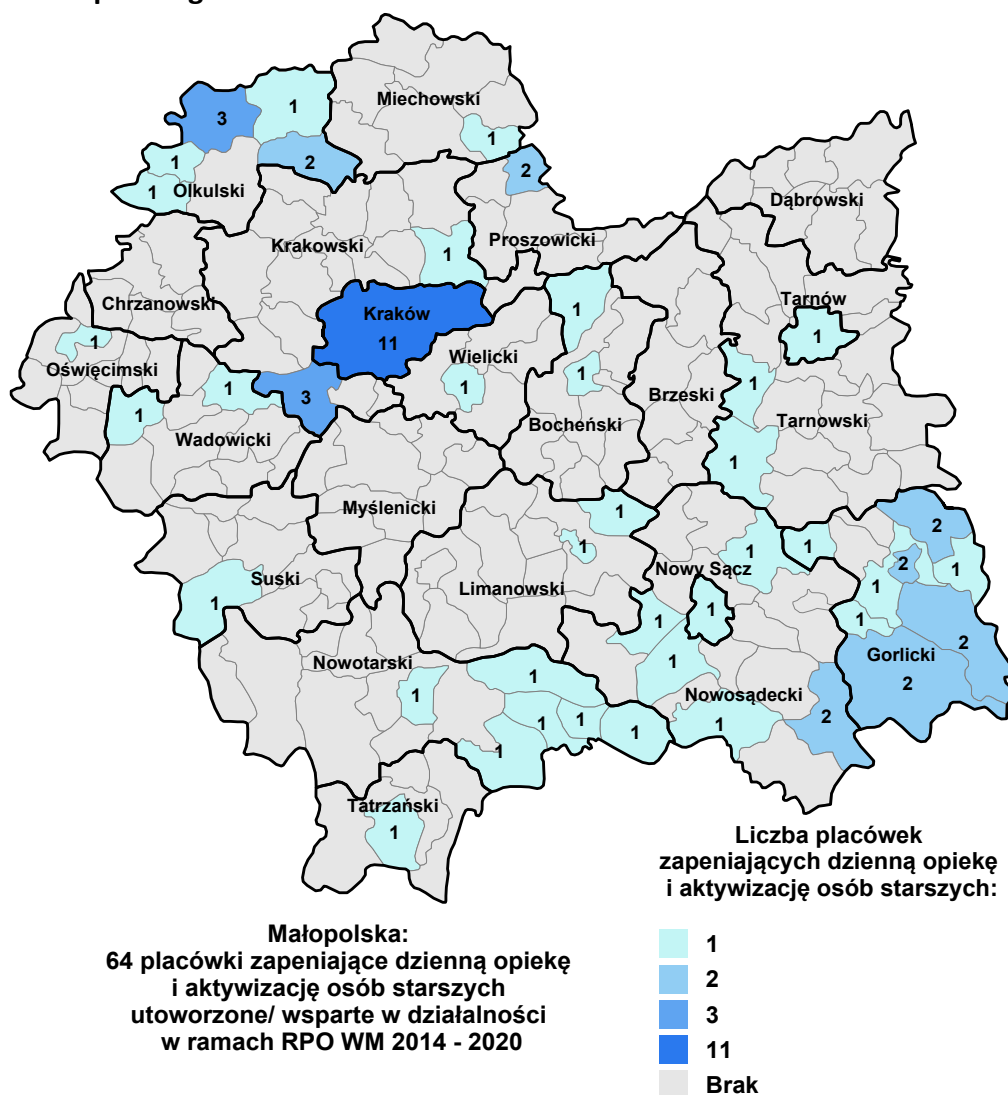

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

Powstające dzienne domy pomocy i kluby samopomocy (zdefiniowane w ustawie o pomocy społecznej) były finansowane z różnych źródeł – środków własnych samorządów terytorialnych, środków pochodzących z rządowego Programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (wcześniej: „Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020”) czy środków europejskich dla regionów. Obok nich powstają placówki spełniające takie same funkcje, ale działające poza sektorem pomocy społecznej, w tym poza sektorem publicznym, uruchamiane również ze środków europejskich z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Osi priorytetowej Region spójny społecznie, Poddziałanie 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu B. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych. Tu Beneficjentami mogą być także organizacje pozarządowe, organizacje non-profit, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby

prawne kościołów i związków wyznaniowych, podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorcy, instytucje publiczne i prywatne świadczące usługi społeczne i zdrowotne. W ramach w/w projektów (według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania) dofinansowano utworzenie w Małopolsce 56 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych (publicznych i niepublicznych) oraz rozszerzenie zakresu działalności 8 kolejnych placówek. Interwencje Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w omawianym obszarze ilustruje mapa zamieszczona powyżej.

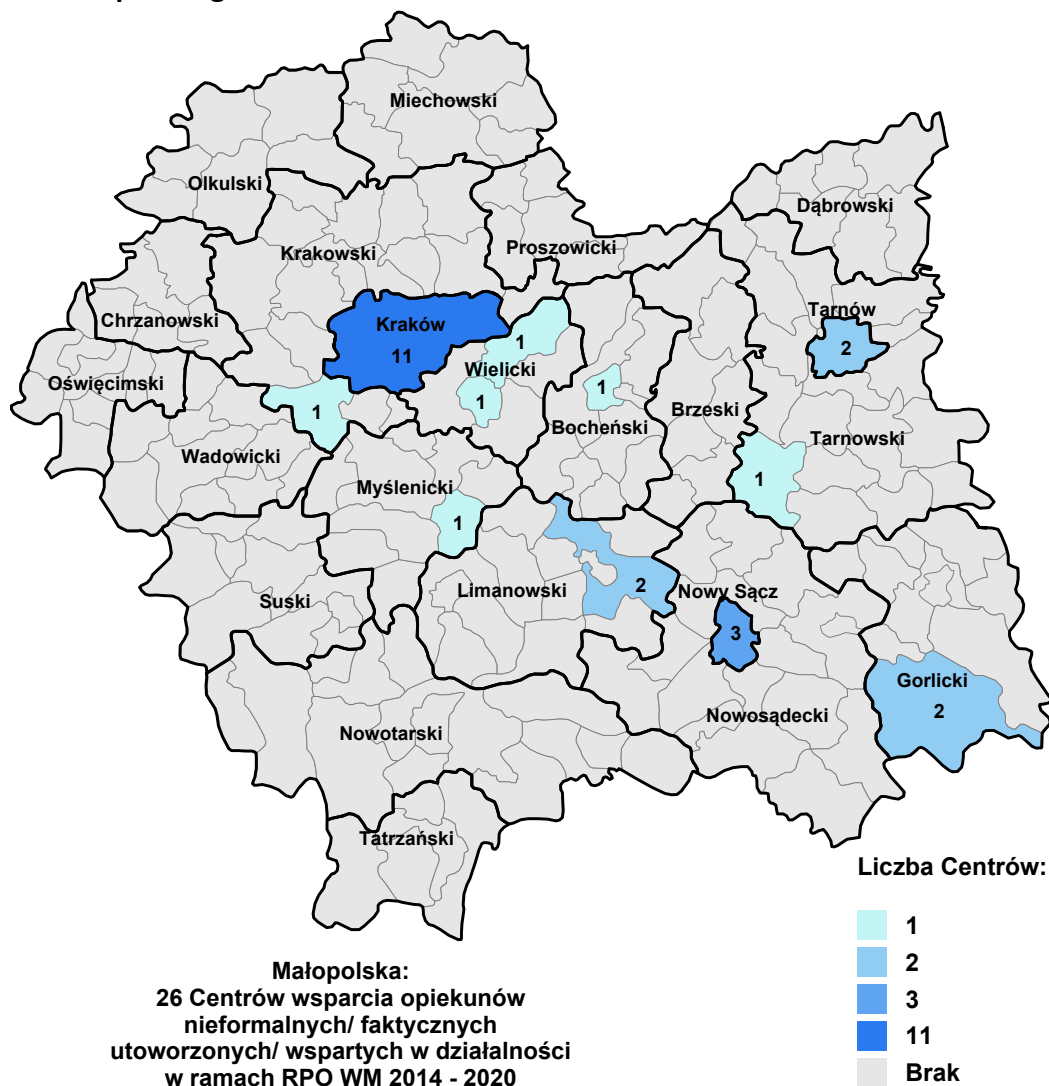
Mapa 35. Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – stan na koniec 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

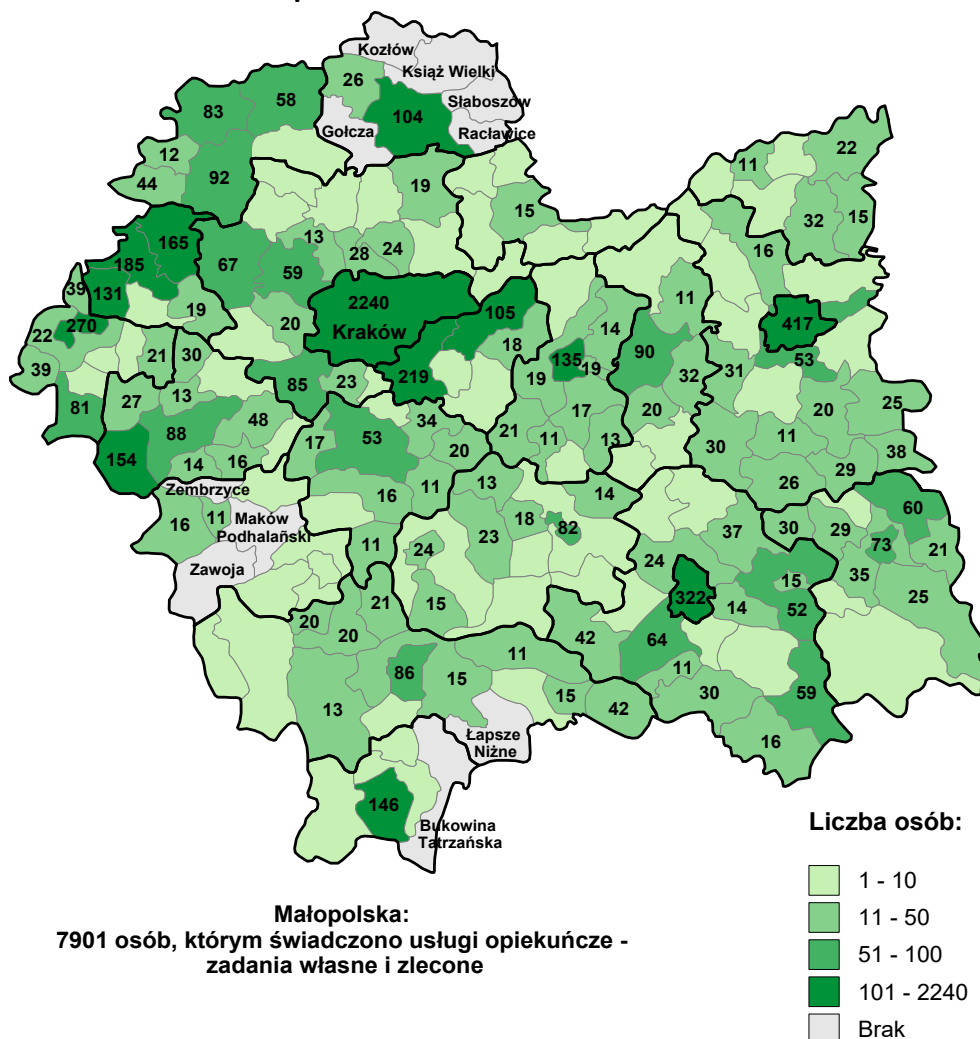
Omawiając istniejące w regionie wsparcie dla seniorów nie sposób nie wspomnieć o inicjatywie Województwa Małopolskiego dotyczącej pomocy dla rodzin opiekujących się w domach osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi. Przedsięwzięcie realizowane jest w ramach RPO WM 2014-2020 Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu A - Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, poprzez uruchomienie centrów wsparcia opiekunów (...). Ze środków europejskich utworzono w regionie 21 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych, a w 5 kolejnych placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty wsparcia.

Mapa 36. Centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – stan na koniec 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Mapa 37. Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych

Ośrodki pomocy społecznej oferują mieszkańcom również usługi opiekuńcze:

- będące zadaniem własnym gminy, dzielące się na dwa rodzaje: tzw. „zwykłe” (mogące obejmować pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem) oraz specjalistyczne (dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym);
- będące zadaniem zlecanym gminom specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W 2023 r. w Małopolsce udzielono tego rodzaju świadczeń łącznie 7 901 osobom⁸⁹ (o 41 mniej niż przed rokiem i o 1180 mniej niż w 2019 r.).

Najczęściej były oferowane usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gminy (usługi tzw. „zwykłe” oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze). Łącznie tymi dwoma rodzajami usług opiekuńczych będących zadaniem własnym gmin objęto 7 194 osoby (o 9 osób mniej niż przed rokiem i o 951 mniej niż w 2019 r.), z czego specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objęto 206 klientów (o 17 mniej niż przed rokiem oraz o 212 mniej niż w 2019 r.). W 2023 r. usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin nie były świadczone w 11 gminach Małopolski (w 2022 r. – w 8, a w 2019 r. – w 6 gminach).

Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto 707 osób (o 32 mniej niż w 2022 r. oraz o 229 mniej niż w 2019 r.) zamieszkujących 82 gminy (o 3 mniej niż w 2022 r.), tj. 45% gmin.

W sumie 10 małopolskich gmin nie świadczyło zarówno gminnych, jak i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (wobec 5 w 2022 r.).

Należy dodać, iż usługi sąsiedzkie były realizowane w 2023 r. przez jedną gminę (Ochotnica Dolna, p. nowotarski). Tego rodzaju usługami zostały objęte 3 osoby w 2 rodzinach.

Należy dodać, iż 8 z 10 gmin niewykazujących usług opiekuńczych uczestniczyło w projekcie „Małopolski Tele-Anioł” (opisanym niżej) obejmując w ramach projektu w 2023 r. usługami opiekuńczymi, głównie sąsiedzkiemi, 84 mieszkańców tych gmin.

Wsparciem gminnych usług opiekuńczych był – kontynuowany w 2023 r. – rządowy program „Opieka 75+”. Strategicznym celem programu był rozwój i poprawa dostępności usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak również pozostających w rodzinach, będących w wieku powyżej 75 lat. Program „Opieka 75+” był adresowany do gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich do 60 tys. mieszkańców. Gminy, które przystąpiły do realizacji programu mogły uzyskać finansowe wsparcie do 60% przewidywanych kosztów realizacji zadania w zakresie realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób spełniających kryteria określone w programie.

---

⁸⁹ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03.

Środki finansowe z programu mogły być przeznaczone na:

- dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym przedmiotowe usługi były świadczone w ramach programu i były kontynuowane w 2023 r.;
- dofinansowanie do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym w 2022 r. te usługi nie były świadczone;
- dofinansowanie do zwiększenia liczby godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Program adresowany był zarówno do gmin, które realizują usługi opiekuńcze samodzielnie, zlecają organizację zadania organizacjom pozarządowym albo kupują usługi opiekuńcze od sektora prywatnego.

W 2023 r. program „Opieka 75+” realizowały 43 małopolskie gminy. 41 gmin kontynuowało realizację programu z 2022 r., 2 gminy rozpoczęły jego realizację w 2023 roku. Natomiast 4 gminy realizujące program w roku 2022 r. nie sięgnęły po środki na kolejny okres.

Gminy realizujące program w 2023 r. były w większości gminami wiejskimi (22, czyli 51%).

Ponadto w programie wzięło udział 15 gmin miejsko-wiejskich (35%) i 6 miejskich (14%).

W sumie w 2023 r. programem objęto 912 mieszkańców Małopolski (o 68 więcej niż przed rokiem).⁹⁰

Usługi opiekuńcze w Małopolsce wzbogaca również projekt samorządu województwa małopolskiego „Małopolski Tele-Anioł”. W tym projekcie wykorzystuje się nowoczesną technologię informacyjno-komunikacyjną (teleopiekę) do sprawowania 24-godzinnej opieki nad osobami niesamodzielnymi objętymi wsparciem.

Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie tzw. opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mogą w łatwy i szybki sposób wezwać pomoc. Jest to podstawowa i pierwsza forma wsparcia dla każdego uczestnika projektu. Opaska ma wbudowaną kartę SIM, mikrofon i głośnik, można z niej swobodnie rozmawiać. Naciskając guzik z napisem „SOS” podopieczny łączy się z Centrum Teleopieki, gdzie pracują ratownicy medyczni, którzy udzielą odpowiedniej pomocy, łącznie z wezwaniem pogotowia. Wraz z otrzymanym

---

⁹⁰ Informacje o gminach biorących udział w programie „Opieka 75+” zostały pozyskane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

zgłoszeniem system teleopieki automatycznie identyfikuje uczestnika i wyświetla ratownikowi Cyfrową Kartę Podopiecznego z najważniejszymi informacjami o osobie łączącej się z telecentrum, co dodatkowo ułatwia ratownikowi ocenę sytuacji. Opaski, oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym, monitorują również: tętno (odczyt co 30 minut), upadki (mają wbudowany detektor upadku) i lokalizację (wbudowany lokalizator GPS)⁹¹.

W projekcie „Małopolski Tele-Anioł” od początku projektu do końca 2023 r. dodatkowe usługi sąsiedzkie/ opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania otrzymało 2 029 osób (w tym w 2023 r. – 1 091 osób w 131 gminach), a z usług teleopiekuńczych skorzystało 6 321 osób niesamodzielnych (w tym w 2023 r. – 55 osób). Zdecydowaną większość z tej grupy stanowili seniorzy.

Kolejnym programem rządowym mającym na celu wsparcie mieszkańców gmin (osób w wieku 65 i więcej lat) w codziennym funkcjonowaniu realizowanym w 2023 r. był program „Korpus wsparcia seniorów na rok 2023”. Dotację na realizację działań przewidzianych programem mogły otrzymać wszystkie gminy w Polsce, pod warunkiem, iż udział środków własnych gminy wyniesie nie mniej niż 20% przewidywanych kosztów całkowitych realizacji zadania⁹².

W ramach programu mogły być realizowane działania w ramach dwóch modułów. Celem Modułu I było zapewnienie codziennej pomocy osobom w wieku 65 lat i więcej przy pomocy wolontariuszy, w tym również działaczy środowisk młodzieżowych i obywatelskich. Celem Modułu II było zapewnienie osobom w wieku 65 lat i więcej dostępu do tzw. „opieki na odległość”, a co za tym idzie, „poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych”⁹³.

W 2023 r. w Małopolsce 84 gminy przystąpiły do programu „Korpus wsparcia seniorów”. Moduł I realizowały 22 gminy, a Moduł II – 75 gmin. 13 gmin realizowało działania w ramach obu modułów. Wsparciem w ramach Modułu I objęto 656 osób, a w ramach Modułu II – 3 685 osób. Łącznie w ramach programu zakupiono 674 opaski lub inne urządzenia

---

⁹¹ Tu i dalej na podstawie informacji pozyskanych z Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

⁹² Program „Korpus Wsparcia Seniorów” na rok 2023, zamieszczony na stronie: <https://www.gov.pl/web/uw-mazowiecki/korpus-wsparcia-seniorow-na-rok-2023>.

⁹³ Tamże.

bezpieczeństwa do świadczenia usługi opieki na odległość. 8 355 osobom udzielono wsparcia w wyniku zgłoszenia do dyspozytora przy użyciu opaski lub innego urządzenia bezpieczeństwa.

Osoby bezrobotne

W Małopolsce w 2023 r.:

- ✓ **Funkcjonowało 12 centrów integracji społecznej (o 3 mniej niż przed rokiem), w zajęciach których uczestniczyło 471 osób (o 49 więcej niż w 2022 r.).**
- ✓ **Wśród uczestników zajęć małopolskich CIS były głównie: osoby długotrwale bezrobotne (198 osób), osoby niepełnosprawne (65 osób), uzależnieni od alkoholu (43 osoby).**
- ✓ **Na terenie województwa małopolskiego w 2023 r. funkcjonowało 31 klubów integracji społecznej (o 8 mniej niż przed rokiem). Zajęcia w KIS rozpoczęło 731 osób (o 193 mniej niż w 2022 r.).**

W województwie małopolskim w 2023 roku działalność prowadziło 12 centrów integracji społecznej (CIS), czyli o 3 mniej niż w 2022 r.⁹⁴ Trzeba jednak zauważyć, iż 2 CIS zakończyły działalność lub utraciły status centrum integracji społecznej w 2023 r., w związku z czym na koniec 2023 r. w województwie działało 10 CIS (o 5 mniej niż w 2022 r.).

9 ze wspomnianych 12 centrów utworzyły organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), 2 CIS działające w formule jednostki budżetowej utworzyły gminy (Babice p. chrzanowski i Biecz p. gorlicki), a 1 CIS był prowadzony przez spółdzielnię socjalną założoną przez osoby prawne.

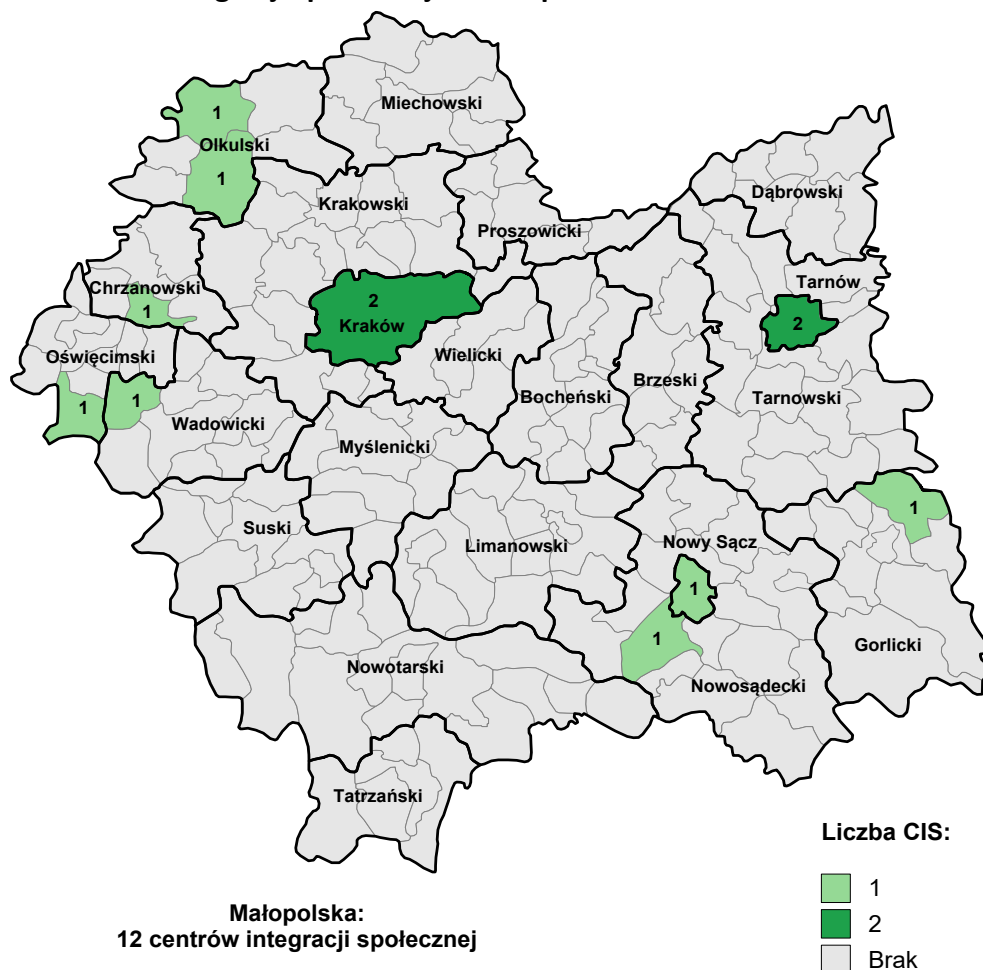
W 2023 roku w zajęciach małopolskich CIS uczestniczyło 471 osób (o 49 więcej niż rok temu), natomiast zajęcia ukończyło 205 osób (o 75 więcej niż rok temu). Wśród uczestników zajęć małopolskich CIS w 2023 r. były m. in.: osoby długotrwale bezrobotne – 198 osób, osoby niepełnosprawne – 65 osób, uzależnieni od alkoholu – 43 osoby, osoby bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności – 20 osób, osoby chorujące psychicznie – 14 osób. Należy dodać, iż najwięcej osób uczestniczących w zajęciach CIS zostało zakwalifikowanych do kategorii „inni” – 119 osób.

---

⁹⁴ Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2023.

Centra Integracji Społecznej w 2023 roku zatrudniały 65 pracowników (o 4 mniej niż rok temu), w tym: 21 instruktorów zawodu, 10 pracowników socjalnych, 5 doradców zawodowych oraz 5 psychologów.

Mapa 38. Centra integracji społecznej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za 2023 r.

Na terenie województwa małopolskiego w 2023 r. roku funkcjonowało 31 klubów integracji społecznej (KIS), z czego 25 zostało powołanych przez gminy, zaś 6 KIS zostało utworzonych przez organizacje pozarządowe (fundację lub stowarzyszenie)⁹⁵. 16 KIS prowadzonych było z udziałem środków gmin, w tym w 3 przypadkach z montażem środków z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Sumarycznie w 2023 r. poprzez środki EFS

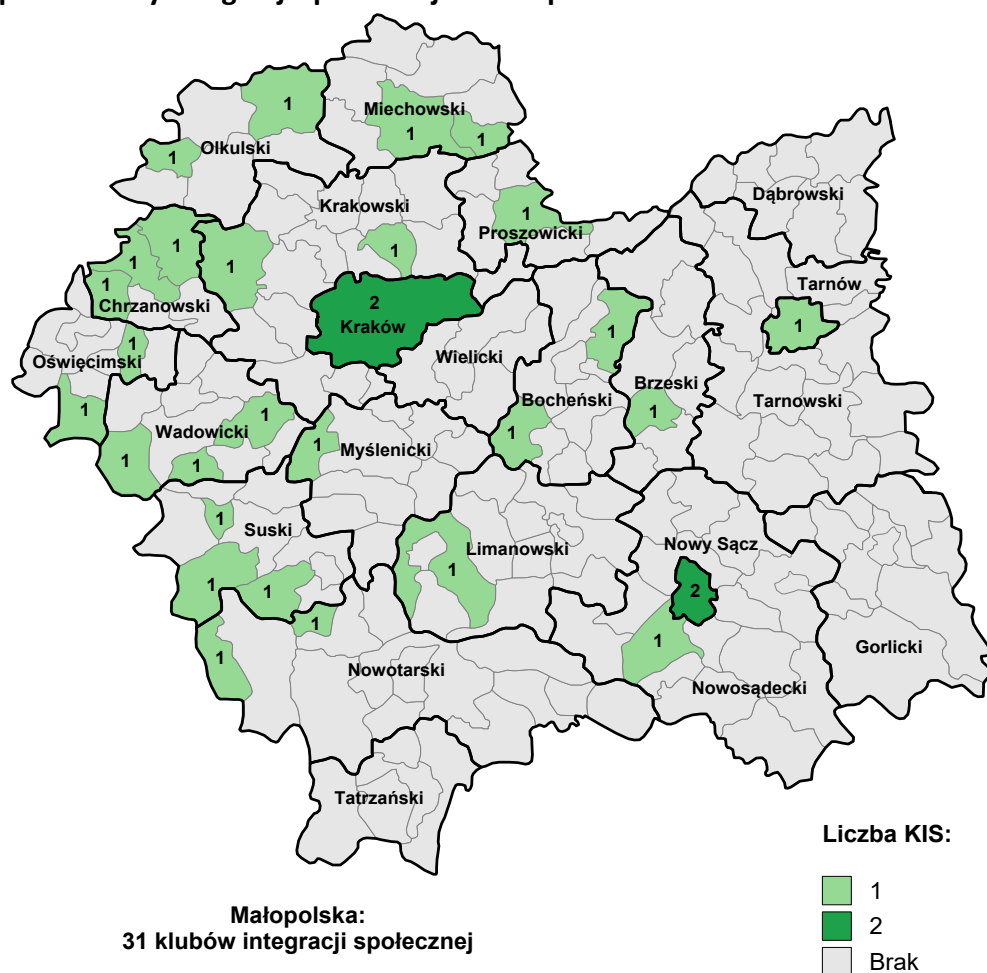
⁹⁵ Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie Klubów Integracji Społecznej za rok 2023.

współfinansowano lub finansowano 13 małopolskich KIS. Jeden KIS wykazał zerowy budżet w 2023 r.

Zajęcia w KIS w 2023 r. rozpoczęło 731 osób (o 193 mniej niż w ubiegłym roku), a 790 osób ukończyło zajęcia (o 22 mniej niż 2022 r.). Należy dodać, iż w 7 małopolskich KIS w 2023 r. nikt nie rozpoczął zajęć.

Małopolskie kluby integracji społecznej w 2023 r. zatrudniały 142 pracowników (o 44 mniej niż w ubiegłym roku). Wśród nich było m. in.: 58 pracowników socjalnych, 21 psychologów, 9 doradców zawodowych, 9 pracowników administracyjnych i 7 instruktorów reintegracji zawodowej. Wśród zatrudnionych byli także m. in.: prawnicy i radcy prawni (6 osób) oraz terapeuci (3 osoby).

Mapa 39. Kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2023 r.

➤ Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne

W Małopolsce:

- ✓ Z początkiem 2024 r. funkcjonowało 25 placówek udzielających tymczasowego schronienia osobom będącym w kryzysie bezdomności, dysponujących łącznie 856 miejscami (oraz 10 dodatkowymi w sezonie zimowym).
- ✓ W grupie tej było 10 schronisk (w tym dwa z usługami opiekuńczymi), 8 noclegowni i 7 ogrzewalni.
- ✓ 12 placówek na 25 zlokalizowanych było w największych miastach regionu (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz oraz Oświęcim).
- ✓ 11 placówek miało status niepublicznych, dla pozostałych 14 jednostek publicznych organem prowadzącym były gminy.
- ✓ Znacząca większość miejsc (84%) tymczasowego schronienia w małopolskich placówkach przeznaczona była dla mężczyzn.
- ✓ W 2023 r. dwa podmioty na terenie Małopolski wzięły udział w programie rządowym „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”. W ramach realizowanych działań zakładano objęcie wsparciem 580 osób na terenie województwa małopolskiego.

W 2024 r (stan na 1 lutego) w Małopolsce funkcjonowało 25 placówek udzielających tymczasowego schronienia osobom w kryzysie bezdomności. Dysponowały one łącznie 856 miejscami (15 mniej niż sprzed roku), przeznaczonymi w znacznej części (84%) dla mężczyzn.⁹⁶ Ogółem mężczyznom dedykowanych było 710, a kobietom – 116 miejsc. 20 miejsc było

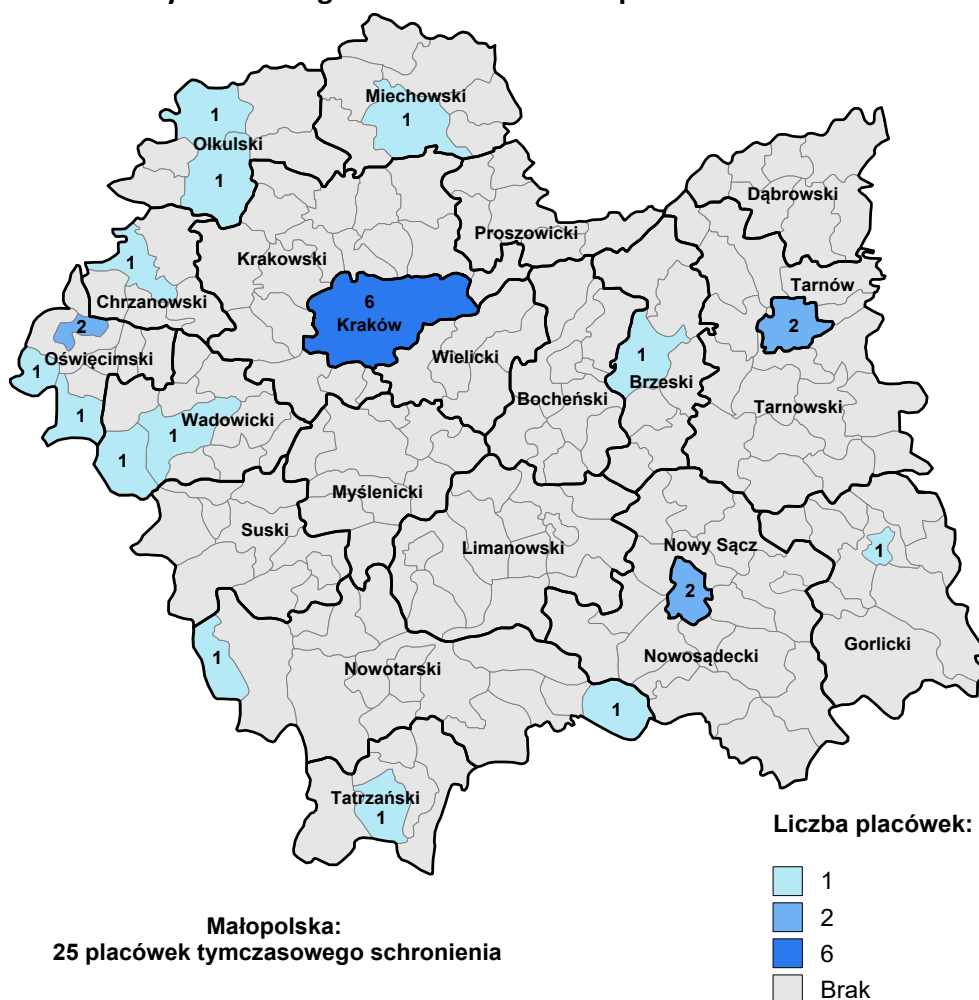
---

⁹⁶ Analiza oparta o dane pochodzące z [Wykazu placówek udzielających tymczasowego schronienia](#) Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 1.02.2024 r. (dostęp: 13.02.2024 r.).

przeznaczonych dla osób obu płci. Dodatkowo, 10 miejsc dla mężczyzn uruchamianych jest w sezonie zimowym.

W grupie placówek tymczasowego schronienia było 10 schronisk (w tym 2 z usługami opiekuńczymi), 8 noclegowni i 7 ogrzewalni. Najwięcej placówek tymczasowego schronienia dla osób bezdomnych było zlokalizowanych w Krakowie (6) oraz innych większych miastach, takich jak Tarnów (2) Nowy Sącz (2) i Oświęcim (2).

Mapa 40. Placówki tymczasowego schronienia w Małopolsce w 2024 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – „Wykaz placówek udzielających tymczasowego schronienia” (dostęp: 13.02.2024 r.).

Wśród placówek tymczasowego schronienia przeważały placówki publiczne (14), prowadzone przez miasta na prawach powiatu (10), gminy miejsko-wiejskie (9), miejskie (4) oraz wiejskie (2). Z kolei 11 placówek to placówki niepubliczne prowadzone przez Polski Komitet Pomocy

Spółecznej, Caritas, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne oraz Chrześcijańską Misję Społeczną „Teen Challenge”. Większość placówek niepublicznych była zlokalizowana w miastach na prawach powiatu (3 w Krakowie, 2 w Tarnowie i 2 w Nowym Sączu), trzy na wsiach (Gorenice, Klucze, Lipnica) oraz jedna w Miechowie. Wśród placówek publicznych połowa była zlokalizowana w gminach miejskich lub miastach na prawach powiatu (Kraków, Oświęcim, Zakopane, Gorlice), a połowa w miastach w gminach miejsko-wiejskich (Chrzanów, Wadowice, Andrychów, Brzesko, Brzeszcze, Kęty oraz Szczawnica). 10 powiatów na 22 nie miało na swoim terytorium ani jednej placówki tymczasowego schronienia dla osób bezdomnych.

W 2023 r. dwa podmioty na terenie Małopolski (Zgromadzenie Braci Albertynów w Krakowie oraz Caritas Diecezji Sosnowieckiej w Sosnowcu) wzięły udział w programie rządowym „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”⁹⁷. Zakładano objęcie wsparciem 580 osób na terenie województwa małopolskiego. Caritas Diecezji Sosnowieckiej realizował działania w ramach Modułu II – Wsparcie osób bezdomnych, w ramach którego prowadzone są działania interwencyjne i aktywizujące skierowane do osób bezdomnych. Z kolei Zgromadzenie Braci Albertynów realizowało Moduł III – Infrastruktura, który dotyczy wsparcia podmiotów w dostosowaniu prowadzonych przez nie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów.

---

⁹⁷ Na podstawie danych pozyskanych od Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W sprawozdaniu „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej” za 2023 r. ośrodki pomocy społecznej/ centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie deklarowały współpracę z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy i wsparcia - łącznie 187 jednostek, w tym: 165 gmin, 19 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu.

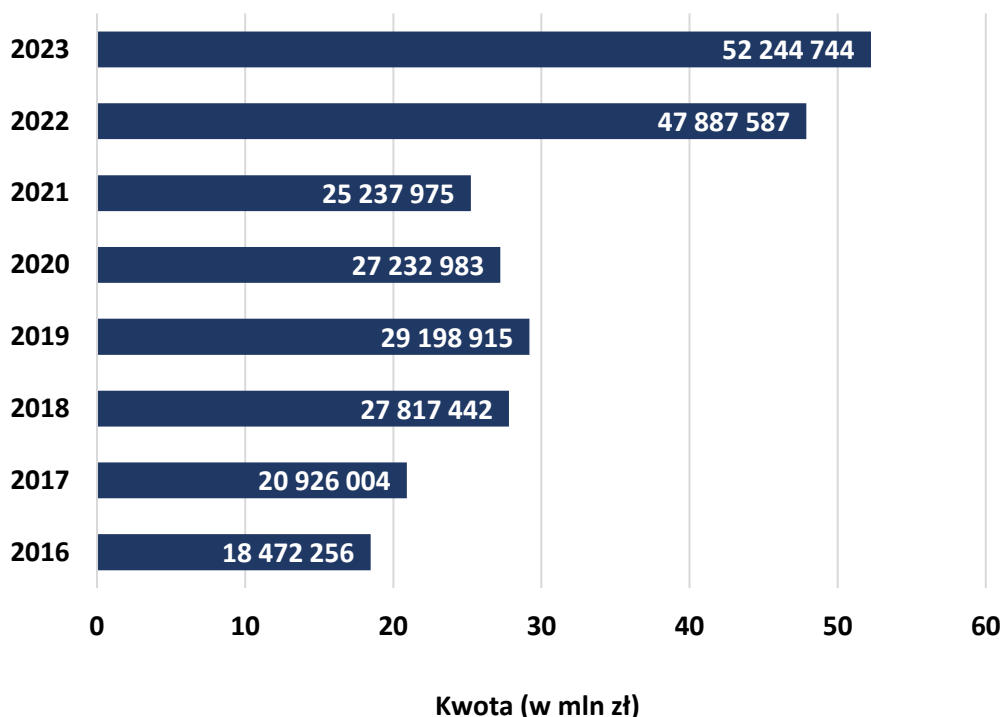
W 2023 r. 53 gminy oraz wszystkie 19 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu zleciły prowadzenie placówek pomocowych organizacjom pozarządowym. Łącznie zlecono prowadzenie 199 jednostek. Ponadto 145 JST, w tym: 131 OPS/ CUS, 12 PCPR oraz 3 MOPS/ CUS wskazały w sprawozdaniu OZPS na prowadzenie współpracy niegenerującej kosztów z ponad 473 organizacjami.

Jednocześnie w 2023 r. – jak wskazano w „Raporcie o stanie województwa małopolskiego za rok 2023” – „Samorząd Województwa Małopolskiego zlecał realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert w formie powierzenia (sfinansowanie realizacji zadania) oraz wspierania (dofinansowanie realizacji zadania). W latach 2016-2023 kwota środków przekazanych na dofinansowanie realizacji zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów wyglądała następująco:”⁹⁸

---

⁹⁸ ⁹⁸ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2023” (art. 34a ustawy o samorządzie województwa), załącznik do Uchwały Nr 982/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 7 maja 2024 r., str. 200-201.

Wykres 34. Kwota przekazana z budżetu WM w latach 2016-2023 na realizację zadań publicznych zlecanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w zł)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie „Raportu o stanie województwa małopolskiego za rok 2023”.

„W 2023 r. Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kwotę 52 mln zł na realizację zadań publicznych, w tym:

- roczne otwarte konkursy ofert 36,8 mln zł
- wieloletnie otwarte konkursy ofert 11,7 mln zł
- art. 19a (małe granty) 3,6 mln zł.”⁹⁹

---

⁹⁹ Tamże.

Wybrane nakłady finansowe na realizację zadań

W 2023 r. w Małopolsce:

- ✓ Na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej wydatkowano ponad 3,67 mld zł, w tym samorządy gminne wydatkowały kwotę niemal 3,09 mld, a powiatowe – prawie 589,2 mln zł.
- ✓ Gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w DPS – ponad 305 mln zł (o 39,2 mln zł więcej niż w 2022 r.). W latach 2016-2023 tej kategorii dotyczył największy wzrost wydatków gmin (o ponad 160 mln zł lub 111%).
- ✓ Wśród innych kategorii wydatków największy wzrost w latach 2016-2023 w Małopolsce odnotowano w odniesieniu do wydatków na usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin (o 21,6 mln zł, 68%), zapewnienie schronienia (o 10,9 mln zł, 357%) oraz zasiłki celowe i w naturze (o 20,1 mln zł, 37%). W jednej kategorii (posiłki) odnotowano spadek (o 8,3 mln zł lub 23%).
- ✓ Na gminne usługi opiekuńcze wydano ponad 53 mln zł (o ponad 3 mln zł więcej, niż w 2022 r.), dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały 9,5 mln zł (o niecały 1 mln zł więcej niż przed rokiem).
- ✓ Przeciętny miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w domu pomocy społecznej wyniósł – 6 220 zł. Średni miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w dziennym domu pomocy wyniósł 1 671 zł, a w placówce wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży przeciętnie 453 zł.
- ✓ W 2023 r. na świadczenia udzielone obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w czasie konfliktu zbrojnego wydatkowano w Małopolsce 10,1 mln zł.

Wydatki z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej

W formularzu OZPS ośrodki pomocy społecznej/ centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie miały też za zadanie przedstawienie (w oparciu o klasyfikację budżetową stosowaną przez jednostki sektora finansów publicznych) wydatków z budżetów gmin i powiatów, w tym ze środków będących w budżetach OPS/ CUS i PCPR, ponoszonych na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w następujących działach i rozdziałach (charakteryzujących rodzaj działalności):

- a. „pomoc społeczna” (dział 852), w tym rozdziały: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia; zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej; zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe; dodatki mieszkaniowe; zasiłki stałe; powiatowe centrum pomocy rodzinie; ośrodek pomocy społecznej; jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej; usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc w zakresie dożywiania; pomoc dla cudzoziemców (w tym wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem); centra integracji społecznej; usuwanie skutków klęsk żywiołowych; pozostała działalność;
- b. „pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (dział 853), w tym rozdziały: rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych; zespoły orzekania o niepełnosprawności; Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostała działalność w zakresie polityki społecznej;
- c. „ochrona zdrowia” (dział 851), w tym rozdziały: przeciwdziałanie narkomanii i przeciwdziałanie alkoholizmowi;
- d. „edukacyjna opieka wychowawcza” (dział 854), w tym rozdziały: pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym i pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym;
- e. „rodzina” (dział 855), w tym rozdziały: świadczenie wychowawcze; świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego; wspieranie rodziny; wspieranie rodziny;

tworzenie i funkcjonowanie żłobków; tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych; dzienni opiekunowie; rodziny zastępcze; działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne (zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych) oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów); składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem; usuwanie skutków klęsk żywiołowych.

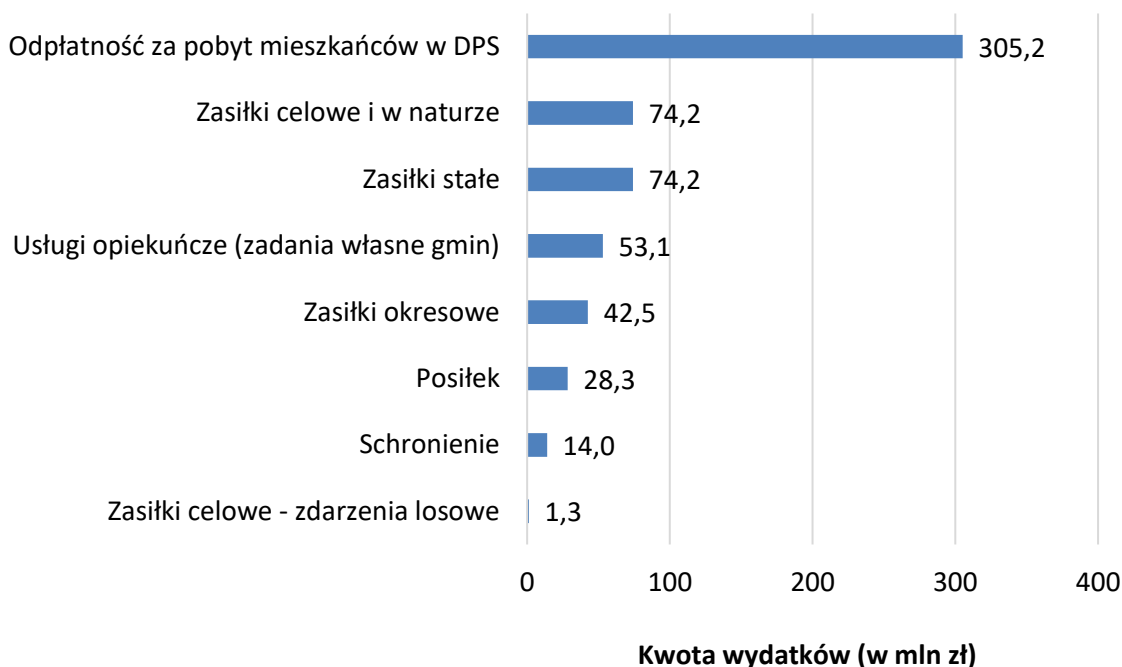
Jak wynika ze sprawozdania OZPS na wymienione wyżej obszary działalności wydatkowano w 2023 r. łącznie ponad 3,67 mld zł. Samorządy gminne wydatkowały kwotę niemal 3,09 mld zł, z czego bezpośrednio z budżetów ośrodków pomocy społecznej/ centrów usług społecznych - ponad 2 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2023 r. kwotę prawie 589,2 mln zł, z tego bezpośrednio z budżetów powiatowych centrów pomocy rodzinie wydatkowano prawie 127,6 mln zł.

W 2023 r. kontynuowano program wsparcia dla obywateli Ukrainy przybyłych do Polski w związku z konfliktem zbrojnym w tym kraju. Według danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie w 2023 r. w ramach Funduszu Pomocy dla Ukrainy udzielono świadczeń, których łączna wartość wyniosła ponad 10,1 mln zł. Na wypłatę świadczeń w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę w 2023 r. wydatkowano w Małopolsce ponad 2,84 mln zł, a na pomoc m. in. w postaci gorącego posiłku dla dzieci i młodzieży, gorącego posiłku dla dzieci w przedszkolu oraz zasiłku celowego na zapewnienie wyżywienia dzieci w przedszkolu – ponad 972 tys. zł.

Na świadczenia będące realizacją zadań własnych określonych w ustawie o pomocy społecznej w 2023 r., według danych Sprawozdania MRiPS-03, małopolskie gminy wydatkowały w sumie blisko 594 mln zł. W roku 2023 w ramach realizacji świadczeń z pomocy społecznej gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt

mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 305 mln zł. (51,3%). Z takiego świadczenia skorzystało łącznie ok. 6,9 tys. mieszkańców (o 244 osób więcej niż w 2022 r.)¹⁰⁰.

Wykres 35. Wydatki małopolskich gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 za 2023 r.

Na wsparcie poprzez zasiłki stałe wydatkowano ponad 74,1 mln zł (zasiłki otrzymało prawie 12 tys. mieszkańców), w tym niemal 70,2 mln zł dla prawie 10,9 tys. osób samotnie gospodarujących oraz ponad 3,9 mln zł dla ponad 1,2 tys. osób pozostających w rodzinie. W 2023 r. na zasiłki stałe ogółem wydatkowano prawie o 1,6 mln zł mniej niż przed rokiem. Tego rodzaju świadczenie w 2023 r. przyznano o 240 osobom mniej niż w 2022 r.

Na wypłatę zasiłków celowych i pomoc w naturze wydatkowano łącznie ponad 74,2 mln zł. Świadczeniem objęto ponad 34 tys. mieszkańców.

Na usługi opiekuńcze małopolskie gminy wydały w roku 2023 ponad 53 mln zł (czyli ponad 3,6 mln zł więcej niż przed rokiem). W 2023 r. z gminnych usług opiekuńczych skorzystało prawie 7,2 tys. klientów (prawie tyle samo jak rok wcześniej). Wzrost wydatków gmin

¹⁰⁰ Tu i dalej analiza na podstawie sprawozdań MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

na usługi opiekuńcze przy jednoczesnym spadku liczby klientów świadczy o wzroście kosztów usług opiekuńczych¹⁰¹.

Na zasiłki okresowe gminy wydatkowały ponad 42,5 mln zł (o 4 mln zł mniej niż przed rokiem). W 2023 r. z zasiłków okresowych skorzystało ponad 19,2 tys. mieszkańców (o 1,8 mln osób mniej). Na zasiłki okresowe przyznane z powodu bezrobocia przeznaczono ponad 20,6 mln zł (dla ponad 7,5 tys. osób), długotrwałej choroby – prawie 8,8 mln zł (dla ponad 4,6 tys. osób), a niepełnosprawności – prawie 5,9 mln zł (dla ok. 6,3 tys. osób). Ogółem na zasiłki okresowe w 2023 r. gminy wydały ponad 3,5 mln zł mniej niż w 2022 r. Z kolei na zapewnienie posiłku wydatkowano w gminach ponad 28,3 mln zł. Z posiłków skorzystało 24,8 tys. osób.

Na zapewnienie schronienia wydano w gminach w 2023 r. niemal 14 mln zł. Ze schronienia skorzystało ponad 2 tys. osób.

W gminach wypłacono zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego w wysokości ponad 1,3 mln zł łącznie dla 324 osób, którym przyznano zasiłek. Dodatkowo na zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną (w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową) wydatkowano w gminach 169 tys. zł (dla 32 osób, którym przyznano zasiłek).

Biorąc pod uwagę lata 2016-2023 największy wzrost wydatków dotyczył odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej. W tym okresie wydatki gmin na odpłatność za pobyt mieszkańców w DPS w Małopolsce wzrosły o ponad 160 mln zł, tj. 111% (w Polsce o 141%, czyli o 30 p. p. więcej).

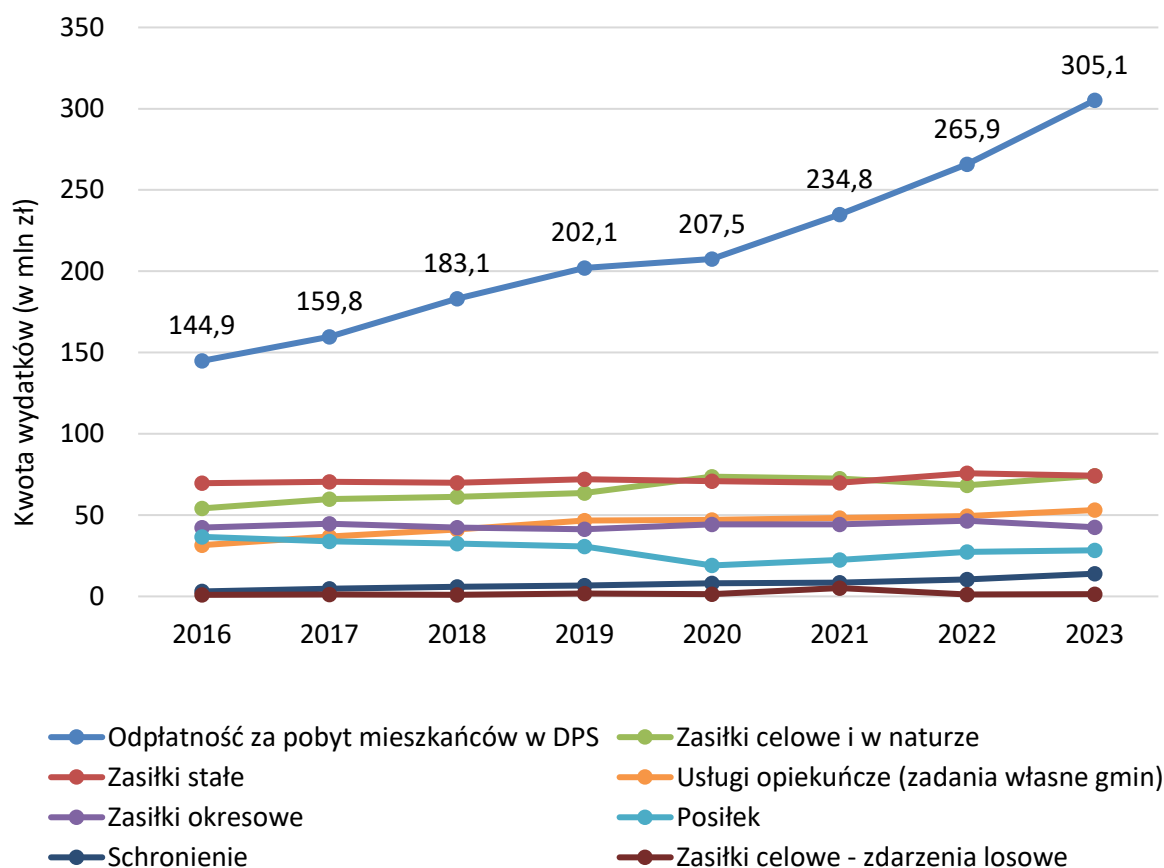
Oprócz odpłatności za pobyt mieszkańców w DPS największy wzrost w latach 2016-2023 w Małopolsce odnotowano w odniesieniu do wydatków na zapewnienie schronienia (o 357%, tj. 10,9 mln zł) oraz usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin (o 68%, tj. 21,6 mln zł). Biorąc pod uwagę kwoty, największy wzrost (po odpłatności za pobyt w DPS i wydatkach na usługi opiekuńcze) dotyczył zasiłków celowych i w naturze (o 20,1 mln zł).

---

¹⁰¹ Dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały w 2023 r. 9,48 mln zł, czyli o niemal 913 tys. zł więcej niż przed rokiem (opieką objęto 707 osób, czyli o 32 osoby mniej niż w 2022 r.).

Wśród ośmiu głównych kategorii wydatków tylko w jednej (posiłek) w latach 2016-2023 odnotowano spadek (o 8,3 mln zł, tj. 23%).

Wykres 36. Wydatki małopolskich gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w latach 2016-2023

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

Warto podkreślić, że w Małopolsce w 2023 r.:¹⁰²

- 1) na realizację świadczenia rodzicielskiego przysługującego osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi fatycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego wypłacono łącznie ponad 44,6 mln zł dla ponad 6,9 tys. osób z terenu Małopolski;
- 2) na wypłatę świadczenia „Za życiem” przeznaczono ponad 1,7 mln zł, dla 431 rodzin.

¹⁰² Analiza oparta o dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

Na podstawie danych sprawozdania OZPS można podjąć również próbę oszacowania kosztów funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i innych jednostek realizujących usługi społeczne szczególnie istotne w kontekście kierunków polityki społecznej obranych przez Samorząd Województwa Małopolskiego. Koszty funkcjonowania tych instytucji można oszacować następująco¹⁰³:

✓ **domy pomocy społecznej**

utrzymanie 89 z 91 domów pomocy społecznej w 2023 r. (prowadzonych przez gminy i powiaty lub na ich zlecenie)¹⁰⁴ wiązało się w Małopolsce z wydatkiem niemal 605 mln zł. Pojedyncza placówka to przeciętny koszt prawie 6,8 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie ponad 74,6 tys. zł, miesięcznie – 6 220 zł;

✓ **dzienne domy pomocy**

całkowity koszt funkcjonowania 38 z 43 dziennych domów pomocy społecznej¹⁰⁵ wyniósł w 2023 r. ponad 32,5 mln zł. Jedna tego typu placówka kosztowała rocznie średnio niemal 856,5 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 20 tys. zł; miesięcznie – 1 671 zł;

✓ **warsztaty terapii zajęciowej**

na prowadzenie 68 warsztatów terapii zajęciowej wydatkowano w 2023 r. łącznie ponad 91,7 mln zł. Przeciętnie prowadzenie jednego WZJ w ciągu roku to koszt ponad 1,3 mln zł, a koszt w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć – to średnio ponad 31,7 tys. zł rocznie, miesięcznie – 2 645 zł;

✓ **placówki wsparcia dziennego**

na 222 z 224 placówek wsparcia dziennego (dla których w sprawozdaniu OZPS wykazano, że poniesiono koszty funkcjonowania) w 2023 r. wydatkowano łącznie ponad 43,9 mln zł.

---

¹⁰³ Analiza oparta o sprawozdania: OZPS, MRiPS-06, rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31 i rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

¹⁰⁴ Brak danych o dwóch DPS działających poza samorządami.

¹⁰⁵ Bez DDP w Tarnowie funkcjonującego jako jeden z działów domu pomocy społecznej oraz 4 DPP, w których nie prowadzono zajęć w 2023 r.

Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł niemal 197,9 tys. zł.
Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to ponad 5,4 tys. zł,
miesięcznie – 453 zł.

VIII REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA. MAŁOPOLSKA 2030¹⁰⁶

W „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030” w obszarze „1. Małopolskie Rodziny” główne kierunki działań składają się na poniższy katalog:

- 1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:
  - 1.1.1. Poradnictwo rodzinne oraz programy edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.
  - 1.1.2. Rozwijanie i sieciowanie usług wczesnego wielospecjalistycznego wsparcia rozwoju dziecka.
  - 1.1.3. Rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3.
  - 1.1.4. Rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.
  - 1.1.5. Profilaktyka przemocy w rodzinie.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego.

---

¹⁰⁶ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2023” (załącznik do Uchwały nr 982/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 7 maja 2024 r.).

1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.

1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

Jednocześnie, przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie realizowane są działania w obszarze 7. „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030 - „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój ekonomii społecznej”.

KIERUNEK 1.1. WSPARCIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

Małopolska Niania 2.0 – zadanie zakończone (2018-2023 r.), finansowane w ramach RPO WM. Celem projektu realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie było stworzenie warunków do podjęcia lub kontynuacji zatrudnienia przez rodziców dzieci w wieku do lat 3 oraz zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w szczególności w gminach o ograniczonym dostępie do tych usług. Szczególne preferencje obejmowały rodziców pozostających bez pracy lub przebywających na urlopie związanym z rodzicielstwem, dzieci i rodziców z niepełnosprawnościami oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci. W 2023 r.: zawarto ostatnie 3 Umowy o powierzenie Grantu w ramach Projektu i wypłacono granty na łączną kwotę ok. 2,3 mln zł. Łącznie w Projekcie *Małopolska Niania 2.0* do końca 2023 r. wsparcie otrzymało 896 Małopolan - rodziców dzieci w wieku do lat 3.

Ośrodki Adopcyjne – Realizację zadań ustawowych zapewnia jednostka publiczna - Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu, funkcjonujący w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie oraz 3 podmioty niepubliczne prowadzące 4 ośrodki: 3 w Krakowie oraz 1 w Tarnowie, wyłonione w otwartym konkursie ofert (Uchwała nr 1830/22 ZWM z dnia 27 października 2022 r.).

W 2023 r. wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych było realizowane w małopolskich ośrodkach adopcyjnych m.in. poprzez:

- prowadzenie poradnictwa socjalnego, prawnego oraz pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin przysposabiających dzieci oraz rodzin naturalnych – 2 214 porad, skorzystało 760 osób;

- prowadzenie grup wsparcia: dla kandydatów do przysposobienia oraz dla rodzin po adopcji, w których wzięło udział 471 osób;
- prowadzenie indywidualnego wsparcia post adopcyjnego dla rodzin po przysposobieniu oraz dzieci w nich przebywających - z 554 spotkań skorzystały 864 osoby.

„Młode Mamy - Pomagamy!” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – zadanie zakończone (2022-2023 r.), realizowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2023 r. dofinansowano 7 ofert. Projekty najczęściej oferowały: poradnictwo psychologiczne (w tym wsparcie okołoporodowe), poradnictwo pedagogiczne, rodzinne, prawne, działania wspierające w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności w pierwszych miesiącach życia dziecka, spotkania edukacyjne, rodzicielskie, integracyjne. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało około 350 osób.

„Rodzinna Małopolska” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – zadanie zaplanowane na lata 2023-2024 r., prowadzone ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2023 r. dofinansowano 28 ofert. Projekty najczęściej oferowały: warsztaty oraz wsparcie dzieci i rodziców w formie poradni; konsultacje rodzinne: psycholog, pedagog, prawnik, grupy wsparcia, coaching rodzicielski, superwizję rodzicielską, podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, działania wzmacniające więzi rodzinne, w szczególności poprzez propagowanie lub organizowanie wspólnej aktywności. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało ok 1 400 osób.

Małopolskie standardy usług społecznych – Opracowano 3 małopolskie modele usług społecznych wraz z 3 listami sprawdzającymi zgodność aplikacji z opracowanym standardem (aktualizacja) na użytek planowanych konkursów Regionalnego Programu FEM 2021-2027, w tym **Model prowadzenia w Małopolsce placówek wsparcia dziennego dla dzieci,**

młodzieży i ich rodzin (Uchwała nr 2535/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 19 grudnia 2023 r.).

Wsparcie wielospecjalistycznych zespołów wczesnej interwencji dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym lub zagrożonym niepełnosprawnością - przedsięwzięcie realizowane w latach 2018-2022 r., zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie.

Projekty adresowane były zarówno do kobiet spodziewających się dziecka, którym nie przysługują bezpłatne badania prenatalne, jak i rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnościami.

Wartość projektów objętych umowami (z naboru w 2017 r.), według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, wyniosła niemal 23,7 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ok. 20,1 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2023 r.: niemal 19,4 mln zł, w tym w 2023 r.: ponad 0,9 mln zł.

W dofinansowanych projektach do końca 2023 r. wsparciem objętych zostało 6 912 osób, w tym w 2023 r.: 216 osób. Z usług zdrowotnych skorzystało 6 354 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w 2023 r.: 36 osób. Wsparto 80 miejsc świadczenia takich usług, w tym w 2023 r.: 55 miejsc.

Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej – przedsięwzięcie realizowane w latach 2017-2023 r., zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie.

Zakres udzielanego wsparcia obejmował przede wszystkim tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego (świetlice, koła zainteresowań, ogniska) dla dzieci i młodzieży lub wsparcie istniejących placówek, pod warunkiem zwiększenia liczby miejsc lub rozszerzenia oferty.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w latach: 2017, 2018, 2019), według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, wyniosła niemal 234,2 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 199 mln zł. Do końca 2023 r. w projektach wydatkowano łącznie ponad 212,2 mln zł, w tym w 2023 r.: prawie 51,1 mln zł.

W ramach realizowanych projektów utworzono w Małopolsce 200 nowych placówek wsparcia dziennego z 38 filiami. W 23 istniejących wcześniej placówkach z 14 filiami dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży.

Do końca 2023 r. z oferowanego wsparcia skorzystało ponad 24,6 tys. dzieci i młodzieży (w tym niemal 4,4 tys. w 2023 r.). Dodatkowo 3 projekty w tym Poddziałaniu RPO WM koncentrowały się na wsparciu osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, zwiększeniu liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej i promocji rodzicielstwa zastępczego.

KIERUNEK 1.2. KAMPANIE EDUKACYJNE PRZYGOTOWUJĄCE MŁODZIEŻ DO PEŁNIENIA RÓL RODZINNYCH, SPOŁECZNYCH I ZAWODOWYCH, A TAKŻE PROPAGUJĄCE IDEĘ WOLONTARIATU

Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu – Samorząd województwa od lat podejmuje działania wspierające upowszechnianie i rozwój wolontariatu na terenie Małopolski, w szczególności dzieci i młodzieży. Dzięki realizacji zadań publicznych z zakresu promocji i organizacji wolontariatu przygotowuje młodzież do dojrzałego życia w społeczeństwie przez uwrażliwienie ich na potrzeby innych. Promuje ideę wolontariatu, rozwija postawy zaangażowania społecznego, a także tworzy warunki współpracy dla wolontariuszy. Dzięki ogłaszaniu od 2006 roku otwartemu konkursowi ofert z obszaru promocji i organizacji wolontariatu na terenie Województwa Małopolskiego powstały lub wsparto działalność m.in. szkolnych kół wolontariatu, a także centrów wolontariatu, tworząc tym samym warunki do aktywnego włączenia młodzieży w życie społeczno-publiczne. W 2023 roku w ramach 18 zleconych zadań odbyło się ponad 420 godzin szkoleń i warsztatów głównie o tematyce wolontaryjnej, w których uczestniczyło ponad tysiąc osób. Zrealizowano wyjazdy dla wolontariuszy oraz 14-dniowe półkolonie dla dzieci, w których wzięło udział łącznie blisko tysiąc osób. Zrealizowano również targi i młodzieżowe gale wolontariatu, a także objęto wsparciem centra wolontariatu i szkolne kluby wolontariatu. W ramach zadań rozwijano wolontariat pracowniczy, hospicyjny oraz senioralny. Ponadto, przeprowadzono kilka kampanii społecznych m.in.: „Mówimy o wolontariacie, kampania społeczna skierowana do młodzieży w wieku 15-22” czy „Wolontariat pracowniczy 2.0”. łącznie działaniami objętych zostało ponad 2000 osób, w tym dzieci i młodzież.

KIERUNEK 1.3. ROZWÓJ OFERTY SPRZYJAJĄCEJ AKTYWIZACJI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ, W TYM W WYMIARZE MIĘDZYPOKOLENIOWYM

Małopolski Tele-Anioł – projekt zakończony (2018 -2023), którego celem było zorganizowanie systemu opieki z wykorzystaniem innowacyjnych technologii informacyjno-komunikacyjnych dla 6 300 niesamodzielnych mieszkańców regionu. W ramach projektu podopieczni otrzymywali bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mieli możliwość całodobowego kontaktu z Centrum Teleopieki i wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Dodatkowym wsparciem dla osób samotnych oraz tych, którym rodzina z uzasadnionych przyczyn nie może zapewnić opieki, były usługi sąsiedzkie i opiekuńcze, świadczone w miejscu zamieszkania. W 2023 r.: przeprowadzono 57 ocen materialno-życiowych kwalifikujących do udziału w projekcie (od początku projektu: 7 140), udzielono usług teleopiekuńczych 55 nowym osobom (od początku projektu: 6 321) oraz usług opiekuńczych i sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania 73 osobom (od początku projektu: 2 029 osobom). Usługi opiekuńcze w projekcie wykonywało 1 787 osób, które zostały przeszkolone i uzyskały kwalifikacje do świadczenia usług opiekuńczych/sąsiedzkich. W 2023 r. pozyskano dodatkowe środki finansowe na wydłużenie okresu realizacji projektu do 31.10.2023 r., dzięki czemu z udziału w projekcie mogły skorzystać osoby z listy rezerwowej. Środki ze zwiększenia zostały przeznaczone na realizację usług z zakresu teleopieki.

„Czas dla rodziny – integracja międzypokoleniowa” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – zadanie zakończone, realizowane w 2023 r., ze środków własnych, adresowane do organizacji pozarządowych. Celem konkursu było wzmocnienie integracji i wspólnej aktywności rodziny, dzieci, młodzieży, seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w tym: integracja międzypokoleniowa, promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu z rodziną, kształtowanie i promowanie więzi rodzinnych oraz kreowanie postaw sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami. W ramach konkursu zlecane były zadania polegające na organizacji wydarzeń lokalnych i regionalnych, imprez kulturalno-sportowych i rekreacyjnych (np.: piknik, festyn, koncert) dla rodzin, dzieci, młodzieży, seniorów i osób

z niepełnosprawnościami w ramach Małopolskich Dni Rodziny oraz Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych. Podpisano umowy z 6 organizacjami pozarządowymi.

„Wiek seniora, a wigor juniora!” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym – zadanie zaplanowane na lata 2023-2024 ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W ramach konkursu zlecone zostały zadania o charakterze ponadlokalnym polegające m.in. na: wspieraniu rozwoju aktywności, w tym fizycznej seniorów oraz poczucia bezpieczeństwa osób starszych, wzbogaceniu oferty w zakresie aktywności fizycznej, promocji aktywnego trybu życia, zdrowego żywienia dostosowanego do zmieniającego się organizmu starszego człowieka, zwiększaniu świadomości w zakresie m.in. zapobiegania typowym dla wieku starszego chorobom, zwiększeniu udziału seniorów w życiu społecznym i publicznym, kreowaniu pozytywnego wizerunku osób starszych, w tym w formie kursów, wykładów, prelekcji, prowadzeniu działań stymulujących funkcje poznawcze, takie jak pamięć, spostrzegawczość, percepcja, koncentracja, pozytywne myślenie z wykorzystaniem odpowiednich sposobów i narzędzi, np. mnemotechnik, technik relaksacyjnych, zachęcaniu seniorów do udziału w zajęciach rekreacji ruchowej, w tym gimnastyki, zajęć biegowych i *nordic walking*. Dofinansowano 44 zadania.

Aktywny Senior - Otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych – zadanie zaplanowane na lata 2023-2024. Zadanie od 2019 r. o charakterze dwuletnim (realizowane od 2012 r. do 2018 r. w formule jednorocznej), prowadzone ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2023 roku dofinansowano 43 oferty. Projekty najczęściej oferowały: zajęcia edukacyjne, w tym edukację w zakresie aktywności obywatelskiej, warsztaty rękodzielnicze, przedsięwzięcia turystyczne, krajoznawcze, wydarzenia kulturalne, wolontariat seniorów, promocję zdrowego stylu życia – warsztaty, wykłady, rekreację i rehabilitację ruchową, naukę obsługi komputera i korzystania z Internetu, integrację międzypokoleniową. Z dofinansowanych projektów korzysta ok. 3 tys. seniorów z całej Małopolski.

Pomoc finansowa dla gmin w związku z urodzeniem pierwszych bliźniąt oraz pierwszego dziecka w Województwie Małopolskim. W 2023 r. udzielono pomocy finansowej Miastu Nowy Sącz na wsparcie zadania własnego z obszaru polityki prorodzinnej, w związku z narodzinami pierwszego dziecka w roku. Udzielono pomocy finansowej Gminie Biskupice na wsparcie zadania własnego z obszaru polityki prorodzinnej, w związku z narodzinami pierwszych bliźniąt w roku.

XVII Plebiscyt Poza Stereotypem – Senior i Seniorka Roku – Zadanie o charakterze jednorocznym realizowane cyklicznie od 2007 r. ze środków własnych Województwa Małopolskiego. W 2023 r.: ogłoszono Plebiscyt, kapituła Plebiscytu rozpatrzyła 28 zgłoszeń, wyłoniono 2 laureatów, przyznano 12 wyróżnień. Od początku konkursu Województwo Małopolskie nagrodziło 34 aktywnych Małopolan, a 77 wyróżniło. Seniorką Roku została Pani Paulina Tomczyk z Łuczyc, Seniosem Roku Pan Stefan Jucha z Krakowa.

Małopolska Rada ds. Polityki Senioralnej – została powołana Uchwałą Zarządu Województwa Małopolskiego w 2013 r., jako pierwsza rada o zasięgu regionalnym. Jest organem opiniująco-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego. I kadencja Rady obejmowała lata 2013-2017, II kadencja przebiegała w latach 2017-2021. W 2023 r. powołano Małopolską Radę ds. Polityki Senioralnej III kadencji. W skład Rady wchodzi: przedstawiciele Samorządu Województwa Małopolskiego, uniwersytetów trzeciego wieku, środowiska naukowego, organizacji pozarządowych, gminnych rad seniorów, Konsultant Wojewódzki w dziedzinie Geriatrii, przedstawiciele Ogólnopolskiego Porozumienia o Współpracy Rad Seniorów z Małopolski oraz reprezentanci jednostek samorządu terytorialnego. W 2023 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady.

Projekt „Animatorski społeczny środowisk seniorskich” – realizowany cyklicznie od 2017 r. W ramach projektu, w 2023 r. (zadanie zakończone) zorganizowano warsztat dla liderów, animatorów środowisk lokalnych, przedstawicieli organizacji senioralnych z elementami kształcenia kompetencji cyfrowych i działań antykrzysowych. Projekt ma na celu wyposażenie uczestników w wiedzę i umiejętności w zakresie możliwości aktywizacji i realizacji wsparcia osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem nowych technologii, diagnozowania potrzeb środowiska seniorów, skutecznego aplikowania o środki zewnętrzne,

animowania działań na rzecz seniorów, organizacji czasu wolnego, a także umiejętności korzystania z internetowych środków komunikacji (47 uczestników).

Małe granty na rzecz rodziny, osób starszych – w 2023 r., w ramach realizacji tzw. małych grantów w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto 48 umów z organizacjami pozarządowymi - działania na rzecz rodziny 22 umowy; działania na rzecz osób starszych – 26 umów.

KIERUNEK 1.4. POMOC OSOBOM STARSZYM I OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POPRZEZ ŚRODOWISKOWE FORMY AKTYWIZACJI I WSPARCIA ORAZ ROZWÓJ PLACÓWEK POBYTU DZIENNEGO I OPIEKI CAŁODOBOWEJ

Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych finansowane ze środków PFRON, będących w dyspozycji Województwa Małopolskiego.

Zrealizowane zadania publiczne polegały na:

- organizowaniu i prowadzeniu szkoleń, kursów, warsztatów, grup wsparcia, zespołów aktywności społecznej – 12 zadań,
- organizowaniu imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych – 10 zadań,
- prowadzeniu grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających – 5 zadań,
- prowadzeniu poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielaniu informacji o uprawnieniach, usługach, sprzęcie rehabilitacyjnym i pomocy technicznej – 3 zadania,
- świadczeniu usług umożliwiających/wspomagających niezależne życie – 2 zadania,
- prowadzeniu szkoleń, kursów i warsztatów dla rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy – 2 zadania,
- organizowaniu i prowadzeniu działań na rzecz włączania w rynek pracy – 2 zadania,
- prowadzeniu rehabilitacji – 1 zadanie.

Małe granty na rzecz osób z niepełnosprawnościami – w 2023 r. w ramach realizacji tzw. małych grantów w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto 22 umowy z organizacjami pozarządowymi.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami – Do zadań samorządu województwa należy tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym na równi z osobami sprawnymi. Takie podejście jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy społecznej. W celu zwiększenia dostępności osób z niepełnosprawnościami do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa Małopolskiego realizuje zadanie ustawowe pod nazwą dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów.

Portal internetowy „Senioralna Małopolska” – Okres realizacji: od 2021 r. Portal ma charakter informacyjno-edukacyjny i jest dedykowany małopolskim seniorom. W przystępny sposób propaguje wszelkie formy zdrowego i aktywnego starzenia się oraz dostarcza aktualnych informacji na temat działań i projektów z zakresu polityki senioralnej Województwa Małopolskiego w obszarach: zdrowia i opieki, edukacji i rozwoju, kultury i turystyki, nowych technologii i Internetu.

W roku 2023 prowadzono niezbędne aktualizacje, rozszerzono funkcjonalności wyboru artykułów wyróżnionych. Zainstalowano wtyczki zwiększające bezpieczeństwo strony. Zlecono prace rozwojowe polegające na poszerzeniu kategorii wpisów o „Sylwetki”.

VI Małopolski Kongres Srebrnej Gospodarki – Okres realizacji: od 2016 roku. Tematem przewodnim VI Kongresu była przestrzeń fizyczna i jej dostosowanie do potrzeb osoby starszej oraz przestrzeń wirtualna dostępna i bezpieczna dla osoby starszej w tym m.in. bankowość internetowa, zakupy online, gry komputerowe oraz zabezpieczenia się przed wyłudzeniami i atakami hackerskimi. Kongresowi towarzyszyła przestrzeń wystawiennicza, gdzie uczestnicy mogli nie tylko zapoznać się z ofertą skierowaną do seniorów, ale też wykonać bezpłatne badania, m.in. wzroku i słuchu. Atrakcją wydarzenia była prelekcja dotycząca stylizacji pn. „Piękni w każdym wieku” wraz z pokazem mody.

Małopolskie standardy usług społecznych – Opracowano 3 małopolskie modele usług społecznych wraz z 3 listami sprawdzającymi zgodność aplikacji z opracowanym standardem (aktualizacja) na użytek planowanych konkursów Regionalnego Programu FEM 2021-2027,

w tym **Model placówek zapewniających dzienną opiekę w Małopolsce** (Uchwała nr 2034/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 24 października 2023 r.).

Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych – projekty realizowane w latach 2017 – 2023 w ramach RPO WM, zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie.

Zakres udzielanego dofinansowania obejmowała wsparcie dla tworzenia i/ lub działalności placówek oferujących oddziaływania terapeutyczne i inne zapewniające utrzymanie optymalnego stanu psychofizycznego, samodzielności i aktywności uczestników i niedopuszczanie do pogłębiania się dysfunkcji, a także edukację osób niesamodzielnych i ich rodzin.

Wartość projektów objętych umowami, według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.) wyniosła ponad 116,9 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła niemal 99,4 mln zł. Do końca 2023 r. łącznie w projektach wydatkowano niemal 108,2 mln zł, w tym w 2023 r.: prawie 13,6 mln zł.

Efektem realizowanych projektów było utworzenie 44 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych w Małopolsce i rozszerzenie zakresu działalności 6 kolejnych placówek.

Do końca 2023 r. w dofinansowanych projektach wsparciem objęto 3 750 małopolskich seniorów (w tym 281 w 2023 r.).

KIERUNEK 1.5 POMOC OSOBOM SPRAWUJĄCYM OPIEKĘ NAD CZŁONKIEM RODZINY WYMAGAJĄCYM WSPARCIA W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU

Małopolskie standardy usług społecznych – Opracowano 3 małopolskie modele usług społecznych wraz z 3 listami sprawdzającymi zgodność aplikacji z opracowanym standardem (aktualizacja) na użytek planowanych konkursów Regionalnego Programu FEM 2021-2027, w tym **Model prowadzenia centrów wsparcia opiekunów nieformalnych/faktycznych w Małopolsce** (Uchwała nr 2034/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 24 października 2023 r.).

Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, poprzez

uruchomienie centrów wsparcia – projekty realizowane w latach 2018 – 2023 w ramach RPO WM, zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie. Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.), według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, wyniosła niemal 36,5 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE ponad 30,6 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2023 r.: ponad 33,6 mln zł, w tym w 2023 r.: niemal 6,2 mln zł.

W wyniku realizacji dofinansowanych projektów powstało 11 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych, a w 4 wsparcie przyznano na rozszerzenie zakresu działalności. Wsparciem w dofinansowanych projektach końca 2023 r. objęto 11 084 osoby (w tym 2 016 w 2023 r.).

Jednocześnie dofinansowano 9 projektów (z naborów w 2017 r. i 2019 r.) łączących obie ww. usługi społeczne, czyli prowadzenie placówki opieki dziennej dla seniorów (12 nowych placówek i rozszerzenie działalności 2 miejsc) oraz prowadzenie centrum wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych (10 nowych, 1 wsparte w dotychczasowej działalności).

Łączna wartość tego rodzaju projektów to ponad 39,6 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2023 r.: ponad 33,7 mln zł, w tym w 2023 r.: prawie 10,5 mln zł. Wsparciem w tego rodzaju projektach do końca 2023 r. objęto kolejnych 3 539 osób (w tym w 2023 r. – 879 osób).

KIERUNEK 1.6 INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB W SZCZEGÓLNIE TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM POPRZEC DZIAŁANIA W ZAKRESIE INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

Szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla osób realizujących takie zadania w gminach i powiatach województwa małopolskiego – zadanie zrealizowane.

Działanie realizowane z udziałem dotacji celowej przekazanej przez Wojewodę Małopolskiego.

Celem zadania jest podniesienie wiedzy, umiejętności i kompetencji kadr. Zakres merytoryczny szkoleń organizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie obejmował: m.in. szkolenia specjalistyczne i superwizje dla zespołów interdyscyplinarnych na terenie wybranych małopolskich gmin oraz specjalistyczne szkolenia

dla wszystkich zainteresowanych realizatorów procedury „Niebieskie Karty” z terenu całego województwa. W szkoleniach wzięło udział ponad 700 osób.

Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej – projekty realizowane w latach 2017 – 2023 w ramach RPO WM, zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie. Zakres udzielanego wsparcia obejmował tworzenie nowych ośrodków interwencji kryzysowej lub rozwój istniejących jednostek. Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r. i 2019 r.) wyniosła niemal 27,1 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 23,1 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2023 r.: ponad 25,8 mln zł, w tym w 2023 r.: ponad 6,1 mln zł. W ramach projektów utworzono 3 nowe ośrodki interwencji kryzysowej, a w 5 kolejnych rozszerzano ofertę wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemami i sytuacjami kryzysowymi. Do końca 2023 r. wsparciem objęto 9 918 mieszkańców Małopolski (w tym 2 399 w 2023 r.).

Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym - konkursy w ramach RPO WM, w których realizowano kompleksowe programy na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W programach tych możliwe było wykorzystanie szerokiego katalogu instrumentów aktywizacji o charakterze społecznym, zawodowym czy edukacyjnym, dopasowanych do indywidualnych potrzeb osób i rodzin obejmowanych wsparciem.

Aktywna integracja – projekty konkursowe wyłącznie dla OPS/PCPR – przedsięwzięcie realizowane w latach 2015 - 2023 r., zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie. Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2015, 2017 i 2019 r.), według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, wyniosła niemal 195,5 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła prawie 166 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2023 r.: niemal 182,3 mln zł, w tym w 2023 r.: prawie 27,5 mln zł. Do końca 2023 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało 14 564 mieszkańców, z czego w 2023 r.: 1 204 osoby.

Aktywna integracja – projekty konkursowe – przedsięwzięcie realizowane w latach 2016 – 2023 r., zakończone, prowadzone ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016, 2017 i 2019 r.), według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, wyniosła ponad 169,7 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 143,8 mln zł. Do końca 2023 r. w projektach wydatkowano łącznie niemal 154,6 mln zł, w tym w 2023 r.: prawie 5,6 mln zł.

Do 2023 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało już 9 715 mieszkańców zagrożonych ubóstwem i/ lub wykluczeniem społecznym, z czego w 2023 r. 134 osoby.

KIERUNEK 1.7. ROZWÓJ MIESZKALNICTWA SOCJALNEGO, WSPOMAGANEGO I CHRONIONEGO

Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób

z niepełnosprawnościami sprzężonymi – projekt partnerski realizowany przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (Lider) wspólnie z Gminą Miasta Tarnowa, Gminą Miejską Kraków, Gminą Wieprz, Gminą Zakliczyn (od lipca 2020 r.) oraz ze Stowarzyszeniem na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „KLUCZ” (od września 2019 r.) i Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tarnowie (do września 2019 r.). Zadanie zakończone - realizowane w latach 2018-2023 ze środków PO WER, efektem którego jest:

- opracowanie i przetestowanie modelu usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- wdrożenie modelu usług mieszkalnictwa wspomaganego na terenie 5 gmin województwa małopolskiego;
- uruchomienie 6 mieszkań wspomaganych na terenie gmin: Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn;
- objęcie usługami 221 osób, w tym 180 pełnoletnich osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi i 41 rodziców/opiekunów tych osób oraz realizacja ponad 45 tys. godzin usług;
- upowszechnienie opracowanego i wdrożonego w ramach projektu standardu usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi wśród jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych z całej Polski.

KIERUNEK 1.8. DZIAŁANIA Z ZAKRESU SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ ZGODNE Z ZASADAMI DEINSTYTUCJONALIZACJI ORAZ WSPARCIE PROCESU USAMODZIELNIANIA WYCHOWANKÓW

„Rodzina z Serca” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej - zadanie realizowane w latach 2022-2023, ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2023 r. dofinansowano 7 ofert. Projekty najczęściej oferowały: terapię indywidualną / grupową, pomoc specjalistów z różnych dziedzin (w tym: psycholog, neuropsycholog, psychoterapeuta, psychiatra dziecięcy), superwizje indywidualne/grupowe, psychoterapię, realizację turnusów terapeutyczno-wspierająco-szkoleniowych. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało około 300 osób.

Kongres Rodzinnej Pieczy Zastępczej – ma na celu wzmacnianie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez budowanie w społeczeństwie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa zastępczego. Gala finałowa Kongresu jest zawsze okazją do integracji środowiska rodzin zastępczych i promowania tej instytucji oraz kadr podejmujących pracę z rodziną.

W 2023 r. zorganizowano Małopolskie Obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, a w ich ramach Małopolski Kongres Rodzinnej Pieczy Zastępczej, podczas którego nagrodzono 37 zawodowych rodzin zastępczych Nagrodą Samorządu Województwa Małopolskiego Polonia Minor oraz dyskutowano na temat spraw istotnych dla rozwoju rodzicielstwa zastępczego w województwie małopolskim (ponad 300 uczestników).

W trakcie Gali wręczono nagrody w Małopolskim Konkursie dla rodzin zastępczych i rodzinnych pt. „Moja Rodzina aktywnie i na sportowo w Małopolsce” (wpłynęło 20 prac konkursowych).

Projekt „Turnus terapeutyczny dla zawodowych rodzin zastępczych” – realizowany ze środków budżetu województwa, obejmujący organizację kilkudniowego wyjazdu edukacyjnego dla rodzin zastępczych zawodowych. Celem wyjazdu jest udzielenie wsparcia całym rodzinom zastępczym tj. rodzicom, dzieciom przebywającym w pieczy oraz dzieciom biologicznym poprzez: organizację w szczególności szkoleń / warsztatów / spotkań integracyjnych / grup wsparcia / zajęć animacyjnych dla dzieci / rekreacyjnych / korekcyjno-edukacyjnych. W 2023 r. w 4 dniowym turnusie wzięło udział 13 rodzin zastępczych zawodowych z Małopolski (55 osób, w tym 36 dzieci i 19 opiekunów).

KIERUNEK 1.9. POPRAWA SKUTECZNOŚCI, JAKOŚCI I EFEKTYWNOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH, W TYM SYSTEMOWE ROZWIĄZANIA DLA ZAPEWNIENIA ADEKWATNYCH DO POTRZEB KADR POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Projekt „CYFROWY ASYSTENT – podnoszenie kompetencji cyfrowych służb społecznych” (pilotaż) - realizowany po raz pierwszy w 2021 r., ze środków Województwa Małopolskiego. Celem projektu jest wsparcie kadr w obszarze kompetencji cyfrowych i świadczenia usług on-line. Pracownicy podczas 20-godzinnego szkolenia poznają i doskonalą umiejętności pracy na najpopularniejszych platformach komunikacyjnych, a także ePUAP. Uczestnicy projektu zapoznali się również z zasadami bezpiecznego korzystania z aplikacji i narzędzi w przestrzeni wirtualnej, dodatkowo wzięli udział w 6-godzinnych konsultacjach. W szkoleniu wzięło udział 45 pracowników ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznych, środowiskowych domów samopomocy oraz placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Projekt „Pakiet dla Pomagających - podnoszenie kwalifikacji oraz wsparcie superwizyjno-terapeutyczne dla kadr systemu pomocy i integracji społecznej w Małopolsce, w szczególności placówek całodobowych” – zadanie realizowane ze środków Województwa Małopolskiego, mające na celu podnoszenie kompetencji i wsparcie służb pomocy i integracji społecznej, w tym domów pomocy społecznej, szczególnie dotkniętych skutkami pandemii. W ramach projektu w 2023 r. zorganizowano spotkania superwizyjne dla pracowników domów pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 8 grup, 89 uczestników oraz szkolenia dla pracowników domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 9 grup, 790 uczestników.

Inkubator Włączenia Społecznego – projekt zakończony, zrealizowany w latach 2020-2023 ze środków PO WER, prowadzony przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (lider) w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego i Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dzięki mechanizmowi grantowemu opracowano, przetestowano i zweryfikowano 60 innowacji społecznych, z których 9 zostało upowszechnionych na szerszą skalę.

KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin – projekt partnerski zaplanowany na lata 2018-2023, zakończony, realizowany przez

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie z regionalnymi ośrodkami polityki społecznej województw: śląskiego (Lider), opolskiego i łódzkiego. Zadanie zakończone.

- 1) Spotkania informacyjno-edukacyjne w obszarze deinstytucjonalizacji - 4 spotkania, 59 uczestników.
- 2) Szkolenia dotyczące modeli kooperacji, kwalifikacyjne dla kadr CUS oraz procesów deinstytucjonalizacji – 9 szkoleń, 220 uczestników.
- 3) Doradztwo dla JST z zakresu kooperacji międzyinstytucjonalnych – 2 spotkania dla 1 JST, CUS – 27 spotkań dla 9 JST i deinstytucjonalizacji – 33 spotkania dla 9 JST.
- 4) Zrealizowano 5 wizyt studyjnych w CUS - 97 uczestników.
- 5) Upowszechniano informacje o projekcie.

Społeczna Małopolska - koordynacja działań na rzecz włączenia społecznego w

Małopolsce¹⁰⁷ – zadanie realizowane w ramach FERS, zaplanowane na lata 2023-2028.

W 2023 r.: Opracowano dane na użytek konkursów FEM 2021-2027 dla kryteriów konkursowych działania 6.21 typy C, D i E oraz 6.21 typy A i B, konsultowano kryteria konkursowe i karty SZOOP Regionalnego Programu FEM 2021-2027, przeprowadzono konsultacje wewnętrzne (IP, IZ) 3 małopolskich modeli usług społecznych, modele przyjęto Uchwałami ZWM (NR 2034 i 2535/23). Prowadzono rozpoznanie potrzeb badawczych, w tym pod kątem przyszłych zadań badawczo-analitycznych projektu. W ramach działań sieciujących zrealizowano wizyty studyjne, spotkania sieciujące dot. utworzenia centrów usług społecznych oraz centrów wsparcia opiekunów nieformalnych, organizowano spotkania sieciujące dla organizatorów społeczności lokalnych, upowszechniające założenia RPDI. W ramach modułu kompetencyjnego przeprowadzono „Diagnozę Potrzeb Szkoleniowych Kadr Włączenia Społecznego w Województwie Małopolskim”.

Realizacja Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030. w obszarze 7. „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój Ekonomii Społecznej” w 2023 r. przebiegała między innymi poprzez realizację czterech projektów wdrażanych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie, a także działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,

---

¹⁰⁷ Za wyjątkiem działań dot. ekonomii społecznej prowadzonych w ramach projektu, a opisanych dalej.

funkcjonujących przy wsparciu środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – zadanie realizowane w ramach RPO WM w latach 2015-2023 przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, zakończone. W 2023 r.: Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku (Uchwała ZWM Nr 1770/23). Organizowano prace Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (Zarządzeniem Marszałka WM 45/2023 powołano nowy skład MKRES). W ramach działań edukacyjnych zorganizowano akcję Szkoła Biznesu Społecznego dla 36 szkół średnich (890 uczniów) i XIV Tydzień Ekonomii Społecznej - 31 wydarzeń na 6 małopolskich uczelniach, w których udział wzięło 1 044 studentów. Zrealizowano akcję MentorES - nawiązano 20 relacji mentoringowych między klasycznym biznesem a przedsiębiorstwami społecznymi. Wspierano sprzedaż produktów podmiotów ekonomii społecznej: opracowano dwa katalogi produktów; prowadzono platformę sprzedażową www.sklep.es.malopolska.pl; certyfikowano Znakiem „Zakup Prospołeczny”. Dofinansowano udział i promowano ofertę podmiotów ekonomii społecznej na wydarzeniach targowych i festiwalowych.

Podniesienie kompetencji kadr OWES – projekt konkursowy, realizowany w latach 2020-2023 w ramach PO WER, zakończony, prowadzony przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w partnerstwie z Uniwersytetem Papieskim im. Jana Pawła II (lider) oraz Spółdzielnią Socjalną „Równość”, a jego celem było podniesienie kompetencji pracowników ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) z województw: małopolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego m.in. w zakresie standardów usług OWES i przygotowania konsultantów OWES do wspierania podmiotów ekonomii społecznej w ubieganiu się o zamówienia publiczne. W 2023 r.: Przeprowadzono 2 szkolenia oraz spotkanie sieciujące dla 36 pracowników OWES z w/w województw, poświęcone współpracy OWES z centrami usług społecznych oraz Lokalnymi Grupami Działania.

REgional Social economy Policies for sustaiNable community-Driven Environmental Transition – Regionalne działania ekonomii społecznej dla zrównoważonego opartego na wspólnotach procesu transformacji. Międzynarodowy projekt konkursowy RESPONDET (źródło finansowania: SMP COSME), realizowany w latach 2022-2023, zakończony. W projekt

zaangażowanych było 7 instytucji i sieci z Polski, Hiszpanii, Włoch i Belgii, w tym Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Celem projektu był rozwój lokalnych i regionalnych działań wzmacniających zarządzanie zasobami wspólnot opartych na ekonomii społecznej, jako głównego elementu społecznie zrównoważonego procesu zielonej transformacji.

W 2023 r.: przygotowano dokument dot. małopolskich uwarunkowań związanych z włączeniem sektora ekonomii społecznej w zieloną i cyfrową transformację, wzięto udział w spotkaniu partnerów połączonym z wizytą studyjną w Turynie. Opracowany został Action Plan na rzecz zielonej i cyfrowej transformacji w sektorze ekonomii społecznej – upowszechniono Plan na webinarze rekomendacyjnym z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej.

Spółeczna Małopolska - koordynacja działań na rzecz włączenia społecznego w Małopolsce – działania z obszaru ekonomii społecznej – zadanie zaplanowane na lata 2023-2028 w ramach projektu FERS realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. W 2023 r., od października, w ramach zadania organizowano prace Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Przeprowadzono XIII konkurs Małopolski Lider Ekonomii Społecznej (pula nagród od sponsorów - blisko 60 tys. zł; laureat kategorii głównej - Spółdzielnia Socjalna „Kobierzyn”). Zorganizowano spotkania sieciujące podmioty ekonomii społecznej i ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. W ramach działań upowszechniających zorganizowano: spotkania dot. udziału małopolskich przedsiębiorstw ekonomii społecznej w 4 wydarzeniach targowych oraz 2 spotkania sieciujące z biznesem, promowano ofertę świąteczną przedsiębiorstw społecznych w postaci katalogu bożonarodzeniowego.

Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej – przedsięwzięcie realizowane ze środków RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie.

W ramach projektów realizowano usługi: animacji lokalnej, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz zastosowanie mechanizmu zakupów interwencyjnych w celu wsparcia osób przybyłych z Ukrainy do Polski od dnia 24 lutego 2022 r. w wyniku inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, polegającego na przekazaniu osobom potrzebującym dodatkowego wsparcia w postaci produktów i usług

oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej (PES) i tym samym zwiększeniu wykorzystania potencjału PES.

W ramach konkursów wybrano do dofinansowania 10 projektów (ośrodki wsparcia ekonomii społecznej – OWES) realizowanych w każdym subregionie Małopolski przez dwa konsorcja posiadające akredytację Ministerstwa. Pierwsze konsorcjum obejmuje wsparciem subregiony: krakowski i Małopolska Zachodnia. Drugie konsorcjum obejmuje wsparciem subregiony: tarnowski, sądecki i podhalański.

Do końca 2023 r. (w 2016 r., w 2019 r. i 2020 r.) zawarto 10 umów dot. w/w działań na kwotę wartości projektów ponad 84,2 mln zł, w tym środki europejskie – niemal 71,6 mln zł. Kwota ta obejmuje wsparcie przeznaczone na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w każdym z subregionów Małopolski łącznie ze wsparciem finansowym na tworzenie miejsc pracy dla osób i organizacji chcących założyć przedsiębiorstwo społeczne.

Wartość środków wydatkowanych na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej łącznie do końca 2023 r.: ponad 82,8 mln zł, w tym w 2023 r. ponad 6,8 mln zł.

IX PODSTAWOWE DANE

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców		3 429 632	
	Stopa bezrobocia (w %)		4,2%	
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %)		45,7%	
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE ŚWIADCZENIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej	liczba osób	70 432	
		liczba rodzin	48 555	
		liczba osób w rodzinach	102 612	
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia)		61,4%	
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia)		47,9%	
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności (liczba osób w rodzinach)		3%	
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej (w %)	Długotrwała lub ciężka choroba	% liczby osób w rodzinach	51,2%
		Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	49,3%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	35,3%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby osób w rodzinach	30,4%
Bezrobocie		% liczby osób w rodzinach	29,3%	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia		% liczby osób w rodzinach	18,1%	

	gospodarstwa domowego		
Zasiłki stałe, w tym:		Liczba osób	11 994
zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących		Liczba osób	10 863
zasiłek stały dla osoby w rodzinie		Liczba osób	1 217
Zasiłki okresowe, w tym:		Liczba osób	19 216
zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia		Liczba osób	7 562
zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby		Liczba osób	4 624
zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności		Liczba osób	6 281
zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego		Liczba osób	88
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego		Liczba osób	324
Zasiłki celowe i w naturze		Liczba osób	34 064
Schronienie		Liczba osób	2 067
Posiłek		Liczba osób	24 803
w tym dla dzieci:		Liczba osób	20 844
Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			3%
Odpłatność gminy za pobyt mieszkańców w domu pomocy społecznej		Liczba osób	6 893
Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych			7 194
Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi			707
Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin			1 345
Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej			10 950
Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny			3 500
Rodzinną pieczę zastępczą	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	2 015
		liczba dzieci	2 967
	w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	191
		liczba dzieci	524
	Rodzinne domy dziecka	liczba domów	23
liczba dzieci		164	
Liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe			23 455
Liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS/ CUS			2 120
Odsetek pracowników socjalnych OPS/ CUS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny			5,8%

ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Liczba środowiskowych domów samopomocy	85
	Liczba dziennych domów pomocy	43 ¹⁰⁸
	Liczba mieszkań treningowych i wspomaganych	143
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	15
	Liczba placówek wsparcia dziennego	224 ¹⁰⁹
	Liczba centrów integracji społecznej	12
	Liczba klubów integracji społecznej	31
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej	68
	Liczba zakładów aktywności zawodowej	13
	Liczba zakładów pracy chronionej	35
WYBRANE WSKAŹNIKI ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH	Liczba gmin, w których utworzono centrum usług społecznych	5
	Liczba powstających/funkcjonujących centrów opiekuńczo-mieszkalnych	3
	Liczba utworzonych przedsiębiorstw społecznych	57 ¹¹⁰
	Odsetek gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	45,1%
	Odsetek gmin, w których zabezpieczono dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	23,6% ¹¹¹

¹⁰⁸ Liczba jednostek wykazanych w sprawozdaniu OZPS za 2023 r., bez uwzględnienia miejsc dziennej opieki i aktywizacji osób starszych prowadzonych poza sektorem pomocy społecznej/ sektorem publicznym, uruchamianych z RPO WM 2014-2020.

¹⁰⁹ Liczba jednostek wykazanych w sprawozdaniu OZPS za 2023 r., bez uwzględnienia placówek wsparcia dziennego prowadzonych poza sektorem pomocy społecznej/ sektorem publicznym, uruchamianych z RPO WM 2014-2020.

¹¹⁰ Zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej z dnia 5 sierpnia 2022 r., uzyskanie statusu przedsiębiorstwa społecznego następuje na podstawie decyzji wojewody. W trakcie sporządzania raportu na [stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w Rejestrze Jednostek Pomocy Społecznej](#) figurowało 57 jednostek (dostęp: 28.05.2024 r.).

¹¹¹ Uwzględniono jedynie ŚDS funkcjonujące na poziomie gminnym oraz w miastach na prawach powiatu oraz kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

X PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH

Ustawowy termin zakończenia sporządzania „Oceny zasobów pomocy społecznej” przez gminy i powiaty regionu to 30 kwietnia danego roku, jednak mimo starań, na poziomie samorządu województwa komplet poprawnych sprawozdań z jednostek pomocy społecznej udało się zgromadzić ostatecznie w dniu 16 maja 2024 r.

Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie odpowiedni formularz za pomocą systemu CAS przekazało 201 jednostek, w tym:

- 179 gmin (ośrodki pomocy społecznej i centra usług społecznych) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 3 miasta na prawach powiatów (miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich i centrum usług społecznych) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 19 powiatów (powiatowe centra pomocy rodzinie) – wszystkie funkcjonujące w regionie.

Tym samym pozyskano komplet sprawozdań.

Zgodnie z organizacją systemu i zapisami ustawowymi podstawą regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej” mają być formularze przekazane przez gminy i powiaty w internetowym systemie CAS. Jednak w celu zaprezentowania pełnego i rzetelnego obrazu sytuacji społeczno-demograficznej regionu, kondycji sektora, realizacji funkcji kontrolnej zdecydowano:

- dane pozyskane w formularzach OZPS, ale budzące duże wątpliwości zastąpić statystyką publiczną (np. dane dotyczące ludności);
- dane, które nie były zbierane poprzez formularz OZPS lub dane z OZPS, które nie były kompletne pozyskać z Głównego Urzędu Statystycznego (np. dane o skali ubóstwa), Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (np. publiczne rejestry jednostek), Wojewódzkiego Urzędu Pracy Krakowie (w tym dane o bezrobociu rodzinnym, zapisy regionalnej „Oceny sytuacji na rynku pracy”), sprawozdania MRiPS-03 i MRiPS-06 (wcześniej MRPiPS-03), gminnych i powiatowych sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i innych źródeł.

Ostatecznie wykorzystano dane głównie z następujących źródeł:

- z formularzy przesłanych przez gminy i powiaty poprzez system CAS, w tym dodatkowych informacji, o które poprosił ROPS w Krakowie;
- ze Sprawozdania MRiPS-03 - Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach;
- ze Sprawozdania MRiPS-06 - Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy;
- ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej;
- ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej;
- z rejestrów i wykazów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie;
- z raportu „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2023 roku” Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
- z Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości (Referat ds. Monitoringu i Sprawozdawczości) odnośnie efektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
- ze statystyki publicznej – Główny Urząd Statystyczny;
- dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

W raporcie zostały zaprezentowane dane głównie dla roku 2023, tj. tzw. „roku oceny”, czyli za ostatni zamknięty okres sprawozdawczy (tam, gdzie pozwalała na to dostępność informacji). W pozostałych przypadkach – z konieczności, spełniając wymagania ustawodawcy, co do terminu publikacji regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej”, czy też ze względu na wartość danych – prezentowane są statystyki najnowsze z dostępnych, zestawiane w miarę możliwości z analizą trendów w ostatnich latach, by zobrazować dynamikę danego zjawiska czy problemu.

SPIS MAP

MAPA 1 I 2: UDZIAŁ KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W 2012 I 2023 R.	22
MAPA 3 I 4. DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCE W 2012 R., PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE SENIOROM DZIENNĄ OPIEKĘ I AKTYWIZACJĘ DOFINANSOWANE W RAMACH RPO WM 2014-2020 – STAN NA KONIEC 2023 R.	26
MAPA 5 I 6. PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W MAŁOPOLSCE W 2012 R., PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY DOFINANSOWANE W RAMACH RPO WM 2014-2020 – STAN NA KONIEC 2023 R.	27
MAPA 7 I 8: WYBRANE ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCE W 2012 I 2022 R. – SEKTOR PUBLICZNY	28
MAPA 9. LICZBA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ OGÓŁEM (PRAWNĄ I BIOLOGICZNĄ) W MAŁOPOLSCE WEDŁUG NSP 2021 R. (W TYS. OSÓB).....	53
MAPA 10. UDZIAŁ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ OGÓŁEM (PRAWNĄ I BIOLOGICZNĄ) W POPULACJI W MAŁOPOLSCE WEDŁUG NSP 2021 R.	54
MAPA 11. UDZIAŁ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ PRAWNĄ WŚRÓD OGÓŁU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W MAŁOPOLSCE WEDŁUG NSP 2021 R.	55
MAPA 12. UDZIAŁ OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM WŚRÓD OGÓŁU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W MAŁOPOLSCE WEDŁUG NSP 2021 R.	57
MAPA 13. STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W POWIATACH NA KONIEC GRUDNIA 2023 ROKU (W %).....	72
MAPA 14. LICZBA BEZROBOTNYCH OBYWATELI UKRAINY ZAMIESZKUJĄCYCH OŚRODKI ZBIORCZEGO ZAMIESZKANIA W 2023 R.	81
MAPA 15. UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO BEZROBOCIA RODZINNEGO W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WEDŁUG POWIATÓW – STAN NA 31.12.2023 R.	82
MAPA 16. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO BEZROBOCIA RODZINNEGO WEDŁUG POWIATÓW – STAN NA 31.12.2023 R.	83
MAPA 17 I 18. UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W 2023 R. (WEDŁUG POWIATÓW I GMIN).....	90
MAPA 19. UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	95
MAPA 20. UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	96
MAPA 21. DOSTĘP MAŁOPOLAN DO OŚRODKÓW INTERWENCJI KRYZYSOWEJ W 2023 R. Z UWZGLĘDNIENIEM REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 R.	109
MAPA 22. MIESZKANIA TRENINGOWE I WSPOMAGANE W MAŁOPOLSCE W 2023 R.....	111
MAPA 23. PUBLICZNE PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY (PROWADZONE LUB ZLECANE PRZEZ MAŁOPOLSKIE GMINY I POWIATY) W 2023 R.....	116
MAPA 24. PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 – STAN NA KONIEC 2023 R.	117
MAPA 25. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA (RODZINY ZASTĘPCZE I RODZINNE DOMY DZIECKA) W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2023 R.	122

MAPA 26. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA (PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE) W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	126
MAPA 27. WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	133
MAPA 28. ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ W MAŁOPOLSCE W 2024 R.	134
MAPA 29. ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ W MAŁOPOLSCE W 2024 R.	135
MAPA 30. ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	137
MAPA 31. DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LUTYM 2024 R.	141
MAPA 32. PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM, PRZEWLEKLE CHORYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU W MAŁOPOLSCE W 2024 R.	143
MAPA 33. PUBLICZNE DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	145
MAPA 34. PUBLICZNE KLUBY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	147
MAPA 35. PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE DZIENNĄ OPIEKĘ I AKTYWIZACJĘ OSÓB STARSZYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 – STAN NA KONIEC 2023 R.	148
MAPA 36. CENTRA WSPARCIA OPIEKUNÓW NIEFORMALNYCH/ FAKTYCZNYCH OSÓB NIESAMODZIELNYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 – STAN NA KONIEC 2023 R.	149
MAPA 37. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z GMINNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH W MIEJSCU ZAMIESZKANIA W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	150
MAPA 38. CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	156
MAPA 39. KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	157
MAPA 40. PLACÓWKI TYMCZASOWEGO SCHRONIENIA W MAŁOPOLSCE W 2024 R.	159

SPIS TABEL

TABELA 1. LUDNOŚĆ W WIEKU 60 LAT I WIĘCEJ W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2023 R.	43
TABELA 2. WSKAŹNIK PODWÓJNEGO STARZENIA W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2023 R.	44
TABELA 3. RODZINY Z DZIEĆMI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE W POLSCE W LATACH 2021 I 2011.	48
TABELA 4. LICZBA DZIECI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU W POLSCE W LATACH 2021 I 2011.	49
TABELA 5. LICZBA RODZIN Z DZIEĆMI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE W MAŁOPOLSCE W LATACH 2011 I 2021.	50
TABELA 6. LICZBA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ PRAWNĄ O STOPNIU ZNACZNYM ORAZ Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ BIOLOGICZNĄ ODCZUWAJĄCYCH OGRANICZENIE SPRAWNOŚCI CAŁKOWITE LUB POWAŻNE ORAZ ICH UDZIAŁ WŚRÓD OGÓŁU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W MAŁOPOLSCE WEDŁUG NSP 2021 R.	58
TABELA 7. STOPA UBÓSTWA SKRAJNEGO, USTAWOWEGO ORAZ RELATYWNEGO WEDŁUG GRUPY SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ GOSPODARSTWA DOMOWEGO W 2021 I 2022 R.	64
TABELA 8. DOKUMENTY LEGALIZUJĄCE PRACĘ CUDZOZIEMCÓW ODNOTOWANE W MAŁOPOLSCE W ROKU 2019 I 2023 WG OBYWATELSTWA IMIGRANTÓW.	78

TABELA 9. POWIATY O NIETYPOWEJ STRUKTURZE WIEKU OSÓB, KTÓRYCH DOTYCZYŁO BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.....	84
TABELA 10. POWIATY O NIETYPOWYM ROZKŁADZIE CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY OSÓB, KTÓRYCH DOTYCZYŁO BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.....	87

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. SPADEK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023* 12	
WYKRES 2. SPADEK UDZIAŁU KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012-2023.....	13
WYKRES 3. DYNAMIKA ZMIAN W LATACH 2012-2023 – RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE	14
WYKRES 4. GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023	15
WYKRES 5. ZASIĘG UBÓSTWA W POLSCE W LATACH 2013–2022 WEDŁUG PRZYJĘTYCH W DANYM ROKU GRANIC UBÓSTWA (% OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH)	17
WYKRES 6. STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO I BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023	19
WYKRES 7. ZMIANY W ZASOBACH POMOCY SPOŁECZNEJ I JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023 – SEKTOR PUBLICZNY	24
WYKRES 8. STRUKTURA MIESZKAŃCÓW MAŁOPOLSKI W WIEKU 60+ WG GRUP WIEKU W 2023 R. (W TYS. OSÓB)	42
WYKRES 9. WSKAŹNIK WSPARCIA MIĘDZYPOKOLENIOWEGO W POLSCE I MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023	45
WYKRES 10. LICZBA RODZIN Z DZIEĆMI W MAŁOPOLSCE W LATACH 2011 I 2021 WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE (W TYS.).....	50
WYKRES 11. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WIEKU 16-64 LATA W LATACH 2014-2022	60
WYKRES 12. STOPA UBÓSTWA SKRAJNEGO, RELATYWNEGO ORAZ USTAWOWEGO W POLSCE W LATACH 2013-2022.....	63
WYKRES 13. LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W MAŁOPOLSCE NA KONIEC GRUDNIA W LATACH 2014-2023	69
WYKRES 14. NAPŁYW I ODPIY W Z REJESTRÓW MAŁOPOLSKICH URZĘDÓW PRACY W LATACH 2014-2023	70
WYKRES 15. DOKUMENTY LEGALIZUJĄCE PRACĘ CUDZOZIEMCÓW WYDANE W MAŁOPOLSCE W LATACH 2018-2023.....	76
WYKRES 16. UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO BEZROBOCIA RODZINNEGO W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W LATACH 2015-2023	80
WYKRES 17. STRUKTURA WIEKU OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO BEZROBOCIA RODZINNEGO W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.	84
WYKRES 18. POZIOM WYKSZTAŁCENIA OSÓB, KTÓRYCH DOTYCZYŁO BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.	85
WYKRES 19. STAŻ PRACY OSÓB, KTÓRYCH DOTYCZYŁO BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.	85
WYKRES 20. CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY OSÓB, KTÓRYCH DOTYCZYŁO BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.	86
WYKRES 21. UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012-2023	89
WYKRES 22. TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2023	91
WYKRES 23. UDZIAŁ RODZIN WIELODZIECZNYCH I NIEPEŁNYCH W LICZBIE RODZIN Z DZIEĆMI OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ W LATACH 2012-2023.....	92

WYKRES 24. GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	93
WYKRES 25. ODSETEK OSÓB OTRZYMUJĄCYCH ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE I NIEPIENIĘŻNE WŚRÓD OGÓŁU ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W LATACH 2012-2023	97
WYKRES 26. TYPY RODZIN ZASTĘPCZYCH W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2023 R.	123
WYKRES 27. WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZYCH (W RODZINACH ZASTĘPCZYCH I RODZINNYCH DOMACH DZIECKA) W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2023 R.	124
WYKRES 28. NAJCZĘSTSZE POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	125
WYKRES 29. WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ (W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH) W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	127
WYKRES 30. NAJCZĘSTSZE POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ (W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH) W MAŁOPOLSCE W 2023 R.	128
WYKRES 31. KIERUNKI OPUSZCZANIA PIECZY ZASTĘPCZEJ W MAŁOPOLSCE PRZEZ USAMODZIELNIANYCH WYCHOWANKÓW W 2023 R.	129
WYKRES 32. DZIECI Z UKRAINY OBJĘTE OPIEKĄ OPIEKUNA TYMCZASOWEGO W MAŁOPOLSCE – STAN NA 31.12.2023 R.	130
WYKRES 33. DZIECI OBJĘTE PIECZĄ ZASTĘPCZĄ (RODZINNĄ I INSTYTUCJONALNĄ) W 2023 R. ORAZ DZIECI Z UKRAINY OBJĘTE INSTYTUCJĄ OPIEKUNA TYMCZASOWEGO (STAN NA 31.12.2023 R.) W MAŁOPOLSCE - PORÓWNANIE	131
WYKRES 34. KWOTA PRZEKAZANA Z BUDŻETU WM W LATACH 2016-2023 NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECANYCH NA PODSTAWIE USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE (W ZŁ)	162
WYKRES 35. WYDATKI MAŁOPOLSKICH GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W 2023 R.	166
WYKRES 36. WYDATKI MAŁOPOLSKICH GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W LATACH 2016-2023.....	168